

111

A MAGYAR BÜNTETŐJOG
KÉZIKÖNYVE

10. A LOPÁS

A MAGYAR BÜNTETŐJOG KÉZIKÖNYVE

ÍRTA
DR ANGYAL PÁL
EGYETEMI PROFESSZOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÉS A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA RENDES TAGJA

10. A LOPÁS

ATHENAEUM
IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA, BUDAPEST

Ar.: 6 P.

Épít. H. sz.: 49/1938.

A LOPÁS

ÍRTA
DR ANGYAL PÁL
EGYETEMI PROFESSZOR,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ÉS A SZENT ISTVÁN AKADÉMIA RENDES TAGJA

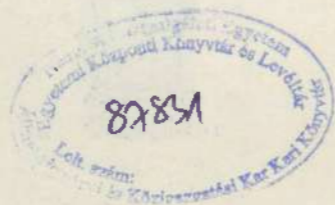

ATHENAEUM
IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA, BUDAPEST

ELŐSZÓ.

Immár tizedik kötetét indítom útnak Kézikönyvemnek. Eredeti tervem szerint ebben a kötetben a lopás, rablás és zsarolás bűncselekményeit és büntetéseit meghatározó jogszabályok kifejtését óhajtottam nyújtani. Ám a lopásra vonatkozó anyag — főleg a vonatkozó magánjogi alapvetések elmélyítése következtében — úgy felduzzadt, hogy ez a materia, kapcsolatban a jogtörténeti és jogösszehasonlító résszel és a lehető legszélesebb körű dogmatikai feldolgozással, elérte az előző kötetek megszokott terjedelmét. Ez a körülmény indított arra, hogy a rablás és zsarolás bűncselekményeire vonatkozó jogszabályokat a legközelebbi kötetben dolgozzam fel.

A jelen kötet egyebekben úgy a rendszer, a beosztás és elemzés tekintetében, valamint a célkitűzések szempontjából azonos az előző kötetek kipróbált s bevált elgondolásaival. Törekvésem most is az volt, hogy az irodalom s a hazai és külföldi joggyakorlat világában útbaigazítást adjak bírónak, ügyésznek, ügyvédnek s akár a nyomozás, akár az ítélkezés terén működő köz-

igazgatási tisztviselőnek a helyes jogalkalmazás terén. Elvi kifejtéseim viszont felhívni kívánják a tudomány munkásainak s a törvényelőkészítőknek érdeklődését.

Nem mulaszthatom el, hogy e helyütt is köszönetet ne mondjak dr. Bertl Emil, dr. Jencs Árpád és dr. Rácz György munkatársaimnak, kik segítségemre voltak a bibliográfia, valamint a név-, tárgy- és szakaszmutató egybeállításánál.

Budapest, 1932. évi október hó 18-án.

Angyal Pál.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
1. §. Bevezetés	3
I. Cím. Történeti vázlat és jogösszehasonlítás	3
2. §. Általános megjegyzések	3
3. §. Jogtörténeti adalékok	4
4. §. A magyar jog fejlődése	8
5. §. Jogösszehasonlítás	10
II. Cím. Dogmatikai kifejtés	17
6. §. A lopás fogalma	17
7. §. A lopás elkövetője és jogi tárgya	19
8. §. A lopás tevékenységi tárgya. A dolog fogalma	21
9. §. Ingó dolog	25
10. §. Idegen dolog	27
11. §. A dolog értékesége	36
12. §. A lopás elkövetési tevékenysége. Az elvétel	38
13. §. Kísérlet és bűnrészesség a lopásnál	45
14. §. Elvétel másnak birtokából	48
15. §. Elvétel beleegyezés nélkül	61
16. §. Jogtalan eltulajdonítási célzat	63
17. §. Az eltulajdonítási célzat jogellenessége	74
18. §. Szándék a lopásnál	79
19. §. Egység és többség kérdései	81
III. Cím. Az egyszerű és minősített lopás.	85
20. §. Fogalmi szembeállítás és az értékhatár	85
21. §. Az értékmegállapítás és értékegybefoglalás	90
22. §. Az értékegybefoglalás	96
IV. Cím. A minősítő körülmények	105
23. §. Templomi és temetői lopás	105
24. §. A betöréses, bemászós és feltöréses lopás	111
25. §. A hamis vagy ellopott kulcs használatával elkövetett lopás.....	122

	OMal
26. §. Közveszély színhelyén és bűnbanda által elkövetett lopás	126
27. §. Szolgálati, házközösségi, közhivatalnoki és közhivatalnoki jelleg színlelésével elkövetett lopás és a katonai lopás..	131
28. §. A fegyveres lopás	140
29. §. A visszaesésben elkövetett lopás	142
30. §. A lopással üzletszerűleg foglalkozás	146
V. Cim. Az eljárás megindításának feltételei	148
31. §. A magánindítvány	148
VI. Cim. Jogkövetkezmények	153
32. §. A lopás büntetése	153

GYAKRABBAN ELŐFORDULÓ RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.

<i>Bv.</i>	= 1914: XLI. t.-c. a becsület védelméről.	<i>Hv.</i>	= 1914: XL. t.-c. a hatóságok büntetőjogi védelméről.
<i>Btk.</i>	= 1878: V. t.-c. a büntetésekről és vétségekről.	<i>Tvt.</i>	= 1923: V. t.-c. a tisztességtelen versenyről.
<i>Kbtk.</i>	= 1879: XL. t.-c. a kihágásokról.	<i>Bjt.</i>	= Büntető Jog Tára.
<i>Bp.</i>	= 1896: XXXIII. t.-c. a bűnvádi perrendtartásról.	<i>Bjogi Hat. Tára</i>	= Büntetőjogi határozatok Tára.
<i>Bn.</i>	= a Büntető Novellának nevezett 1908: XXXVI. t.-c.	<i>Btjogi dtár</i>	= Büntetőjogi Döntvénytár.
<i>II. Bn.</i>	= 1928: X. t.-c.	<i>Jogt. K.</i>	= Jogtudományi Közlöny.
<i>Fb.</i>	= 1913: VII. t.-c. a fiatalok bírójáról.	<i>Jogi H.</i>	= Jogi Hírlap.
<i>Bpn.</i>	= 1914: XIII. t.-c. az esküdtbírók elöltti eljárásra és semmisségi panasza vonatkozó rendelkezések módosításáról.	<i>M. i.</i>	= Miniszteri Indokolás.
<i>Sf.</i>	= 1914: XIV. t.-c. a sajtóról.	<i>Tank.</i>	= Angyal: A magyar büntetőjog tankönyve.
		<i>Kézik.</i>	= Angyal: A magyar büntetőjog kézikönyve.
		<i>Vt.</i>	= 1925: XXVI. t.-c. az országgyűlési képviselők választásáról.

BIBLIOGRÁFIA.

- Abegg*
Öst. Ges. Z. 1861. 21. sz.
- Acta criminalia,*
welche wegen eines Diebstahles verhandelt werden. Rostock u. Parchim, 1742.
- Actenmassige Relation*
von beyden Schloss-Dieben zu Berlin Valentin Runcken u. D. Stiefen. Berlin, 1720.
- Dr. Alföldi Dávid*
Lopás kísérletének megállapítása, midőn a vádlott a lopás egyik tényelemét sem valósította meg. Bjt. 11. k., 313. l.
- Amira*
Vollstreckungsverfahren 162.
- Amperpachius, Vitus*
Ad Andream Alciatum epistola, de furto per lancem et licium concepto. Basiliae, 1549.
- Angyal*
Kötelezvény-elvétel lopás vagy okirathamisítás? Bjt. 43. k., 21. l.
- Angyal*
Törvényes egység és kísérletől elállás a lopásnál. Bjt. 41. k., 395. l.
- Angyal*
Pipa kiragadása a sértett szájából csak lopás. Bjt. 42. k., 307. l.
- Angyal*
Cselédlopás. Személyi bűnpártolás lopásnál. Bjt. 43. k., 56. l.
- Angyal*
A lopás folytatólagoossága. Bjt. 43. k., 56. l.
- Angyal*
A lopott dolog értéke alapján minősülő lopás. Bjt. 44. k., 269. l.
- Angyal*
Lopás és csalás elhatárolása. Bjt. 48. k., 89. l.
- Angyal*
Az eltulajdonítási célzat fogalmához Bjt. 58. k., 241. l.
- Angyal*
Sértett fél a lopásnál. Bjt. 60. k., 5-7. l.
- Angyal*
A közös háztartásban élés nem személyes tulajdonság, hanem tárgyi vonatkozásban álló viszonya a közös háztartásban élőknek. Bjt. 62. k., 164. l.
- Angyal*
Megrendelő-jegy lopása. Bjt. 64. k., 25. l.
- Angyal*
Adalék az excessus mandati kérdéséhez. Bjt. 67. k., 301. l.
- Angyal*
Az orgazdaság büntetnének és vétségének elhatárolása. Bjt. 72. k., 33. l.
- Angyal*
A személyi bűnpártolás. Pécs, 1900.
- Angyal*
Személyes tulajdonságok és körülmények tana. 1902.
- Angyal*
A titok védelme. 1908.
- Angyal*
A magyar büntetőeljárás jog tankönyve. 1916.
- Angyal*
Szociológia II. kiad. 1924. 113-117 l.

- Auer**
Közhivatalnoki jelleg lopásnál. Bjt. 68. k., 164. l.
- Auer**
Lopáshoz. Bjt. 72. k., 194. l.
- Auvers**
Der Rechtsschutz der automatischen Wags. 1891.
- Bachem**
Unterschied zw. furtum d. röm. R. u. Diebst. n. DStGB. 1880.
- Babó Iván**
Adalék a fegyveres lopás fogalmához. Bjt. 8. k., 245. l.
- Babó**
A fegyveres lopás kérdéséhez. Bjt. 9. k., 39. l.
- Bahn**
Die Preussische Gesetzgebung. Diebstahl. Berlin, 1850.
- Balás E.**
A villamos erőszolgáltatás büntetőjogi védelméről. Jogállam, 1912. 8—10.
- Balás**
A megsemmisítés mint eltulajdonítás. Bjt. 32. k., 113. l.
- Balás**
Lopásnál a szándék. Bjt. 67. k., 66. l.
- Balkay I.**
A 338. §-hoz. Jogt. Közl. 1893. évf. 16. sz.
- Balogh**
A sértett fél jogköre a büntetőjogban. 1887.
- Balogh J.**
A lopáshoz. Magy. Ig. ügy. 26. k., 17., 99.
- Balogh J.**
Az okiratlopásról. Bjt. VI. k.
- Balogh J.**
Adalékok a Btk. 335. §-ának magyarázatához. Bjt. 10. k., 193. l.
- Balogh J.**
Adalék a betörés vagy bemászás által s hamis kulcs használatával elkövetett lopás fogalmához. Jogt. Közl. 1884. évf. 388.
- Balogh J.**
A delictum collectivum, 1885.
- Bar**
Magazin für das deutsche Recht der Gegenwart. IV. k. 1. s. köv. l.
- Bar**
Gold. Archiv. 19. köt., 649. l.
- Barna Ignác**
A Btk. 335. §-a és a 44. sz. döntvény. Jogt. Közl. 1885. évf. 98.

- Bauke**
Gold. A. 40. k., 111. l.
- Baumgarten**
Schweizer Z. 29. k., 303. l.
- Bencsik J.**
Ki tekintendő sértettnek? Bjt. 60. k., 195. l.
- Báttaszéki Lajos**
Önbíráskodás. Ügyv. L. 1891. évf. 1. sz.
- Bender**
Können juristische Personen straf. Besitz (Gewahrsam) haben? 1908.
- Berger**
Der Mundraub. 1895.
- Berkes**
A tolvajélet ismertetése. Budapest, 1888.
- Biermann**
Sachenrecht a BGB. 958. §-ához.
- Binding—Mommsen**
Zum ältesten Strafrecht der Kulturvölker, 1905.
- Birkmeyer**
Über das Vermögen im juristischen Sinn. 1897.
- Blass**
Das Rechtsgut der Elektrizität im Zivil- und Strafr. 1898.
- Blesse**
Grenze und Formen. 1928.
- Blumelius**
De furto delicto granissimo Lips. 1625.
- Bodor László**
A minősített lopás. Bjt. 1. k., 409. l.
- Bodor László**
Talált dolog jogtalan elvétele. Bjt. 12. k., 3. l.
- Bodor László**
Illetékesség erdei lopás eseteiben. Jogt. K. 1889. évf. 46. l.
- Boehmer**
Diss. de abigatu et furto equorum. Götting, 1742.
- Bolgár Emil**
A lopott dolog csekély értéke magában véve még nem indokolhatja a Btk. 92. §-ának és a minimum alkalmazását minősített lopás esetén. Bjt. 31. k., 153. l.
- Bothár Sándor**
Kiskorú ellen annak törvényes képviselője által elkövetett lopás hivatalból üldözendő. Bjt. 61. k., 225. l.
- Böckler**
De furto. Argent. 1705.

- Brinck**
Das furtum usus. 1895.
- Brückner**
Der ausgezeichnete Diebstahl. 1905.
- Budes**
Der Gesindediebstahl als Antragsvergehen. 1906.
- Buri**
Einheit und Mehrheit. 1879.
- Busch**
Erpressung und Betrug. 1922.
- Büchler**
Manu törvényei. 1915.
- Büllow**
Gold. Arch. 45. k., 321. l.
- Bürger**
Zeitschrift. 8. k., 690. l.
- Campe**
DJZ. 17. k., 1319.
- Cannemann**
Diss. de furto nocturno. Gron. 1825.
- Compter**
Der strafrechtliche Schutz der Eisenbahnfahrkartenautomaten. Eisenbahnrechtl. Entsch. 23. k., 4. füzet.
- Costarelli**
Dei furto. 1870.
- Cramer**
Die Behandlung des menschlichen Leichnams im Zivil- und Strafrecht. 1885.
- Cropp**
Hudtwalkers Krim. Beiträgen. II. 1825.
- Crusen**
Der Schutz des Rechtsgutes der Pietät. 1901.
- Csemegi**
A vagyon elleni büntettek és vétségek. Magy. Ig. ügy. VI. és VII. k.
- Csorba K.**
A lopáshoz. Jogt. Közl. 1881. évf., 217. l.
- Degré L.**
Egyszerű lopás esetén is állapítható meg üzletszerűség. Bjt. 66. k., 129. l.
- Degré L.**
Üzletszerűleg elkövetett több lopás anyagi halmazatban áll. Bjt. 66. k., 129. l.
- Degré L.**
Lopás kísérlete. Bjt. 68. k., 269. l.
- Degré L.**
A Km. magyarázata. 1914.

- Degré Miklós**
Ló kicserélése által elkövetett lopás. Bjt. 68. k., 97. l.
- Degré M.**
A Btk. 336. §. 1. pontjához. Bjt. 69. k., 301. l.
- Degré M.**
A Btk. 336. §. 4. pontjához. Bjt. 69. k., 332. l.
- Degré M.**
A Btk. 336. §. 2. pontjához. Bjt. 70. k., 25. l.
- Degré M.**
Ényhítő körülmény lopásnál. Bjt. 70. k., 143. l.
- Degré M.**
A Btk. 336. §. 7. és 9. pontjaihoz. Bjt. 70. k., 155. l.
- Degré M.**
Idegen ingó dolog elvételét csak az elvétel véghezvitele céljából alkalmazott erőszak minősíti rablásnak. Bjt. 71. k., 28. l.
- Degré M.**
A lopásnak a csalástól elhatárolása. Bjt. 71. k., 63. l.
- Degré M.**
Ingó vagyonnak jogtalan köztulajdonba vétele nem lopás. Bjt. 72. k., 49. l.
- Degré M.**
Ingó vagyonnak köztulajdonba vétel céljából való elvételénél eltulajdonítási szándék. Bjt. 72. k., 69. l.
- Degré M.**
Lopás elhatárolása okirathamisítástól. Bjt. 72. k., 129. l.
- Degré M.**
Egy alkalommal elkövetett többrendbeli lopás egységbe foglalandó, ha az egyes részselekmények különbözőképp minősülnek. Bjt. 73. k., 97. l.
- Desjardins**
Traité du vol dans les principales législations de l'antiquité et spécialement dans le droit Romain. Paris, 1881.
- Desjardins**
Le droit des gens et la loi de Lynch aux États-Unis; Revue de deux Mondes, 1891. évf., 327. l.
- Dickel**
Der Tatbestand des Diebstahls. 1877.
- Dirksen**
Die Notentwendung. 1919.

- Dochow**
Lehre des gewerbs- und gewohnheitsmässigen Verbrechen. 1871.
- Doerr**
Ger. S. 52. k., 1. l.
- Dollmann**
Die Entwendung n. d. Quellen d. gem. Rechts. Kempten, 1834.
- Dombóváry Géza**
Tettesárs, ki csak a bemászásban, de az elvételben nem vesz részt. Bjt. 59. k., 268. l.
- Dörr**
Über das Objekt bei den strafbaren Angriffen auf vermögensrechtliche Interessen. 1847.
- Ebermayer**
Leipz. Z. 16. k., 252. l.
- Ebner**
Goldt. Arch. 54. k., 252. l.
- Eckhardt**
Kontroversen in der Lehre vom Diebstahl. 1899.
- Eckstein**
Begriff der Zueignung. 61. k., 86. l.
- Eckstein**
Veräusserung fremder Sachen. Goldt. A. 59. k., 418. l.
- Egidy**
Verbrechen d. Diebstahls. Leipz., 1859.
- Ehrenfeld**
Einfluss des BGB. auf die Verbrechenbegriffe Diebstahl, Unterschlagung und Besiztziehung. 1901.
- Eisler**
Handwörterbuch der Philosophie. 1913.
- Elkhardt**
Cautiones circa perfic. corporis delicti in furto magno certitud. Jenae, 1789.
- Ekmayer**
Jogeset a lopás fogalmának felvilágosítására. Jogt. Közl. 1867. évf., 109. l.
- Eördögh A.**
Szolgálati viszonyban elkövetett lopás. Ügyv. L. 1894. évf., 16. sz.
- Eördögh A.**
Lopott kulcs. Ügyv. L. 1896. évf., 25. sz.
- Erhard**
De furti notione accuratius definienda. Lips., 1806.
- Ertel**
Automatenmissbrauch. 1898.
- Ewald Ernst**
Der Begriff des Gewahrsams in den beiden Delikten, Diebstahl und Unterschlagung. 1900.
- Ewald Hans**
Abgrenzung der beiden Delikte, Diebstahl und Unterschlagung. 1899.
- Fayer L.**
A lopás büntetése az osztrák büntetőtörvény javaslatában. Jogt. Közl. 1890. évf., 25. l.
- Fayer L.**
Lopás. Jogt. Közl. 1893. évf., 78. l.
- Fayer**
A Btk. 340. §-a. Jogt. Közl. 1902. évf., 133. l.
- Fayer**
A lopás értékminimumának kérdéséhez. Jogt. Közl. 1905. évf., 358. l.
- Felber Jenő**
A Btk. 340. §-ához. Jogt. Közl. 1907. évf., 269. l.
- Filangieri**
La scienza della legislazione. V. k., 276. l.
- Finger**
Ger. Saal. 78. k., 403. l.
- Finger**
Krit. V. J. Schr. 44. k., 579. l.
- Finkey**
Bűnrészeséget vagy két külön lopást állapít meg ugyanazon tárgy ellopása két egymás után cselekvő egyén által? Bjt. 1. k., 295. l.
- Finkey**
A lopás és sikkasztás közötti elválasztó vonal megállapítása. Bjt. 4. k., 133. l.
- Finkey**
A zsarolás és lopás közti határvonal. Bjt. 32. k., 228. l.
- Finkey**
A folytatólagos lopásról. Bjt. 33. k.
- Finkey**
A lopás. Bjt. 38. k., 147. l.
- Finkey**
Adalékok a folytatólagos lopás fogalmához. Bjt. 38. k., 285. l.
- Finkey**
A lopás minősítése egy alkalommal véghezvitt több lopási cselekvés (részcselekmény) esetén. Bjt. 41. k., 17. l.

- Finkey**
A bérbeadó cselédje által a lakásbérlo ellen elkövetett lopás nem cselédlopás. Bjt. 41. k., 49. l.
- Finkey**
Adatok a kisérlettől való elállás önkéntességének értelmezéséhez a lopásnál. Bjt. 44. k., 77. l.
- Finkey**
A betöréses lopás és az eltulajdonítási célzat. Bjt. 54. k., 114. l.
- Finkey**
Betöréses lopás. Bjt. 55. k., 114. l.
- Finkey**
Folytatólagosság lopásnál. Bjt. 83. k., 5. l.
- Franck**
Védőbeszéd dr. Lenkei Béla orvos ellen lopás büntette miatt lefolyt bűnügyben. Budapest, 1898.
- Freisenberger**
Die widerrechtliche Hebung fremdes Sparkassenguthaben. 1895.
- Freudenthal**
Z. 17. k., 488. l.
- Freudenthal**
Zum ältesten Strafrecht der Kulturvölker. 1905.
- Friedberg**
A német Btk. javaslatának tárgyalásán tett megjegyzései. Sten. Ber. 1870.
- Friedlaender**
Z. 11. k., 369. l.
- Funk**
Verbrech. d. Diebstahls. Magdeb., 1837.
- Galli**
D. J. Z. 11. k., 1126. l.
- Gareis**
Das Recht am menschlichen Körper. 1900.
- Gebauer**
Der strafrechtliche Schutz wertloser Gegenstände. 1893.
- Geyer**
Öst. Ger. Z. 1858. évf., 78. sz. 1859. évf., 4. sz.
- Geyer**
Über diebische Absicht. Haimler Vierteljahresschr. 18. k., 56. l.
- Geyer**
Kl. Schriften, 327. (Az eltulajdonítási célzathoz.)
- Gérard**
Die Entwendung des § 272. V. E. 1911.
- Gilles**
Die Elektrizität und ihre Stellung im Straf- und Zivilrecht. 1908.
- Gleispach**
Die Veruntreuung an vertretbaren Sachen. 1905.
- Gnuse**
Die rechtswidrige Hebung fremder Sparguthaben. 1904.
- Goldschmidt**
Goldt. A. 47. k., 261., 352. l.
- Grabowszky**
Furtum sec. div. in iure rom. discipl. Berol. 1865.
- Grafe**
Widerrechtliche Erhebung von Teilbeträgen fremden Sparkassenguthaben. 1904.
- Günther**
Das Automatenrecht. 1892.
- Gyenes József**
A 333—343. §-ok alkalmazása erdei termékek eltulajdonításánál. Jogt. 1893. évf., 33. sz.
- Haager**
Diebstahl mittels Einsteigens und Einbruchs. Ger. S. 1878. 481.
- Haager**
Diebstahl und Raub zur Nachtzeit. Ger. S. 1877. 297., 363.
- Handjery**
Princeps Nicolaus Observationes de furtis probationum varie punitis. Lipsiae, 1877.
- Harburger**
Der Diebstahl. Vergl. Darst. Bes. Teil. VI. k., 187—332. l.
- Harris-Wilshere**
Principles of the Criminal Law. London, 1926.
- Hartmann**
Goldt. A. 40. k., 111., 259. l.
- Hegler**
Arch. f. Rechts und Wirtschaftsphil. 9. k., 278. l.
- Hegler**
Betrug. Vergl. Darst. Bes. Teil VII., 405. s. köv. l.
- Heil**
A lopáshoz. Jogt. Közl. 1889. évf., 346., 374., 417. l.
- Heil**
A lopás bevégezése. Jogt. Közl. 1890. évf., 210. l.
- Heil**
Ki a meglopott? Jogt. Közl. 1890. évf., 235. l.
- Heil**
A fegyveres lopás. Jogt. Közl. 1895. évf., 354. l.
- Heil**
Villamos erő lopása. Jogt. Közl. 1897. évf., 420. l.

- Heil*
A 75. sz. döntvényhez. Jogt. Közl. 1898. évf., 193. l.
- Heil*
Fegyveres lopás. Jogt. Közl. 1898. évf., 11. l.
- Heil*
A folytatott büntett kérdéshez. Jogt. Közl. 1895. évf., 42. l.
- Heil*
A lopás. M. Ig. ügy. 25., 26. k.
- Heil*
Jogtalan eltulajdonítás a lopásnál. M. Ig. ügy. 27. k., 20., 90. l.
- Heil*
A lopás mennyiségi ismérvei. M. Igazságügy. 28. k., 143., 205. l.
- Heil*
A lopás fokai. M. Igazságügy. 33. k., 436. l., 34. k. 27., 106. l.
- Heil*
A lopás fogalmához. Bjt. 3. k., 145. l.
- Heil*
Adalékok a Btk. 336. §. 3. pontjának alkalmazásához. Bjt. 8. k., 145. és 162. l.
- Heil*
Adalékok a Btk. 336. §. 4. pontjához. Bjt. 9. k., 49. l.
- Heil*
Adalék a lopott és hamis kulcs fogalmának meghatározásához. Bjt. 12. k., 161. l.
- Heil*
Önbíráskodás és lopás. Bjt. 14. k., 201. l.
- Heil Fausztin*
A lopás fogalma és lényeges ismérvei. Budapest, 1900.
- Heller Erik*
Postatakarékkönyv lopása. Bjt. 52. k., 242. l.
- Heller Erik*
«Fegyveres elkövetés» és «fel-fegyverkezés» értelmezése a Btk. 337. §-a esetén. Bjt. 53. k., 150. l.
- Herrmann*
Comment. ad art. 159. Carolinae. Kiel, 1844.
- Herrnstadt*
Über die strafrechtliche Behandlung des sog. Mundraubes. 1896.
- Herzog*
Ger. S. 1874., 202. l.
- Heyss*
Öst. Ger. Z. 1868., 17. sz. (szokásszerű lopáshoz).

- Hilse*
Gold. A. 39. k., 409. l.
- Hinachius*
System des kath. Kirchenrechts. 5. k.
- Hippel*
Der Wasserdiebstahl. 1895.
- Hirt*
Diebstahl d. Verhind. und Entdeck. Leipz., 1856. II. kiad. 1858.
- Hie*
Geschichte des deutschen Strafrechts bis zur Karolina. 1928.
- Hitzig*
Zum ältesten Strafrecht der Kulturvölker. 1905.
- Hodászy*
A megsemmisítés kizárja az eltulajdonítási szándékot. Bjt. 33. k., 265. és 273. l.
- Hoeltzenbein*
Die Entwendung des § 272. VE., 1911.
- Hollweck*
Die kirchlichen Strafgesetze. Mainz, 1899.
- Hommel*
Diss. de mitigat. poenae ab restit. rei ablatae. Lips., 1737.
- Hommel*
Dissert. de furto magno eiusque poena. Lips., 1747.
- Honig*
Straflose Vor- und Nachtat. 1927.
- Honig*
Die Einwilligung des Verletzten. 1919.
- Hoorn*
Dissert. de furtis Lugd. Bat., 1709.
- Höltzenbein*
Sparkassenbuch und Sparguthaben im Strafrecht. 1895.
- Höpfner*
Einheit und Mehrheit. 1901.
- Höpfner*
Diebstahl und Unterschlagung im Vorentwurf. 1910.
- Hückel*
Über die Dreiteilung furtum rei ipsius, furtum usus, furtum possessionis. 1886.
- Illés*
Az önbíráskodás. Jogt. Közl., 1890. évf., 401., 411. l.
- Illés*
Szolgálati viszonyban elkövetett lopás. Ügyv. L., 1894. évf., 14., 15. sz.

- Illés*
Bűnhalmazatot vagy egy büntettet képeznek-e a visszaesésben elkövetett kisebb lopások? Bjt. 2. k., 321. l.
- Illés*
Lopás. Bjt. 3. k., 57. l.
- Illés*
A családi és házi lopás. Bjt. 15. k., 386. l.
- Illés*
A vagyon elleni büntettek. Magy. Igazságügy, 4. k., 289. l.
- Irk*
Lopásnál őrtállás bűnsegédi és nem tettestársi cselekmény. Bjt. 66. k., 17. l.
- Isaák*
Az 1930: III. t.-c. magyarázata Budapest, 1930.
- Isaák Gyula*
Súlyosító és enyhítő körülmények a tanácsköztársaság közegei által elkövetett lopásnál. Bjt. 72. k., 40. l.
- Isaák*
Eltulajdonítás fogalmához. Bjt. 83. k., 39. l.
- Jacoby*
Die Strafllosigkeit des Diebstahles ... gegen Angehörige. 1903.
- Janz*
Die Entwendung nach § 248a und 370 Nr. 5 des StGB. 1914.
- Janzen*
Der Mundraub. 1917.
- Járosi Károly*
A fegyveres lopás kérdéséhez. Bjt. 8. k., 337. l.
- Jenull*
Pratobeveras Materialen, III. 205. (házi lopáshoz).
- Jeszenszky Sándor*
Lopás és orgazdaság. Bjt. 1. k., 367. l.
- John*
Bemerkungen zu Urtheilen, Z. 1. k., 162., 267. l.
- Jucker*
Symb. ab. doctrin. de furto per effract. commissio. Tigur, 1848.
- Kahl*
D. Jur. Z. 5. k., 29. l.
- Katz*
Can. Strafrecht, 1898.
- Kármán Elemér*
A birtok és birtalat fogalma a lopás tényálladékában. Bjt. 52. k., 132. l.

- Kármán Elemér*
Adalékok a Btk. 336. §-ához. Jogt. Közl., 1902. évf., 332. l.
- Käckel*
Die Bedeutung des Strafgesetzbegriffes. 1915.
- Kecskeméti L.*
Pénzeslevél feltörése. Jogt. Közl. 1886. évf., 407. l.
- Kenedi*
Önbíráskodás. Jogt. Közl., 1877. évf., 338. l.
- Kéri Miklós*
A Btk. 335. §-a és a 44. sz. döntvény. Jogt. Közl., 1885. évf., 97. l.
- Kiewe*
Das Effektenbankdepot, 1926.
- Kiss Albert*
Takarékpénztári könyvek, chequék, utalványok és fuvarlevelek jogellenes használata. Bjt. 33. k., 81. l.
- Kitka*
Haimler Magazin, 1853. 8. k., 347. l., 1854. 10. k., 45. l., Wagner Z. 1825. II. 333. (fegyveres lopáshoz).
- Kitka*
Wagner Z. 1835. I., 161., 1840., I. 61.
- Kützel Johann*
De furtis. Gyssae, 1609.
- Kleinschrodt*
Abhandl. üb. d. Wilddiebstahl. Erlang. 1790.
- Kleinschrodt*
Diss. de furto talis notis. Wirceb. 1792.
- Klien*
Revision d. Grunds. üb. das Verbrechen d. Diebstahls. Nordhausen, 1806.
- Kmoskó*
Hammurabi törvényei. 1911.
- Kohler*
Studien aus dem Strafrecht, 1890. 1. k., 211. l.
- Kohler*
Studien aus dem Strafrecht, 1890. 4. k., 420. l.
- Kohler*
Gold. A. 56. k., 142. l.
- Kohlrausch*
Z. 20. k., 459. l.
- Kohlrausch*
Handwörterbuch der Rechtswissenschaft, 1925., 2. k., 45. l.
- Kolosváry*
Magánjog. 1930.

- Köhler**
Ger. S. 83. k., 255. l.
- Kramer**
Über das Recht in bezug auf den menschlichen Körper. 1887.
- Kries**
Goldd. A. 25. k., 47. l.
- Krzymuski**
Pravo karne, II. 233 l.
- Kulenkampff**
Das Rechtsgut der elektrischen Arbeit.
- Kunfalvy István**
A fegyverről. Bjt. 57. k., 185. l.
- Laemmert**
Der Begriff des Gewahrsams in den §§ 242 und 246 StGB. 1909
- Lammasch**
Diebstahl und Beleidigung. 1893.
- Landsberg**
Das furtum des bösgläubigen Besitzers. 1888.
- Lauterburg**
Zur Abgrenzung der strafbaren Vermögenszueignung und ihrer Hauptformen. Z. f. Schweiz. Str. R. 1893. 169. l.
- Lázár Ádám**
Okiratok visszatartása büntetendő cselekmény-e. Jogt. Közl., 1886. évf., 172. l.
- Lebig**
Ger. S. 54. k., 144. l.
- Lehr**
An welchen Sachen kann kein gemeiner Diebstahl begangen werden? 1894.
- Lenz**
Der strafrechtliche Schutz des Pfandrechts. 1893.
- Letourneau**
La sociologie d'après l'éthnographie. II. kiad. 1884.
- Leyré**
Magnaud, a jó bíró. 1908.
- Lilienthal**
Diebstahl als Bereicherungsdelikt. Z. 32. k., 1. l.
- Lilienthal**
Beiträge zur Lehre von den Kollektivdelikten. 1879.
- Liszt**
Das Strafrecht der Staaten Europas. 1894.
- Lobe**
Über den Einfluss des BGB. auf das Strafrecht.
- Loebell**
D. Jur. Z. 2. k., 36. l.

- Loock**
Der strafrechtliche Schutz der Eisenbahnen. 1893.
- Loycke**
Goldd. A. 1868., 740. l.
- Luden**
De furti notione sec. jus Romanum. Jenae, 1831.
- Lutter**
Az egyházi büntetőjog. 1913.
- Madzsar**
Üzletszerűség mint minősítő körülmény a lopásnál. Bjt. 57. k., 72. l.
- Madzsar**
Felsőbíróági ítéletek a Bn. 49. §-ának 1. büntetési tétele alapján az átmeneti idő alatt. Bjt. 57. k., 75. l.
- Makarewicz**
Einführung in die Philosophie des Strafrechtes. 1906.
- Mages**
Öst. Ger. Z. 1859., 36. sz.
- Mannheim**
Reform, 1926., 340. l. (zum A. E. 1925).
- Marton Géza**
A vagyon elleni delictumok rendszere a Btk.-ben. Külön lenyomat a Jogt. Közl. 1915/16. évf., Budapest, 1916.
- Marton Géza**
A lopott és rablott dolgok fogalmának korlátozása a ptk. javaslatában. Budapest, 1916.
- Marton**
Római magánjog. III. kiad.
- Maschke**
Das Eigentum in Zivil- und Strafrecht. 1895.
- Maucher**
Hainler Vierteljahresschrift 1859. 4. k., 235. l. (kármegetéréshez).
- Márkus Jenő**
Adalékok a Btk. 338. §-ához. Bjt. 48. k., 266. l.
- Márkus**
Önbíráskodás. Jogi Szemle, 3. évf., 787. l.
- M. D.**
A betörés és feltörés. Ügyv. L., 1887. évf., 45. sz.
- Meili**
Der schweiz. Gesetzentwurf über die elektr. Stark- und Schwachstromanlagen. 1900.
- Meili**
Deutsch. Jur. Z. 1898. évf., 382. l.

- Merkel**
Holtz. Handb. III. k., 634. l.
- Metzenberg**
Z. 28. k., 72. l.
- Micelli**
Der Begriff des Gewahrsams im Strafrecht. 1906.
- Misch**
Der strafrechtliche Schutz der Gefühle. 1911.
- Mittelstein**
Goldd. Arch., 34. k., 176. l.
- Mittermaier**
Reform, II. k., 345. l.
- M. J.**
A 75. sz. döntvény bírálata. Jogt. Közl., 1898. évf., 203. l.
- Moll**
De natura furti ex jure Romano. Berol, 1865.
- Molnár Jenő**
Betöréses lopás. Ügyv. L., 1890. évf., 13. sz.
- Mommsen**
Römisches Strafrecht, 1899., 733. l.
- Moór**
A jogi személyek elmélete. 1931.
- Möckel**
Der Notdiebstahl. 1911.
- Müller**
Das Flusswasser steht im Eigentum. 1889.
- Nagy Arpád**
A családi és házi lopás. Jogi Szemle, 9. k., 128. l.
- Nagy Sándor**
A büntető törvénykönyv 338. §-a. Bjt. 19. k., 273. l.
- Nagy Jenő**
A «közös háztartás» fogalma büntető jogunkban. Bjt. 49. k., 187. l.
- Neuhaus Alfréd**
A visszaeső tolvaj büntetésének kérdéséhez. Jogt. Közl., 1901. évf., 54. l.
- Németh Péter**
Lopás alól felmentés büntethető tényálladék hiánya címén, midőn vádlott a lopási szándékot tagadta. Bjt. 47. k., 28. l.
- Németh Péter**
Magánosok elleni erőszak közben elkövetett lopás csak az érték szerint minősül. Bjt. 47. k., 204. l.

- Németh Péter**
A vasúti fuvarozás céljából feladott áru ellopása. Bjt. 47. k., 408. l.
- Németh Péter**
Ténymegállapítás betöréses lopás vádjára esetén. Bjt. 54. k., 245. l.
- Németh Péter**
Lopás kísérlete. Bjt. 54. k., 298. l.
- Névtelen**
A lopás bevégezése. Bjt. 5. k., 128. l.
- Névtelen**
A mezőrendőri lopásokról. Bjt. 30. k., 1. l.
- Névtelen**
Megszökött állatra vonatkozó tulajdonjog vitássága esetén lopás nem állapítható meg. Bjt. 32. k., 264. l.
- Névtelen**
Tolvajszövetség. Bjt. 34. k., 292. l.
- Névtelen**
Segély a lopásban. Bjt. 37. k., 235. l.
- Névtelen**
Lopás és találás elhatárolása. Bjt. 45. k., 358. l.
- Névtelen**
A szolgálati viszony a cselédlopás tényálladék eleme; a Btk. 336. §-ának 7. pontja tehát a nem cseléd részére is alkalmazandó. Bjt. 54. k., 282.
- Névtelen**
Lopás nyitott vasúti kocsiból. Bjt. 70. k., 224. l.
- Névtelen**
Dolgok értéke a lopásnál. Bjt. 70. k., 220. l.
- Névtelen**
A Btk. 336. §. 7. pontjához. Bjt. 70. k., 218. l.
- Névtelen**
Ismét a Btk. 336. §-a. Jogt. Közl., 1902. évf., 190. l.
- Névtelen**
Les crimes célèbres recuit des événements vols... commis en France depuis 1830 jusqu'à ce jour. Paris, 1843.
- Oborniker**
Der schwere Diebstahl. 1912.
- Oertmann**
Leipz. Zeitschrift, 19. k., 574. l.
- Offenberg**
Der Mundraub. 1910.

- Ollendorf**
Die Wegnahme von Sparkassenbüchern zum Zwecke der Erhebung von Teilbeträgen. 1914.
- Orosdy Lajos**
Képezhetik-e okiratok lopás tárgyát? Bjt. 13. k., 184. l.
- Orloff**
Begriff der Nachtzeit. Str. R. Z., 1871., 531. l.
- Pacic**
Über das Verhältnis der unerlaubten Selbsthilfe zu den Vermögensdelikten. 1897.
- Pap László**
A romániai büntető törvénykönyv 310. §-a. Bjt. 41. k., 391. l.
- Pazár Zoltán**
A Bn. hatálybalépte előtt visszaesésben elkövetett lopás büntetése a Bn. hatályba lépte után. Bjt. 57. k., 105. l.
- Pazár Zoltán**
Szolgálati viszony lopásnál. Bjt. 68. k., 257. l.
- Periautti**
Haimler Vierteljahrschr. 1841. 2. k., 160. l., 1845. 2. k., 160. l. (kármegetérítéshez).
- Perjessy Mihály**
A Btk. 336. §-a 7. pontjának és 343. §-ának értelmezéséhez. Bjt. 64. k., 203. l.
- Pfeghart**
Die Elektrizität als Rechtsobjekt. 1901.
- Pohl**
Zuweisung einer fremden Sache durch Verschenken. 1925.
- Polgár József**
Adalék a lopás és sikasztás különbségéhez. Bjt. 12. k., 289. és 401. l., Bjt. 13. k., 181. l.
- Polgár József**
Hullán levő gyűrű jogtalan elcsatítása. Bjt. 15. k., 369. l.
- Polgár József**
A családi és házi lopás. Jog. 1891. évf., 162., 170. l.
- Post**
Bausteine einer Rechtswissenschaft auf vergleichend ethnologischer Basis. 1881. 1. k., 292. s köv. l.
- Post**
Grundriss der ethnologischer Jurisprudenz. 1894., 107. s köv. l.
- Pozsoni G.**
A Btk. 337. §-ához. Jogt. K., 1890. évf., 365. l.
- Pradzinsky**
Sachbeschädigung und Aneignung 1908.
- Prinz**
De notione furti. Berol., 1848.
- Prühss**
Das verletzte Schutzobjekt beim Diebstahl, 1902.
- Rathenau**
Ger. S. 56. k., 153. l.
- Rácz György**
A legújabb szovjetbüntetőjog vázlat, 1931.
- Rátvay Gyula**
A lopásnál a büntetés és a birtok kérdése. Bjt. 34. k., 125. l.
- Redslob**
Zeitschr., 30. k., 205. l.
- Reuling**
Zum Thema des Rechtsschutzes der elektrischen Stromkreise. 1900.
- Rédei József**
Betöréssel lopás elleni biztosítás. Jogt. Közl., 1902. évf., 334. l.
- Rézler Kornél**
Miképpen szerkesztendő a vádirat és a perorvoslat a Bn. 49. §-ára való tekintettel? Bjt. 57. k., 265. l.
- Rézler Kornél**
A Btk. 336. §. 5. pontjáról a háborúval kapcsolatban. Bjt. 68. k., 75. l.
- Rónai S.**
Hamis kulcs. Ügyv. L., 1802. évf., 37. sz.
- Rosenberger**
Über des furtum nach klassisch-römischen Recht. 1879.
- Rosenfeld**
Z. 37. k., 159. l.
- Rosshirt**
Goldt. A. 1875., 124. l.
- Rotering**
M. Schr. Krim. Psych. 7. k., 139. l.
- Rotering**
Ger. Saal, 47. k., 252. l.
- Rotering**
Besitz und Gewahrsam, 1901.
- Rotermund**
Die rechtsniedrige Zweignung beim militärischen Diebstahl, Z. 24. k., 371. l.
- Rothstein**
Zur Lehre v. d. Entwendung, 1913.

- Römpler**
Der Begriff des Gewahrsams im Zivil- und Strafrecht. 1904.
- R. s.**
A Btk. 336. §-a. Jogt. Közl., 1902. évf., 197. l.
- Ruhstrat**
Z. 1. k., 383. l.
- Rukser**
Der Diebstahl nach der lex Ribuarica, 1913.
- Rulf**
Haimler Magazin, 8. k., 70. l. (értékegybefoglaláshoz).
- Salchow**
System. Entwickl. d. Verbrechen d. Entwendung. Erfurt, 1806.
- Sander**
Von der rechtlichen Natur des sogenannten Mundraubes. 1903.
- Sass Elemér**
A lopásról. Jogt. Közl., 1881. évf., 271., 278., 287., 294. l.
- Sauer**
Begriff der Zueignung. Goldt. A. 63. k., 284. l.
- Sauer**
Schliessen sich Diebstahl und Sachbeschädigung begrifflich aus. 1908.
- Sánta E.**
Önbíráskodás. Ügyv. L., 1891. évf., 4—6. sz.
- Schels**
Der straf. Schutz der Automaten. 1897.
- Schierschmidt**
Diss. de furto qualificato. Lips., 1751.
- Schiller**
Rechtsverhältnisse des Automaten. 1898.
- Schimmelpfennig**
Der schwere Diebstahl, 1905.
- Schlosky**
Der Mundraub nach § 370, Ziff. 5 StGB. 1897.
- Schmid**
De furto sec. leg. antiquiss. Germanorum. Jena, 1829.
- Schmidt**
Verbr. d. Diebstahls n. ält. deutsch. Recht. Leipz., 1863.
- Schmitt Sándor**
A villamos áram lopása. Bjt. 43. k., 254. l.
- Schneider**
Zeitschr. 14. k., 36. l.
- Schott**
Dissert. de furto necess. commissio. Tüb., 1772.
- Schuck**
De furto tertio. Jena, 1799.
- Schuster Rudolf**
A Btk. 338. §-a. Bjt. 28. k., 1. l.
- Schwarze**
Das Verbrechen des ausgezeichneten Diebstahles nach den neuen deutschen Gesetzbüchern. Erlangen, 1863.
- Schwarze**
Der sog. Futterdiebstahl nach D. Recht. 1894.
- Schwenger**
Der sogenannte Diebstahl an Sparkassenbüchern. 1902.
- Seckel**
Die Automaten im Strafrecht. 1904.
- Seidel**
Monat. f. Krim. u. Strafr. ref. 10. k., 280. l.
- Siebert**
Der strafrechtliche Besitzbegriff. 1928.
- Siemons**
Ber Begriff der Wegnahme im deutschen Strafrecht. 1918.
- Sik Sándor**
A büntetőjog óskora. II. kiad. 1878.
- Simoni**
Del furto e sue pene. Milano. 1823.
- Simonson**
Begriff der Vorteile, évsz. nélkül.
- Soós Kálmán**
Légszecs jogtalan eltulajdonítása. Bjt. 43. k., 273. l.
- Soós Kálmán**
Villamos áram jogtalan eltulajdonítása. Bjt. 43. k., 273. l.
- Soós Kálmán**
Jogtalan elsajátítás, lopás és sikasztás elhatárolása. Bjt. 43. k., 335. l.
- Stein**
Die Einwirkung des neuen bürgerlichen Rechts auf das Anwendungsgebiet des § 289 RSStGB. 1902.
- Steltzer**
Dissert. def urtibus armatis. Halae, 1702.
- Stern**
Öst. Ger. Z. 1856. 66. sz.
- Strube**
Der Transportdiebstahl. 1902.

- Student*
Streitfragen bei der Lehre vom Mundraub. 1906.
- Süssheim*
Zur Reform des Mundraubes. Ger. G. 60. k., 340. l.
- Szabó Lajos*
A társaságban elkövetett lopás. Bjt. 2. k., 17. l.
- Szentkirályi Gyula*
Az erdőtörvény 90. §-ában foglalt pénzbüntetés alkalmazása, ha a lopást többen követték el. Jogt. Közl. 1881. évf., 339. l.
- Szentkirályi Gyula*
Az erdei és nem erdei falopás közötti különbség. Jogt. Közl. 1881. évf., 346. l.
- Dr. Székely Miklós*
A villamos áram lopása. Bjt. 43. k., 196. és 321. l.
- Szilassy Pál*
Érintkezési pontok a lopás és a csalás, valamint a sikkasztás és orgazdaság között. Bjt. 49. k., 321. l.
- Szilassy Pál*
Érintkezési pontok az egyes bűncselekmények tényálladási elemei között. Bjt. 54. k., 193. l.
- Szladits*
Dologi jog. 1930.
- Szöllösy O.*
Magyar Jogi Szemle 1. évf., 167. l.
- Tarnas*
Önbíráskodás (Carrara vonatkozó elvei). Magyar Igazságügy. 30. k., 45., 187., 293. l.
- Tarnai*
A vakmerő lopás. Magy. Ig.-ügy. 31. k., 279. l.
- Tarnai*
Lopás. Ügyv. L. 1920. évf. 7. sz.
- Tarnai János*
A visszacsés és a vagyon elleni cselekmények. Jogt. Közl. 1923. évf. 169.
- Tarnai*
Közhivatalnoki jelleg színlelése lopásnál. Bjt. 72. k., 145. l.
- Tassy Pál*
Adalékok a Btk. 336. §-ának 8. pontjához. Bjt. 18. k., 129. l.
- Taubenschlag*
Das Strafrecht im Rechte der Papyri. 1916.
- Temme*
Über den Betrag des Diebstahls. 1865.

- Temme*
Die Lehre vom Diebstahl. 1840.
- Temme*
Obs. de pretio rei furtivae. Berol. 1867.
- Ten Hompel*
Z. 19. k., 795. l.
- Thomasius*
Tract. de abigeatu. Lips., 1687.
- Tissot*
Le droit pénal, III. kiad. 1888. I. k., 546. s. köv. l.
- Tomaschek*
Wagner Z. 1840. I. 271. (érték-egybefoglalásra).
- Tóth*
Magyar magánjog. Dologi jog. 1930.
- Tóth Géza*
A lopás fogalmához. Jogt. Közl. 1919. évf. 7. l.
- Tóth György*
A Btk. 336. §. 7. pontjához. Bjt. 70. k., 209. l.
- Többen*
Diebstahl an Erbschaftssachen. 1893.
- Ujjalussy Béla*
Fegyveresen elkövetett bűncselekmények minősítéséről. Bjt. 57. k., 17. l.
- Ujjalussy Béla*
Holttesten lévő tárgy ellopásának minősítése, midőn a lopás nem temetőben követtetett el. Bjt. 60. k., 193. l.
- Ujjalussy Béla*
Családi lopásról. Bjt. 61. k., 203. l.
- Ullmann*
Über den Dolus beim Diebstahl. 1870.
- Van der Feen*
Eenvondige diefstal. Leiden, 1882.
- Vargha Ferenc*
Adalék a lopás és sikkasztás különbségéhez. Bjt. 12. k., 321. l.
- Vargha Ferenc*
Adalék a lopás és sikkasztás különbségéhez. Bjt. 13. k., 33. l.
- Vargha Ferenc*
Pénzérték nélküli dolgok lopása. Jogt. Közl. 1918. évf. 169., 180., 188. l.
- Vargha F.*
A közveszély alkalmával elkövetett lopás. Jog. 1888. évf. 414.
- Vámbéry*
A szolgálatban és fizetésben álló fogalom meghatározása. Jogt. Közl. 1897. évf. 43. l.

- Vámbéry*
A Btk. 336. §-ához. Jogt. Közl. 1902. évf. 340. l.
- Villnow*
Raub und Erpressung. 1878.
- Visey Pál*
Lopás-e vagy jogtalan elsajátítás? Bjt. 15. k., 305. l.
- Voitus*
Goid. A. 1877. 317. l.
- Vuchetich*
Institutiones Juris Criminalis Hungarici Budae, 1819.
- Vulfejus*
De furtis. Marburg, 1585.
- Wach*
Vergl. Darst. Allg. Teil. 6. k., 38. l.
- Wagner*
Beitrag zur Lehre von den Objekten des Verbrechens, insbes. zur Lehre von den Objekten der Vermögensdelikte. 1897. l.
- Walch*
Dissert. de furto fame dominante facti. Jenae, 1788.
- Wächter*
Römisch-deutsches Strafrecht. II. 284.
- Wecher*
Abhandl. a. d. Gebiet vergleich. Strafrecht m. bes. Rücksicht a. d. Diebstahl. Olmütz, 1861.
- Wehrn*
Üb. Raub und Diebstahl. Gotha, 1788.
- Weinchenk*
D. Strafr. Z. 9. k., 101. l.
- Weiss Jakob*
Kodex Hammurabi és bibliai törvényhozás. 1915.
- Weisz Ödön*
Villamoserő lopása. Jogt. Közl. 1898. évf. 13., 21., 29., 53. l.
- Wesenderger*
Der strafrechtliche Schutz d. geheiligten Gegenstände. 1912.
- Wessely*
Wagner Z. 1833. évf. I. 180. l.

- Wieland*
De poena furti varia. Wittemb., 1789.
- Wilda*
Das Strafrecht der Germanen. 1842.
- Wirth*
Ist Wegnahme einer fremden Sache um sich für eine Forderung zu befriedigen Diebstahl? 1895.
- Wladika*
Öst. Ger. Z. 1855. 118. sz.
- Zehery*
A Btk. 336. §. 3. pontjához. Bjt. 70. k., 211. l.
- Zehery Lajos*
Lopásnál felfegyverkezés. Bjt. 72. k., 35. l.
- Zehery Lajos*
Lopásnál abbahagyás. Bjt. 72. k., 35. l.
- Zehery Lajos*
Tolvajszövegségnél tettesség és részesség. Bjt. 72. k., 35. l.
- Zehery Lajos*
Lopás és sikkasztás. Bjt. 72. k., 46. l.
- Zehery Lajos*
Lopásnál érték. Bjt. 72. k., 230. l.
- Zehery Lajos*
Lopásnál értelmi bűnség. Bjt. 73. k., 117. l.
- Zehery Lajos*
Eltulajdonított dolgok értékének egybefoglalása több lopásnál. Bjt. 74. k., 236. l.
- Zehery Lajos*
Lopás megszállt területen. Bjt. 77. k., 97. l.
- Zehery Lajos*
Postára feladott ajánlott levélben elhelyezett pénz eltulajdonítása. Bjt. 82. k., 49. l.
- Ziegner—Gnuchtel*
Der Forstdiebstahl. Z. 8. k., 222. l.
- Zimmer*
Der Zueignungsbegriff. 1913.

SZAKASZMUTATÓ.

1518: XLVIII. t.-c. 8.	Btk. 336. §. 27., 79., 81., 86., 87., 88.,	Btk. 381. §. 138.
1625: XIII. t.-c. 8.	105., 106., 107.,	386. §. 18.
1868: XI. t.-c. 34.	109., 110., 111.,	387. §. 18.
1875: XXXVII. t.-c. 133.	112., 113., 114.,	406. §. 23.
1875: L. t.-c. 85.	115., 116., 118.,	407. §. 26.
1876: XIII. t.-c. 133.	119., 120., 121.,	415. §. 65., 69., 84.
1876: XIV. t.-c. 116- 121. §-ok 109.	122., 123., 126.,	421. §. 26., 27., 84.
1877: XX. t.-c. 151.	128., 130., 131.,	434. §. 26.
Btk. 4. §. 94.	133., 134., 135.,	437. §. 84.
12. §. 103.	136., 137., 138.,	439. §. 26., 84.
20. §. 104.	139., 151., 152.,	461. §. 136.
65. §.	153., 154.	462. §. 136.
66. §. 104.	337. §. 3., 27., 89.,	1879: XXXI. t.-c.
67. §. 118.	140., 141., 142.,	69. §. 87.
72. §. 104.	153., 154.	74. §. 87., 141., 148.
74. §. 135., 142.	339. §. 3., 27., 86.,	90. §. 87.
75. §. 79.	88., 89., 100.,	92. §. 87.
78. §. 149., 150.,	105., 142., 143.,	90. §. 27., 87.
152.	144., 145., 146.,	91. §. 27., 87.
90. §. 78.	153.	92. §. 27., 87.
92. §. 28., 76., 77.,	339. §. 3., 153.	93. §. 27., 87.
80., 94.	340. §. 3.	94. §. 27., 87.
92. §. 104.	341. §. 3., 154.	95. §. 27., 87.
97. §. 97., 98.	342. §. 3., 19., 148.,	96. §. 27., 87.
104. §. 101., 102.,	149.	97. §. 27.
103., 144.	343. §. 3., 19., 149.,	98. §. 27., 90.
109. §. 101.	152.	99. §. 27.
113. §. 150.	344. §. 62.	Kbtk. 26. §. 33.
330. §. 113., 122.	345. §. 90.	127. §. 64., 69., 70.,
333. §. 3., 19., 20.,	346. §. 153., 154.	124.
25., 37., 80.,	349. §. 99.	129. §. 90.
84., 88., 125.	350. §. 62.	1883: XX. t.-c. 23., 32.,
334. §. 3., 67., 94.,	355. §. 62., 70.	88.
99., 100.	361. §. 90.	1883: XX. t.-c. 29. §. 34.
335. §. 3., 97., 98.,	365. §. 32., 35., 79.	1884: XVII. t.-c. 133.
99., 100., 101.,	366. §. 24., 35.	1888: XIX. t.-c. 18. §.
102., 103., 104.,	368. §. 27., 61., 68.	32.
148.	374. §. 82.	1889: IX. t.-c. 34.
336. §. 3., 19., 24.,	375. §. 33., 82.	1894: XII. t.-c. 93. §.

1894: XII. t.-c. 94. §.	Bn. 49. §. 100., 105., 146., 153., 154.	1925: XLIII. t.-c.
67.	51. §. 3., 33., 80.,	23. §. 34.
1894: XII. t.-c. 95. §. 68	83., 86., 87.,	II. Bn. 1. §. 87.
97. §. 88.	90., 145., 148.	2. §. 88.
99. §. 88.	1911: VI. t.-c. 34	3. §. 154.
1894: XXXI. t.-c. 149.	1911: VII. t.-c. 35.	13. §. 145.
Bp. 13. §. 152.	1913: XXI. t.-c. 18. §.	41. §. 144.
450. §. 102., 103.	144.	1930: II. t.-c.
1898: II. t.-c. 133.	1915: XIX. t.-c. 1. 22.	1. §. 19.
1899: XLII. t.-c. 133.	1915: XIX. t.-c. 1-6. 18.	113. §. 19., 139.
1900: XXVIII. t.-c. 133	1916: III. t.-c. 22., 25.	115. §. 19., 139.
1900: XXIX. t.-c. 133.	1921: LIV. t.-c. 18. §. 23.	132. §. 19.
1906: XXVIII. t.-c.	108. §. 85.	1930: III. t.-c.
1907: III. t.-c. 2., 22., 25	19. §. 23.	74. §. 139., 153.
1907: XLV. t.-c. 133.	22. §. 23.	75. §. 3., 27., 86.,
Bn. 48. §. 37., 67., 86.,	23. §. 23.	87., 88., 105.,
90., 94., 98.,	1924: XV. t.-c. 1. §. 119.	140., 141., 142.,
99., 154.	1925: XLIII. t.-c.	153.
49. §. 3., 27., 86.,	5. §. 32.	82. §. 138.
88., 90., 98.,	19. §. 23., 32., 33.	1930: XXXIV. t.-c.
	20. §. 31., 33.	125. §. 144.

NÉVMUTATÓ.

- Ais 7.
 Allfeld 20., 52., 53.
 Altmann 24., 26., 28., 52., 92., 95., 103. §.
 Angyal 3., 4., 20., 22., 23., 24., 26., 28., 38., 47., 68., 73., 79., 80., 82., 83., 84., 92., 93., 94., 196., 102., 106., 108., 111., 113., 21., 130., 134., 136., 138., 141., 146., 147.
 Auer 137., 139.
- Balás P. E. 76., 95., 105., 111., 113., 114., 117., 140.
 Balázs 147.
 Balogh 20., 147.
 Balogh Jenő 96.
 Bar 18., 20.
 Báttaszéki Lajos 76.
 Bauke 71.
 Bekker 36.
 Bender 51.
 Bernolák 140., 147.
 Biermann 34., 35.
 Binding 6., 17., 19., 23., 24., 25., 28., 35., 36., 37., 38., 41., 42., 43., 44., 49., 50., 51., 52., 62., 64., 65., 67., 71., 72., 75., 80., 111., 114., 118., 120., 123., 124., 125., 130., 140., 147.
 Birkmeyer 17.
 Blesse 130.
 Bothár 160.
 Brinz 36.
 Brunner 7.
 Brückner 12., 85., 107., 114.
 Buri 140., 147.
 Busch 62.
 Büchler 5.
 Bülow 49.
 Bünger 20.
- Carpzow 8.
 Carrara 38., 75., 90., 92.
 Cramer 24.
- Degré Lajos 24., 84., 147.
 Degré M. 81., 137., 139., 150.
 Dernburg 36.
 Desjardins 4.
 Dickel 35., 60., 67., 71.
 Dochow 19., 147.
 Dörr 17., 36., 71.
- Ebermayer 20., 24., 25., 30., 34., 35., 41., 51., 52., 53., 54., 56., 60., 64., 71., 111., 112., 113., 114., 118., 120., 124., 129., 140.
 Ebner 33.
 Eckstein 43., 111., 114., 120., 124.
 Eisler 21.
 Engel Sándor 132.
 Ertl 124.
- Fayer 20., 43., 44., 49., 64., 85., 120., 140., 147.
 Feuerbach 8.
 Filangieri 85.
 Finger 19., 26., 49., 64., 71., 95., 103.
 Finkey 20., 22., 25., 36., 40., 44., 49., 63., 64., 81., 82., 95., 105., 111., 114., 117., 120., 134., 140., 147.
 Fodor 33.
 Frank 20., 23., 25., 27., 34., 35., 36., 37., 41., 42., 43., 45., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 56., 57., 60., 63., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 73., 75., 80., 108., 112., 113., 114., 115., 117., 118., 120., 124., 129., 135., 140., 147.

- Freisenberger 71.
 Freudenthal 5.
 Friedberg 18.
- Gebauer 37.
 Gerland 20., 23., 41., 46., 49., 51., 52., 53., 54., 57., 60., 64., 70., 71., 73., 75., 114., 120., 124., 129.
 Gleispach 63., 71., 74.
 Goldschmidt 49., 59.
 Grafe 71.

- Hamburger 18., 74.
 Harburger 10., 20., 23., 24., 27., 34., 35., 36., 39., 41., 43., 49., 52., 60., 61., 62., 63., 66., 67., 72., 75., 76., 85., 112., 118., 124., 130.
 Harris-Wilshire 11., 22.
 Hartmann 71.
 Hälschner 20., 28., 37., 41., 43., 44., 51., 53., 70., 75., 76., 140.
 Hegler 17., 64.
 Heil 20., 22., 23., 24., 25., 26., 28., 31., 33., 36., 38., 39., 40., 43., 47., 49., 51., 52., 53., 56., 59., 60., 61., 62., 64., 66., 67., 69., 71., 75., 76., 80., 81., 83., 84., 85., 90., 92., 93., 95., 96., 97., 100., 101., 102., 103., 106., 108., 109., 111., 113., 114., 116., 117., 118., 119., 122., 129., 132., 133., 136., 140., 151., 152.
 Heimberger 43., 50., 52., 147.
 Heller 22., 47., 147.
 Hilse 54.
 Hinschius 7.
 Hippel 20., 31., 147.
 Hitzig 5.
 Hollweck 7.
 Honig 62., 75.
 Horovitz 20., 147.
 Höltzenbein 72.
 Höpfner 54., 129., 147.
- Illás 18., 20., 24., 36., 49., 64., 67., 71., 74., 76., 92., 94., 96., 101., 106., 111., 112., 113., 114., 116., 135., 140., 147., 150., 151., 152.
 Irk 147.
 Isaák 41., 49., 64., 71., 72., 83., 88., 89., 90., 95., 104., 107., 136., 137., 138., 139., 145., 147.

- Jenull 108.
 John 36., 75.

- Kautz 20.
 Katz 7.
 Käckel 22.
 Kenedi 76.
 Kiewe 59.

- Kipp 36.
 Kiss Albert 71.
 Kmoskó 4.
 Kohler 7., 51., 71.
 Kohlrusch 36., 43., 49., 63., 71.
 Kolósváry 21., 22., 26., 28., 33., 49., 66., 69., 72., 76.
 Köhler 51.
 Kries 140.

- Lammasch 30., 56., 57., 95., 108.
 Lányi 33.
 Lauterburg 17.
 Letourneau 4.
 Leyret 78.
 Lilienthal 63., 147.
 Liszt 10., 17., 19., 20., 22., 24., 25., 35., 36., 38., 41., 43., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 57., 60., 64., 71., 75., 76., 114., 124., 140., 147.
 Lobe 49.
 Löw 20., 39., 61., 85., 94., 98., 102., 111., 143.
 Lutter 7.

- Makarewicz 4., 5.
 Márkus 32., 76.
 Marton 21., 36.
 Maschke 75.
 Mayer M. E. 147.
 Meili 124.
 Merkel 20., 38., 51., 67., 75., 114., 135., 140.
 Meyer 20.
 Meyer H. 80.
 Meyer-Allfeld 17., 19., 23., 34., 41., 43., 51., 57., 60., 62., 64., 67., 70., 71., 75., 80., 114., 124., 129.
 Mezger 20., 147.
 Micelli 52., 59.
 Misch 24.
 Mittelstein 23.
 Mommsen 6.
 Moór 51.
 Müller Ed. 31.

- Németh P. 108.

- Oborniker 108., 114.
 Olshausen 20., 23., 24., 25., 27., 30., 34., 35., 36., 37., 41., 43., 46., 49., 51., 52., 53., 54., 57., 60., 62., 63., 66., 71., 75., 76., 80., 112., 113., 114., 116., 129., 130., 135., 140.
 Oertmann 24.

- Pauler 9.
 Post 4.
 Pradzinsky 63.

Rác 11.
 Rathenau 20.
 Redlob 49.
 Regelsberger 21.
 Rittler 30., 56., 57., 95., 108.
 Rosenberger 6.
 Rotering 49., 53., 59.
 Römpler 52.
 Ruhstrat 75.
 Rukser 7.

Sánta E. 76.
 Sauer 63., 66., 71.
 Schadl 39., 96., 111., 147.
 Schels 124.
 Schmidt 17., 19., 20., 22., 24., 25.,
 35., 36., 38., 41., 43., 49., 50., 51.,
 52., 53., 54., 57., 60., 64., 71., 75.,
 76., 114., 124., 140., 147.
 Schmidt Richard 17., 20.
 Schneider 71.
 Schnierer 20.
 Schütze 20., 37.
 Schwarz 33.
 Schwarze 20.
 Siebert 52.
 Sik 5.
 Soós Károly 25.
 Stooss 12., 85.
 Szladits 21., 34., 49., 60., 66., 69.
 Szlemenics 9.
 Szöllösy Oszkár 139.

Tarnai 75., 111., 137., 139.
 Taubenschlag 5.
 Thomsen 20., 53., 66.
 Tissot 4.
 Tóth György 133.
 Tóth Lajos 21., 34., 49., 66.

Ujfalussy 111., 150.
 Ullmann 18., 67., 75.

Vajdasy 70., 120., 143., 145.
 Vámbéry 151.
 Villnow 129.
 Vuchetich 9., 39.

Wach 107.
 Wachenfeld 23., 41., 64., 66., 120.,
 147.
 Wagner 17.
 Wächter 28.
 Weil 29.
 Weiss Jakab 4.
 Werner 20., 36.
 Wesenberg 107.
 Wilda 7.
 Wlassics 44.

Zehery 59., 80., 122., 130., 135.,
 142.
 Zimmer 44., 66., 68., 71.

TÁRGYMUTATÓ.

Allagelmélet az eltulajdonítás fogal-
 mánál 64.

Bányamivelés tárgyát képező ásvá-
 nyok 34.
 Bekerített hely a lopásnál 113.
 Beleegyezés joghatálya 62.
 Bemászás a lopásnál 116., 117.
 Bemászásos lopás 111.
 Betörés fogalma 114—115.
 Betöréses lopás 111.
 Betétkönyv elvétele annak későbbi
 visszajuttatásával 71.
 Bevégzett bűncselekmény a lopásnál
 45.
 Birtokalany 51.
 Birtokosi akarat 52., 54., 55.
 Birtokfogalom a büntetőjogban 50.
 Birtokosi tudat 53.
 Bűnbanda által elkövetett lopás 129.
 Bűnség a lopásnál 48.

Célzat a lopásnál 70., 71., 72.
 Családi lopás 149.

Dolog értékessége 36.
 Dolog fogalma a büntetőjogban 22.
 Dolog fogalma a magánjogban 21.
 Dolog fogalom alá nem eső élő em-
 ber 23.
 Dolog fogalom alá nem eső erő 25.
 Dolog fogalom alá nem eső hulla 24.
 Dolog fogalom alá nem eső jogok 22.
 Dologrongálás törvényes fogalmá-
 nak a lopástól való elválasztása
 65.

Elhanyagolt dolgok 35—36.
 Ellopott kulcs használata 122., 125.
 Előkészületi cselekmény 46.

Eltulajdonítási célzat jogellenessége
 74.

Elvétel 38—39.
 Elvétel jogosultsága 74—75.
 Elvétel módja 42—43.
 Elvétel beleegyezés nélkül 61.
 Elvétel másnak a birtokából 48—49.
 Erdei kihágás 87.
 Erdei lopás 27.
 Erőszak 44.
 Erőszak hiánya mint tényálladéki
 elem 45.

Épület a lopásnál 112.
 Élelmiszerlopás 86.
 Értékegybefoglalás 98—98.
 Értékelmélet az eltulajdonítás fogal-
 mánál 63.
 Értékhatar a lopásnál 85.
 Értékmegállapítás a lopásnál 90—92.
 Értékmegállapítás a lopás kísérleté-
 nél 93.
 Értékmegállapítás a bűnrészesség
 esetén 93.

Fegyver fogalma a lopásnál 141.
 Fegyveres lopás 140.
 Feltörés a lopásnál 118.
 Feltöréses lopás 111.
 Furtum usus 70.

Gazdátlan állatok elsajátítása 33.
 Gépkocsi ideiglenes használata 71.
 Gyümölcslopás 88.

Hajón elkövetett lopás 111., 113.
 Hamis kulcs használata 122.
 Használati cél az elvételnél 68.
 Házközöségi lopás 134—135.

XXVIII

Idegen dolog 27.
Indítványtételre jogosultság 152.
Ingó dolog 25—27.

Játékban elvesztett pénz 29.
Jogellenesség ismerve a lopásnál 61.
Jogszerű és jogszerűtlen birtok 60.
Jogtalan eltulajdonítási célzat 63.

Katonai lopás 139.
Kísérlet a lopásnál 46., 93.
Koporsóban lévő dolog ellopása 35.
Közhivatalnoki lopás 136—137.
Közös tulajdon a lopásnál 29.
Közveszélyben elkövetett lopás 126.,
127—128.
Közvetett birtokalanyiség 52.
Közvetített tettesség a lopásnál 43.

Lopás birtokelvonás útján elköve-
tett tulajdonjogsértés 20.
Lopás büntetése 153—154.
Lopás elkövetési tevékenysége 38.
Lopás elkövetője 19.
Lopás fogalma 17.
Lopásnál halmazat 81—84., 100.,
121., 126.
Lopás jogi tárgya 19.
Lopásnál jogösszehasonlítás 10—17.
Lopásnál kísérlet 93., 120., 126.
Lopás minősített esetei 85., 105.,
111., 122., 126., 131., 142., 146.
Lopásnál minősítő körülmények 105.
Lopásnál részesség 121., 126., 138.
Lopás tevékenységi tárgya 21.
Lopás története 4—10.
Lopás végszükségben 78.

Magánindítvány a lopásnál 148.
Mezőrendőri kihágás 148.

Önbíráskodás a lopásnál 76—77.
Önhatalmú zálogolás 67.

Rabruha elvitele 70.
Részesség a lopásnál 47.
Res communes omnium 30.
Res derelicta 35.
Res divini iuris 34.
Res extra commercium 34.
Res nullius a lopásnál 30—31.

Szándék a lopásnál 79.
Személyes tulajdonság a lopásnál
134.
Szolgálati lopás 131—133.
Szükségszerű egység a lopásnál 99.

Telefón Hírmondó 25.
Temetői lopás 109—111.
Templomi lopás 105—107.
Tényleges hatalom, mint a birtok-
fogalom ismerve 55.
Tévedés a lopásnál 79—80.
Titkosság, mint lopás ismerve 44.
Többes birtok 57—59.
Tudat az értéknél 94—95.
Tulajdon elleni kihágás 86.

Uratlan dolog a lopásnál 30.
Utólagos cselekmények értékelése a
lopásnál 45.

Üzletszerűség a lopásnál 146—147.

Vadászati kihágás 33—34.
Villamosáram 25.
Visszaesésben elkövetett lopás 142—
143.

A LOPÁS

(BTK. MÁSODIK RÉSZ, XXVI. FEJEZET 333—343. §-OK; 1879: XXXI.
T.-C. 90—99. §-OK; 1894: XII. T.-C. 93. §; 1907: III. T.-C. 2. §; 1908:
XXXVI. T.-C. 48., 49. ÉS 51. §-OK; 1930: III. T.-C. 75. §.)

HATÁSKÖR: AZ 1908: XXXVI. T.-C. 49. §. 2. BEKEZDÉSÉBEN MEGHA-
TÁROZOTT LOPÁS BÜNTETTE A TÖRVÉNYSZÉK TANÁ-
CSÁNAK. — A 49. §. 1. BEKEZDÉSÉBEN BÜNTETÉS ALÁ
VONT LOPÁS BÜNTETTE A TÖRVÉNYSZÉK EGYES
BÍRÁJA. — A 48. § SZERINTI LOPÁS VÉTSÉGE A JÁRÁS-
BÍRÓSÁG HATÁSKÖRÉBE TARTOZIK (1897: XXXIV. T.-C.
17. §. 1. P., 18. §. 1. P.; 1930: XXXIV. T.-C. 101. §. 3. P.);
A TULAJDON ELLENI KIHÁGÁS (1908: XXXVI. T.-C. 51. §)
A JÁRÁSBÍRÓSÁG; AZ ERDEI ÉS MEZŐRENDŐRI LOPÁ-
SOK (1879: XXXI. ÉS 1894: XII. T.-C.-EK) A KÖZIGAZGA-
TÁSI HATÓSÁGOK, ESETLEG A KÖZSÉGI BÍRÓSÁG HA-
TÁSKÖRÉBE TARTOZNAK (RBSZ. 1. ÉS 237. §§; 1901: XX.
T.-C. 14. §; 5340/1924. M. E. REND. 3. §. 1. P.; 1894: XII.
T.-C. 103. §).

1. §. Bevezetés.

A Btk. Második Részének XXVI. fejezete a *vagyon ellen irányuló* bűncselekmények nagy csoportjának hosszú sorozatát nyitja meg. E fejezet nyers anyaga a következő jogszabályokból alakul: 1. a Btk.-nek a lopásra vonatkozó rendelkezései (Btk. 333—343. §§., leszámítva a hatályukat veszített 334., 337. és 340. §§-okat); 2. a Btk. 334. §-a helyébe lépett Bn. 48. § és a Btk. 340. § helyébe lépett Bn. 49. §; 3. a Btk. 337. § helyébe lépett 1930: III. t.-c. 75. §; 4. a Kbtk. 126. §-a helyébe lépett Bn. 51. §; 5. végül az erdőtvény (1879: XXXI. t.-c.) és a mezőrendőri törvény (1894: XII. t.-c.) vonatkozó rendelkezései.

A *Történeti vázlat és jogösszehasonlítás* előrebocsátása után e nyers anyagot a következő főcímekre osztva fogom tárgyalni: *Dogmatikai kifejtés* (itt megjegyezni kívánom, hogy a fogalmi iamérvek legnagyobb részét — így a dolog, ingóság, a dolog idegen volta, birtok, elvétel stb. — a többi vagyon elleni bűncselekményeknél is jelentősek); *Az egyszerű és minősített lopás* (e részben kitérek a tulajdon elleni kihágás, az erdei és mezőrendőri lopás fogalmára is); *A minősítő körülmények*; *Az eljárás megindításának feltételei*; és *A jogkövetkezmények*.

1. cím.

Történeti vázlat és jogösszehasonlítás.

2. §. Általános megjegyzések.

A vagyoni jogokat sértő oly magatartások, melyeket ma bűncselekményeknek tekintünk, így az ingó dolog eltulajdonítása, tehát a mai értelemben vett lopás is: kezdetben nem tartozott a közhatalom részéről megtorolt magatartások közé. Míg ugyanis a magántulajdon csak bizonyos házi szerelvényekre, kisebb eszközökre, fegyverekre szorítkozott (v. ö. *Angyal, Szociológia*, II. kiad. 1924. 114—117. l.), mint a *vadászattal és halászáttal* foglalkozó törzseknél, addig a tolvajjal szemben csak rei vindi-

catio, egyszerű visszakövetelés nyert alkalmazást s legfőlegb a magánbosszúban nyilatkozott meg a büntetés. Csak amikor a tolvaj már a közönségre is veszélyes, — tehát többnyire csak a harmadik, negyedik lopás után — kezdenek vele mint antiszociális elemmel elbánni (v. ö. *Makarewicz, Einführung in die Philosophie des Strafrechtes*, 1906. 149. l.). Bűncselekmény rangjára emelkedik azonban ettől eltekintve a lopás az állattenyésztéssel foglalkozó népek körében. Az állatlopás, mely a meglopottat anyagi romlásba sodorhatja, annak társadalmi állását megingathatja, mely tehát a létező társadalmi erőviszonyok felforgatását is előidézhetheti, már feltétlenül antiszociális és tehát közérővel megtorlandó cselekményként minősül az egész törzs, de főleg azok szemében, kik mint gazdagok (állattulajdonosok), mint a politikai hatalom részesei (v. ö. *Angyal, Sociológia*, 71. l.), vezető szerephez jutnak s a korbeli társadalom ügyeinek intézői. A tatároknál Marco Polo idejében pl. a lólopás büntetése halál (v. ö. *Le-tourneau, La sociologie d'après l'éthnographie*, II. kiad. 1884. 489. l.); ugyanígy az indusoknál, az amerikai gyarmatokban, hol az állatlopás büntetése súlyosabb volt, mint az emberölés (v. ö. *Desjardins, Le droit des gens et la loi de Lynch aux États Unis*; *Revue de deux mondes*, 1891. évf. 327. l.). Még erősebben kidomborodott a lopásnak bűncselekmény jellege a földműveléssel foglalkozó népeknél. Sőt — tekintettel arra, hogy a gabonalopás jobban eltitkolható, mint az állattolvajlás — a büntetések is mind szigorúbbakká váltak (a büntetés legtöbbször vagyonelkobzás, sőt halál; v. ö. *Makarewicz, i. m.* 152—153. l.; jellemző, hogy e kultúrfokon élő népeknél a nő a férj tulajdonának tárgya s a házasságtörés, mint a férjet illető *ius in corpus* megsértése: lopásként minősül). Ettől az időtől fogva mind felismertebbé lett a lopásnak bűncselekmény jellege. Büntetésül sok helyütt a *talio szimbolikus alakjait* (peines expressives ou analogues au crime; v. ö. *Tissot, Le droit pénal*, III. kiad. 1888. I. 546. l.) alkalmazták, melyekben bizonyos kriminálpolitikai gondolat is letükröződött; így a tolvajnak több helyütt szemét szúrták ki vagy kezét vágták le. A megvakítás szokásban volt egyebek között az indusoknál, a szerbeknél (Dusán cár törvénykönyvében), sőt a régi magyaroknál is (v. ö. *Post, Bausteine einer Rechtswissenschaft auf vergleichend ethnologischer Basis*, 1881. I. k. 292. s köv. l.; u. a. *Grundriss der ethnologischen Jurisprudenz*, 1894. 107. s köv. l.).

3. §. Jogtörténeti adalékok.

1. *Hammurabi törvénykönyve* szerint: Ha valaki akár ökröt, akár juhot, akár szamarat, akár disznót vagy hajót lop, ha a dolog az istené vagy a palotásé (é-kal, melyen az egyes helyi hatóságok székhelyéül szolgáló állami épület értendő, v. ö. *Kmoskó, Hammurabi törvényei*, 1911. 73. l.), annak 30-szorosát, ha felszabadított: 10-szeresét téríti meg, s ha a tolvajnak nincs mit adnia, ölessék meg (v. ö. *Kmoskó, 30. l., Weiss Jakab, Kodex Hammurabi és bibliai törvényhozás*, 1915. 17. l.); a szentségtörő lopás büntetése mindig halál, sőt «akinek kezében az ily lopásból származó holmit meglelik, szintén ölessék meg».

2. Az *egyiptomiaknál* a lopás — leggyakrabban κλέπτειν néven — inkább magánbűntetéként szerepel. Az eljárás szabályszerint a sértett panaszára indul meg s a tolvaj a dolog visszaadására s büntetéséért többnyire az érték kétszeresének megfizetésére lett kötelezve; minősítő körülmények: az éjjel, fegyveresen, több személy részéről, betörés útján történt elkövetés (v. ö. *Taubenschlag, Das Strafrecht im Rechte der Papyri*, 1916. 26., 88., 115. l.).

3. *Manu törvénykönyve* a lopásnak három fajtát különbözteti meg: a) a furtum simplex (a dolognak alattomban, tulajdonosának távollétében történt elvétele; a tulajdonos szeme láttára történt dologelvétel egy vonalra esik az erőszakos elvétellel, azaz rablás); b) a furtum qualificatum (állat, drágakő ellopása, éjjel, nagyobb békezavarással elkövetett lopás); c) quasi furtum, melynek legsajátosabb esete az, hogy tolvajként büntetendő, kinek semmi jóvedelme sincs s mégis pazarló életmódot folytat. A lopás büntetése: pénzbüntetés, testesonkítás, megbélyegzés, vagyonelkobzás, száműzés és súlyosabb esetekben halálbüntetés. A zsebmetsző büntetése két ujjnak, ismétlés esetében egy kéz s egy láb levágása, harmadszori visszaesésnél: halálbüntetés. A rokonok közötti lopás enyhébb beszámítás alá esik, viszont nem minősül lopásnak, ha valaki nyílt kertben gyümölcsöt vagy erdőben szent célra fát szed. A Védák egyes helyeiből egyébként arra lehet következtetni, hogy a lopás nem volt az indusoknál gyakori cselekmény; így jellemző a következő hely: «a csillagok eltűnnek a nap sugarai előtt, mint tolvajok (v. ö. *Sik, A büntetőjog őskora*, II. kiad. 1878. 232. s köv. l.; a részletekre v. ö. *Büchler, Manu törvényei*, 1915. 133. s köv. l.).

4. A *zsidó jogból* az Exodus következő helye érdemel figyelmet: Aki ökröt vagy juhot lop és megöli vagy eladja: öt ökröt adjon vissza egy ökréért és négy juhot egy juhért. Ha a tolvajnak nincs mivel a lopást megtéríteni, önmaga adassék el. Ha elevenen találhatik nála, amit lopott, akár ökr, akár szamar, akár juh legyen az: kétannyit adjon vissza. A szentségtörő lopás büntetése halál.

5. A *görögök* különös szigorral büntették az éjjeli időben s a fegyveresen elkövetett lopást; az egyszerű lopás (κλοπή) magánbűntetéként s büntetése az elvont érték többszörösének megfizetésére kötelezés (v. ö. *Makarewicz, 253., Freudenthal, Zum ältesten Strafrecht der Kulturvölker*, 1905. 13. l.).

6. A *rómaiaknál*, csekély kivételtől eltekintve, egész a császári korig magánvétség volt a lopás (a gabonalopást azonban már a XII. táblás törvény halálbüntetéssel sújtotta; v. ö. *Hitzig, Zum ält. Strafrecht der Kulturvölker*, 39. l.). Egyebekben kezdettől fogva különbség tétetett a furtum manifestum (amikor a tolvaj deprehenditur, dum furtum fit, s akinél házkutatás során a lopott dolgot meglelték) és a furtum nec manifestum között. A fur manifestus: ha szabad ember, testi fenyíték alá esett s a meglopott rabszolgája lett, ha rabszolga, testi fenyíték után a tarpéji sziklákról levettetett; az éjjeli tolvajt, ha tettenérték, vagy ha nappali tolvajlás esetében fegyverrel védekezett (si telo se defendit): a sértett megölhette (ez esetben azonban lármát kellett csapnia — cudoque plorato — hogy tanui legyenek jogszerű ölésének igazolására). A fur nec

manifestus a lopott tárgy értékének kétszeresét (duplum) tartozott meg téríteni. A *practori jog* a lopást általában magánvétségként kezelte: a furtum manifestum és prohibitum büntetése az ellopott érték négyszerese, a furtum conceptum és oblatum-e annak háromszorosa, a furtum nec manifestumé: kétszerese. A *császári korban* a lopás több esete (furtum balnearium, f. nocturnum, valamint saccularii = zsebtolvajok, effractores = betörők, abigei = szokásszerű állattolvajok által elkövetett lopások), mint crimen extraordinarium közbüntetés alá esett, egyéb vonatkozásban a magánjogi jelleg annyiban továbbra is fennmaradt, amennyiben még Justinianus idejében is választhatott a sértett a büntető per megindítása (actio furti) vagy a magánjogi igény érvényesítése (condictio furtiva) között. A becsstelenítő actio furti azonban nem foghatott helyt 1. házastárs ellen (in honorem matrimonii), 2. a családbeli gyermekek ellen (az unitas personarum okából) és 3. a rabszolgák ellen (mert ezek felett a családtyának volt büntető joghatósága). A lopás közkeletű meghatározása egyébként: Furtum est contrectatio rei fraudulosa lucri faciendi gratia vel ipsius rei vel etiam usus ejus possessionisve (Paulus I. 1. § 3. D. 47. 2.). A fogalom teljességéhez eredetileg elég volt a contrectatio invito domino, miből folyólag a lopás körébe esett a rablás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás, sőt a csalás némely esete is; erősebben csak akkor szűkült meg e fogalom, amikor annak meghatározásába az animus lucri faciendi ismértve is felvétel (v. ö. a római büntetőjog történetére *Mommsen*, *Römisches Strafrecht*, 1899. 733. s. köv. 1.; *Binding—Mommsen*, *Zum ältesten Strafrecht der Kulturvölker*, 1905; *Rosenberger*, *Über das furtum nach klassisch-römischem Recht*, 1879).

7. A *középkori jogfejlődés* az eddig megismerttől többé-kevésbé eltérő úton halad. A *germán népjogok* a tágabb értelemben vett lopás fogalma alá vonják a vagyont sértő deliktumok legnagyobb részét (így a mai sikkasztást, jogellenes dologhasználást, csalást stb.). A szoros értelemben vett lopás (furtum, stuldr, stalu, thinvethe, diefte, stala, diupstal, diepstal, stb. kifejezésekkel) tárgya idegen dolog; az elkövetési cselekvés, az elvétel másnak birtokából (auferre, deferre, untdragen), ezért az erdőben talált kivágott fa elvitele nem lopás (Lex Ribuarica: quia non res possessa est). Lényeges ismértve a titkosság, az *alattomban történt elvétel* (piujbo a. m. titkon; a Lex Salica szerint celare a. m. furare; Stralsund városának jogában occulte és furtive deferre egyértelműek; a Wessexi Ines király törvényében olvassuk: aex bid melda, naelos peof, ami annyit jelent, hogy a fejszével kivágott fa elvitele nem lopás, mert a fejszecsapások zaja ki-zárja a titkosságot), mely kellék megkívánásától elsőnek csak a Bamber-gensis (1507) tekintett el. A nyílt elvétel rablás, a dolog jogellenes megtar-tása pedig sikkasztás. A germán népjogok legtöbbszörében megtaláljuk már a kis és nagy lopásnak *értékhatár* szerint való megkülönböztetését (a tago-zás szerfelett eltérő; pl. a felsőbajorországi Landrecht a XIV. század-ból a 32, 62 és 72 pfennig alatti érték elvételét kis lopásként bünteti, s a súlyos lopást akkor állapítja meg, ha a tolvaj 6 shilling és 2 pf. értéket meghaladó dolgot vett el; a régi osztrák parasztojog az enyhe lopást kützel- vagy zitzeldiebstahlnak nevezi, mert a tolvaj oly dolgot vett el, melyet a szoknya = kützel, vagy kendő = zitzel alá rejthetett), továbbá

a lopásnak különböző *minősülő körülmények* címén súlyossá minősítését (súlyos lopás: a gabonalopás, a templomban, malomban, kir. udvar-ban, éjjel, betörés útján, a tűzveszély idején, visszaesésben elkövetett dologelvétel). A súlyos lopás büntetése legtöbb helyütt halál (an Hals und Hand), az enyhébbé testi vagy becsstelenítő büntetés (an Haut und Haar), illetőleg vagyoni büntetés (ennek egy része sok helyütt *Fürfang* néven a bírót illette). Az irodalomra v. ö. *Wilda*, *Das Strafrecht der Ger-manen*, 1842.; *Brunner*, *Deutsche Rechtsgeschichte*, II. k. 1892. 637. l.; *Kohler*, *Studien aus dem Strafrecht*, 1890. IV. k. 420.; *Rukser*, *Der Diebstahl nach der lex Ribuarica*, 1913.; *Hie*, *Geschichte des deutschen Strafrechts bis zur Karolina*, 1928. 163. l.

8. A *Carolina* nagy részletességgel szabályozza e bűncselekményt s annak különböző neveit; általában az eddig kialakult germán felfogás-hoz csatlakozik azzal az eltéréssel, hogy mellőzi a fogalmi ismérvek köré-ből a titkosságot, melyet csak a címben említ. (v. ö. 157—175. art.-ak). Az értékhatár 5 Gulden. A büntetések igen szigorúak; gyakori a halálbüntetés; a harmadszori visszaesésben elkövetett lopás tetteso «ist eyn merer verleumdter dieb, vnd auch eynem vergewaltiger gleich geacht» és «soll darumb, nemlich der mann mit dem strang, vnd die frau mit dem wasser oder sunst inn andere weg, nach jedes landts gebrauch vom leben zum todt gestrafft werden» (162. art.); a 14. éven aluli tolvaj halállal nem, de testi büntetéssel sújtandó (164. art.); különösen súlyos a templomi lopás; a monstrancia ellopása esetében, ha abban bent volt a szentség: a tolvaj büntetése máglya (171—172. art.).

9. Az *egyházi büntetőjog* nem alakította ki a lopásnak külön fogal-mát, hanem átvette a római jognak Paulustól eredő meghatározását (v. ö. fent 6. l.). Közelebről a canonjog meghatározása így hangzik: Furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienae (C. 14. qu. 5. c. 13.). Vitás, vajjon megkívánta-e az egyházi jog a fogalom teljességéhez a titkosság ismértvét. *Aqu. Szent Tamás* igenlően felel a kérdésre, mert szerinte: Furtum est occulta acceptio rei alienae domino rationabiliter invito (ugyanígy *Katz*, *Can. Strafrecht* 126.; ellenk. *Hinschius*, *System des kath. Kirchenrechts*, V. k. 826. l. 51.). Egyebekben a lopásra irányuló szándék egymagában éppúgy nem vezet büntetőjogi elbírálásra (c. 29. D. 1. de poenet.; c. 5., X. 5. 18.), mint az egészen csekély értékű dolog-nak ellopása (c. 4. C. XIV. qu. 6.); nem esik büntetés alá továbbá a szük-ségben elkövetett lopás sem (c. 3. X. 5., 18.; c. 26. D. 5. de consecr.; c. 3. in VI. 5., 12.); viszont a — bár jó szándékból — elkövetett lopás nem marad büntetés nélkül (c. 10. C. XXXII., qu. 4.). A lopás véghezviteli cselekménye: a dolognak eddigi helyéről eltulajdonítási cézzal való elvétele (c. 4. C. XIV., qu. 6.: «abstulerit»; c. 3. C. XXIII., qu. 4.: «tol-lere»). A szent ostya, illetve partikula eltulajdonítása gonosz szándékból előbb egyházi büntetés alá esik, majd a tettes világi bíróság kezére ada-tik, mely az ily cselekményt halállal büntette (v. ö. *Lutter*, *Az egyházi büntetőjog*. Budapest, 1913. 138., 192., 261.; *Hollweck*, *Die kirchlichen Strafrechtgeetze*. Mainz, 1899. 179., 271. l.).

10. Az *újkorai jogfejlődés* legnagyobb részét azokon a nyomokon halad tovább, melyeket a Carolina és illetőleg a középeurópai jogterületeken

tovább élő germán népjogok határoztak meg. Az irodalomban *Carpzow* már szembeállítja a lopást («vera contrectatio», «amotio de loco in locum») a sikkasztással (contrectatio ficta), a határvonal azonban még *Feuerbach-nál* sem eléggé éles (a lopás szerinte: «Zueignung fremden beweglichen Eigentums»). Az eddig súlyos büntetések lassan enyhülnek, a halálbüntetés is mind ritkább lesz, míg végre 1743-ban Nagy Frigyes azt a lopással való viszonylatban eltörli. Legtovább maradt fenn a cselédlopásnak halállal való büntetése.

A XIX. század törvénykönyvei általában az eltulajdonítási célból történt ingó dolog elvételét minősítik lopásnak s legislatív szempontból úgyszólván már csak az vitás még, vajjon az animus lucri faciendi hozzátartozik-e a lopás lényegéhez, avagy azt csak mint a tulajdonjog, illetőleg a birtok egyszerű megsértését kell felfogni (erről s a lopás minősítő körülményeiről s büntetőjogi értékeléséről alább a jogösszehasonlító részben).

4. §. A magyar jog fejlődése.

Hazai jogunk nagyban, egészben ugyanazt a fejlődési menetet tünteti fel, mint amelyben a megelőző vázlat során megismertedtünk.

Jellemző, hogy jogszabályaink már elég korán megkülönböztették a lopást a rablástól; így a Hk. I. 15. címe külön tartja a tolvajokat a rablók-tól: «fures . . . patibulo (bitóval), praedones vero palo vel rota (karóba-húzással vagy kerékbetöréssel) . . . sunt feriendi atque puniendi»; az 1518: XLVIII. t.-c. meghagyja, hogy az ország főkapitányai és ispánjai a nyilvános tolvajokat és rablókat (publici fures et praedones) mindenütt fogják el és büntessék meg (v. ö. még 1625: XIII. t.-c.). E differenciáció nyilván a germán népjogok befolyásának eredménye. A sikkasztás viszont a legutóbbi időkig nem alakult ki külön deliktumként s így a furtumon tulajdonképpen a lopást és sikkasztást együttesen kell érteni. Jogszabályaink különbséget tesznek az enyhe és súlyos lopás (furtum parvum és magnum) között és pedig értékhatárok alapján (így Szent László II. 14. szerint tíz, Kálmán I. 54. szerint húsz denár az elválasztó érték; az erdélyi jogban marhalopásnál száz pénz, egyéb esetben két, illetve három forint az a határ, amelyet felülhaladó értékű dolog ellopása súlyos lopás). Súlyossá minősíti egyebekben a lopást: a betörés, fegyverhasználat, visszaesés, házi elkövetés stb.

A lopás büntetése különböző a dolog értékére, a tettes személyes viszonyaira (más a büntetés, ha férjes asszony, ha szolga, ha szabad ember, vagy papi rendhez tartozó követte el a lopást; Szent István II. 29., II. 39., Szent László II. 13., 14.). Gyakori a pénzbírság, a testi fenyíték (pl. a pap, ha ludat, tyúkot, gyümölcsöt vagy más effélélt lop, előljárója fenyítse meg vesszővel: «scopis tantum a magistrato corrigatur»; Szent László II. 13.), a tagcsontkítás (pl. a tolvaj szolgálja orrát vesszítse: «nasum amittat», u. o. II. 14.), sőt a halálbüntetés is (v. ö. Szent István, Szent László és Kálmán király vonatkozó törvényeit).

Az erdélyi jog, mely szerint a tolvaj reus est omnium (mindenekben bűnös) a visszaesés s az érték figyelembevétele mellett fokozatosan

súlyosabb büntetés alá esik, így a két forint értéket meghaladó lopás elkövetője első ízben «pellengéren vagy a kézi kalodában igen-igen megveretessék s a kárt is fizesse meg», másodízben ezenkívül még 12 forintra megbírságotassék, «harmadszor hasonló vétkeért felkötessék»; ha «három forintnál többet érő lopásban találtatik, comperiáltatván (kiderülvén) a dolog, minden tovább való halogatás, kedvezés és bírságlás kívül csak felakasztassék, ha a sententia előtt nem concordált (ítélet előtt ki nem egyezett) a károssal» (v. ö. Approb. Const. III. R. 47. c. 2. sz.).

A Hk. is fenntartja még a halálbüntetést, sőt az a lopás általános büntetése s e büntetés sokáig alkalmazást nyert különösen a betöréses, templomi lopások s az állatoltvajlások esetére (így 1522: 36. III. 34.,; vagy az 1595: VI. 29. szerint a szekér — currus — tolvajlás elkövetőjét akasszák fel: «suspendatur»). Utóbb enyhült a gyakorlat és Huszthy és Bodó korában aránylag ritka a halálbüntetés. Szlemerics már azt írja: «Mai napon halállal általánosan egyedül a súlyos és mesterséges tolvajság szokott büntettetni, de azért még 1837-ben is előfordult, hogy egy bács-megyei úrszék által halálra ítélt templomtolvaj, valamint a biharmegyei törvényszék által fővesztésre ítélt két tolvaj büntetését a Curia helyben hagyta (Pauler, Büntetőjogtan II. 223. l. 2. jegyz.).

Javaslataink közül az 1792. évi következőképp határozza meg a lopást: «Furtum, quod occultam rei mobilis, invito domino, luci causa ablatianem denat . . .» (II. 38. 1. §) s különbséget tesz furtum simplex és qualificatum között; súlyosító és minősítő körülmények többek között: a nagyobb érték, az éjjel, cseléd által, visszaesésben, több személy által, tűzvész alkalmán stb. történt elkövetés, ha a sértett szegény, ha a dolog szentelt stb.; enyhítő körülmények: a csekély érték, a tettes szükség helyzete, éretlen kora, a kísérlet stb. (II. 38. 3—5. §§). A sikkasztás a lopás minősített esete (II. 38. 8. §); itt megjegyezni kívánom, hogy *Vuchetich* már némileg elválasztja a sikkasztást a lopástól, törvényeink azonban még sokáig nem ismerik fel a különbséget (v. ö. pl. 1840: XX. t.-c. 8. §, mely szerint a fuvaros, ki a reábizott árukból valamit elidegenít: köztolvajként büntetendő; de v. ö. 1843. évi jav., mely már külön tartja e két deliktumot s az 1868: LIV. t.-c. 381., 368. §§). A büntetés carcer és pedig meghatározott fokozatok szerint minimumban egy nap, maximumban hat év; igen súlyos esetben, ha a tolvaj «nec spem ullam emendationis praebet, adeoque ulterius Societati Civili periculum porro etiam ab eodem impendat, mors quoque pro poena dictabitur» (II. 38. 11. §).

Az 1843. évi javaslat XXX. fejezetében szól nagy részletességgel a lopásról (a sikkasztás a XXXI. fejezetben találja helyét). Meghatározása a következő: «Aki másnak valamely ingó dologát tudva s jogtalanul, de minden személy elleni erőszak vagy erőszakkali fenyegetés nélkül eltulajdonítja, tolvajnak tekintetik» (204. §). A tolvajság bevezetettnek tekintendő, mihelyt a tolvaj az eltulajdonított vagyont elrejt, vagy azt valamely segédnek átadja vagy azzal távozik (302. §). Különbséget tesz a javaslat egyszerű és veszélyes tolvajság között. Mindkettőnél a büntetés értéktől függetlenül (10, 50, 300 frt) emelkedik (a büntetés enyhe esetben hat hónapi fogság s ilyen esetekben emelkedő rabság nyolc, illetve 12 évig, mely bizonyos esetben még súlyosbítható egy harmaddal). Veszélyes a lopás,

ha fegyverrel vagy betöréssel követtetett el (297. §), egyébként «különösen terhelő körülmény» a szentelt vagy közhatósági dolog, földművelési eszközök, lovak, marhák ellopása, közveszély idején, elrejtőzés során, szekrény feltörésével, álkulcs használatával, cseléd, köztisztviselő vagy tolvajtársulat által elkövetett lopás (299–301 §§). A javaslat ismeri már az értékösszefoglalást (298. §), a családi lopásnak indítványi jellegét (306. §).

Büntetőtörvénykönyvünk a korabeli uralkodó felfogáshoz csatlakozott. Immár külön tartja a lopást és sikkasztást; a lopás fogalmának meghatározásában az eltulajdonítási cézzal való dolog elvéte helyezi a súlyt; mellőzi a titkoság s a nyerészkedési cél ismervét stb.

5. §. Jogösszehasonlítás.

A jogösszehasonlítás alapjául az érvényben levő törvénykönyvek s a nagyobb jelentőségű újabb javaslatok anyagát veszem s az összevetést annak a néhány elvi kérdésnek kapcsán viszem keresztül, amelyekben való állásfoglalás a törvényhozást közelebbről érdekli (e munkálatban forrásmunkául használtam *Harburger*, *Der Diebstahl* című tanulmányát, v. ö. *Vergl. Darst. Bes. Teil VI. k. 187–332. l.*, *Liszt*, *Das Strafrecht der Staaten Europas*, 1894., s a figyelembe vett törvényhozási munkálatok nyers anyagát).

1. *Fogalom.* Szemben néhány törvényhozási munkálat (1859. szardíniai btk., 1861. angol trv., 1864. svéd, 1866. dán, 1889. finn btk. és az 1903. évi japán jav., a definíciót azzal a megokolással, hogy az közismert, mellőzik) a kódexek és javaslatok többsége szabatos meghatározását nyújtja a lopás fogalmának.

a) Legelterjedtebb a *német bir. btk.* meghatározása («wer eine fremde bewegliche Sache einem anderen in der Absicht wegnimmt, dieselbe sich rechtswidrig zuzueignen» 242. §), melyet némi eltéréssel megtalálunk az 1803., ill. 1852. osztrák btk.-ben (171. §), az 1867. osztrák jav.-ban (265. §), a későbbi osztrák javaslatokban (így 1912. évi 335. §), a mi Btk.-ünkben (333. §), a legtöbb svájci kantonális btk.-ben, az 1896. bulgár kódexben (313. §), 1924. évi görög jav. (344. §), az 1925. évi csehszlovák jav.-ban (315. §), az 1926. török btk.-ben (491. §), az 1928. kínai btk.-ben (337. art.), az újabb német javaslatokban (így 1930. évi 328. §), az 1930. évi olasz btk.-ben (624. art.), — melyeknek mindenképpen vezető ismerv: «a más birtokából való elvétel». Újabban mind sürűbben kiemelik az animus lucri kellékét (így az 1912. osztrák jav., a svájci, a csehszlovák jav., a török btk., a kínai btk., de ez illetéknéppen: «dans le dessein, de se l'approprier illégalement, ou d'en faire illégalement bénéficier un tiers»; a spanyol btk.: «con ánimo de lucro», — az újabb német javaslatok, így az 1930. évi: «in der Absicht wegnimmt, sich oder einen Dritten durch Zusignung der Sache unrechtmässig zu bereichern», — az olasz btk.: «al fine di trarne profitto per sé o per altri»).

b) A német felfogástól némileg eltér azoknak a törvényhozási munkálatoknak álláspontja, melyek *nem kívánják meg* a fogalomhoz ismerv.

ként a más birtokából való elvételt (így néhány svájci kantonális btk.: Luzern, Obwalden, Bern, Appenzell; az 1881. németalföldi btk. 310. art.-a: «Hij die eenig good geheel of ten deele aan een ander toebehoort, wegneemt...» az 1889. olasz btk. 402. art.-a, az 1902. évi norvég btk. 257. §-a, az 1903. évi orosz btk. 581. art.-a), s amelyek ennél fogva a talált dolog jogtalan elsajátítását is a lopás fogalmi körébe vonják.

c) Még szélesebb keretet ad a lopás fogalmának a *francia Code*, melynek 379. art.-a szerint: «Quiconque a soustrait frauduleusement une chose qui ne lui appartient pas est coupable de vol»; e definíció átfogja a lopáson kívül a sikkasztást is, valamint a talált dolog elsajátítását. Ezt a meghatározást mintázza le a belga (461. art.), luxemburgi (461. art.) és a portugál btk. (421.) s közel áll ehhez az 1870. spanyol btk. (530. art., melynek 2. pontja azonban külön szól a talált dolog jogtalan elsajátításáról; csekély módosítással ugyanígy az 1928. évi spanyol btk. 703. §-a), az 1908. siami btk. (288. art.) s az 1915. évi svájci javaslat (123. art.: «soustrait une chose mobilière appartenant à autrui»).

d) Az *angol jog* annyiban még tágabb keretet ad a lopás (larceny) fogalmának, amennyiben abba a csalárd dolog-eltételt is beleveszi. *Harris—Wilshere* szerint, figyelemmel az 1916. évi Larceny Act-re: «A person steals, who without the consent of the owner fraudulently and without a claim of right made in good faith, takes and carries away anything capable of being stolen with intent, at the time of such taking, permanently to deprive the owner thereof» (v. ö. *Principles of the Criminal Law*. London 1926. 188. l.). Ugyanígy az 1866. orosz btk. (1644. art.)

e) Egészen különleges az 1927. évi *szovjet büntetőkódex* álláspontja. Közelebbi meghatározás nélkül csak annyit mond: lopás idegen vagyontárgynak titkos elvétele (162. §); a birtokos vagy használati joggal bírónak jelenlétében történő nyílt elvétel ú. n. fosztogatás (165. §; v. ö. *Rácz György*, *A legújabb szovjetbüntetőjog vázlata* 1931. 46. l.). Közel így az 1928. kínai btk. 337. §-a, mely szerint — figyelemmel a 343. §-ra lopás = ts'ie tao, csak a titkos dolog-eltétel.

2. *Egyes fogalmi ismérvek.* Ehelyütt csupán a kiemelkedő ismérvek tárgyában elfoglalt törvényhozási álláspontok összevetésére szorítkozom; a részletekre a dogmatikai kifejtés során térek rá.

a) A lopás tárgya *dolog* és pedig a legtöbb törvényhozási munkálat szerint *testi dolog*. Újabban némelyik törvény az *energiát* kifejezetten oly tárgynak minősíti, melyen lopás elkövethető (1901. kaliforniai trv. 499. a. §; 1902. norvég btk. 6. §; 1907. japán btk. 245. §; az 1907. III. t.-c. 2. §-a; az 1912. osztrák jav. 105. §-a; 1924. görög jav. 344. art. 2. bek.; 1925. csehszlovák jav. 13. §. 5. p.; az 1927. szovjet btk. 163. §-a; 1928. spanyol btk. 703. §. 2.; 1930. olasz btk. 624. art. 2. bek.). Az angol jog sokáig kifejezetten csak az *értéket* magukban hordó dolgokat (being of intrinsic value) sorozta a lopás tárgyai közé. A *hullalopás* vagy vallás elleni deliktumként minősül (1889. olasz btk. 144., új olasz btk. 549–556. art.-ok, bulgár btk. 207. art.), vagy közrend elleni bűncselekmény (francia code 360. art., németalföldi btk. 150. art., osztrák btk. 306. §, finn btk. 24. fej. 7. §); kifejezetten lopásként bünteti az ily cselekményt a norvég btk. 143. §-a.

b) A törvényhozási munkálatok többsége kifejezetten megkívánja, hogy a lopás tárgyául szereplő dolog *ingó* legyen (az ingatlan védelme külön rendelkezéssel nyer biztosítást). Itt-ott tudatosan mellőzik e jelzőt, mint magától értetődőt (így a németalföldi btk. 310. art.-a, a francia code 379. §-a s ennek nyomán a belga, luxemburgi és portugál btk.-vek; újabban az 1908. síami btk. 288. art.-a, az 1912. évi osztrák jav. 335. §-a, és pedig ez utóbbi azért, mert az Indokolás szerint elvenni csak ingó vagy ingóvá tett dolgot lehet; az 1927. évi szovjet btk. 162. §-a, az 1928. kínai btk. 337. §-a).

c) A dolognak *idegen* voltát, azaz más tulajdonához tartozóságát is általában kifejezetten megkívánják a törvények; kivétel e tekintetben a francia code, melynek 379. art.-a szerint, a lopás tárgya «une chose qui ne lui appartient pas» (ugyanígy a belga, luxemburgi és portugál btk.); ám így a tulajdon tárgyát nem képező dolog is tárgya lehetne a lopásnak. Egyebekben általában elfogadott ismérv, hogy a dolog *más birtokában* legyen (a török btk. 491. §-a szerint elég elvenni a dolgot onnét, ahol éppen van).

d) Szemben a régi törvénykönyvnek váltakozó felfogásával, melyekben majd az érintés, majd az elvétel, majd az elvitel szerepel elkövetési tevékenységként (v. ö. az idevonatkozó elméleti vitákat: teoria contractationis, amotionis, apprehensionis, ablationis és illationis), a mai btk.-nek és újabb törvényhozási munkálatok mind az *elvétel* vagy ehhez hasonló kifejezéssel jelölik meg az elkövetési tevékenységet (entzieht, wegnimmt, wegneemt a németalföldi; borttager a norvég; soustrait a francia; s'impossessa az olasz btk.-ben; take and carry away az angol jogban; ez utóbbi azonban fondorlatot is kíván: trick, artifice). A *jogtalan elszállítási célzatot* csak néhány trv. emeli ki (zürichi btk. 162. §, német btk. 242. §, Btk. 333. §, németalföldi btk. 310. art., bolgár btk. 313. art., 1912. osztrák jav. 335. §, görög jav. 344. §, az 1930. német javaslat, de így: «durch Zueignung der Sache»). Újabban, mint erre fent reámutattam (v. ö. fent 8—10. l.) mindinkább megkívánják a *haszonszerzési célzatot*.

3. A lopást súlyosabbá *minősítő körülmények* rendkívüli nagy változottságban vonulnak fel az egyes törvényhozási munkálatokban (jó áttekintést nyújt e tárgyban: Brückner, Der ausgezeichnete Diebstahl 1905.).

a) Sokhelyütt figyelembe jön az elvett dolog, illetve az okozott kár *értéke*. Így az 1852. évi osztrák btk. 173. §-a (200 korona), valamint még legutóbb is az 1912. osztrák jav. (értékhatárok 25, 100, 500 korona), 1852. évi portugál btk. 421. s köv. art. (10.000; 40.000; 100.000 Reis); az 1866. dán btk. 228. §-a csupán akkor súlyosít, ha a dolog értéke jelentékeny; 1870. spanyol btk. 531. art. (10, 20, 100, 500, 2500 Peseta), az 1928. évi új spanyol btk. 704. §-a (100, 1000, 2000, 10.000, 25.000 Peseta); az 1889. finn btk. (28. fej. 1. §: 20 márka); 1896. bulgár btk. 314. art. (30 Lew); 1903. orosz btk. 581. §. (500 Rubel), az 1927. szovjet btk. nem vesz fel értékhatárt; több svájci javaslat (v. ö. Stooss Grundzüge II. 69.); 1924. évi görög jav. 346. art. 8. p. (ha a lopott dolog igen nagy értékű). Egyebütt az érték csak a rendes büntetési kereten belül jön figyelembe (érdekess az 1889. évi olasz btk. álláspontja; a 431. § szerint: ha az érték jelentékeny: a maximum felével emelhető, s ha jelentéktelen: le lehet szállni a minimum alá annak felével, sőt kétharmadával). Újabban a tendencia az, hogy az

érték — mert igen relatíve hat — mellőztessék a minősítő körülmények köréből.

b) Az *elkövető személyében rejlő körülmények* és illetőleg tulajdonságok közül a következők szerepelnek minősítőkként: 1. a *viasszesés* (osztrák btk. 176. § II. a.; az 1852. portugál btk. 421. art. 4. § 2.; az 1866. dán btk. 230—232. §§; az 1870. spanyol btk. 533. art. 3.; az 1871. német btk. 244. §; az 1889. finn btk. 28. fej. 5. §; az 1902. évi norvég btk. 262. §; az 1903. orosz btk. 586—587. art.; az 1912. osztrák jav. 336. § 4.; az 1927. szovjet btk. 162. § b.); 2. ha a tettes *szokásos tolvaj* (osztrák btk. 176. §: «wenn der Täter sich das Stehlen zur Gewohnheit gemacht hat», és 179. §; az 1912. osztrák jav. 337. § 5.: «der Täter, der gewerbsmässig fremdes Vermögen angeht» és 339. § 3.; az 1915. svájci jav. 124. art.: «wenn er das Stehlen gewerbsmässig betreibt»; az 1924. görög jav. 346. art. 7.; az 1925. csehszlovák jav. 316. § 3.; az 1928. kínai btk. 338. art. 7.; az 1930. német jav. 331. §, Gewerbsmässiger Diebstahl); 3. a tettes *különös veszélyessége* (1915. svájci jav. 124. art.: «wenn der Diebstahl die besondere Gefährlichkeit des Täters offenbart»; 1925. csehszlovák jav. 316. § 1.); 4. ha a tettes *köz-funkcionárius* vagy e minőséget színleli (francia code 381. art. 4.; belga btk. 467.; angol jog; 1852. portugál btk. 426. art. 6.; 1881. holland btk. 311. art. 5.; 1896. bulgár btk. 315. § 7., 8.; 1902. norvég btk. 259. § 3.; 1908. síami btk. 293. art. 10.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 6.; 1926. török btk. 493. art. 10.; 1930. olasz codice 625. § 5.); 5. ha a tettes bizalmi, különösen *szolgálati viszonyban álló egyén* (francia code 386. art. 3.; belga btk. 464. art.; osztrák btk. 176. § II. b., c.; angol jog; 1852. portugál btk. 425. art.; 1866. dán btk. 228. §; 1870. spanyol btk. 533. art. 2.; 1896. bulgár btk. 315. § 5., 6.; 1903. orosz btk. 581. §; 1908. síami btk. 294. art. 5.; 1926. török btk. 493. art.; 1928. spanyol btk. 705. § 8.); 6. ha a tettes *szállodás, fuvaros, hajós* stb. (francia code 386. art. 4.; 1852. portugál btk. 425. art. 4.); 7. ha a tettes *bosszúból* követte el a lopást (1928. spanyol btk. 705. § 7.: «si se ejecutare con motivo de hospitalidad o casa de hospedaje»).

c) A *lopás tárgyának* különleges volta címén minősítő körülmények, ha az ellopott dolog: 1. *gazdasági szerelvény*, igavonó vagy házi állat (francia code 388. art.; angol jog; osztrák btk. 175. § II. b., c.; 1866. dán btk. 229. § 1.; 1881. holland btk. 311. art. 1.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 10.; szabadban legelő ló, tehén stb.; 1896. bulgár btk. 315. art. 4.: felügyelet alatt álló állat; 1902. norvég btk. 258. § 4.; 1903. orosz btk. 585. §; 1908. síami btk. 292. art. 6., a 296. art.-ban külön említve az elefánt; 1912. osztrák jav. 338. § 2.; 1926. török btk. 492., 493. art. 12.; 1927. szovjet btk. 166. § 9.; 1930. olasz codice 625. art. 8.); 2. *hal* (1910. osztrák törvény 174. § II. e.: «an Fischen in Teichen»; 1870. spanyol btk. 532. art. 2.: de csak erőszakkal elkövetve); 3. *vad* erdőben (1910. osztrák trv. 174. § II. f.; 1870. spanyol btk. 532.: szintén csak erőszakkal elkövetve); 4. *fa* erdőben, levágva (1910. osztrák trv. 174. § II. d.; 1912. osztrák jav. 338. § 2.; 1926. török btk. 492. art. 7.); 5. *gyümölcs, mezeti termék* (osztrák btk. 175. § II. a.; 1852. portugál btk. 430. art.: ha a tettes idegen területre behatolt; 1912. osztrák jav. 338. § 2.; 1926. török btk. 492. art. 7.); 6. *vasúti, bánya, közüzemi szerelvények* (osztrák btk. 175. § I. b.; II. d.; 1908. síami btk.

294. art. 4.: közcélra szolgáló dolgok; 1926. török btk. 492. § 1. és 8.; 1927. szovjet btk. 166. a. §: fegyverek, munició; 1928. spanyol btk. 705. §. 4.; 1930. olasz btk. 625. art. 7.); 7. *nyers anyagok gyárban, gyári áruk* (angol jog); 8. *tudományos, művészi, múzeális dolgok* könyvtárban, gyűjteményben (1889. finn btk. 28. fej. 2. § 3.; 1924. görög jav. 346. § 2.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 2.; 1926. török btk. 492. § 1.: hivatalos helyről; 1928. spanyol btk. 705. art. 3., 5.; 1930. német jav. 329. § 4.); 9. *okirat* (angol jog; 1852. portugál btk. 424. §; 1903. orosz btk. 581. § ut. bek.); 10. *levélben levő, postára adott dolog* (angol jog; 1866. dán btk. 229. § 3.; 1871. német btk. 243. § 4.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 2., 4.; 1924. görög jav. 346. § 3.); 11. *vallási szertartásra rendelt dolog*, többnyire templomban stb. (osztrák btk. 175. § I. a.; 1866. dán btk. 229. § 2.; 1870. spanyol btk. 533. art. 1.; 1871. német btk. 243. § 1.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 1.; 1896. bulgár btk. 315. § 1.; 1903. orosz btk. 588. §; 1912. osztrák jav. 336. § 1.; 1924. görög jav. 346. § 1.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 3.; 1928. spanyol btk. 705. § 1.; 1930. német jav. 329. § 5.); 12. *étron, temetőben holtak emlékére szánt dolog* (1852. portugál btk. 426. art. 4.; 1896. bulgár btk. 315. § 2.; 1903. orosz btk. 582. § 1.; 1924. görög jav. 345. art.; 1926. török btk. 492. § 2.; 1928. spanyol btk. 705. § 6.).

d) Az elkövetés *helye* minősít, ha a tettes a lopást 1. *templomban* többnyire vallási dolgokon követi el (francia code 385. art.; 1910. osztrák trv. 174. § II. b.; 1866. dán btk. 229. § 2.; 1870. spanyol btk. 533. art. 1.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 1.; 1896. bulgár btk. 315. § 1.; 1908. sziámi btk. 294. art. 2.; 1924. görög jav. 346. § 1.; 1926. török btk. 492. art. 3.; 1928. spanyol btk. 705. § 2.); 2. *lakóházban* (francia code 381. art.; 1852. portugál btk. 426. art. 4.; 1870. spanyol btk. 532. art.; idegen területen, hova vad- vagy halszerzés céljából ment be a tettes; 1903. orosz btk. 583. §; de csak ha fegyveresen vagy éjjel ment be a tolvaj; 1908. sziámi btk. 294. art. 1., 295. art.; 1924. görög javaslat 346. § 5: de csak belopódzás esetén); 3. *közúton, állomáson, kikötőben* történt elkövetés esetében (francia code 383. art.; angol jog; 1852. portugál btk. 426. art. 5.; 1871. német btk. 243. 4.; 1881. hollandi btk. 312. art. 1.; de csak éjjel; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 9.: világító toronyban; 1902. norvég btk. 258. § 2.: de csak éjjel; 1903. olasz btk. 581. §; 1908. sziámi btk. 294. art. 3.; 1924. görög jav. 346. art. 3.; 1926. török btk. 492. art. 5.; 1928. kínai btk. 338. § 6.; 1930. olasz btk. 625. art. 6.: útipoggyászra).

e) Az elkövetés *ideje* címén minősül súlyosabbá a lopás, ha azt 1. *éjjel* (francia btk. 381. art. 1.; 1852. portugál btk. 426. art. 2., 428. art.; 1866. dán btk. 224. § 4.; 1871. német btk. 243. § 7.; 1881. hollandi btk. 311. art. 3.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 6.; 1902. norvég btk. 258. § 1.; 1903. orosz btk. 581., 583. §§; 1908. sziámi btk. 293. art. 1., 295. art.; 1924. görög jav. 346. § 5.; 1926. török btk. 493. art. 3.; 1928. kínai btk. 338. § 1.); 2. olyankor követi el a tettes, amikor a sértett dolgait kevésbé vagy éppen *nem védheti* (svéd btk. 20. fej. 5-6. §§; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 11.: fürdőben levő, szabad ég alatt alvó, öntudatlan állapotban levő, 12 éven alóli gyermek, elmebeteg, halott kárára elkövetett lopás; 1912. osztrák jav. 337. § 2.: harctéren elesett vagy megsebesült egyéntől lopás; 1924. görög jav. 345. §; 1925. csehszlovák jav. 316. § II. 2.); 3. *közveszély*;

tűzvesz, vízáradás, hajótörés stb. idején elkövetett lopás (1910. osztrák törvény 174. § I. c.: Feuerbrunst, Wassernot, Bedrängnis; angol jog; svéd btk. 20. fej. 6. §; 1866. dán btk. 228. §; 1881. hollandi btk. 311. § art. 2.; 1889. finn btk. 28. fej.: lázadás, ragály esetén s általában amikor a sértett nem tud védekezni; 1896. bulgár btk. 316. § 1.: általános szükség idején; 1903. orosz btk. 582. art. 2.; 1908. sziámi btk. 293. art. 6.; 1912. osztrák jav. 337. § 3.; 1925. csehszlovák jav. 316. § II. 2.: vonatösszeütközés esetén is; 1926. török btk. 493. art. 2.; 1927. szovjet btk. 162. § d.; 1928. kínai btk. 338. art. 5.; 1928. spanyol btk. 705. § 9.: robbanás is említve; 1930. német jav. 329. § 3.).

f) Az elkövetés *módja* minősít a következő esetekben: 1. *betörés* címén (francia code 381. art. 4.; belga btk. 467. art.; 1852. portugál btk. 426. art. 7.; 1866. dán btk. 229. § 4.; 1871. német btk. 243. § 2.; 1881. hollandi btk. 311. § 5., 312. § 3.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 5.; 1896. bulgár btk. 316. § 2.; 1903. orosz btk. 581., 583. §§; 1908. sziámi btk. 293. §; 1912. osztrák jav. 338. § 1., 339. §; 1924. görög jav. 346. art. 3.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 7.: általában akadály legyőzést említ; 1926. török btk. 493. art. 4., 6.; 1927. szovjet btk. 162. § c.: általában technikai segédesszközök használatára utal; 1928. kínai btk. 338. art. 2.; 1930. német jav. 330. § 1.; 2. *ház aláásása* (1866. orosz btk. 1647. art.; 1896. bulgár btk. 316. § 2.); 3. *bemészás* (francia code 381. art. 4.: «escalade»; belga btk. 467. art.; 1852. portugál btk. 426. art. 7.; 1868. dán btk. 229. § 4.; 1871. német btk. 243. § 2.; 1881. hollandi btk. 311. art. 5.; 312. art. 3.; 1889. finn btk. 28. fej. 3. §; 1896. bulgár btk. 316. § 2.; 1902. norvég btk. 258. § 2.: de csak éjjel; 1903. orosz btk. 581. §; 1908. sziámi btk. 293. § 2.; 1912. osztrák jav. 346. art. 3.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 7.; 1928. kínai btk. 338. § 2.; 1930. német jav. 330. § 1.); 4. *feltörés* (1910. osztrák trv. 174. § II. c.: «an versperrten Sachen»; 1866. dán btk. 228. §: pecsétfeltörés; 1871. német btk. 243. § 2.; 1889. finn btk. 28. fej. 3. §; 1896. bulgár btk. 316. § 3.; 1902. norvég btk. 258. § 3.; 1903. orosz btk. 581. §; 1908. sziámi btk. 293. § 3.; 1912. osztrák jav. 338. § 1.; 339. § 2.; 1924. görög jav. 346. art. 3.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 7.; 1926. török btk. 493. art. 7.; 1930. német jav. 329. §: «wer eine Sache stiehlt, die durch ein verschlossenes Behältnis oder in anderer Weise gegen Wegnahme besonders gesichert ist»); 5. *hamis vagy lopott kulcs használata* (francia code 381. art. 4.; belga btk. 467. §; 1852. portugál btk. 426. art. 7.; 1866. dán btk. 228. §, 229. §; 1871. német btk. 243. § 3.; 1881. hollandi btk. 311. art. 5., 312. art. 3.; 1889. finn btk. 28. fej. 3. §; 1896. bulgár btk. 316. § 3.; 1902. norvég btk. 258. § 3.; 1903. orosz btk. 581. §; 1908. sziámi btk. 293. § 4.; 1912. osztrák jav. 338. § 1., 339. § 2.; 1924. görög jav. 346. art. 3.; 1925. csehszlovák jav. 316. § 2.; 1926. török btk. 493. art. 5.; 1930. német jav. 330. § 1.); 6. külön említést érdemel az ú. n. *burglary*, melyen az angol jog az éjjeli betörést, bemészást, belopódzást érti; burglary delictum sui generis (ugyanaz nappal housebreaking); e fogalmat átvette az 1902. évi norvég btk. is 147. §-ában; 6. *különös alkalomteremtés* (1866. dán btk. 228. §; 1912. osztrák jav. 336. § 3.); 7. *arcátlan elkövetés* (1903. orosz btk. 581. §; 1925. csehszlovák jav. 316. § 9.); 8. *zsébtolvajlás* (angol jog; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 12.; 1926. török btk. 492. art. 4.); 9. *álműködésben álarccal elkövetés* (1908. sziámi btk.

293. art. 8.; 1926. török btk. 493. art. 8.; 1930. olasz btk. 625. art. 5.: «che sia travisata»); 10. ha két vagy több személy, illetve tolvajbanda tagja követte el a lopást (francia code 381. art. 2.; 1910. osztrák trv. 174. § II. a.; 1852. portugál btk. 426. art. 3.; 1871. német btk. 243. § 6.; 1881. hollandi btk. 311. art. 4., 312. art. 2.; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § ut. el. bek.; 1896. bulgár btk. 315. § 3., 316. § 4.; 1902. norvég btk. 259. § 1.; 1903. orosz btk. 584. § 2.; 1908. sziámi btk. 293. § 11.; 1912. osztrák jav. 337. § 4.; 1915. svájci jav. 124.: «als Mitglied einer Bande»; 1924. görög jav. 346. art.; 1925. csehszlovák jav. 316. § II. 3.; 1926. török btk. 493. art. 9.: három vagy ennél több; 1927. szovjet btk. 162. § c.; 1928. kínai btk. 338. art. 4.: három vagy ennél több; 1930. olasz btk. 625. art. 5. ugyanígy); 11. erőszak, fenyegetés, fegyverviselés (francia code 381. art. 3.: «porteurs d'armes apparentes ou cachées», art. 5.; 1910. osztrák trv. 174. § I. a., b.; 179. §; 1852. portugál btk. 426. art. 1.; 1866. dán btk. 229. § 5.: ha a tolvaj védelemre készülve fegyvert vagy más veszélyes eszközt vett magához; 1871. német btk. 243. § 5.; 1881. hollandi btk. 312. §; 1896. bulgár btk. 315. § 2.; 1902. norvég btk. 259. § 2.; 1903. orosz btk. 583., 584. §§; 1908. sziámi btk. 293. art. 7.; 1912. osztrák jav. 337. § 4., 339. § 1.; 1924. görög jav. 346. art. 5.; 1925. csehszlovák jav. 316. § II. 1.; 1928. kínai btk. 338. § 3.: «à main armée»; 1930. olasz btk. 625. § 3.; 625. § 4.: kézből kiragadás, «strappando la cosa di mano»; 1930. német jav. 330. § 2.: fegyvert vagy más «Mittel... um einen persönlichen Widerstand zu überwinden»); 12. kábítószert használata (több svájci kantonális btk., 1912. osztrák jav. 337. §; 1930. olasz btk. 625. art. 3.).

g) Következmények címén minősül a lopás: 1. ha közveszélyt idézhet elő (több svájci kantonális btk.: tűzoltószerke lopása; 1889. finn btk. 28. fej. 2. § 9.: világító toronyból lopás; 1903. orosz btk. 582. § 3.: fegyverek, katonai dolgok lopása; 1908. sziámi btk. 294. art. 4.: állami dolgok lopása: «choses destinées au service de l'État»; 1925. csehszlovák jav. 316. § 4.: oly dolgok ellopása, melyeknek rendeltetése tűzvédelem, vízáradás stb. esetén a mentést szolgálja; 316. § 5.: közüzemi dolgok lopása; 1926. török btk. 493. art. 11.); 2. ha testi sértés vagy más súlyos kár áll be (1881. hollandi btk. 312. art. 4.; 1902. norvég btk. 260. § 1., 261. §; 1912. osztrák jav. 339. § 4.: «wenn durch die Tat eine grössere Zahl von Personen schwer geschädigt wurde»); 3. ha az ellopott dolog a sértett szükségességi tápláléka (1903. orosz btk. 581. §; 1925. csehszlovák jav. 316. §: «ha a sértett súlyos kényszerhelyzetbe jutott»; 1927. szovjet btk. 162. §: «ha a dolog a sértett léte szempontjából szükséges»; 1928. spanyol btk. 705. § 3.: «ha a lopás a sértettet romlásba dönti»: cuya sustracción produzca la ruina del perjudicado).

4. A lopás enyhébb voltát, bizonyos esetekben indítványra üldözendőségét, majd büntetlenségét megállapító körülményeket csak cím szerint jelzem. Ilyenek: a rokon kötelességben, közös háztartásban élők között elkövetett lopások (a francia code 380. art.-a, a belga btk. 462. §-a, az 1870. spanyol btk. 580. §-a pl. ily esetekben nem engednek büntető eljárást; a hollandi btk. 316. §-a, a portugál btk. 431. art.-a, a régi olasz btk. 433. §-a a távolabbi rokonok kárára elkövetett lopás üldözését indítványtól teszi függővé; általában magánindítványi deliktumok közé sorozza az ily

lopásokat az osztrák btk. 139., 463., 525. §-a, a norvég btk. 5. és 265. §-a, a bulgár btk. 318. art.-a); az igen csekély értékű dolgok ellopása; az erdei és mezőrendőri lopás.

5. A büntetés a mai törvényhozási munkálatok mindenikében a cselekmény súlyához mért szabadságvesztés büntetés, mely néhol bizonyos esetekben életfogytig tartóan is kiszabható (Anglia, francia code 333. art.) s amely viszont a legenyhébb esetekben egy napra is lefokozható. Mellék-büntetésként rendszerint pénzbüntetés, többhelyütt bizonyos jogképességek elvonása állapítható meg.

II. CÍM.

Dogmatikai kifejtés.

6. §. A lopás fogalma.

1. A lopás vagyon ellen irányuló bűncselekmény, értve e kategórián — a személy elleni deliktumokkal szemben — azokat a bűncselekményeket, melyeknek lényege: valamely jogilag védett szubjektív vagyoni érdeknek jogellenes megzavarása. A sérelem, mely a vagyon elleni deliktumokból előáll, végső elemzésben ugyan szintén személyt, a vagyoni jog alanyát éri, de nem közvetlenül, mint a személy elleni bűncselekményeknél, hanem közvetve: valamely vagyoni jogon keresztül, miért is a vagyon elleni bűncselekmények fogalmi léte szemszögéből figyelmen kívül marad úgy a sértett személy egyénisége, és tehát in concreto a sértettek száma, mint annak neve, azaz hogy vajjon természetes vagy jogi személy-e az (v. ö. *Binding*, *Lehrb.* I. 237.).

A vagyon ellen irányuló bűncselekményeknek elvi alapokra helyezett felosztása régi problémája a büntetőjog tudományának (v. ö. *Hegler*, *Vergl. Darst. Bes. Teil*, VII. 407., *Dörr*, *Über das Objekt bei den strafbaren Angriffen auf vermögensrechtliche Interessen*, 1897.; *Lauterburg*, *Zur Abgrenzung der strafbaren Vermögenszueignung und ihrer Hauptformen* Z. f. Schweiz. StrR. 1893. 169. *Wagner*, *Beitrag zur Lehre von den Objekten des Verbrechens, insbes. zur Lehre von den Objekten der Vermögensdelikte*, 1897.; *Birkmeyer*, *Über das Vermögen im juristischen Sinn*, 1897.; *Binding*, *Lehrbuch* I. 237. s. köv. 1.; *Meyer-Auffeld*, 425.; *Liszt-Schmidt* 25. kiad. 606—609.; *R. Schmidt*, *Grundriss* II. kiad. 1931. 231. l.). Mellőzve az idevágóan kialakult vita ismeretetését, részemről két főcsoportra osztom e bűncselekményeket. Az egyik csoportba sorozom az egyes speciális vagyoni jogok ellen,

— a másikba a vagyoni jogok egésze (universitas bonorum) ellen elkövetett bűncselekményeket. Az első csoportba tartozó deliktumok további osztályokra különíthetők el; ezek: a dologi jogok, a kötelmi jogok s bizonyos elsajátításra irányuló jogok sérelmére elkövetett bűncselekmények. A dologi jogok ellen irányuló deliktumok ismét két alosztályra választhatók szét aszerint, amint a kérdéses jogot megtestesítő dolog rongálásában, vagy ennek eltulajdonításában, illetve ily eltulajdonításra irányuló cselekményben állanak. Áttekinthető összeállításba foglalva össze e felosztásomat, a következő képet nyerjük:

I. Speciális vagyoni jogok elleni deliktumok.

1. Dologi jogok elleni bűncselekmények.

a) Dolgok rongálásával elkövetett bűncselekmények (így a vagyonrongálás).

b) Dolgok eltulajdonításával elkövetett bűncselekmények (lopás, rablás, sikkasztás stb.).

2. Kötelmi jogok elleni bűncselekmények (szállítási szerződés megszegése: 1915: XIX. t.-c. 1—6. §§; hitelezők kijátszása: Btk. 386., 387. §§, csalárd és vétkes bukás).

3. Elsajátításra irányuló jogok elleni bűncselekmények (vadászati, halászati jog sérelmére elkövetett deliktumok).

II. A vagyoni jogok egésze elleni deliktumok (csalás, zsarolás, hűtlen kezelés, orgazdaság, hitelrontás, uzsora stb.).

2. A lopás fogalmának meghatározását illetően egyidőben kialakult ama nézettel szemben, mely szerint törvényes definícióra nincs szükség, mert a bűncselekmény tényálladékának elemei minden gondolkodó ember előtt ismertek (v. ö. *Ullmann*, *Der Dolus beim Diebstahl*, 40. l.; *Bar*, *Magazin für das deutsche Recht der Gegenwart*, IV. 21., sőt *Friedberg* a német btk. javaslatának tárgyalásakor v. ö. *stenogr. Ber.* 1870. 674. l.), a törvényhozásoknak immár több évtized óta megerősödött az a felfogása uralkodó, hogy e bűncselekménynél ú. n. *kerettörvény* (blankett-törvény) nem elégít ki, mert az életfogalom határvonalai nem elég élesek s így a lopásnak a sikkasztástól, jogtalan elsajátítás egyes eseteitől, a csalástól s más hasonló vagyon elleni deliktumoktól való elválasztása alig volna oly szabatosággal keresztülvihető, amely az egységes bírói gyakorlat kialakulásának elengedhetetlen feltétele (v. ö. *Harburger*, i. m. 187. l. 2. jegyz., *Illés*, III. 4.). Nem pótolhatja a törvényes fogalom meghatározást a tudományos definíció sem, mely legfőleg csak de lege ferenda jöhet figyelembe (tör-

vényre támaszkodó, de attól némileg mégis eltérő meghatározást adnak *Binding* I. 285., *Liszt-Schmidt* 611., *Meyer-Allfeld* 442. l.).

Btk.-ünk 333. §-ának meghatározása szerint: lopást követ el az, aki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birtalatából annak beleegyezése nélkül azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa.

E törvényes fogalmat három főszempontból kell vizsgálat tárgyává tennem: a lopás elkövetője, tárgya és annak elkövetési tevékenysége szemszögéből, megfelelő helyen szót emelve a *kísérelt*, *részesség*, *alanyi bűnösség*, valamint az *egység és többség* felmerülő problémáiról.

7. §. A lopás elkövetője és jogi tárgya.

1. A lopás elkövetője bárki lehet, aki bűncselekvési képességgel bír. A törvény semmiféle irányban nem utal oly jellemvonásra, mely a típusos lopás elkövetőjénél e szereplésnek akár feltétele, akár kizáró oka lenne.

Bizonyos személyes körülmények, illetve tulajdonságok azonban értékre való tekintet nélkül büntetetté minősítik a lopást (így ha a tettes a sértett szolgálatában álló, a sértettel házközösségben vagy közös háztartásban élő személy, vagy a lopást közhivatalnoki jellegének felhasználásával közhivatalnok követi el; Btk. 336. § 7., 8., 9.), — más személyes tulajdonságok fennforgása esetében viszont indítványi cselekménnyé lesz a különben hivatalból üldözendő lopás deliktuma (így ha a lopás házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek stb., Btk. 342. §, — továbbá, ha a szolgálatadó, fizetéstnyújtó stb.: Btk. 343. § ellen követték el). Hangsúlyozottan emelem ki, hogy a katonai büntetőbíráskodás alá tartozó egyénekre is a Btk. alkalmazandó (Ktbt. 1. §), kivéve néhány kifejezetten a Ktbt. rendelkezései alá utalt esetet (ilyen pl. a Ktbt. 113. § 1. pontja, mely szerint a Ktbt. szerint büntendő az a katonai egyén, aki háború idején nagyobb fegyveres erő gyülekezése által a lakosságban előidézett benyomás felhasználásával idegen ingó dolgot annak birtokosától vagy birtalójától oly célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa; v. ö. még Ktbt. 115., 132. §§).

2. A lopás jogi tárgya tekintetében nincs egyetértés az irodalomban. Némelyek szerint a lopás csak a tulajdonjogot sérti (*Binding* I. 294., *Finger*, I. 193. l. 257. jegyz.; *Dochow Holtz*, Hb. IV.

265., *Merkel* u. o. III. 712., *Bar*, Gold. A. 19. k. 649. l., némileg *Gerland*, 444. l., *Mezger*, 201. l.; hazai irodalmunkban: *Horovitz*, 357. l. 8. jegyz.; *Werner*, 281. l. 4. jegyz.; *Balogh*, Sértett fél jogköre a büntetőjogban 508. l.; *Illés*, III. 103. l.). Mások azt vitatják, hogy a lopás közvetlenül a birtok ellen fordul (*Liszt-Schmidt*, 620. l., *Bünker*, Z. 8. k. 690. l., *Rathenau*, Ger. S. 56. k., 153. l.; *Schütze*, Lehrb. 448. l. 16. jegyz.). Végül számosan egyenlően jogi tárgynak tekintik úgy a tulajdonjogot, mint a birtokot (*Hälschner*, II. 307., *Schwarze*, 252., *Meyer*, 563., *Thomsen*, Bes. Teil 380., *Allfeld*, 452. l., *Olshausen*, 1224. l. 3. p., *Ebermayer*, 796. l. c) p.; *Frank*, 18. kiad. 542. l., *Hippel*, II. 386. l., *Harburger*, Vergl. Darst. Bes. T. VI. 221., 280. l., *R. Schmidt*, II. kiad. 234. l.; hazai irodalmunkban: *Schnierer*, II. 230. i.; *Kautz*, 347. l.; *Heil*, A lopás fogalma és lényeges ismérvei, 1900., 285—288. l.; *Fayer*, III. kiad. I. köt. 429—430. l.; *Finkey*, IV. kiad. 563. l.). A Reichsgericht gyakorlata a tulajdonjogot és a birtokot tekinti jogtárgyul, hazai judikatúránk ingadozó (v. ö. Bjt. 60. k. 7. lapon közölt elvi határozatot, mely csak a tulajdonost minősíti sértett félnek; e határozat bírálata: *Angyal*, Sértett fél a lopásnál, Bjt. 60. k. 5—7. l.; viszont utóbb kimondja a *Curia*, hogy a lopásnál nemcsak a tulajdonost, hanem a bírálót is megilleti, mint sértettet a vád joga; v. ö. Bjt. 66. k. 119. l.).

Részemről az uralkodónak nevezhető nézethez csatlakozom, mert a Btk. 333. §-ából kivehetően a lopás birtokelvonás útján elkövetett tulajdonjogsértés és tehát egyaránt megzavarása a birtoknak, mint a tulajdonjognak. Ha csak a birtokot tekintenők jogtárgynak, akkor figyelmen kívül hagynók a lopásnak cél-deliktumjellegét, ha viszont csupán a tulajdonjogot állítanók be egyedüli jogtárgyként: védelem nélkül maradna az a jogilag védett ténylegesség, melyet az elkövető elsősorban s közvetlenül támad. Ezt a — lopás jogi természetének megfelelő — jogtárgy-kettőesség elméletét fogadta el különben kifejezetten a Btk. szerkesztője, mert a M. I.-ban azt olvassuk, hogy: «a sikkasztás csakis a tulajdoni jog ellen irányul» és illetőleg «hogy a lopás a tulajdoni jog elleni büntett ugyan, de közvetlenül a birtok vagy a bírlalat ellen van irányozva» és tovább, hogy: «a lopás elsőrendben azon fizikai viszonyt zavarja meg, mely a birtokló vagy bírláló személy és a birtokolt vagy bírlalt dolog között létezik» (v. ö. *Löw*, II. 609. l.). Még csak annyit, hogy ha csupán a birtokot vennők jogtárgynak, ez a felfogás odavezetne, hogy ha a tettes a vele közös háztartásban

élő tolvajtól lopott: a dolog természeténél fogva ki volna zárva az eljárás, mert ez csak a meglopott tolvaj indítványára indulhatna meg, már pedig ez utóbbi alig tenne indítványt.

8. §. A lopás tevékenységi tárgya. A dolog fogalma.

A lopás tevékenységi tárgya: az idegen ingó dolog.

A dolog fogalmát, valamint annak ingó minőségére utaló jelzőnek értelmét és illetőleg a dolognak tulajdonjog alá esőségét harmadik személyekkel szemben kifejező idegen voltát kezdettől fogva a magánjog határozza meg, illetőleg írja körül (v. ö. a római magánjogra *Marston*, III. kiad. 124. s. köv. l.; a pandektisták meghatározására: *Regelsberger*, Pandekten I. 365. l.; a magyar magánjogra: *Szladits*, Dologi jog, 1930. I. s. köv. l., *Kolosváry*, Magánjog 1930. 121. l., *Tóth*, Magyar magánjog. Dologi jog, 1930. 23. l.), amiért is a jogászai gondolkodásban az a nézet kapott előre, hogy a dolog, az ingóság, a dolog idegen voltának fogalma magánjogi kategória; ám ez téves következtetés, mert a fogalom (azaz valamely szónak megfelelő azonos és egységes jelentéstartalom: «die gedankliche, einheitliche Zusammenfassung einer Reihe in bestimmten Beziehungen zueinander stehender Merkmale eines Gegenstandes»; v. ö. *Eisler*, Handwörterbuch der Philosophie, 1913. Begriff címszó, 86. l.) értelemegység, tehát önmagában létezőség, eltekintve attól, gondolja-e azt valaki vagy sem; minélfogva az a körülmény, hogy a fogalmat valaki gondolja, illetőleg meghatározza: egyfelől a fogalom tartalmi elemeit nem érinti, másfelől nem teszi a fogalmat annak sajátjává, aki azt gondolja vagy meghatározza. Következésképp abból a tényből, hogy a dolog fogalmát eleddig vagy legalább is elsősorban a magánjogi irodalom gondolta el s határozta meg, a dolog nem lett magánjogi fogalom. Ennek természetesen nincs s nem is lehet akadály, hogy valamely fogalmat valaki a maga használatára — az önmagukban létező tartalmi elemek önkényes szaporításával vagy csökkentésével — bővítsen vagy szűkítsen és tehát a fogalmat igényeihez képest konstruálja meg s így kialakítson egy neki megfelelő mesterséges fogalmat. Ennyiben, de csak ennyiben lehet szó a dolognak magánjogi fogalmáról, mely szemben annak filozófiai vagy természetes (önmagában létező) jelentéstartalmával (hacsak nem egyező azzal), mindig mesterséges. Mesterséges lesz tehát a dolognak gazdasági fogalma (ilyen pl. az osztrák polg. tkv. 285. §-ának meghatározásában adott dologfogalom: dolog «minden, mi a személytől különbözik és az emberek használatára szolgál»), magánjogi fogalma (így magánjogi tkvünk javaslatának 433. §-a: «dolog minden testi tárgy», hozzátétven: «dolognak kell tekinteni a joguralomnak alávethető természeti erőket is, amennyiben a dolgokra vonatkozó jogszabályok rájuk illenek») és ha kialakítjuk: büntetőjogi fogalma. E kifejtésből nyilvánvaló, hogy minden jogvidék a maga sajátos szempontjai szerint állapíthatja meg az öt érdeklő fogalmak tartalmi elemeit s bár ekkor a természetes fogalomtól eltérve, mesterséges fogalmakat alkot, de e tevékenységében szuverén, ami annyit jelent, hogy más jogvidéknek azonos szó alatt rejtőző fogalmi

konstrukciói nem kötik. Téves tehát az ú. n. *magánjogiás felfogás* (Tan-
könyvem V. kiad., 1931. I. k. 55. l.), mely szerint a dolog, idegen, ingó
fogalmi kérdéseire a magánjog szabályai irányadók (így *Finkev*, 969. l.),
de még kevésbé fogadható el az ú. n. *megkerülő nézet* (így *Käckel*, *Die*
Bedeutung des Strafgesetzbegriffes, 1915. 210, s az ő nyomán legutóbb
Heller, *Tank*. 1931. I. 92. ki szerint: elhibázott dolog külön problémát
láttni abban, hogy lehet-e a jogiműkifejezéseknek speciális büntetőjogi érte-
lmet tulajdonítani, illetve általános érvennyel akár igenlő, akár tagadó
eredménnyel eldönteni ezt a kérdést), viszont egyedül helyes, mert a tények
erejében bírja igazát az ú. n. *büntetőjogiás* (szabatosabban *szuverén*) fel-
fogás, mely szerint a büntetőjog bármely fogalmat oly tartalommal tölthet
meg, amilyen az ő céljainak megfelel. Nem kifogásolható tehát, ha a bü-
ntetőjog a dolog, ingóság, idegenség stb. fogalmainak kiépítésénél *alapul*
veszi a magánjognak idevágólag kifejeződött mesterséges fogalmait, de
nem zárható el a büntetőjog attól, hogy e fogalmak bármelyikének kere-
teit tágítsa (pl. kiterjesztheti a dolog fogalmát, illetve a büntetőjogi védel-
met az energiákra, mint ezt a dolognak mai magánjogi fogalmának tágítá-
sával a mjogi tkv. jav.-ának 433. §-a, a büntetőjogban pedig az 1916: III.
t.-c. által állandósított 1907: III. t.-c. 2. §-a meg is teszi), illetve szűkítse
(az angol jog sokáig csak az oly dolgot tekintette a lopás tárgyának, mely
értékkel bír: «being of intrinsic value»; ma már ez nem fogalmi ismérve,
v. ö. *Harris-Wilshere*, 197. l.)

Büntetőjogi szemszögből és ugyan a lopást érdeklően: **dolog**
a természetnek emberi uralom alá vethető testi darabja. (*Liszt—*
Schmidt, 611. l. szerint dolog: «der raumerfüllende, räumlich be-
herrschbare Stoff»).

Nem esnek a dolog fogalma alá:

a) *A jogok*, melyek ugyan megsérthetők, a jogosítottól egész-
ben vagy részben elvonhatók, a sértés vagy elvonás azonban ily
esetben sem lesz lopás, hanem vagy más bűncselekmény (pl. a
szállítási szerződéssel vállalt kötelezettség szándékos nem teljesí-
tése — amennyiben a törvényben meghatározott egyéb ismérvek is
fennforognak — az 1915: XIX. t.-c. 1. §-ába ütköző vétség), vagy
magánjogi vétség, illetőleg ú. n. relatív jogellenes cselekmény
(v. ö. *Kolosváry*, 60. és 319. l.). Nem tárgya tehát a lopásnak köze-
lebbről: *α) a követelési jog* (de az ezt inkorporáló, vagy akár csak
bizonyító okirat már igen; v. ö. a Bjt. 43. köt. 21—25. lapjain
megjelent vonatkozó cikkemet; v. ö. még *Heil*, I. 4.; már a római
jogi ismert tétel szerint: «qui tabulas vel cautiones amovet, furti
tenetur», *Dig. Lib. 47. 2. de furtis fr. 2.*; a *Curia* állandó gyakor-
lata szerint lopás tárgyai; a takarékpénztári könyv, csekk, utal-
vány, fuvarlevél, váltó, kötelezvény, napszámbarca, bizonyítvány,
leckekönyv, cselédkönyv, lisztjegy stb., v. ö. *Mutató*, I. 510. l. és

Angyal, Bjt. 64. k. 25. l.; az okiratlopással kapcsolatban elköve-
tett okirathamisítás e két cselekmény anyagi halmazata, v. ö.
Bjt. 52. k. 243., 60. k. 122. l.; a károsítási célból történt okirat-
elvétele azonban a Btk. 406. §-a alá esik; *Heil*, I. 5. l.; *β) a vadá-
szati és halászati jog* (e jogok megsértése azonban eshetőleg mint
kihágás esik büntetés alá; v. ö. 1883: XX. t.-c., 1925: XLIII. t.-c.,
melynek 19. §-a értelmében azonban: *Aki zárt vízből vagy zárt víz
módjára halászható vízből a halászatra jogosítottak engedélye nélkül
fog halat, a lopásról szóló törvényes rendelkezések szerint büntetendő*);
γ) a szerzői jog (ennek megsértése az 1921: LIV. t.-c. 18., 19., 22.,
23. §-aiban meghatározott vétség).

b) *Az élő ember*, mert mióta a rabszolgaság intézménye meg-
szűnt, az ember jogilag is respektált uralomnak tárgya nem lehet;
az ember személy és nem dolog (szabadságának megsértése mind-
azonáltal bűncselekmény, de nem lopás, hanem a Btk. Második
Részének X. és XXII. fejezetében meghatározott személyes sza-
badság megsértésének büntette, illetőleg vétsége; v. ö. *Angyal*,
Kézikönyv, VI. köt.). *Az emberi testnek részei* azonban, amennyi-
ben a testtel való összefüggésüket elvesztették, dolgokká válnak
és tehát tárgyai lehetnek a lopásnak (így a hajfonat, a fog, köröm,
epék stb., v. ö. *Heil*, A lopás fogalma, I. 4.); az ily testrészek
ugyanis míg bele vannak kapcsolva az élő szervezetbe (még ha
mesterségesen is, mint a müláb, paróka, hamis fog, műszem stb.):
a személynek részei (így *Olshausen*, 1114. l.; *Harburger*, 192. l.;
Meyer—Allfeld, 427. l.; *Gerland*, 445. l.; *Mittelstein*, *Gold. Arch.*
34. k. 176. l.), — a kapcsolatnak — akár átmeneti, akár végleges —
megszűntetésével azonban dolgokká lesznek s — a bárki részéről
eszközölt elválasztás pillanatában — annak a személynek tulajdo-
nába mennek át, akinek szervezetébe eddig be voltak kapcsolva
(így *Binding*, I. 258. l.; *Wachenfeld*, 370. l.; ellenkezően *Frank*,
511. l., ki szerint annak a személynek, kinek testéhez a kérdéses
rész az elválasztásig hozzátartozott, e részre a német polg. tkv.
958. §-a értelmében, mely tartalmilag azonos a mi magánjogi tör-
vénykönyvünk javaslatának 567. §-ával, kizárólagos elsajátító joga
— *Aneignungsrecht* — van, mi annyit jelent, hogy a részt elvá-
lasztó — pl. a hajfonatot levágó — az elválasztással és illetőleg
birtokbavétellel ugyan nem szerez tulajdonjogot, de nem lesz
tulajdonos — csak éppen az elválasztás tényével — a sértett
személy sem, miéértis az elválasztással s elvétellel e cselekmények
elkövetője nem lopást, hanem a körülményekhez képest testi sértést,

becsületsértést vagy személyes szabadságsértést követ el). Ha a kapcsolat megszüntetése is kitölti valamely bűncselekmény törvényes fogalmának kereteit (a hajfonat levágása, a parókának lerántása lehet becsületsértés, a fog kiütése testi sértés, a műláb elvétele személyes szabadság megsértése, v. ö. *Angyal*, Kézikönyv I. 38., III. 13., VI. 23. l.; *Heil*, I. 9. l.), úgy ez utóbbi a lopással eshetőleg anyagi halmazatba kerülhet.

c) A hulla, mint a személyiség földi maradványa (*Liszt—Schmidt*, 580. l.: «Rückstand der Persönlichkeiten»), e minőségében emberi uralomnak alá nem vetett élettelen test, melyet kegyeletes szokások szerint eltemetnek vagy elégetnek; a hulla még a kegyelet tárgya, jogi szemszögből éppúgy nem dolog, mint az élő emberi test («wie der Lebende, kann der Tote keine Sache sein» *Binding*, I. 185. l., *Cramer*, Die Behandlung des menschlichen Leichnams im Zivil- und Strafrecht, 1885., 44., 59., 68. l.), de dologminőséget nyer — akár egészében, akár részeiben — mihelyt a kegyelet alá eső jellegét elveszti és illetőleg, mihelyt a jogszabály azon magánjogi uralmat enged (dolog tehát pl. a múmia, a múzeumban elhelyezett csontváz, az anatómiai célokra felhasznált hulla vagy hullarész stb.; v. ö. *Olshausen* 1114., *Misch*, Der strafrechtliche Schutz der Gefühle, 1911., 185. l.; *Altmann*, 414. l.; *Liszt—Schmidt*, 580., 611. l.; *Ebermayer*, 753. l.; *Harburger*, 191. l.; *Oertmann*, Leipz. Z., 19. k. 574. l.; *Illés*, III. 20. l.; *Heil*, I. 19. l.). A holttesten lévő tárgyak természetesen dolgok s ezeknek, valamint a holtak emlékére rendelt tárgyaknak elvétele minősített lopás (Btk. 336. § 2. pont; v. ö. *Heil*, I. 19. l. és különösen *Degré Lajos*, Bűnügyi Szemle II. 213—214. l.), ha csak nem esnek a régi kincs fogalma alá, mikor is megtartásuk eshetőleg jogtalan elsajátítás vétségének (Btk. 366. §) minősül.

d) Az erő, bármily forrásból fakadjon is az; tehát az emberi erő éppúgy, mint az állati vagy gépi erő, továbbá a természeti energiák (e kérdésben kialakult vitára v. ö. *Binding*, I. 259. l. 1. jegyz. alatt közölt irodalmat; *Heil*, I. 3. szerint: a villamoserőnek elvonása közvetve az előállítás céljából felhasznált dolgok elvonása, mi nyilván téves felfogás, mert akkor a lovon elkövetett furtum usus zablopás lenne). Annak természetesen nincs akadálya, hogy a törvény az energiákat, illetőleg ezeknek bizonyos csoportjait büntetőjogi szempontból a dolog fogalma alá vonja (részemről már 1903. évi tervezetemben javasoltam, s ezt 1913. évi előadói tervezetem 151. §-ának 14-ik bekezdésében meg is ismételtam, hogy

vétessék fel a törvénybe a következő szöveg: «dolognak tekintendő az előállított villamosáram és technikai célokra értékesíthető minden egyéb erő (energia)»; ugyanígy *Finkey* 1913. évi előadói tervezetének 27. §-a); lényegileg ilyirányú kijelentést tett a fikció elkerülésével az 1916: III. t.-c. által érvényében fenntartott 1907: III. t.-c. 2. §-ának 3. bekezdése, midőn kimondotta, hogy: «az előállított villamosáram és technikai célokra értékesíthető minden egyéb erő (energia) ugyanazon büntetőjogi védelem alá helyeztetik, mely az ingó dolgokra nézve fennáll» (v. ö. Bjt. 43. k. 196., 254., 273., 321. l. és *Curia*: Lopásban bűnös, ki a Telefon Hirmondó vezetékében keringő áramot jogtalanul elvezeti azon célból, hogy azt használhassa, Bjt. 70. k. 222. l.).

A dolognak büntetőjogi fogalma szempontjából közömbös annak halmazállapota, tehát közömbös, vajjon az szilárd-e, cseppfolyós, avagy légnemű (*Olshausen*, 1110., *Ebermayer*, 752., *Liszt—Schmidt*, 611., *Frank*, 508., *Binding*, I. 257. l.; hazai irodalmunkban kifejezetten *Soós Károly*, Bjt. 43. k. 273. s köv. l.). A római jognak «res quae tangi possunt» meghatározása a büntetőjog szemszögből szűk; a lopáshoz a dolog tangibilitása nem szükséges (*Heil*, I. 3.); a gáz oxigén, szénsav stb. is lehet tehát lopásnak tárgya (a gázra nézve a bpesti kir. büntetőjárásbírósnak helyes ítéletével szemben álló ítélete a bpesti büntetőtörvényszéknek nem fogadható el; v. ö. Bjt. 43. k. 282. l.).

Alapul véve a Btk. 333. §-ának meghatározását: a lopás tevékenységi tárgya oly dolog, mely természeti tulajdonságát illetően ingó, jogi minőségét tekintőleg pedig az elkövető irányában idegen.

9. §. Ingó dolog.

A dolognak ingó mivolta első vonalon ugyan természeti tulajdonság, lényegileg azonban a jog meghatározásának mikéntjén forduló, tehát jogi minőség.

A jog — és ugyan az e tekintetben ismét figyelembe vehető magánjog újabbán és helyesen nem az ingó, hanem az ingatlan dolog fogalmát határozza meg. Magánjogunk felfogását leszűrő «Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének» javaslata 434. §-ában imígyen szól: *Ingatlanok a telkek, a föld felületének egyes határozott részei alkotórészeikkel együtt; minden más dolog ingó.* Alapul véve e meghatározást, melyen a büntetőjog a magánjogi szemszögből igen csekély mértékben változtat, megállapít-

ható, hogy nem tárgyai a lopásnak, mert az ingatlan dolog fogalmi körébe esnek:

a) *A telek*, melynek jogellenes elfoglalása tehát nem lopás, hanem a Btk. 421. §-ába ütköző vétség; nem lopás a határkö-
áttétel károsítási szándékból sem, hanem a Btk. 407. §-ába ütköző
határjelhamisítás vétsége (v. ö. *Angyal*, Kézikönyv, V. k. 107. l.).
A *tengeri hajó* ingatlan, mert annak fedélzete a szárazföld meg-
hosszabbításának tekintetik (*Kolosváry*, 127. l.).

b) A telek *alkotórészei*; alkotórész a dolognak oly része,
melyet nem lehet elválasztani anélkül, hogy a dolog vagy elvá-
lasztott része el ne pusztuljon, lényegében vagy rendeltetésében
ne változzék, vagy a dologban az elválasztott rész értékéhez képest
aránytalanul nagy kár ne essék (mjogi tkv. javaslata 437. §);
a telek alkotórészei pl. az épületek, a földhöz erősített dolgok,
a termények, míg a telekkel összefüggnek; a mag a bevetéssel,
a növény az ültetéssel vagy begyökeresedéssel lesz a telek alkotó-
része s így ingatlan; ha azonban a cselekvő ezeket az alkotó-
részeket épp az elvétel céljából a telektől, földtől, épülettől elvá-
lasztja, szóval azokat *ingósítja*, úgy azok már alkalmas tárgyai
a lopásnak (helyesen *Heil*, I. 8. l.).

Az állandó és helyes gyakorlat szerint lopás, midőn a tettes az utca-
kövezetet felszedte és elhordta; midőn vádlott az épület tetőzetét lebont-
totta s azt elvitte, mert a tetőzet anyagát ezáltal ingóvá tette (*Grill*, dtár
VIII. 612—613.; *Bjt.* 37. k. 154.; volt eset, hogy a *Curia* lopás és vagyon-
rongálás eszmei halmazát állapította meg, midőn vádlott a házat abból
a célból bontotta le, hogy az így nyert anyagot eladja, *Bjt.* 17. k. 235.);
sínszegek kiszedése és elvétele lopás anyagi halmazatban a Btk. 434. §-ában
meghatározott közveszélyű megrongálás büntetével (*Bjt.* 31. k. 386.);
távíróhuzalnak jogtalan eltulajdonítási célból történt levágása: lopás
anyagi halmazatban a Btk. 439. §-ába ütköző távírdarongálás vétségével
(elvi határozat, *Bjt.* 77. k. 156.).

Lopásnak minősítendő pl. a tőzefelszedés és elvétel, a falba-
rakott mozaik kitördelése és elvétele (*Finger*, 252.), a padlóhoz
vagy földhöz lerögzített szobor elválasztása és elvétele (*Altmann*,
412.); a föld termékének jogtalan elválasztása és jogtalan eltulaj-
donítási célból való elvétele (pl. fa kivágása, gyümölcs leszedése)
nem a Btk. 421. §-ába ütköző ingatlanrongálás vagy felhasználás
vétsége, hanem lopás (29. sz. döntvény).

A gazdasági terményeknek gyümölcsösokertből, szőlőből, fa-
iskolából vagy mezőről ellopása, továbbá a földtől el nem választott
idegen termék jogosulatlan leszedése, levágása vagy ellopása azon-

ban csak *mezőrendőri kihágás*, amennyiben a dolog értéke hatvan
pengőt meg nem halad, s nem forog fenn a Btk. 336. §-ában meg-
határozott minősítő körülmény (a bemászás azonban csak akkor
minősíti a cselekményt büntetvé, ha a dolog értéke 60 pengőnél
nagyobb; a Btk. 337. §-ának helyébe lépett 1930: III. t.-c. 75.
§-ában meghatározott fegyverviselés, továbbá a Btk. 338. §-ában
említett visszaesés, valamint a Bn. 49. § 3. pontjában körülírt
üzletszerűség egyáltalában nem viszi át a mezőrendőri lopást a
kihágási körből a büntett területébe; v. ö. 1894: XII. t.-c. 93. §
a) pont, 72. és 92. sz. döntvények). Ha valaki úgy legelteti le a ter-
mést, ez — mert ily esetben a cselekmény tárgya nem ingósított,
hanem ingatlan dolog — nem lopás, hanem a Btk. 421. §-ába
ütköző ingatlan vagyonrongálás.

c) *Az erdei termékek*, így az élőfa gallyai, a nem élőfa kérge,
a gomba, moha stb. ingatlan alkotórészek; ha elválasztva elvétel-
nek, mint ingósított dolgok ugyan szinte tárgyai lehetnek a lopás-
nak, de az 1879: XXXI. t.-c. 90—99. §-ai értelmében külön elbánás
alá esnek s elvételük az *erdei lopás kihágásának* minősül.

A *tartozék* mindig ingó dolog lévén (mjogi tkv. jav. 438. §
2. bek.), feltétlenül tárgya lehet a lopásnak.

10. §. Idegen dolog.

A lopás tárgyaként szereplő ingó dolognak további, a törvény
által megkívánt tulajdonsága, hogy *idegen* legyen, azaz ne legyen
a cselekvő tulajdonában (rei nostro furtum facere non possumus,
Paulus), de viszont legyen más tulajdonjogának tárgya. Hogy
mily címen szerezte a tulajdonos a dolgot, az közömbös, — amint-
hogy közömbös az is, vajjon természeti vagy jogi személy-e a tulaj-
donos. Annak a kérdésnek eldöntésénél, vajjon az elvétel időpont-
jában tulajdonban s kinek tulajdonában volt a dolog, a magánjog
szabályai az irányadók. Ha a cselekmény *külföldön* követtetett el,
a tulajdonjog kérdése az elkövetés helyén érvényes magánjogi
szabály figyelembevételével döntendő el (v. ö. *Harburger*, *Vergl.*
Darst. Bes. Teil, VI. 194., *Frank*, 509., *Olshausen*, 1111. l.).

Nem tárgya a lopásnak, mert *nem idegen dolog*:

a) *A tettes dolga*; saját dolgán senkisémet követhet el lopást
(a saját dolognak a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól vagy attól
való jogtalan elvétele, ki e dologra használati vagy megtartási
joggal bír: a Btk. 368. §-ába ütköző furtum possessionis, de nem

lopás); ha a tettes idegennek vélt saját dolgát vette el, delictum putativumról van szó (*Angyal*, Tankönyv, IV. kiad. II. k. 13. l. és V. kiad. I. k. 156. l.), mely nem büntetendő, bár megfontolandó, nem kellene-e ilyenkor legalább is kísérletet állapítani meg (v. ö. *Heil*, II. 21.), mert ellenkező esetben előállhat az a különöség, hogy midőn a tolvaj üres zsebbe nyúl — a ma már állandó gyakorlat szerint — kísérlet címén büntetendő, ha pedig az idegen zsebből saját dolgát veszi ki (pl. óráját javítás végett az óráshoz adta, ki azt szabályozás végett magánál hordja; a tettes a tolongásban belenyúl a melléte lévő egyén zsebébe, ki nem más, mint az óras, — kihúzza ennek zsebéből az órát, mely a saját órája) felmentendő (helyesen kísérletet lát fennforogni: *Wächter*, Römisch-teutsches Strafrecht, II. 284. l. 57. jegyz., *Hälschner*, Preussisches Strafrecht, III. 424. l.). Nem saját dolog, melynek átadására a tettesnek igénye van, de amely tradíció (vagy egyéb tulajdonszerzési mód) hiányában még nem ment át a tettes tulajdonába; ily — tulajdonképpen — idegen dolog elvétele azonban rendszerint azért nem fog a lopás fogalma alá esni, mert a tettes magánjogi szabályban tévedett (azt hitte, pl. hogy a vételár kifizetésénél már tulajdonjogot szerzett: Btk. 82. §), vagy mert a dolgot elvevő feltehetette, hogy a dolog tulajdonosa az elvételbe beleegyezett (v. ö. *Altmann*, 417., *Binding*, I. 263., 274—273. l.). Hazai jogunk szerint az örökség megnyílása összeesvén az örökhagyó halálának pillanatával, az örökös a reája megnyílt hagyatékok pusztán az örökhagyó halálának tényével, minden külön elfogadási nyilatkozat nélkül megszerzi (*Kolosváry* 559—560. l., *Heil*, I. 19.), minélfogva az örökösre az örökséghez tartozó dolgok nem idegenek s így azok elvételével az örökös nem követ el lopást (több örökös és tehát *közös tulajdon* esetében az alábbi szabály érvényesül). *Turpis causa* címén ugyan nem lehet tulajdonjogot szerezni, minélfogva első pillanatra helyesnek tűnik fel a *Curianak* az az ítélete, mellyel felmentette a lopás vádjá alól azt a vádlottat, ki a huszonegyes kártyajátékon a bankba betett s elvesztett pénzét onnét kivette, mert a bankot tartó nem szerzett a bankba betett pénzre tulajdonjogot, lévén a szerencsejáték tiltott és büntetendő cselekmény, viszont vádlott tulajdonosi akaratát a betevéssel még nem adta fel, s így ő nem idegen, hanem «a törvény értelmében még mindig az ő tulajdonát képező dolgot vette magához» (Bjt. 25. k. 146.), — mindazonáltal az ily tényállás tüzetesebb analízise és jogi értékelése annak a *Curia* által újabban követett álláspont-

nak helyességét igazolja, mely rövid tételben összefoglalva így hangzik: *a játékban elvesztett pénz idegen dolog s így annak elvétele lopás* (Bjt. 77. k. 152., 80. k. 104. l.; ugyanígy a francia semmitőszék, v. ö. Riv. Pen. 35. k. 507.);

ez álláspont megokolása a következő: a szerencsejátékban résztvevők játék közben az általuk letett (a «bankba» tett) pénzről, illetőleg annak tulajdonjogáról a nyerő fél javára önként lemondanak, tehát lemondanak veszteség esetére a pénz bírlalásáról is a nyerő fél javára; feladják az animus possidendi-t; ha tehát a szerencsejátékban nyertes a «bankba» tett ezt a pénzt felvette és ilyként az tényleges hatalmába került (corpus possidendi), ez a pénz a veszteső fél akaratából folyólag jutott a nyerő fél birtokába és az reá (a nyerőre) nézve jogszerű birtoklás tárgya lett, míg a vesztesőre nézve «idegen» ingó dologgá vált, mely dolog a magánjog szabályai szerint sem követelhető többé jogalap hiányából vissza. (Bjt. 80. k. 104.)

b) *A közös tulajdonban* (dominium pro partibus indivisis) *levő dolog*, de csak annak a tettetést illető értékig; — a tettetést illető részen felüli dolgok reá nézve már idegenek, tehát tárgyai lehetnek a lopásnak. *Osztathatlan* közös dolog elvétele tehát mindig lopás, mert a tettes saját részének elvételekor az idegen rész is elvette; *osztható* közös dolog elvétele esetében már csak akkor forog fenn lopás, ha a tettes saját illetményénél többet vett el (*Heil*, I. 21.). Közös tulajdon esetei többek között: *a határon álló fa*, melynek gyümölcse és ha a fát kivágják vagy ha kidül, maga a fa is egyenlő részekben a szomszédokat illeti (mjogi tkv. jav. 534. §), — különböző tulajdonosok ingó dolgainak oly *egyesítése*, összekeverése, összeolvasztása, vegyítése, vagy véletlen összekeveredése, összeolvadása vagy összevegyülése, hogy azok egységes dolog alkotórészeivé válnak vagy lényeges kár nélkül, illetve egyáltalában egymástól el nem választhatók (jav. 600. §), — több tulajdonosnak elszállt s *egyesült méhrajja*, amennyiben befogják (jav. 570. §), — *házastársak* közös vagyona, — *öröklés* címén fennálló vagyonszövetség stb.

A *Curia* gyakorlatából figyelemreméltó kijelentések: a határfá átnyúló ágai termésének eltulajdonítása nem lopás (Bjt. 24. k. 293.); házastárs a közös ingók felét eladhatja a másik házastárs beleegyezése nélkül is (u. o. 5. k. 303.) de: a vádlott (feleség) által elvitt ruhaneműk, mivel azokat rendeltetésüknél fogva csak a férje használhatta, a férje külön vagyonát képezték és így a vádlottra nézve idegen dolgok voltak, még ha azokat a saját, de a házassági életközösség tartama alatt szerzett keresményéből ő maga vette is (B. II. 5451 1927. sz. magánúton beszerzett *curiai* ítélet); közös tulajdon képező dolognak a tulajdonostárs által történt elvétele nem lopás (u. o. 70. k. 24., v. ö. még u. o. 20. k. 365., 26. k. 69., 33. k.

28.; a felmentés oka legtöbbször inkább a jóhiszem) de: a joggyakorlat az életközösség megszűntetésével tényleg különválva élő házastársakat nem tekinti közszerzőknek; az a vagyon tehát, melyet a tényleg különválva élő feleség az életközösség megszűnte után szerez, még ha a házassági kötelék bíróság felbontva nincs is, a feleségnek kizárólagos tulajdonul szolgáló külön vagyonát képezi, mely felett a kezelési, rendelkezési és használati jog is egyedül és korlátlanul őt illeti meg; a tyúk a feleség s nővére saját nevelési s kettőjük közös, osztatlan tulajdonai voltak s így vádlottra nézve már ezért is idegen dolgokat képeztek (B. II. 6851/1924. sz. magánúton beszerzett *curiai* ítélet). A német bírói gyakorlatban állandóan követett elv, hogy oly esetben, midőn a közös tulajdon tárgya dologösszeség, mely külön kezelés alatt áll, úgy bármelyik érdekelt, habár csak az őt illető értékig, vagy éppen azon alul vesz el valamit, mégis lopást követ el, mert a szétosztás előtt nemcsak a dologösszeség, de annak minden egyes darabja, bár arra részigénylési joga van, reá nézve idegen (pl. midőn a kiszolgáló személyzet a borralaló címén kapott összegeket egyesítve kezelési időszakonként leendő szétosztás céljából, a személyzet bármelyik tagja, még ha a járandóságnál kisebb összeget is vesz ki önhatalmúlag a közösből: lopást követ el); ily esetekben azonban elég gyakori a felmentés a jogellenesség tudatának hiánya címén (v. ö. *Ebermayer*, 756., *Olschhausen*, 1116., *Lammersch-Rüttler*, 270.).

c) *Az uratlan dolog*. Uratlan, — vagy a mjogi Tkv. javaslatának terminológiáját fogadva el — *gazdátlan* az az ingó dolog, amely még senkinek sem volt a tulajdona vagy amelynek birtoklását a tulajdonos a tulajdonáról lemondás szándékával abbahagyta (Jav. 567. § 2. bek.); közömbös tehát, vajjon természeti vagy jogi okokból gazdátlan-e a dolog.

Idetartoznak többek között:

α) A *res communes omnium* néven ismert, azaz oly dolgok, melyek míg természeti állapotban vagy helyzetben vannak, kívül esnek az emberi uralmon, ennek tárgyai nem lehetnek s bár mindenki részéről korlát nélkül élvezhetők, mint e minőségükben emberi uralom alá nem vethető dolgok mindenkiéi. — Az ily — jogi szempontból a dolog fogalmán tulajdonképpen kívül eső — tárgyak tehát senkivel szemben sem idegenek s így elvételük nem lopás. Ily tárgyak: a szabad levegő, a nap, a csillagok stb.

β) A *res nullius*, amelynek körébe eső dolgok az előbbi csoportba tartozókkal abban a minőségükben ugyan megegyeznek, hogy mert senki dolgai, tehát szintén senkivel szemben sem idegenek és tehát lopás tárgyai nem lehetnek, — különböznek azonban azoktól annyiban, amennyiben természeti tulajdonságuk elvesztésével, vagy helyzetük változásával oly tulajdonsággal szaporodhatnak, melynélfogva emberi uralom alá vethetők, s ha

immár valakinek kizárólagos jogi uralma alá kerültek, mindenki mással szemben idegen dolgokká lesznek, tehát lothatók; ha pedig a jog azokra valakinek részére kizárólagos elsajátító jogot statuál, úgy elvételükkel ezen az elsajátító jogon esik sérelem (mjogi tkv. jav. 567. §). *Res nullius* pl. a természetes medrében folyó víz (de v. ö. *Ed. Müller*, *Das Flusswasser steht im Eigentum*, 1889.), a tengerben s szabad tavakban levő víz, az esővíz, a jéggé fagyott gazdátlan víz, a hó és hólé, a szabadon levő vadállat, a nem zárt vízben levő hal; a szabadban — bár tulajdonban álló dolgon, pl. eresz alatt — fészkelő madár s ennek a fészkekben levő tojásai, a fogvalevő vadállat, ha kiszabadul s a tulajdonos az állat kézrekerítése végett haladéktalanul nem intézkedik, vagy az intézkedést abbahagyja, a szelídített állat (*animalia, quorum natura fera est*), ha a szállóhelyére visszatéréstől elszokik (mjogi tkv. jav. 568. §). Ha a *res nullius* emberi uralom alatt van, vagy ez alá kerül, a tulajdonostól különböző minden más személy irányában idegen dolog, s mint ilyen tárgya lehet a lopásnak (így a Dunából, tengerből, szabad tavakból meritett víz, az összegyűjtött esővíz, a kivágott jég, a felfogott hó és hólé; a víz nemcsak a meritéssel, hanem már a mesterséges vezetékbe irányítással is tulajdonba megy át, de csak amennyiben fogyasztás s nem használat célját szolgálja; a vízvezetékben levő víz, hacsak nem közfogyasztásra rendelt, tehát idegen dolog, a malomárokban levő nem az; v. ö. *Hippel*, *Der Wasserdiebstahl*; a magánkútban levő víz viszont tulajdonban van éppúgy, mint a magánvízvezetékben levő; a gyógykútból folyó gyógyvíz, amennyiben csak ellenszolgáltatás mellett vehető jogszerűen birtokba, szintén tulajdonban álló dolog; — a meleg levegő, gőz, vagy meleg víz, mely valakinek lakásában levő fűtési berendezésben cirkulál, szintén tulajdonban van, elvezetése tehát lopás.) A vadaskertben levő vad, halastóban levő hal, az elejtett vad, a zárt vízben levő, valamint a kifogott hal mind tulajdonban levők, minélfogva ezeknek jogosulatlan elvétele lopás (*Heil*, I. 17.); a jogosulatlan vadászás és halászás azonban — mint a kizárólagos elsajátító jognak megsértése — csak kihágás; (v. ö. 1883: XX. t.-c. 26. §-a: «aki a tulajdonosnak, vagy ha a vadászat bérbé van adva, a haszonbérlőnek engedélye nélkül vadász: pénzbüntetéssel sújtandó»; 1925: XLIII. t.-c. 20. § a) pont: «kihágást követ el és pénzbüntetéssel büntetendő, aki anélkül halászik, hogy saját részére vagy segédjei vagy munkásai részére halász-

jegyet váltott volna», de ugyane tv. 19. §-a szerint: «Aki zárt vízből — 1888: XIX. t.-c. 13. § — vagy zárt víz módjára halászható vízből — 1925: XLIII. t.-c. 5. §-a halászatra jogosítottnak engedélye nélkül fog halat, a lopásról szóló törvényes rendelkezések szerint büntetendő.» A háziállatok s a visszatérés szokását (consuetudo revertendi) el nem vesztett szelidített állatok, valamint a mi égaljunk alatt élő nem forduló állatok (papagály, kanári stb.), ha el is kóborolnak, ezáltal nem lesznek gazdátlan dolgok, tehát lopás tárgyai lehetnek (téves tehát a budapesti tábla ítélete, mely a kalitkájából kirepült kanári madarat uratlan dolognak minősítette s annak elfogását nem minősítette bűncselekménynek, v. ö. Bjt. 23. k. 367.; a cselekmény a körülmények szerint lopás vagy a Btk. 365. §-ába ütköző jogtalan elsajátítás.)

A bírói gyakorlatból jelentős határozatok a következők: Vádlottaknak az a ténye, hogy idegen vadászterületről egy elhullott szarvast elvittek s azt maguk között felosztották: a lopás vétségének ismérveit meríti ki, mert tudták, illetve tudniok kellett, hogy az általuk eltulajdonított szarvas a föld tulajdonosának, illetve bérlőjének tulajdona (*Márkus*, V. 433., Bjt. 25. k. 22. l.); idegen területen vadfogóban talált vad eltulajdonítása lopás (u. o. 30. k. 46. l.); vadászok által felállított török s az azokban hurokra került nyulak eltulajdonítása nem a vadászok által: lopás (u. o. 22. k. 172. l.); hajtóvadászaton elejtett vad eltulajdonítása a hajtó által: lopás (u. o. 18. k. 139. l.); az a vad, melyet olyan vadaskerthben tartanak, ahonnan az ki nem válthat, a vadaakert tulajdonosa által jogszerűen birtokbavettnek tekintendő, ez tehát többé nem uratlan dolog és így az ilyen vad jogtalan elvétele már nem vadászati kihágás (B. II. 558/1925. sz. magánúton bezerzett curiai végzés); uratlan dolog vagy elleni bűncselekménynek nem lehet tárgya; minthogy pedig a szabadban levő vad uratlan jószág, nem lopást, hanem az 1883: XX. t.-c. 26. §-ába ütköző vadászati kihágást követ el az, aki a vadászatra jogosított engedélye nélkül vadnyulat kutyával elfogat (Bjt. 74. k. 235.); vádlott panaszos majorjának szecs-kavágójába betévedt eleven nyulat fogott, azt megölte és elfogyasztotta; a *halásköri bíróság* szerint a szecs-kavágóba történt betévedés által a nyúl uratlan dolog minőségét el nem vesztette, mert a nyúl a szecs-kavágó alján levő nyíláson át szabadon be- és kimehetett volna, arra meg nem volt adat, hogy a szecs-kavágó tulajdonosa és birtokosa a nyulat birtokbavétel által megszerezte; mindezekhez képest a cselekmény lopásnak nem minősíthető, hanem legfeljebb mint vadászati kihágás jöhet tekintetbe (Bjt. 59. k. 179. l.); halfogás tilos vízben (Bjt. 18. k. 318. l.), halászat idegen halastóban lopás (u. o. 22. k. 320. l.); elvi éllel mondotta ki legutóbb a *Curia*, hogy zárt vízből, valamint zárt víz módjára halászható vízből való jogosulatlan halfogás: nem halászati kihágás, hanem mint vagyon elleni cselekmény a lopásról szóló törvényes rendelkezések szerint büntetendő; a jogegységi határozat megokolásából különösen a következő rész figyelemreméltó: amíg a halászás alatt nemcsak az eredményes halfogást, hanem

már az ezt célzó — bár eredménnyel nem járó — cselekményt is értik s ezért a sikertelen halászás cselekményét a közigazgatási gyakorlatban nem kísérletnek, hanem befejezett kihágásnak minősítik, addig a 19. §-ban említett halfogás a szűkebbkörű fogalom, amely a halnak horogra, hálóra, varsába jutását feltételezi s amelyre a törvény értelmében a lopásról szóló törvényes rendelkezések alkalmazandók; a zárt vizekben horoggal való eredménytelen halászás (szemben a nyílt vizekben való halászással) rendszerint nem büntethető akkor, ha az eset körülményeiből nyilvánvaló, hogy a tettes legfeljebb egy 10 P-n aluli hal kifogását tervezte; a hal ugyanis élelmi cikk, a 10 pengőt meg nem haladó élelmi cikk lopása pedig a Bn. 51. §-a értelmében kihágás, melynek kísérlete a Kbt. 26. §-a értelmében nem büntethető, mert a legkritikább esetekben állapítható meg az, hogy a tettes 10 P-nél nagyobb értékű hal fogását kezdte meg (Bjogi dtár 23. k. 144. l.); legutóbb a *halásköri bíróság* is kimondotta, hogy terheltnek az a cselekménye, hogy nem csupán halászejegy nélkül halászott, de a halászatra egyedül jogosított Balatoni Halászati Rt. engedélyét is nélkülözte a halászáshoz, ezenfelül nem nyílt vízben, hanem zárt víz módjára halászható vízben (a Balatonban, v. ö. 12.222/V. B. 1927. sz. földmivélségi min. rendelet) halászott, nem az 1925: XLIII. t.-c. 20. § a) pontjában meghatározott halászati kihágás, hanem az id. törvény 19. §-a értelmében lopásként büntetendő (u. o. 23. k. 146. l.); a *Curia* helyes megállapítása szerint az elkobzás és megsemmisítés alá kerülő dolog ez által res nulliusszá nem válik (Bjt. 76. k. 129.).

A gazdátlan vadat és halat csak az sajátíthatja el, kit a vadászati, illetve halászati jog megillet (a mjogi tkv. jav. 567. § 1. bek.-e értelmében is nem szerez tulajdonjogot a gazdátlan dolgot birtokba vevő, ha a dolog elsajátítását a törvény tiltja, vagy ha a birtokbavétel másnak elsajátító jogát sérti). Nem szerez tehát tulajdonjogot a vadra, illetve halra az orvvadász és orvhalász, amiből következik, hogy az orvvadász által elejtett vad, az orvhalász által kifogott hal továbbra is gazdátlan dolog marad (*Kolosváry*, I. 388. szerint az elejtett vad ilyenkor uratlan marad, ugyanígy *Heil*, I. 16.; *Lányi—Fodor*, II. 374. úgy véli, hogy a telektulajdonos, pontosabban a vadászati jog alanya szerez tulajdonjogot, *Schwarz* Pandekták 286. szerint a vadászó szerzi meg a tulajdonjogot) s így az, ki a vadat vagy halat az orvvadásztól, illetve orvhalásztól veszi el, nem követ el lopást (a német bírói gyakorlat ily esetben alkalmatlan tárgyon elkövetett lopás kísérletét állapítja meg, v. ö. E. 39. k. 427., — *Ebner*, *Goldt*. A. 54. k. 252. vadászati kihágást lát fennforogni, — szó eshetnék a Btk. 375. §-ába ütköző tárgyi bűnpártolásról, mely nézetnek azonban ellene szól, hogy e bűncselekmény csak bűntettel vagy vétséggel, de nem kihágással kapcsolatban követ-

hető el; *Frank* 510. helyesen nem talál alapot a büntetésre; v. ö. még *Ebermayer* 754., *Olshausen* 1112., *Harburger*, 6. k. 196., *Meyer-Allfeld*, 433. l. 18. jegyz.).

Vadelejtés s halfogás tilalmi időben csak kihágás (1883: XX. t.-c. 29. §, 1925: XLIII. t.-c. 23. § b) p.); kérdés azonban, vajjon a tilalmi időben véghezvitt vadelejtéssel, halfogással szereze az egyébként jogosult tulajdonjogot? Nézetem szerint a tilalmi időt meghatározó rendszabályok megszegésének magánjogi hatálya nincs; a megszegés csak közigazgatási normát sért, de a magánjogilag egyébként érvényes kizárólagos elsajátító jogot nem érinti, következésképp a bár tilalmi időben elejtett vad vagy kifogott hal elveszti gazdátlan minőségét, a jogosult tulajdonává lesz és tehát harmadik személyekkel szemben idegen dolog s mint ilyen tárgya lehet a lopásnak (v. ö. *Biermann*, *Sachenrecht* a BGB. 958. §-ához és az ott idézett irodalom, *Frank* 510., *Ebermayer* 754. l.).

Megjegyzendő, hogy *nem gazdátlan dolgok*: a) az ú. n. *res divini iuris* (a vallás szertartásaira rendelt dolgok), melyek — szemben a római joggal a tételével, mely szerint senkinek tulajdonában nem állanak — mai jogunk értelmében az egyház tulajdonai (*Ebermayer* 754., *Frank* 511.); b) a *res extra commercium*, melyek közigazgatási forgalmi tilalom következtében nem tárgyai ugyan a magánjogi forgalomnak, mi nem azt jelenti, hogy aki ahhoz forgalmi tilalom ellenére hozzájut, nem szereze tulajdont, hanem azt, hogy az állam az ily dolgot a tulajdonostól elkobozza (*Szladits*, *Dologi jog* 22. l.); ilyenek pl. a szűzdohány, az eltiltott kül- vagy belföldi nyereménykötvények, sorsjegyek vagy igérvények (1889: IX. t.-c.), a lőpor, robbanószerek, mérgek, hamisított élelmiszerek, az éneklő madarak, stb.; c) a *bányamivézés tárgyát képező ásványok*, melyek elvileg ugyan a telektulajdonoséi (*Tóth Lajos*, *Dologi jog* 85. l. szerint az ingatlanulajdonnak tárgya valamely telek határvonalait a föld középpontjával képzelt síkokkal összekötő kúpszelet s minden ami ebben benne van vagy belekerül), de gazdasági szempontból, közérdekből a telek tulajdonosának rendelkezése alól el vannak vonva; az ily ú. n. *fenntartott ásványok* (valamennyi fém, a kén, a timsó, a gálic, a gálicvíz, a grafit és a földszurkok, továbbá a szén; — bizonyos tekintetben más elbírálás alá esnek az állami bányamonopólium tárgyai, így: az ásványolajfélék és a földgázak, 1911: VI. t.-c., valamint a kősó és nátriumsók, 1868: XI.,

1875: L., 1911: VII. t.-cikk) mindazonáltal nem gazdátlan dolgok, hanem a kiaknázást és elsajátítást biztosító bányamivézési jognak, az ú. n. *bányatulajdonnak* tárgyai; a bányaadományozás (bányatulajdon juttatás a bányahatóság részéről) előtt ezeknek az ásványoknak jogellenes elvétele csak mint a kutatási rendszabályok megsértése jön figyelembe s legfeljebb kártérítésre kötelez, — már a bányaadományozás után a bányatulajdonos tulajdonjogát sérti az ásvány elvevője, tehát lopásért felel. A régi *kinccs*, azaz oly értékes és rejtett ingóság, amelynek tulajdonosa régiségénél fogva fel nem kutatható, uratlan dolog, de arra a tulajdonosnak s az államnak elsajátító joga lévén, a nem jogosult részéről való birtokbavétel nem lopás, de a Btk. 366. §-ába ütköző *jogtalan elsajátítás*.

d) A *res derelicta*, mely annál fogva lesz gazdátlan, mert, tulajdonosa az arra vonatkozó tulajdonjogáról vagy kifejezetten vagy per facta concludentia lemond (pl. a vasúti kocsik ablakán kidobott üveg, a háziszemét elhordására szolgáló személtárába dobás) anélkül, hogy e jogát másra ruházná. A derelictio jogi hatályát nem érinti az a körülmény, hogy az illetéknép elhagyott s gazdátlanra vált dolog valakinek birtokában van (*Biermann* ad 868., 959. §§; *Frank*, 512., *Ebermayer*, 755.), az ily birtokló csak akkor lesz tulajdonos, ha a dolgot elsajátító céllal veszi birtokba.

Nem elhagyott dolog a sírban levő *holttesten* vagy amellet a koporsóban levő *dolog*, mert vélelem, hogy arról az örökösök nem mondtak le a temető elévüléséig (így *Frank*, 512., *Harburger*, 191., *Olshausen*, 1115., ez utóbbi szerint az ily dolog vagy az örökösöknek, vagy a temetőnek tulajdonai; *Ebermayer* 755. úgy véli, hogy ténykérdésről van szó, mely azonban kétség esetében olyképp döntendő el, hogy a temető elévüléséig e dolgok az örökösökéi; — ellenkező nézetet vannak *Binding*, I. 262., *Liszt-Schmidt* 612., *Dickel*, *Der Tatbestand des Diebstahls* 1875., 25., kik szerint az ily dolog a koporsóba helyezés pillanatában gazdátlanokká válnak).

Az elhagyott dolgoktól élesen megkülönböztendőek az *elhányódott vagy eltévedt dolgok*, melyekre vonatkozólag sem a tulajdonjog, sem a birtok nem szűnt meg s amelyek tehát tárgyai lehetnek a lopásnak, — továbbá az *elveszett dolgok*, melyek csak a birtokból estek ki a tulajdonjog megszűnése nélkül (ez utóbbiak a Btk. 365. §-ába ütköző jogtalan elsajátításnak tárgyai).

A vonatkozó bírói gyakorlatból álljanak itt a következő kijelentések: lopást követ el a cseléd, ki a gazdája lakásán a szemébe elkallódott ékszeret eltulajdonítja (Bjt. 78. k. 57.); a harcoló csapatok által a harc színterén hagyott töltény nem uratlan dolog (Bjogi dtár 11. k. 160. l.); vádlott a katonai táborban kiselejtezett és elásással való megsemmisítés végett katonai felettes hatósága által reáhagyott lövedékekből 20 kg lőport és 10 dkg ekrazitot apránként összegyűjtött s a lőport elidegenítette; a Curia kimondotta, hogy ezzel a hatósági rendelkezéssel a kérdéses dolog nem vált uratlanná, senki dolgává, elhagyottá (Bjt. 78. l. 130., ugyanígy *Finkey* megbeszélésében); a német bírói gyakorlat szerint: a menekülő katona által eldobott felszerelési tárgyak az állam tulajdonában maradnak (E. 49. k. 195.); aki a területen elhanyagolt dolgait nyomban nem keresi, ezzel nem mond le okvetlenül a birtokról és a tulajdonjogról; a hadgyakorlaton kilőtt patronok tehát nem gazdátlan dolgok; elvételiük lopás (E. 39. k. 26. l.); a szerenesejáték-automatába bedobott pénzdarab nem lesz uratlanná (E. 44. k. 114.); a tartályból kicsepegő folyadék, míg a föld be nem issza, nem szűnik meg tulajdonban állónak lenni, aki tehát azt felfogja, lopást követ el (E. 69. k. 123.).

11. §. A dolog értékessége.

Vitás kérdés, vajjon kell-e a lopás tárgyaként szereplő dolognak valamiféle értékkel bírnia? Többen (az ú. n. Vermögensdeliktstheorie követői) a lopásnak vagyon elleni deliktum jellegét tartva szem előtt és figyelemmel a pandektistáknak (v. ö. *Brinz*, *Pandekten* I. 446., *Dernburg*, I. § 67.; *Bekker*, *Pand.* I. 137., *Kipp* zu *Windscheid* I. 150—151.) ama nézetére, mely szerint vagyon az értékkel bíró javak bizonyos összessége (így *Dörr*: *Das Objekt bei den strafbaren Angriffen auf vermögensrechtliche Interessen* 28. l.: «Vermögen sei der Inbegriff geldwerter Güter»; v. ö. még *Marion*, *Római magánjog* III. kiad. 123. l.) azt vitatják, hogy a vagyoni értéket nélkülöző dolog lopás tárgya nem lehet (így: *John*, Z. I. 267., *Dörr*, i. m. 103., *Harburger*, i. m. 219.; nálunk: *Werner*, 586., *Heil*, I. 22., *Illés* III. 19., *Finkey*, 698., és pedig azon az alapon, mert «a vagyon értéktelen tárgy elvétele által nem lehet megsértve», v. ö. *Finkey*, id. h., és mert a lopás minősítése érték szerint történik, v. ö. *Werner*, *Illés* id. h.). Mások (az ú. n. Eigentumsdeliktstheorie képviselői) nem kívánják meg, hogy a dolog pénzben kifejezhető és illetőleg forgalmi vagy csereértékkel bírjon, mert a lopás lényegileg tulajdonsértés, már pedig a tulajdonjog értéktelen, pénzben nem értékelhető dolgokra is kiterjed (így *Binding*, I. 239., *Liszt-Schmidt*, 611., *Frank*, 508., *Olshausen*, 1116., *Kohlrausch*, *Strafgeb.* 29.

kiad. 258. l. 1. jegyz., *Gebauer*, *Der strafrechtliche Schutz wertloser Gegenstände*, 1893.). Részemről ez utóbbi nézethez csatlakozom és pedig két okból: 1. ha a törvény megkívánta volna a lopás tárgyaként szereplő dolognál annak értékességét, ezt éppúgy kiemelte volna, mint annak ingó s idegen jellegét, 2. a tulajdonjog tárgya nem az értékes dolog, hanem a dolog értékre való tekintet nélkül, s a tulajdonjognak ily dolgokra kiterjedése oly kultúrhaladás, mellyel szemben *Binding* helyes megjegyzése szerint a büntetőjog közömbös nem maradhat (v. ö. *Lehrb.* I. 239.). Ha mégis teljesen értéktelen és illetőleg oly dolog vétett el, melyhez a tulajdonost semmiféle érdek sem fűzi, felmentés foghat helyt, de nem azért, mert a dolog értékkel nem bír, hanem mert nem állapítható meg a tettesi szándék, a jogellenesség tudata, illetőleg a «beleegyezés nélküli» elvétel (helyesen *Frank*, 509., *Olshausen*, 1117., *Hälschner*, II. 281., *Schütze*, 430. és a német bírói gyakorlatból E. 44. k. 207.).

A bírói gyakorlatban a legutóbbi időkig ellenkező ítéletekkel találkozunk; így volt eset, hogy a Curia az orvosnövendék igazoló okmányának (Bjt. 11. k. 330.), a cselédkönyvnek (u. o. 20. k. 40. l.), az egyetemi lecke-könyvnek (*Grill*, dtár 8. k. 1705. l.), a csomagolásra használt szövetdarabok (u. o. 12. k. 275.) elvételét lopásnak minősítette azzal a megokolással, mert e dolgok nem voltak teljesen értékteleneknek tekinthetők, — viszont lopást állapított meg a bíróság hamispénz, használt éjjeliedény, tehát értéktelen dolog elvétele esetében (*Grill*, 8. k. 1762., 1763.); majd ismét felmentő ítéletet hozott a budapesti tábla megrendelőjegyek elvétele esetében, mert ezek «forgalmi értéket egyáltalán nem képviselnek» (Bjt. 64. k. 30. l.); részgálic, valamint töredék elvétele esetében felmentett a Curia, mert e dolgoknak nem tulajdonított értéket a sértett (*Grill*, 6. k. 1759.); legújabbban oly irányban állandósul a Curia gyakorlata, mely értéket nem kíván meg a dolognál; így: nem tényálladási eleme a lopásnak, hogy az elvett dolog forgalmi értékkel bírjon; az adásvevési szerződést tartalmazó papír, adókönyvecské is képvisel különben bizonyos értéket (Bjogi dtár 6. k. 329. l.); irányt szab ezidőszert a Curianak elvi jelentőségű határozata, mely szerint: *lopás tárgya lehet minden ingó dolog, akár van pénzben kifejezhető értéke, akár nincs és akár közforgalom tárgya, akár nem.* A határozat megokolásából kiemelkedik a következő rész: A Btk. 333. §-a a lopás tárgyaként általánoságban az ingó dolgot jelöli meg anélkül, hogy feltételként megkívánná, hogy a dolognak pénzben kifejezhető forgalmi értékkel is kell bírni. A Bn. 48. §-ából (értékhatár-megállapítás) éppen nem következik, mintha a Btk. a tulajdonjogot ingókkal kapcsolatban csak akkor védené, ha azok pénzértékkel bírnak és nem kívánná büntetőjogi védelemben részesíteni a tulajdonjogot az ingó dolgok ama nagy csoportjával kapcsolatban, melyeknek állaga közvetlenül nem vagyoni értékű vagy melyeknek csupán érzelmi értékük (pretium affectionis) van. Egye-

bekben, minthogy a büntetőbírónak a magánjogi meghatározást kell irány- adóul elfogadni (ellenkező nézetemre v. ö. fent 21 l.), e szerint pedig «dolog minden testi tárgy s minthogy a magánjog a dolog ismérveként nem követeli meg, hogy a dolog pénzben kifejezhető vagyoni értékkel bírjon: ennél fogva a büntetőbíró az ingó dolgokra vonatkozó tulajdonjog védelmét sem kötheti oly feltételekhez, melyet a magánjog nem ismer. Következik ebből, hogy a lopás tárgya lehet minden dolog, akár kifejezhető annak értéke pénzben, akár nem; lisztjegy ellopása tehát a Btk. 333. §-a alá esik (Bjogi Hat. Tára 6. k. 84. l.); büntette a Curia a nyugta (Bjogi dtár 23. k. 136.), a lebélyezettlen vasúti jegy (u. o. 3. k. 154.), a cukorjegy (Bjt. 72. k. 122.) ellopását és illetőleg legutóbb ismét elvi érveléssel mondotta ki, hogy a 333. § az ilyen ingó dolog védelmét nem annak értékéhez, hanem a hozzákapcsolódó életérdekekhez köti (B. II. 5392/1929. sz. magánúton beszerzett curiai ítélet); vagyoni értékkel nem bíró dolog is lehet lopás tárgya (Bjogi dtár 24. k. 32.); a faultalványnak, mint pusztán csak ilyennek önmagában nincs ugyan pénzben kifejezhető forgalmi értéke, az azonban mégsem lehet kétséges, hogy ez az utalvány «testi tárgy» és így ingó dolog, amely tárgy ezenfelül a jogosított félre, vagyis a tulajdonosra nézve fontos vagyoni érdeket képvisel (B. II. 6385/1923. sz. magánúton beszerzett curiai ítélet).

12. §. A lopás elkövetési tevékenysége. Az elvétel.

1. A lopás elkövetési tevékenysége az elvétel, melynek a törvény megkövetelte ismérvei, hogy a dolog a) másnak birtokából vagy birtalatából, b) annak beleegyezése nélkül, c) jogtalan eltulajdonítási célból vétessék el.

Az irodalomban s a törvényhozási munkálatokban a lopás elkövetési tevékenységét illetően többféle felfogással találkozunk. 1. A *kontrektáció* (érintés) elmélete szerint a lopás el van követve, ha a cselekvő a dolgot megérintette, ahhoz hozzányúlt (*Paulus*: «Furtum est contrectatio rei fraudulosa»), tehát aki egy hordót felnyit s abból egy kis bort lop el, az egészet lopta el, mert a dolog érintésével a dolog egészére jogellenes befolyást gyakorolt. 2. Az *amóció* (elmozdítás) elmélete (*Ulpianus*-nak az előbbi nézetre tett azt a megjegyzését értékelve, hogy a tolvaj csak azért felel, amit elvett) a lopást csak akkor tekinti elkövetettnek, ha a tettes a dolgot helyéről elmozdította, más helyre áttette (*amotio de loco ad locum*). Így *Carrara* (id. *Heil*, I. 80.). 3. Az *apprehenzio* (birtokbavétel) elmélete nem éri be a dolog érintésével vagy elmozdításával, hanem elvételt, azaz oly cselekményt kíván, mely a dologra vonatkozóan eddig fennállott birtok megszüntetésével a tettes részére létesíti a kérdéses dolog birtokát (uralkodó nézet; *Binding*: «Wegnahme ist Ortsveränderung der Sache mit dem Erfolg des Besitzerwerbs für den Täter allein oder für ihn und seine Genossen», *Lehrb.* I. 291.; *Liszt-Schmidt*: «Wegnehmen: «Brechen des fremden und Begründung des eigenen Gewahrsams», *Lehrbuch* 615.; *Merkel* szerint elég a volt birtok megszüntetése az új birtok megszerzésére irá-

nyúlóan; szerinte az elvétel: «eigenmächtige Aufhebung der fremden zu gunsten eigener faktischer Verfügungsgewalt», *Lehrbuch*, 321., nálunk már *Vuchetich* helyesen így határozza meg az elvétel fogalmát: «Actio per quam res aliena in furis potestatem redigitur», *Institutiones* 276. l.). 4. Az *abláció* (elvitel) elmélete még messzebbre tolja ki az elkövetési tevékenység határát, melyhez azt kívánja, hogy a dolog a tett színhelyéről elvites- sék, eltávolíttassék (a római jog egyik tétele szerint «priusquam eo loci rem pertulerit, quo destinaverat») és tehát ameddig ez meg nem történt, csak kísérletet állapít meg (a francia felfogás a «soustraire ou enlever» kifejezéssel ezt a nézetet látszik követni; v. ö. *Heil*, I. 82., ellenkezőben értelmezi az «enlèvement» kifejezést; *Harburger*, 241.). 5. Az *illáció* (elrejtés) elmé- lete végül csak akkor tekinti a lopást bevezettnek, ha a tettes a dolgot nemcsak elvitte, de oly helyzetbe hozta, hogy annak birtokát a maga részére teljesen biztosította.

A Btk. szövegezéséből («... vesz el...») nyilvánvaló, hogy törvényünk az *apprehenzio* elméletét tette magáévá és pedig helyesen, mert a jogsértés akkor tekintendő bekövetkezettnek, amikor a tettes oly cselekményt követett el, melynek folytán az eddigi birtokos nincs már abban a helyzetben, hogy a dologról rendelkezhesse; ehhez pedig a dolog megérintése, elmozdítása még nem elég, viszont annak elvitele vagy éppen biztonságba helyezése nem szükséges. A jogsértés beáll, mihielyt a tettes a dologra olynemű fizikai behatást gyakorolt, melynek követ- keztében a dolog felett eleddig létezett tényleges uralom meg- szűnik s arra egy ettől különböző tényleges uralom jön létre. Ez a fizikai behatás az elvétel, — amelyet megelőző tevékenység (pl. a dolog megragadása) csak kísérlet s amelyet követő cselek- vés (pl. az elvett dolog elrejtése, eladása stb.) fogalmi szempont- ból közömbös.

A Curia gyakorlata e kérdésben eléggé ingadozó. Többször — szem- ben a törvény kifejezett rendelkezésével s a M. i.-ban félreérthetetlenül érvényesülő elgondolással (az elvétel által az eddigi birtokos birtoklása szüntettetik meg, s az elvett dolognak a tolvaj általi birtokbavétele, vagyis ennek azon dolog fölötti oly uralmi állapota jött létre, mintha azon dolog az ő tulajdonát képezné», v. ö. *Lów*, II. 633. l.) a kontrektáció és illetőleg az amóció elmélet alapján foglal állást legfelsőbb bíróságunk (sajnos, *Schadl* is félreérti a törvényt, midőn azt vitatja, hogy a dolognak helyéből való elmoz- dítása már befejezett lopás; v. ö. *Zsebk.* 271.). Így bevezett lopást álla- pított meg a Curia az ellen, ki a pénzesfiókot kihúzta, de a már kézbevevett pénzt a fiókba azonnal visszadobta (Bjt. 9. l. 233.; hasonló esetben csak kísérletet látott fennforogni: u. o. 16. k. 250.); kit tettenértek, midőn a kertben kötényébe almát szedett (u. o. 3. k. 125., 29. k. 330.); ki a sér- tett padlásán levő búzából néhány magával hozott zsákot megtöltött; mert «elég a dolognak helyéből való elmozdítása» (u. o. 4. k. 218., hason-

lón: 5. k. 232., 7. k. 51., 19. k. 297., 25. k. 300., 31. k. 28., 33. k. 194., 52. k. 80. l.); ki az illetéknéppen búzával megtöltött zsákok a padlás első részébe tette (u. o. 13. k. 57.), ki az ágy belső felében elrejtett pénztárcát az ágy külső részébe helyezte át abból a célból, hogy onnan könnyebben elvehesse (u. o. 18. k. 88.), ki a padlás kijáratánál különféle húsneműeket készített ki elvitel céljából (u. o. 29. 330.); kit tettenérték, midőn a ruhákat a fogaaról leszedegette, szintén azzal a megokolással, «mert a ruhák eltulajdonítási szándékkal helyeikről elmozdítottak» (u. o. 21. k. 198.); még újabban is kimondotta a Curia, hogy: a lopás be van végezve, ha a tettes a már birtokában levő idegen ingó dolgot arról a helyről, ahova az helyeztetett, a birtokos beleegyezése nélkül, jogtalan eltulajdonításra irányuló szándékkal *elmozdítja* (Bjt. 70. k. 326.); kiterjesztően magyarázza az elvétel fogalmát a Curia továbbá, midőn az elvételt már akkor megtörténtnek minősíti, midőn vádolt a két csomagot a kocsirol levéve, elvitel végett elrejtette, mert azokat elvonván rendeltetésük helyéről, a saját uralma alá helyezte (u. o. 74. k. 204.). Sok esetben a — nézetem szerint — helyes felfogást érvényesítve, csak kísérletet állapított meg; így az ellen, ki a kamrába behatolván, a ládából több ruhadarabot kivett s elvitel céljából az ablakba tett (Bjt. 1. k. 55., 6. k. 306., 13. k. 344. l.); ki a pénzhez csak hozzányúlt (u. o. 16. k. 250.); ki a lóra csak a kötőféket vetette rá (u. o. 24. k. 219.); ki idegen dolgok között csak kotorászott (u. o. 29. k. 330.); ki a lopás színhelyén egy ládát megemelt (u. o. 29. k. 333.); ki lopás céljából az ökrisztállóba behatolt, az ökrök láncát leoldva, azokat kivezetni akarta (u. o. 57. k. 142.). A kontraktáció s amóció elméletének alkalmazása ahhoz a további következtetéshez juttat, hogy az, aki előzetes megbeszélés alapján a dolog megérintése, illetve elmozdítása után működik közre a lopásnál, az csak bűnségéd, vagy bűnpártoló, holott a helyes felfogás szerint társtettes (így az elmozdított dolgot társától átvevő egyént rendszerint bűnségéd címén bünteti a Curia: Bjt. 42. k. 263., 45. k. 161., 53. k. 332.; újabban itt is találkozunk már a helyes felfogással: Bjt. 46. k. 89., 65. k. 271., hol is kimondotta a Curia, hogy lopásnál társtettes, ki az ingók összeszedésében, helyükből való kimozdításukban s elvitelükben vesz részt; helyesen *Finkey*, 699., *Heil*, I. 88.).

Az elvétel tényének léte vagy nem léte a konkrét körülmények mikéntjén fordul. Amennyire kétségtelen, hogy bevégzett elvétel forog fenn, amikor a tettes a dolgot elvitte, zsebetette, elfogyasztotta, az élőfát kivágta, a szivart elszívta, az élő állatot leölte (v. ö. a bírói gyakorlatban felmerült eseteket: Bjt. 2. k. 201., 17. k. 159., 34. k. 93., 5. k. 97., 26. k. 262., 34. k. 93., 49. k. 80.; aki élőfát jogtalan eltulajdonítási célból kivág, a lopás véghezvitelét nemcsak megkezdette, hanem be is végezte; elvi határozat, v. ö. Bjogi Hat. Társ. 3. k. 261.), — annyira vitás lehet, vajjon bevégzett, avagy csak megkísérelt elvételtől van-e szó, amikor a tettes a dolgot a birtokos helyiségében azzal a célzattal *rejté el*, hogy alkalmas időben azt magához vegye és elvigye.

E vitás kérdés eldöntése azon fordul, vajjon mily tartalmi elemekből állónak határozzuk meg az elvétel fogalmát. Az uralkodónak minősíthető nézet szerint (így: *Binding*, I. 292., *Liszt-Schmidt*, 615., *Harburger*, 206., *Gerland*, 447., *Wachensfeld*, 374., *Frank*, 516., *Olshausen*, 1127., *Ebermayer*, 760.; *Isaák* szerint elvétel történik, ha a tettes a lopás tárgyának más dolgokhoz való viszonyát úgy változtatja meg, hogy az eddigi birtokos hatalmának gyakorlását megnehezíti, a tettesét megkönnyíti, v. ö. *Zsebk*. 219.) az elvétel kétarcú (többször egységes, másszor ketté is váló, időben külön végrehajtott, de mindenesetre két folytatólag egymásba kapcsolódó eredményt létrehozó) tevékenység; az egyik a dolog eddigi birtokosának tényleges uralmát megszüntető, a másik dolog feletti tényleges uralmat a tettes vagy egy harmadik személy részére megszerző cselekvés. Az eddigi birtokot megszüntető tevékenység, ha azt nem követi az új birtokot megteremtő cselekvés (pl. valaki az állomás felé közeledő vonatból kidob egy idegen poggyászt, hogy azt később magához vegye) csak megkezdése a véghezvitelnek, csak első részét valósítja meg az elvételnek, tehát kísérlet. A dolognak az eddigi birtokos rendelkezésére álló helyiségben elrejtése a körülményekhez képest lehet hogy csak *előkészületi cselekmény* (pl. a cseléd gazdájának gyűrűjét az éjjeli szekrényről a szőnyeg alá csúsztatja; itt még nem lett megszüntetve az eddigi birtok sem), legtöbbször *kísérlet* (a cseléd a gyűrűt a papírkosárba dobja; ezzel megszünteti a gazda tényleges uralmát a gyűrű felett, de azt még nem szerzi meg), de lehet *bevégzett lopás* (a cseléd a gyűrűt a konyhában levő sótartóba helyezi s azt sóval befödi; itt már megszerezte a gyűrű feletti tényleges uralmat). Hogy e három eshetőség közül melyik talál, az — mint látható — a konkrét körülményektől és illetőleg attól függ, vajjon az elrejtés csupán előkészítése-e az eddigi birtok megszüntetését célzó további cselekvésnek vagy éppen már háborítlan uralmat teremt a tettes részére a dolog felett. (*Binding*, I. 271. szerint: «wenn ich erst eine Sache aller tatsächlichen Gewalt entziehe, so liegt darin kein Beginn der Zueignung»; *Halschner*, II. 286. ily esetekben legfőlegbb kísérletet állapítana meg; *Meyer-Allfeld*, 445., *Liszt-Schmidt*, 619., mindkét lehetőséget elképzelik; *Frank*, 516. ugyan inkább a kísérleti megállapítás fele hajlik, de hangsúlyozza, hogy: «in allen erwähnten Fällen sind die konkreten Umstände in Betracht zu nehmen».)

A Curia egy esetben kísérletet látott fennforogni. A tényállás szerint vádlottak kocsin azon célból mentek a sértett majorjához, hogy M. I. vádlott által előzőleg a cséplőgép dobjában elrejtett 96 kg lóherét a tulajdonos birtokából elvegyék s azt jogtalanul eltulajdonítsák; a szalmakazalban elrejtve volt kocsis lármát ütött, a cselédek előjöttek, mire vádlottak a tett színhelyéről elszaladtak. A Curia szerint: vádlottak cselekvése az előkészület határán túl ment, mert az előzőleg elrejtett lóhere elvétele végett a helyszínen való megjelenéssel a tervbe vett lopás véghezvitele megkezdettnek tekintendő (Bjt. 64. k. 94.). A Curia álláspontja helyes, de nézetem szerint a megokolásban kiigazítandó. Nemcsak a helyszínen megjelenéssel, hanem a lóherének elrejtésével lett megkezdve a véghezvitel, melynek folytatása a meghatározott célú megjelenés a helyszínen. Élesen világítja meg az elvétel kétarcúságát a következő curiai ítélet: az ítéletábla szerint az eltulajdonítás (helyesen elvétel) azáltal, hogy a fejkendők az árusításra szolgáló asztalról el és a vádlott lábaihoz kerültek, be lett fejezve; ámde a fejkendők pusztán azáltal, hogy az asztalról elkerültek és a vádlott lábaihoz kerültek, csupán a helyükről mozdítottak el, de nem jutottak a vádlott hatalma körébe, mert evégből a vádlottnak valamit még kellett volna tennie; olyan tény pedig az ítéletábla nem állapított meg, amiből arra lehetne következtetni, hogy a fejkendők a földre kerülésük előtt, vagy eközben már a vádlott hatalma körébe jutottak volna; az adott esetben tehát — lopás elkövetési cselekedetétől szolgáló elvétel véghezvitele csak megkezdett, de be nem végeztetett, az eddig és nem tovább jutott eredmény pedig a Btk. 66. §-a szerint kísérlet (B. II. 7969/1925. sz. magánúton beszerzett curiai ítélet).

Az ily és hasonló esetekben való állásfoglalás egyebekben kívül azért is jelentős, mert ha az elrejtés csupán kísérletnek minősítetik, úgy a dolognak későbbi magához vétele is véghezviteli cselekmény lévén, ha a tettes e magáhozvétel cselekményének során betör, bemászik, fegyvert visel stb., a lopás értékre való tekintet nélkül minősítetté lesz (helyesen Frank, 516.).

2. Az elvétel módja tekintetében a törvény nem nyilatkozik, minélfogva helyes az az uralkodó nézet, mely szerint közömbös, vajjon a dolog feletti tényleges uralom megváltozása a tettes tevékenységének közvetlen eredménye-e, avagy az általa beállított vagy igénybevett idegen erők hatályosulásának következménye. Nem kétséges, hogy a dolognak állati, gépi vagy természeti erő, valamint beszámítási képességgel nem bíró egyén segítségével előidézett kivonása az eddigi birtokos tényleges uralmi köréből s behelyezése a tettes uralmi körébe elvétel (pl. az elvétel fogalma alá esik a dolognak betanított kutyaival, Bindung, I. 291.; 12 éven aluli gyermekkel — állandó gyakorlat, v. ö. Mutató I. 502. — elmebeteg vagy teljesen részeg ember-

rel való elhozatala; elvétel, midőn a molnár, ki mások gabonáját az érdekeltek jelenlétében liszté őrölvén, valamely saját szerű szerkezet által az őrlemény egy részét elvonta anélkül, hogy ezt az érdekeltek észrevehették; Heil, I. 96.; elvétel a gáznak, villanyáramnak az ellenőrző készülék kikerülésével való elvezetése stb, de az ellenőrző készülék mutatójának visszatolása s hasonló cselekmény már nem lopás, hanem csalás; így Harburger, 207.).

Vitás kérdés, vajjon elvétel-e: a dolognak tévedésbe ejtett jóhiszemű személy segítségével történő elvonása a birtokostól, kapcsolatban a tettes vagy harmadik személy uralmi körébe juttatásával; szokásos példa: A. egy idegen dolgot sajátjaként elad a jóhiszemű B-nek, ki azt magához veszi; Hälschner, (II. 288.), Liszt—Schmidt (615. l. 3. jegyz.) és Kohlrusch (Strafgesetzbuch 24. kiad. 259. l. 5. jegyz.), valamint a német bírói gyakorlatban is megnyilatkozott nézet (v. ö. E. 21. k. 110. l.) szerint a lopás megállapítása nem foghat helyt, mert elvételtől csak akkor lehet szó, ha a tettes a maga részére szerzi meg a dolog birtokát, már pedig felvett esetünkben a dolog birtoka egy pillanatig sincs a tettesnél, miért is nevezettek csalást látnak fennforogni; ám e nézetnek ellentmond az elvétel fogalmának helyes értelmezése, mely nem kívánja a dolognak saját uralomba helyezését, hanem csak azt, hogy a dolog az eddigi birtokostól különböző harmadik személy tényleges hatalmába kerüljön, ez pedig bekövetkezett, miért is a lopás megállapításának semmi akadálya (helyesen: Bindung, I. 278., Harburger, 207., régebbi nézetét feladva Frank, 516., továbbá Olshausen, 1130., Eckstein, Gold Arch. 59. k. 418., Meyer—Allfeld, 445., legújabbban Heimberger, Strafrecht 1931. 122., valamint a német bírói gyakorlat néhány esetben, v. ö. E. 47. k., 147., 48. k. 58., hazai irodalmunkban Heil, I. 97.); Fayer (Tank. III. kiad. II. 286.) a vevő irányában csalást, a tulajdonos irányában lopást vesz fel. — Részemről a lopás megállapításának nem látom akadályát, mert az elvétel mindkét mozzanata (birtok-elvonás + új tényleges uralom megteremtés) megvalósult és pedig a dolog elvételére látszólagos jogot nyert jóhiszemű harmadik tevékenységének következményeként, ám e tevékenység az eladóként szereplő egyén akaratának felelősségre nem vonható személy cselekvésén keresztül történt megvalósítása: tehát közvetett tettség (arról valóban lehet szó, hogy e cselekmény, mint a tulajdonjog sértését előidéző, s e címen

lopást megállapító minőségén kívül a csalás ismérveit is magán-hordja; pl. ha a jóhiszemű vevő a dolog kiadására lett kötelezve s a kifizetett vételárat nem kapta vissza, mikor is a lopás és csalás anyagi halmazata forog fenn; v. ö. *Heil*, II. 65—66.; v. ö. még az egész kérdésre *Zimmer*, *Der Zueignungsbegriff*, 1913. 124. l.)

A *titkosság* ismérvét a mai törvényhozási munkálatok már nem kívánják meg (utoljára a Carolina említi, de csak a címben; v. ö. fent 7. l., de legújabbán az 1927. évi szovjet btk. felveszi, v. ö. fent 11.); hazai Btkvünk sem utal arra, minélfogva nem vitás, hogy a dolog tulajdonosának vagy birtokosának szemeláltára történt elvétel is lopás. (*Hälschner*, II. 288. elismeri ugyan, hogy a titkosság nem ismérve az elvételnek, mégis abból, hogy a személy elleni erőszak a lopást rablássá minősíti s így annak hiánya az elvétel kelléke: odakövetkeztet, hogy: «sie wird daher nur mittelst List und deshalb in der Regel heimlich verübt werden»; e következtetés azonban hibás, mert az erőszak hiánya még nem egyértelmű az alattomosággal s titkossággal).

A *furtum manifestum* esetében mégis két körülményre ügyelni kell. a) *Ki van zárva a lopás megállapítása*, ha a dolog birtokosa látja, hogy a dolgot harmadik személy tőle elveszi vagy elvenni akarja s ezt, bár veszély nélkül tehetné, nemcsak nem akadályozza meg, illetve nem ellenzi, de viselkedéséből az elvételbe való beleegyezés vélelmezhető; ily esetben a «beleegyezés nélküli» ismérvenek és illetőleg az esetőleg tévedésen (Btk. 82. §) alapuló jogellenesség kellékének hiánya okából nem lehet szó lopásról (v. ö. e kérdésről kapcsolatban az *agent provocateur* problémájával *Wlassics*, *Tetteség* 293., *Fayer*, I. 271.)

Igy a *Curia*: Miután feljelentő látta, hogy pénztárcáját mellénye zsebéből a vádlott kivette s elvitte s mindezt minden szó nélkül engedte, így pénztárcájának a vádlott általi elvitelére hallgatag beleegyezett, beleegyezése a lopásnak ismérveit önként kizárja (Dtár 10 k. 133.).

b) Nem lopás, hanem a körülményekhez képest *rablás* vagy *zsarolás* állapítandó meg, amikor a birtokos szemeláltára történt dolog-elvételnél vagy -megszerzésnél személy elleni erőszakot alkalmaz a tettes («doch dürfen diese Personen, soll nicht Raub oder Erpressung vorliegen, nicht zur Duldung der Wegnahme genötigt werden» úgymond *Binding*, II. 292., v. ö. még *Finkey*, Bjt. 32. k. 228.). Itt megjegyezni kívánom, hogy egyes partikuláris német btkvek (1813. bajor 209. art., — 1839. szász 223. art.,

württemberg 316. art. stb.) s ezeknek nyomán a mi 43. évi javaslatunk 294. §-a felveszi a lopás ismérvei közé, hogy a cselekmény «minden személy elleni erőszak vagy erőszakkali fenyegetés nélkül» követtessék el, aminek kiemelésére azonban nincs szükség, mert abból, hogy ez a kellék a rablásnál mint pozitívum van előírva, kétségtelen, hogy annak a lopásnál nem szabad előfordulnia, mert különben a tényálladék a rablás fogalma alá esik (helyesen a porosz btk. indokolása; v. ö. *Goldt. Mat.* 463., 468.).

Az *erőszak hiánya* tehát eleme ugyan a lopás törvényes fogalmának, de mert a rabláshoz s zsaroláshoz személy elleni erőszak kell, nyilvánvaló, hogy a csupán *dolog ellen* alkalmazott erőszak (vis in re), valamint a személyt csak a *dolgon keresztül* érintő erőszak (vis in hominem, melytől különbözik a személyre közvetlenül ható erő, az ú. n. vis in homine) nem viszi át a cselekményt a rablás fogalmi körébe. Nem személy, hanem dolog elleni erőszak, melyet a tettes a dolog elmozdítására, ingóvátételére (élőfa kiásása, járdakő felszedése), a birtokos kezéből, testéről elragadás céljából alkalmaz.

Helyesen lopást állapított meg a *Curia* annak terhén, ki a sértett nyakán függő aranypénzt a zsinór leszakításával vette el (Bjt. 3. k. 276.); ki egy leány nyakáról az ékszer erőszakosan letépte (u. o. 5. k. 118.); ki a pálinkás korsót a sértett kezéből kirántotta (u. o. 15. k. 183.); ki a sértett ujjáról a gyűrűt erőszakkal lehúzta (u. o. 37. k. 93.); ki a pipát sértett szájából kiragadta (u. o. 42. k. 307.)

13. §. Kísérlet és bűnrészesség a lopásnál.

1. Az elvétel tevékenységével és illetőleg a birtokváltozás megtörténtével a lopás *bevégzett bűncselekmény*. Az ezt megelőző cselekmény a körülményekhez képest kísérlet vagy csak előkészület, az elvételt követő cselekmény pedig (hacsak más jogtárgyat nem sért) a lopás fogalma szemszögéből közömbös. De nem eshetnek újabb értékelés alá a tolvaj részéről elkövetett ú. n. oly *utólagos cselekmények* sem, melyek a tulajdonos részéről jogszerűen elkövethetők; nem büntethető tehát a tolvaj a lopáson felül azért, mert a dolgot elfogyasztotta, eladta, elzálogosította, megrongálta vagy megsemmisítette, s nem mondható ki bűnösnek sikkasztásban azért, mert a most már birtokában levő idegen ingó dolgot valósággal eltulajdonította (v. ö. *Frank*, 241.); a lopás mint tulajdonjogsértés, konzumálja a látszólagos

tulajdonjogból folyó jogok gyakorlásával elkövetett jogsértéseket (v. ö. *Gerland*, 451., *Olshausen*, 1127.). Ha azonban az utólagos cselekmény más jogtárgyat is sért (pl. a tettes az ellopott pénzes-utalványra ráhamisítja a címzett nevét s felveszi a pénzt, az elvett pisztolyt ölés elkövetésére használja fel, stb.) úgy anyagi halmazat forog fenn a lopás és a külön bűncselekménynek minősíthető deliktum között (v. ö. erről alább a többség kérdésénél 82. l.)

Kísérletet állapított meg a *Curia* annak terhére: ki behatolt idegen padlásra, de ott ellopni való dolgot nem találván, eltávozott (Bjt. 31. k. 175.), ugyanígy annak terhén, ki lopás szándékával idegen helységbe behatolt, ha nem is nyúlt az ott létező tárgyakhoz (u. o. 64. k. 170.); a *Curia* idevágólag kijelenti, hogy: az idegen helységbe lopás szándékával való behatolás az előkészületi cselekmény határait már meghaladja és a lopás megkezdésének tényálladási elemét megvalósítja; *nézetem szerinti* ilyen és hasonló esetekben csak előkészületi cselekmény forog fenn, mert a behatolás még nem megkezdése az elvétel fogalma alá eső bármilyen tevékenységnek; a behatolás még nem része a birtokból való kihelyezést eredményező cselekvésnek (a kérdés a német irodalomban vitás; v. ö. *Olshausen*, 1146.); hasonló túlzásba esett a német *Reichsgericht* (v. ö. E. 54. k. 182., 328. l.; ez utóbbi esetben kísérletért büntetett, midőn vádlott a mozgásban levő teherkocsi hágójára lopási szándékkal felugrott); helyes a kísérlet megállapítása, midőn vádlott az ökrisztállóba behatolt s az ökrök láncát leoldva, azokat kivezetni akarta, de tettenérték (Bjt. 57. k. 142., 24. k. 219.); midőn vádlottak idegen lakásba behatoltak, idegen tárgyak közt kotorásztak, de magukhoz semmit sem vettek (u. o. 29. k. 330.); természetesen nincs akadály a kísérlet megállapításának, ha a cselekmény a minősítő körülmény fogalma alá eső tevékenység (betörés, bemászás, hamis kulcs használata); nem fér szó tehát a kísérlet címén történt büntetéshez, midőn vádlott idegen telekre bemászott (Bjt. 15. k. 141., 19. k. 381.); midőn hamis kulccsal felnyitotta az imaház kapuját s az otlévő perselyt, de minthogy az üres volt, eltávozott (u. o. 15. k. 299). Ma már állandó gyakorlat, hogy az üres zsebbenyalás kísérlet (v. ö. *Angyal—Degré—Zehery*, I. 499.); típusos megokolás: mert a benyúlás tényében a lopás elkövetésére irányuló szándék megnyilvánul, s mert az a lopás bűncselekménye elkövetésének megkezdéseként jelentkezik, melynek véghezvitele csupán a tettes akaratán kívül eső ama körülmény folytán hiúsul meg, hogy a zsebben értéktárgy nem volt (Bjogi dtár 3. k. 61.). Az elvételi cselekmény végrehajtását gátló akadályok eltávolítása, ha csak nem jár a dolog megérintésével, a közvetlen hozzáférés lehetőségének biztosításával, csak előkészületi cselekmény (a házörző kutya eltávolítását helytelenül kísérletnek minősítette a *Reichsgericht*, v. ö. E. 53. k. 217.; helytelen volt a kísérlet megállapítása annak terhén is, ki az őrt megvesztegette, hogy ne teljesítse kötelességét; v. ö. E. 55. k. 191.); de helyesen büntetett kísérletért a *szegedi Tábla*, midőn vádlott a pénztartalmazó fiókot kihúzta, de tettenérték (Bjt. 53. k. 334.); midőn vádlott az előzőleg elrejtett dolog elvitele céljából a dolog helye felé közeledett (u. o. 64. k. 93.). Egyéb tekintetben v. ö. fent 41. l.

Bejejeztnek minősíti a *Curia* a lopást, midőn a tettes a dolgokat már elvette, bár még el nem vihette (állandó gyakorlat, v. ö. Mutató I. 500.); ki előlát jogtalan eltulajdonítási célból kivágott (*elvi*, Bjogi Hat. Társ. 3. k. 251.); ki a sértett kezításkájába nyúlva, annak pénztárcáját abból a célból, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa, kezébe vette s azt a kezításka nyílásáig kiemelte (Bjogi dtár 6. k. 164.). Egyéb esetekre v. ö. fent 40., 42. l.

2. A részesség körében a társtettség és a bűnségély határvonalának meghúzása lehet több esetben kérdéses. Elvi szabályként állítható fel a tétel (a mi Btkvünket átható objektív elmélet szellemében, mely szerint a tettességet nem a szándék iránya, hanem az elkövetési cselekvésben részvétel ténye állapítja meg; v. ö. Tankönyvem V. kiad. I. 186. s köv. l., legújabbban *Heller*, Tank. I. 289.), hogy tettességet csak az a cselekmény állapít meg, mely önmagában kísérleti cselekménynek minősülne, azaz az elvételi cselekmény részeként jelentkezik; minden más részesi cselekvény — ha csak nem esik a felbujtás fogalma alá — bűnségély (az előkészületi cselekmény jellegével bíró tevékenység tehát, ha bár animus auctoris-szal lett kifejtve, sohasem társtettség).

Iudikaturánkban ez az elv nagyban-egészben érvényesül. Így társtettesként büntette a *Curia* azt, ki társával a hordó rumot a pincéből kigurította (Bjt. 46. k. 89.); ki a vasúti kocsiból ellopott hordó szeszt a Máv. területéről kigurítani segített (u. o. 77. k. 115.); ugyanígy már a római jog «si duo pluresve unum tignum furati sunt, quod singuli tollere non potuerint» (Dig. 47. 2. 21. § 9.); társtettes, ki a társa által elvett szalonnát ettől még a boltban átvette s kivitte (u. o.); ki lopás szándékával jelen volt, midőn társa a táskát a szegről lekasztotta (u. o. 53. k. 332., ez esetben helyesebb lett volna a bűnségély megállapítása, mert a jelenlét nem része az elvételi cselekménynek); társtettség, midőn az egyik vádlott kikapta a sértett kezéből a pénzt s odadozta a másik vádlottnak (u. o. 6. k. 58.); a *Curia* régebben többször bűnségély címen büntette azt, ki a helyszínén átvette társától a helyéből kimozdított dolgot, így ki az ablakon át vette át a neki kiadott dolgot (Bjt. 3. k. 295., 4. k. 140., 5. k. 233.); ki átvette a magtár első emeleti ablakából lebecsajtott búzát (u. o. 3. k. 341.); ki átvette a kerítésen át neki kiadott tárgyakat (u. o. és 4. k. 263., 5. k. 233.), holott az elvételi fogalmának helyes elemzése (v. ö. fent 41. l.) mellett ezekben az esetekben társtettség lett volna megállapítandó, mert az elmozdítással még nem szűnt meg az eddigi birtokos tényleges uralma s így az átvétel az elvételi cselekmény része (v. ö. *Heil*, II. 32—35.), újabbán már helyes irányt vett a *Curia* gyakorlata, de a társtettesi minősítés megokolásában még mindig inkább a szubjektív elem fennforgását domborítja ki; így egy esetben vádlott által a cséplőgép dobjában elrejtett löherének elszállítására megjelent s a kocsiról leszállott s a cséplőgép felé induló többi vádlottakat azzal a megokolással büntette társtettesként, mert vádlottak abban álla-

podtak meg, hogy a lopást közösen, együtt követik el» (Bjt. 64. k. 94. l.); továbbá: tettstárs s nem bűnségéd az, ki a lovak ellopása iránt létrejött megegyezés folytán az istálló előtt elhelyezkedvén, a társa által az istállóból kivezetett lovat itt átvette és sértett kertjén át tovább terelte (u. o. 78. k. 54. l.); tártstettség, mikor előre megbeszélte szereposztással az egyik vádlott vásárlást színelte s a kereskedő figyelmét ezzel lekötötte, a másik pedig áru megtekintésének ürügyével olyképp helyezkedett el, hogy elfedte a harmadik vádlottat, aki őrizetlen pillanatban az árukat ruhája alá rejtette (Bjogi dtár 13. k. 13.).

Bűnségéd a Curia állandó gyakorlata szerint: aki őrt áll (Mutató I. 502.); segéd, ki a sértettet szóval tartotta, hogy társa lophasson (Bjt. 52. k. 48.); ki testével eltakarta a tolvajt (u. o. 19. k. 60., 32. k. 14.); ki eltűrte, hogy mellette álló társa a lopott pénzt zsebébe csúszta (u. o. 38. k. 235.; nézetem szerint helyesebb volt az alsóbíróságok álláspontja, mely tettességet látott fennforogni; a zsebbe csúsztatás eltűrésével ugyanis az elvételi cselekmény második mozzanata valósult meg); ki a sértettet elfoglalja, míg társa a lopást véghezviszi (u. o. 50. k. 166.); ki a beszélgetés által az őrt figyelmét leköti és kurjantással jelt ad a tettesnek (u. o. 8. k. 255.); ki a cselekmény elkövetőjét az elvételezre integetés által biztatja (u. o. 73. k. 117.); ki a tolvajt figyelmezteti, hogy egy itteni embernél sok pénz van és azt el kellene venni (u. o. 64. k. 160.); segédek, kik zsebtolvajlás esetében előzetes egyetértés mellett a sértettet körül fogják és lökdösik (u. o. 45. k. 328.); kik az alatt, míg a tettes a sértett fél tárcáját annak belső zsebéből kilopta, a sértett fél körül voltak, mert így jelenlétükkel a cselekvő tettes erejét növelték (Bjogi Hat. Tára 4. k. 15. l.); ki tanácsal közreműködik (u. o. 52. k. 322.); a kerülő, ki az őrizetere bízott dohány ellopását megengedte (u. o. 61. k. 94.); ki a lopás véghezvitelénél felhasznált hamis kulcsot készítette s átadta vádlott társának (u. o. 78. k. 92.); elvi éllel mondotta ki a Curia, hogy nem bűnségély, hanem orgazdaság, midőn vádlott a tettessel való egyetértés nélkül a lopásnál véletlenül jelen volt s az ellopott ingókban részesedett (Bjogi Hat. Tára 6. k. 619.)

14. §. Elvétel másnak birtokából.

Az elvételnek további ismérvei, hogy a) az másnak birtokából vagy bírlalatából, b) annak beleegyezése nélkül és c) jogtalan eltulajdonítási célból történjék.

Másnak birtokából vagy bírlalatából való dologelvételez minősül a lopás elkövetési tevékenységének. Nem forog fenn tehát lopás (sőt tulajdonképpen elvétel sem), ha az idegen dolog az arra való ráhatás idejében a cselekvőnek volt birtokában (ebben az esetben eshetőleg *sikkasztásról* van szó), vagy ha az egyáltalában nem volt senkinek a birtokában (mikor is legtöbbször a talált dolog jogtalan elsajátítása állapítható meg). A mondottakból

folyóan a lopás kérdésében s annak más bűncselekményektől elhatárolásának problémájában rendkívül nagyjelentőségű a dologra vonatkozó tényleges uralmi viszony minősége és tehát a birtok és bírlalat fogalmainak a büntetőjog szemzőgéből való megvilágítása.

Küindulásban ehelyütt is hangsúlyozom, hogy a birtok és bírlalat fogalma — bár e jelenségekkel elsősorban s legrészletebben a magánjog irodalma foglalkozik — nem magánjogi, hanem általános életfogalom, melyet az egyes jogvidékek oly tartalommal töltenek meg, mely igényeiknek megfelel (v. ö. fent 21. l.). Helyes, ha irányadóul vesszük a magánjog meghatározását, ám ez nem zárja ki a magánjog-adta fogalomnak a büntetőjogi igényekhez igazodó szűkítését vagy bővítését, szóval módosítását (ezt a helyes felfogást az irodalomban *Bülow*: *Goldt. A.* 45. k. 321. l. alapozta meg s azóta uralkodó nézet; v. ö. *Binding*, I. 244., ki szerint a polg. tkv. meghatározása «auf das Strafrecht gar keine Rückwirkung geübt hat», ugyanígy: *Lobe*, *Über den Einfluss des BGB. auf das Strafrecht*, 16., *Frank*, 513., *Liszt-Schmidt*, 614., *Gerland*, 445., *Harburger*, 198., *Roterberg*, Ger. S. 47. k. 252., *Olshausen*, 1118., *Kohtrausch*, 259.; — nálunk *Fayer*, I. 92.; *Isaák*, *Zsebk.* 218.; az ellenkező nézet hívei: *Goldschmidt*, *Goldt. A.* 47. k. 352., *Redslob*, Z. 30. k. 205., *Finger*, *Krit. V. I. Schr.* 44. k. 579., — nálunk: *Illés*, III. 26., *Finkey*, 696., *Heil*, I. 30.).

A bírői gyakorlatban is az uralkodó nézet érvényesül. Így szemben a magánjogi meghatározással (*Szladits*: «A birtok szó a jogban azt az állapotot jelenti, amelyben valaki — a birtokos — valamely dolgot a maga részére tényleges hatalmában tart anélkül, hogy kutatók: joga van-e hozzá vagy sem; v. ö. *Dologi jog* 26. l.; v. ö. *Kolostváry*, *Magánjog* III. kiad. 136.; *Tóth Lajos*, *Dologi jog*, 5.; v. ö. még *Polg. Tkv. Jav.* 443. §: A birtok tényleges hatalom a dolgon) a Curia elvi éllel mondotta ki, hogy: A bezárt ládában megőrzés végett átvett ingóságoknak az átvevő által a láda feltörése mellett történt jogtalan elsajátítása nem sikkasztás, hanem lopás (Bjogi Hat. Tára 4. k. 165. l.); a magánjogi fogalom szerint a dolog a tettes birtokában, illetve bírlalatában volt; a Curia mellőzi a magánjog megállapítását s helyesen kimondja, hogy: a láda bezárva s a kulcsnak megtartása mellett adatván át vádlottnak: annak tartalma nem volt birtokában. Helyesen a német *Reichsgericht* gyakorlata is, mely immár mindig a büntetőjog értékelés nézőszögéből értelmezi a birtok fogalmát s a magánjog meghatározásait csak annyiban veszi figyelembe: «als sie zugleich der Auffassung des Lebens, entsprechend regelmässige Erscheinungsformen für den natürlichen Zustand der Dinge und den natürlichen Verlauf der Ereignisse wiedergeben, also Erfahrungssätze auseprechen», v. ö. E. 50. k. 183. a IV. btőtanács elvi kijelentése).

A büntetőjogi elméletben és gyakorlatban uralkodó nézet szerint: *birtok és birlalat a személynek valamely dologra vonatkozó oly tényleges hatalma, melynek folytán az illető személy e hatalomra irányuló akaratát a mindennapi életben szokásos módon gyakorolhatja* (v. ö. Frank, 513.; Binding, I. 286. szerint: «Besitz im strafrechtlichen Sinne ist der Wille, eine Sache, die in Bereich unserer tatsächlichen Herrschaft eingetreten und daraus noch nicht geschieden ist, in ihm zu behalten»; Liszt—Schmidt, 613. szerint: «Gewahrsam ist die vom Herrscherwillen getragene tatsächliche Herrschaft über die Sache», Heimberger, 122. szerint: «Gewahrsam ist die tatsächliche Verfügungsgewalt über die Sache mit dem Willen, sie auszuüben»). A birtok és birlalat között tehető az a különbség, melynélfogva a birtokos animus rem sibi habendi-vel, a birláló pedig alieno nomine tenendi-vel tartja hatalmában a dolgot csupán magánjogilag jelentős, de büntetőjogilag figyelmen kívül marad. A büntetőjog ugyanis a dologra vonatkozó tényleges hatalmat az életzokás szerinti keretben érvényesíteni célzó akaratban látja azt az érdeket, melynek megsértését tiltja és illetőleg lopásként rendeli büntetni. Az akarat tartalmi elemeit illetően közömbös, vajjon a dolgot tényleges hatalmában tartó személy azt (a dolgot) sajátjaként vagy más nevében bírja-e. A tényleges uralom létezésére irányzott akaratlan van a súly; ennek az akaratnak akadálytalan érvényesülése az az érdek, mely büntetőjogi védelmet igényel az azt csorbítani, lerontani alkalmas jogellenes cselekményekkel szemben (a birlalatot nyilván csak azért említi a törvény a birtok mellett, nehogy csupán a birtokból történt elvétel minősítették lopásnak; de lege ferenda akár el is volnának hagyhatók e szavak: «másnak birtokából vagy birlalatából» s egyszerűen a «mástól» kifejezéssel volnának felcserélhetők; a német bir. btk. 242. §-a is csak annyit mond: «Wer eine fremde bewegliche Sache einem anderen... wegnimmt»; ugyanígy az 1930. német jav. 328. §-a).

A büntetőjogi értelemben vett s a lopás fogalmát érdeklő birtok a mondottakból folyólag a következő négy elem együtteségét kívánja meg: 1. legyen valaki (birtokalany), aki 2. idegen ingó dolgot (birtoktárgy) 3. birtokosi akarral (animus possidendi) 4. tényleges hatalmában (corpus) tart. Ez elemek közül a birtoktárgy fogalma már megvilágosítást nyert (v. ö. fent 21. l.), úgy hogy ehelyütt csak a további háromnak elemzését nyujtom.

Birtokalany lehet minden lény, mely dolgot birtokosi akarral tényleges hatalmában tarthat. Akarral csak ember lévén felruházva, nyilvánvaló, hogy semmiféle az emberfogalom alá nem eső lény birtokalany nem lehet (a kutya által megragadott nyúl nincs a kutya birtokában, de birtokában lehet annak, aki a kutyát a nyúl elfogására felhasználta, — de lehet birtokon kívüli dolog is; pl. a nyulat kóbor kutya fogta el); a postagalamb szárnya alá kötött levél nem a postagalamb, hanem — a körülményekhez képest — az indító vagy érkező állomás rendelkező személyének van birtokában; (a kutyán levő szájkosár vagy nyaköv a kutya birtokosának van birtokában).

Az ember — tekintet nélkül korára, nemére vagy egészségi állapotára — *birtokalany*. Az irodalomban vitás, vajjon birtokalany-e a gyermek s az elmebeteg? Hälschner, II. 289., Gerland, 446., Binding, Handbuch I. 714. a jogilag jelentős akaratképeség hiánya címén tagadólag felelnek; az uralkodó felfogás (így Liszt—Schmidt, 614., Merkel, Holtz. Hb. III. 644., Frank, 514., Köhler, 413., nálunk Heil, I. 47.) elismeri a cselekvőképtelen személyek birtokalanyiságát és pedig nézetem szerint helyesen, mert a büntetőjogi értelemben vett és ugyan a lopásnál jelentős birtokfogalom, mint merőben tényleges hatalom, bár akaratot és tehát akaratképes lényt tételez fel, de nem kíván jogi értékelés alá eső, hanem csupán oly akaratot, mely a mindennapi életben szokásos módon a tényleges uralom létét felismerhetővé, s ennek gyakorlását lehetővé teszi; ámde ily akarata van úgy a gyermeknek, mint az elmebetegnek.

A jogi személyek birtokalanyiságát illetően is eltérők a felfogások. (Meyer—Allfeld, 443., Frank, 514., Olshausen, 1117., Ebermayer, 760. tagadólag, — Bender, Können juristische Personen straf. Besitz (Gewahrsam) haben? 1908. 19. l., Köhler, Studien I. 211. igenlően oldják meg a kérdést). Nézetem szerint a jogi személy nemcsak jogi, de természetes akarásra is képtelen, (a cselekvőképtelen természetes személynél csak a jogi akaratképeség hiányzik, a természetes akaratképeség — mely a birtokfogalmat tevő tényleges uralomhoz kell — legtöbbször megvan; ellenkezőleg Moór, ki szerint «a jogi személyek éppoly mérvben képtelenek az akarásra és cselekvésre, mint a cselekvőképtelen természetes személyek», v. ö. A jogi személyek elmélete, 1931. 338.; részemről ezzel szemben különartom a jogi és természetes akaratképeséget; a csecsemőnél s a jogi személynél mind

a kettő hiányzik, a gyermeknél megvan a természetes, de nincs meg a jogi akaratképesség, — a felnőtt s szellemileg ép embernél megvan mind a kettő; a negyedik eset, azaz a természetes akaratképesség hiánya s a joginak léte nem képzelhető, mert az utóbbinak feltétele az előbbi), minélfogva közvetlenül éppúgy nem lehet birtokalany mint a csecsemő, ami azonban nem zárja ki közvetelt birtokalanyiságát, azaz a dolog feletti tényleges uralomnak a képviselő akaratán keresztül való felismerhetőségét s gyakorlásának lehetőségét.

Már itt megjegyzem, hogy a birtokalanyiság nem szűnik meg annálfogva, hogy a birtokosi akarat átmenetileg kifejezésre jutni nem képes (pl. a dolog feletti tényleges uralom alanya öntudatlan állapotban van; alszik, részeg vagy elájult); mert nem a birtokosi akarat megszakítás nélküli folytonos érvényesítésén van a súly (ami lehetetlenség elé állít, de az életszokás szerint nem is kívántatik meg), hanem annak bárcsak egyszeri (akár kifejezett, akár szóló cselekmény útján való) oly megnyilatkozásán, melyhez a mindennapi életben a tényleges uralomnak birtokká átváltozását, mint természetszerű következményt fűzzük (v. ö. alább 66. l.).

Birtokosi akarat (animus possidendi) a dolog feletti tényleges uralom természetes (és nem okvetlenül jogi hatályú) akarását kell érteni. *Birtokosi akarat hiányában birtokról* — annak ellenére, hogy a dolog feletti tényleges hatalom fennáll — szó nem lehet (így az uralkodó nézet; v. ö. *Binding*, I. 286., *Frank*, 513., *Liszt-Schmidt*, 613., *M. Allfeld*, 425., *Gerland*, 445., *Ebermeyer*, 758., *Altmann*, 418., *Harburger*, 202., *Heimberger*, 122., nálunk *Heil*, I. 32.; — ellenkezőleg *Römpler*, *Der Begriff des Gewahrsams im Zivil- und Strafrecht*, 1904., — *Olshausen*, 1119., *Siebert*, *Der strafrechtliche Besitzbegriff* 1928. és újabban a német *Reichsgericht*, v. ö. E. 50. k. 46., 54. k. 343., 55. k. 220., 56. k. 707.; az egész kérdésre v. ö. *Micelli*, *Der Begriff des Gewahrsams im Strafrecht* 1906.). Ha egyedül a tényleges uralomban (a dologra való reáhatás lehetőségében) látnók a birtok fogalmi elemét, úgy szembekeverülnék az egészséges életfelfogással, de különben is logikai hiba nélkül nem állítható, hogy attól, kinek valamely dolog tényleges uralmában van, de ez uralmat gyakorolni nem akarja: el lehet a dolgot venni. A bot, melyet tulajdonosa szórakozottságból elhagy a mellettem levő padon, ha nem törődöm azzal, nem kerül birtokomba, jöllehet (mert

nincs senki a közelben) a tényleges reáhatás lehetősége részemről fennáll; miért is ha valaki a botot magához veszi, csak annyiban büntethető lopásért, amennyiben a botját elhagyó egyén még birtokban levőnek tekinthető, — különben csak jogtalan elsajátítás vétségében bűnös.

A birtokosi akarat rendszerint párosul a tényleges hatalmat átfogó tudattal, mindazonáltal oly esetben, midőn a dolog oly módon vagy eszközök útján jut tényleges uralmamba, melyeknek épp az a rendeltetése, hogy az általam egyébként még nem ismert dolgok felett való tényleges uralmam létét megteremtsék, a birtok tudathiany ellenére fennáll. Birtokában vagyok tehát az ajtómon levő levélszekrénybe a postás által bedobott leveleknek, az általam kihelyezett csapdába került vadnak, a részemre lakásomba szállított árukknak (v. ö. *Liszt-Schmidt* 613., *Frank* 513., *Ebermeyer* 758., *M. Allfeld* 438., *Thomsen* 373., *Heil* I. 32.). Ha a tudathiany következtében megszűnik a dologra való behatás lehetősége, úgy megszűnik a birtok s a dolgot magához vevő esetleg jogtalan elsajátításban bűnös (így ha szobámban kiesik gyűrűm köve, melyet hónapokon át sem tudok a legszorgosabb keresés ellenére megtalálni, a birtok megszűnt s aki a követ hosszú idő múltán megtalálja s megtartja ismét csak jogtalan elsajátítás vétségében bűnös (*Thomsen* 374.)). Hogy a tudathiany mikor vonja maga után a tényleges uralom megszüntét, az ténykérdés, mely csak a konkrét körülmények s az életszokás figyelembevételével dönthető el. Az átmeneti tudathiany rendszerint nem jár ily következménnyel (helyesen állapította meg egy esetben a német *Reichsgericht*, hogy a szivarokra vonatkozóan fennálló birtok nem szűnt meg annálfogva, hogy valaki azokat a lakásból a kertbe vitte, bár erről a birtokalany nem tudott; v. ö. E. 30. k. 88.). A lakásban elhanyagolt dolog, melynek hollétéről pillanatnyilag a birtokalany nem tud, nem esik ki a birtokból; ugyanez áll az elrejtett dologról, amennyiben az a birtokalany uralma alatt álló helyen van (pl. valaki könyvtárában egyik könyvbe elrejt egy százpengőst, ha el is felejtí melyik könyvet használta fel e célból, a tudathiany ellenére nem szűnt meg birtoka; v. ö. e kérdésre *Olshausen* 1121., *Rotering* 21., *Ebermeyer* 758.; többen ily esetben megszüntnek vitatják a birtokot, mert az esetek legnagyobb részében nem áll fenn a dologra való normális behatás lehetősége; így *Frank* 515., *Hälschner* 433., *Gerland* 447.). A vasúti kocsiiban elhagyott dolgo-

kat illetően is azon fordul nézetem szerint a döntés, vajjon kifutott-e a birtokalany emlékéből a dolog hollétének tudata vagy sem s nagyobb nehézség nélkül magához veheti-e elhagyott dologát; ha valaki — mihelyt módjában van — azonnal intézkedik (pl. átszállás, vagy lakásába érkezése után nyomban sürgönyöz vagy telefonál az állomásra dolga után): a dolog birtokában levőnek tekintendő (legfőlegb arról lehet szó, hogy a vasút is birtokban van, mikor is ha a kocsiban visszamaradt dolgok összegyűjtésére s beszolgáltatására hivatott alkalmazott az ily dolgot magához veszi, nem lopást, hanem sikkasztást követ el; v. ö. Frank 515., Liszt—Schmidt 614. 11. jegyz., Ebermayer 758., Gerland 447.; a villanyosan elhagyott dolgokra v. ö. Hülse, Goltz. A. 39. k. 409.). *A szabadban futkározó kutya*, a mezőn legelésző háziállat, a tó vizén úszkáló liba stb. birtokában van gazdájának, jóllehet nincs éppen tudomása az ily állatnak tartózkodási helyéről (v. ö. Höpfner, Diebstahl und Unterschlagung im Vorentwurf. 1910., s a most idézett frók); még akkor sem szűnik meg okvetlenül a birtok, ha az ily háziállat elveszti a visszaterés hajlamát (animus revertendi), amennyiben oly körülmények forognak fenn, melyek lehetővé teszik annak közvetlen hatalomba kerítését (Ebermayer 758.), sőt ha az ily eltévedt háziállat harmadik személy közvetlen uralmába jut (a villatelepen elkóborolt osirke valamelyik távolabbi szomszéd udvarába fut be) sem szűnik meg okvetlenül az eredeti birtokos birtoka (bár ez leggyakrabban a körülmények figyelembevételével eldöntendő ténykérdés; v. ö. Olshausen 1121.).

Bírói gyakorlatunkban a birtokosi akaratnak mikénti értelmezése tárgyában a következő ítélleti kijelentések figyelemreméltók: a büntetőjog szempontjából birtok és bírlalat alatt a személy és dolog között létező oly tényleges viszony értendő, melynek folytán a birtokos és bírláló a dolog feletti tényleges hatalomra irányuló akaratát a mindennapi életben szokásos módon gyakorolhatja; ezt véve figyelembe, minthogy sértettnek az ingók eltulajdonításáig (?), az eladásig módjában állott a tényleges hatalmat gyakorló animus possidendi kifejezésére juttatni s mások kizárásával az ingók felett rendelkezhetni, a tulajdonát képező ingók birtokából ki nem estek s ekként azok vádlott birtokában vagy bírlalatába nem is juthattak s ennél fogva az ingók nem a vádlott, hanem másnak: a sértettnek a birtokában voltak az eladás idején (Bjt. 72. k. 203.); tekintve, hogy a birtoklás az ingó dologra való testi (fizikai) behatás lehetőségétől, illetve a behatás mindenkori ismétlését lehetővé tevő helyzettől, az akarat pedig az azon dolog feletti uralom fenntartásának tudatától feltételezhető: a birtoklás nem szűnik meg azáltal, ha a birtokos az

általa birtokolt dolgot feledékenységéből, rövid időre elhagyja, azonban úgy a dolog, melyet feledve elhagyott, mint a hely is, ahol felejtette, azonnal, amint reá gondol, emlékezetébe jut (Márkus, V. 432.); a sértett birtokából vagy bírlalatából kiesettnek valamely ingó dolog csak akkor tekinthető, ha a sértett azt oly körülmények között *vesztette el*, hogy azt ismét birtokába vagy bírlalatába venni már nem tudja azért, mert arról a helyről távozott vagy más okból a dolgot fizikai uralma alá nem vonhatja, s arra fizikai hatalmát nem tudja kiterjeszteni (Bjogi Hat. Tára 7. k. 788., Grill dtár 19. k. 201.); lopásban bűnös, ki a bérkocsit korábban használt személy által a *bérkocsiban felejtett* tárgyat, a bérkocsis tudta s beleegyezése nélkül jogtalan eltulajdonítás céljával elvette (Bjogi dtár 6. k. 40.); *vasúti kocsiban*, villanyos vasúti kocsiban felejtett tárgy elvétele lopás (Bjogi Hat. Tára 4. k. 379., Bjt. 30. k. 47., 76. k. 64., Grill dtár 17. k. 152.); az *eltévedt* lábas jószágok (libák), karámból kiszabadult disznók elvétele lopás (Bjt. 6. k. 414. l., 21. k. 268., 59. k. 206.); lopást követ el: ki a *zseb-
ből kiesett tárgyat* felveszi (állandó gyakorlat; különösen, ha az elejtő jelen van és illetőleg amikor a körülményekből megállapítható, hogy az elejtő tudja dolgának hollétét; Bjt. 14. k. 221., 52. k. 343., 275., 24. k. 133., 35. k. 101. s köv. l.; 45. k. 358., 49. k. 184., 77. k. 155.); a házban a tulajdonos által elejtett dolog elvétele lopás (u. o. 35. k. 106.; némelykor jogtalan elsajátítást állapított meg a Curia, v. ö. u. o.); a lakott házban a pitvarajtó mellett fekiúdt ruhadarab (u. o. 24. k., 386.), a kijavítás végett átvett nadrágban talált dolog elvétele lopás (u. o. 12. k. 31. l.); a tulajdonos által *elrejtett dolog* magáhozvétele lopás (u. o. 27. k. 232.); a cseléd, ki a gazdája lakásán a *személyben elkallódott dolgot* elveszi, lopást követ el (u. o. 78. k. 57.); *félretett dolog* (u. o. 6. k. 292.), a kocsmahelyiségben elhagyott dolog nem esik ki a birtokból (u. o. 6. k. 292., 77. k. 115.); az országúton *kocsiból kiesett dolog* elvétele lopás (u. o. 12. k. 339.; nézetem szerint, ha a kocsi már messze elhaladt, jogtalan elsajátítás forog fenn); *költözködés alatt* a folyosón leesett dolog elvétele lopás (u. o. 9. k. 287.); ha az *árvíz által elsodort dolog* holléte ismeretes és megvan a lehetőség arra, hogy a jogosult a dolgot újból tényleges hatalmi körébe vonja: a dolog elvétele lopás (Bjt. 69. k. 300., Bjogi dtár 10. k. 208.); a talpiák között volt csónak elvétele lopás (Bjt. 29. k. 18.).

Tényleges hatalom a birtokfogalomnak objektív ismérve, melyen az ingó dologra vonatkozó *uralmi behatás* és illetőleg e behatás mindenkori ismétlésének *lehetőségét* kell érteni. Konkrét esetben nem könnyű annak eldöntése, vajjon az ily uralmi behatás lehetősége fennállott-e a dolog elvételekor és illetőleg kinek részén állott fenn, — mert idevágólag figyelembe jön a mindennapi életben követett szokás (pl. Helsinki-ben magam tapasztaltam a következő helyzetet: este 10 óra után valamelyik mellékutcában levő, már lezárt kerékpárjavító üzlet ajtajához támasztva látok egy kerékpárt, rajta egy névjegy ezzel a felírással: «kérem megjavítani, reggel üzletnyitás után érte jövök»; finn kísérőm

ezt természetesnek találta, mert náluk ez bevett szokás; az uralmi behatás lehetősége nem szűnt meg), a dolog gazdasági természete (v. ö. *Lammasch—Rittler* 269.) s általában a gazdasági viszonyok s a technikai kultúra állapota (*Frank* 512., *Ebermayer* 758.). *Elvileg* szabályként vehető fel, hogy tényleges hatalom valamely dolog felett akkor forog fenn, ha a birtokosi akaratnak gyakorlását, a dolog feletti rendelkezést különösebb akadály nem gátolja. Annyi bizonyos, hogy a tényleges hatalom *nem azonos a testi érintkezés lehetőségével*, a dologhoz való közelségi viszonyon nyugvó reáhatási lehetőséggel. Annálfogva, mert valamely dolog kézbevehető és illetőleg mert azt harmadik személy kézbevette, a dolog felett továbbra is rendelkező személy nem veszítette el tényleges hatalmát és illetőleg a másik azt nem szerezte meg. Aki az ékszerészüzletben a vételre kínált gyűrűt ujjára húzza, nem lesz ezáltal birtokos; a rendelkezési hatalom továbbra is az ékszerésznél marad annak ellenére, hogy ez távolabb jutott a dologtól, viszont a vevő testileg kapcsolta azt magához (az ellenkező felfogás ahhoz a képtelen megoldáshoz juttatna, hogy az ujján levő gyűrűvel távozó egyént sikkasztásban kellene bűnösül kimondani). *Nem szükséges a tényleges uralom létehez a fizikai bírás szakadatlansága sem.* Jól mondja *Heil*: ahhoz, hogy az ember a tényleges hatalmat el ne veszítse, «nem kénytelen dolgain ülni, mint a tyúk a tojásain» (i. m. I. 32.). A *fizikai possesszió*, amennyiben azt birtokosi akarat hatja át, nyilván legélénkebben juttatja kifejezésre a birtok létét (nem kétséges, hogy birtokában vagyok a kezemben levő sétatobtnak, a zsebemben levő órának, a rajtam levő ruhának, az ujjamon levő gyűrűnek stb. — kivéve természetesen azt a fentebb említett esetet, amikor az ily kézenlevőség csak közelségi, de nem uralmi viszonyt jelent); ám a mindennapi élet gazdasági rendjének veszélyeztetése nélkül nem lehet elvitatni az ú. n. *mentalis possessziótól* (a rómaiak szerinti «solo animo retinere possessio»-tól) sem a birtokjellegét (birtokában vagyok a lakásomon levő bútordaraboknak, ruháknak stb., bár az utcán sétálók, vagy akár külföldre utaztam, birtokában van a földműves ekéjének, melyet az éj idejére kint hagy a szántóföldön, — az utas a vasúti kocszi üres fülkéjének ülésén hagyott irománytáskájának, míg az étkezőkocsiban időzik, a fürdőző a parton elhelyezett ruháinak, míg a vízben lubicokol stb.). Ez a megállapítás átvezet ahhoz a további tételhez, mely szerint a birtok létehez a tényleges hatalom *kizárólagossága*

sem szükséges. Azt már ismételtelen kiemelttem, hogy a dologhoz való közelségi viszony nem szünteti meg az uralmi behatás lehetőségét és tehát a birtokot (v. ö. fent 56. lapon közölt példát, mikor a vevő ujjára húzza a vételre kínált gyűrűt). Itt nem erről van szó, hanem azokról az esetekről, amikor az *uralmi behatás lehetősége oszlik meg* több személy között s ezek egyike veszi el a dolgot eltulajdonítási célzattal (ha harmadik személy az elkövető, nem kétséges, hogy lopást követ el, mert bár többeknek, de más birtokából veszi el a dolgot).

A *többes birtoknak* különböző esetei sorakoztathatók fel. 1. A tényleges hatalom megosztása lehet *mellérendeltségi* viszonyon alapuló (ú. n. koordinált possesszió). Ilyen a férj és feleség, az üzlettársak s általában a közös tulajdonosok birtoka. Az ily közös birtokosok bármelyike, ha a dologra vonatkozó tényleges hatalmat a másiknak kizárásával ragadja magához: lopást követ el (általános nézet, v. ö. *Meyer—Allfeld* 435. l. 31. jegyz., *Gerland* 446., *Liszt—Schmidt* 615., *Lammasch—Rittler* 270., *Olshausen* 1123., *Frank* 515.). 2. Lehet, hogy a tényleges hatalom megosztása *fő- és alárendeltségi* viszonylaton alapul (szubordinált possesszió). Ily esetekben azon fordul a döntés, vajjon az alárendeltségi viszonylatban levőnek uralmi, avagy csak a hozzáférhetőségen nyugvó fizikai behatási lehetősége van-e a dologra? Az előbbi esetben az *albirtokos* (a Polg. Tkv. Jav. 444. §-ának kifejezése) bár birtokában van a dolognak, de ha ezt a főbirtokos uralmának kizárásával vonja magához, a dolgot más birtokából veszi el, tehát lopást követ el (pl. az albérlő, ki a bérbevett bútorozott szoba falán lógó képet eladja; a fürdőző, ki az uszodában kapott úszóruhát magánhagyva, azzal eltávozik; a bankár, ki a harmadik személy rendelkezésére bocsátott safe-ből, ezt a tudottan nála levő kulcsduplikátummal kinyitva, az értékpapírokat kiemeli s azokat értékesíti: lopás és nem sikkasztás címén büntetendő). Más az eset mégis, ha az ily többes birtok során az alárendeltségi viszonyon nyugvó tényleges uralom alanya ezt az uralmat az eredeti birtokalany *nevében* s az adott helyzetben úgy gyakorolja vagy gyakorolhatja, hogy az eredeti birtokalanynak uralmi behatása a dologra — hacsak időlegesen is — szünetel (pl. hónapokig tartó távollétem alatt átadom lakásom kulcsát a házfelügyelőnek, hogy időnként szellőztesse lakásomat, s ez néhány dolgomat magához veszi; téli bundámat nyári megőrzés céljából átadom a szűcsnek, ki azt eladja). Ha ilyenkor a

birtokhordozó (a német irodalomban «Besitzdiener»-nek nevezett személy) a dolgot elveszi, sikkasztást követ el, mert a birtokában levő dolgot tulajdonítja el (pl. midőn a banktisztviselő mellett a szolga viszi a lezárt táskában a pénzt s a táska kulcsa a tisztviselőnél van, birtokban csak a tisztviselő van; tehát az elvétellel a szolga lopást, a tisztviselő sikkasztást követ el). 3. Lehetőség, hogy a többes birtok merőben *bizalmi viszonyon* alapul s a birtokalany azzal, hogy dolgaira való fizikai behatás lehetőségét megengedi, az uralkodó behatás mindenkori ismétlésének lehetőségét magának fenntartja (pl. az úrnő bevásárlásra pénzt ad át a szakácsnőnek; a kereskedő megbízza a kifizetőt, hogy vigye el az árut a vevő lakására; a munkaadó anyagot ad át feldolgozásra a munkásnak; az utas átadja csomagját a hordárnak, hogy vigye ki az autóra; megbízom inasomat, hogy az új lakásba át-hordozáskor könyvtáramat pár napi távollétem alatt ő hordja át). Ily esetben *birtokörzőnek* nevezem a dolog felett tényleges hatalmat gyakorló személyt (a Polg. Trkv. Jav. 445. §-a az ily személyt bírlalónak nevezi), ki e hatalom ellenére nem valóságos birtokos, illetve nem zárja ki a birtokalany uralmi behatását, minélfogva, ha a reabízott dolgot elveszi, nem sikkasztást, hanem lopást követ el. 4. Csak *látszólagos* a többes birtok, amikor abban a hitben hagyja a birtokalany dolgot harmadik személynek tényleges behatása alatt, hogy az ezzel az alkalommal nem fog visszaélni (pl. magára hagyom a látogatót szobámban; a vendéglős a terített asztalon levő étszereket a fogyasztó használatára hagyja). Itt a birtokalany uralmi behatásán semmiféle változás nem esett s ismét csak a közelségi viszonyon nyugvó érintkezési lehetőség forog fenn, minélfogva a dolgot elvevő lopást s nem sikkasztást követ el.

A többes birtok rendkívül sok árnyalatban jelentkezik. A fenti kategóriák távolról sem merítik ki az előforduló eseteket, melyekre vonatkozással a most nyújtott szabályok inkább irányelveknek tekintendők. Nem egyszer adódnak oly úszó határok, amelyekben való helyes döntés csak a konkrét körülmények beható elemzése s értékelése mellett történhetik meg (pl. mint említettem, a táskát vivő hordár *birtokörző* és tehát az elvétellel lopást követ el, — de ha átadom neki a táska kulcsát is azzal, hogy ejtse útközben barátom lakását, nyissa ki a táskát s néhány meghatározott dolgot vegyen ki s adjon át barátomnak: *birtokhordozó* és cselekménye sikkasztás lesz). (V. ö. az irodalomból

a tankönyveken és kommentárokon kívül különösen: *Micelli*, Der Begriff des Gewahrsames im Strafrecht, 1906.; *Rotering*, Besitz und Gewahrsam, 1901.; *Kiewe*, Das Effektenbankdepot, 1926.; *Goldschmidt*, Goldt. A. 47. k. 356.; hazai irodalmunkban *Heil* I. 33—47. l.).

A bírói gyakorlatból figyelemreméltók a következő kijelentések: 1. *harmadik személy közelségi viszonya nem szünteti meg a birtokot*, tehát lopást követ el, ki a neki felpróbálás végett, tehát rövid időre átadott gyűrűt eltulajdonítja (Bjt. 78. k. 91.), ki a részére megtekintés végett átadott dolgot eltulajdonítja (u. o. 77. k. 184.), 2. *a dolog feletti uralom szakadatlanúsága nem szükséges a birtokhoz, elég a mentális possesszió*; állandó gyakorlat (v. ö. Mutató 497. s köv. lapokon között számos esetet); lopást állapított meg a *Curia*, midőn vádlott az indóházat környező sétatér egyik padjára a tulajdonos által letett s egy pillanatra őrizet nélkül hagyott ládát elvitte (Bjt. 6. k. 293.); a bank páncélszobáját kezelő banktisztviselő a páncélszobában a földön talált értékpapírt, melyet egyik páncélfiók bérlője ejtett ki fiókjából, magához vette és értékesítette: lopás állapított meg (Bjt. 71. k. 78. l., Bjogi dtár 12. k. 101.); 3. *többes birtok esetében: a) a mellékrendeltségi viszonyban levő a másik kárára lopást követ el*, de rendszerint felmentő az ítélet jóhiszeműség és illetőleg szándék hiánya címén, így felmentetett a férj eltulajdonítási ólázat hiánya címén, ki elhagyott nejének ingóságait eladta (Bjt. 59. k. 103.), felmentés, midőn egyik fél a közösen szerzett ingatlan termését eladta (u. o. 26. k. 69.), midőn a közös háztartásban megtakarított pénzt az egyik fél eltulajdonította (u. o. 23. k. 28.); közös üzletből ingók egyoldalú elvitele nem büntetett (u. o. 20. k. 365.); b) *az alárendeltségi viszonyban levő, ha albirtokos lopást, hacsak birtokhordozó sikkasztást követ el*; kimondotta a *Curia*, hogy a zár alá vett dolog eltulajdonítása a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül lopás (Bjt. 5. k. 180), viszont a bizományi eladás végett átvett sorsjegyek megtartása esetében, midőn az ár nem lett kifizetve: sikkasztást állapított meg a *Curia* (Bjt. 49. k. 347.); a szakácsné által a piaci bevásárlás végett átvett pénz eltulajdonítása sikkasztás (Bjt. 19. k. 334.); c) *aki bizalmi viszonyon alapulólag csak birtokörző, az elvétellel lopást követ el*; így kimondotta a *Curia*, hogy lopást követ el: a juhász, ki a gazda által reabízott juhokat eltulajdonítja (Bjt. 15. k. 220. l.), a fuvaros, ki a fuvarozás céljából neki átadott dolgokat elveszi (állandó gyakorlat legutóbb: Bjt. 72. k. 203., u. o. 70. k. 222.), a postakocsis, ki a postakocsiból egyes csomagokat kivesz (állandó gyakorlat, legutóbb Bjt. 69. k. 303.), de a *Curia* 27. sz. jogegységi döntvénye értelmében: a postai alkalmazottaknak az a cselekménye, mellyel a hivatalánál fogva kezeihez jutott postai küldeményből (nem értékküldeményből) az abban levő értéktárgyat kiveszi és jogtalanul eltulajdonítja, nem lopás, hanem hivatali sikkasztás. (Bjt. 83. k. 40., és v. ö. u. o. 82. k. 49. l. és ott *Zehery* megbeszélése); lopást követ el a cseléd, ki a gazdájától az állatok etetésére átvett tengerit eltulajdonítja (Bjt. 65. k. 154.), bezárt ládák átadásával az ezekben levő ingóságok nem kerülnek az átvevő bírlalába; azaz

eltulajdonítása tehát lopás (Bjogi Hat. Tára 4. k. 398., Bjt. 77. k. 184); lopást követ el a katona, ki a kincstártól kapott felszerelési tárgyakat eltulajdonítja; a vörös katona is, ki e tárgyakat a tanácsköztársaság szerveitől vette át (Bjt. 72. k. 46., 74. k. 127); *d) ha a többes birtok csak látszólagos, a dolgra redáhatni képes az elvétellel lopást követ el*; a 34. sz. döntvény szerint: a rabruhával megszökö fogoly e ruhára vonatkozólag, amennyiben az eltulajdonítás dolozus volta fennforog, lopást követ el; dolozusnak tekinthető pedig az eltulajdonítás, ha a szökés előkészületeiből kitűnik, hogy a fogoly szándéka, illetőleg célja a ruházatnak jogtalan eltulajdonítására is vala irányozva, mely eset fennforog pl. ha a fogoly rosszabb állapotban levő ruházatát megszökése előtt másnak jobb minőségű ruhájával azon célból cserélte ki, hogy az általa használtaknál jobbakat kerítsen hatalmába (Bjogi Hat. Tára 1. k. 56. és legújabban Bjt. 80. k. 103.).

A törvény csak azt kívánja meg, hogy a dolog másnak birtokából vagy birtalatából vétetett legyen el; a birtok címe, szerzésének módja és illetőleg minőségének a birtokalany tudatában léte tehát közömbös. Nemcsak a *jogszerű* (érvényes szerzési címen alapuló), de a *jogszerűtlen* birtok is büntetőjogi védelemben részesül, amint hogy nem befolyásolja a lopás megállapítását a birtok megszerzésének *törvényes* vagy *törvényellenes* (helyesen jogellenes) módja (hogy tehát az valódi vagy ú. n. álbirtok-e, possessio vitiosa: vi, clam aut precario szerzett-e) és illetőleg annak jó- vagy rosszhiszemű volta (v. ö. e foglakra *Szladits*, Dologi jog, 30. s köv. l.). A mondottakból nyilvánvaló, hogy *aki a tolvajtól veszi el az ennek birtokában levő dolgot: lopást követ el* annak ellenére, hogy a tolvaj jogszerűtlen, rosszhiszemű s álbirtokos (így: *Liszt-Schmidt* 615. l. 12. jegyz., *Frank* 515., *Olshausen* 1127., *Ebermayer* 760., *Meyer-Allfeld* 436., *Gerland* 446., *Harburger* 196., *Dickel*, Diebstahl 37., *Heil* I. 65. és a német bírói gyakorlat: E. 54. k. 280., 60. k. 273.; ez utóbbi ítélet megokolása elvi éllel jelenti ki, hogy: «im übrigen ist auch derjenige, der den Besitz durch vorbetene Eigenschaft erlangt hat, gegen Entziehung des Besitzes durch dritte Personen geschützt»). Természetes, hogyha a dolgot a tolvajtól elvevő a dolognak tulajdonosa, úgy nem forog fenn lopás, mert az elvett dolog nem idegen. Kérdéses lehet, vajjon megállapítható-e a lopás akkor, ha a lopást bűnrészességben elkövetett egyének egyike a másiknál levő vagy a rejtkehelyen eldugott lopott dolgot veszi el? *Frank* 515. l. és a *Reichsgericht* egyik ítélete (E. 11. k. 438.) szerint ily esetben nem lehet lopásról szó, mert a lopás idegen tulajdonjognak s idegen birtoknak egységes megsértése, ámde a leírt

cselekmény nem jelenti idegen tulajdonjog sérelmét, mert e jog már az első elvétellel meg lett sértve. Nézetem szerint ez a megokolás téves; az első elvétel ugyanis nem szüntette meg a tulajdonos jogát, s így a dolog újabb elvétele ismételt megsértése a még fennálló eredeti tulajdonjognak (helyesen *Harburger* 196. és *Heil* I. 66.). Nem kétséges, hogy az ellopott, de a tulajdonos birtokába visszakérült dolog újra ellopható (v. ö. *Heil* I. 79. és már *Ulpianus*: «Si furtiva res ad dominum rediit, et iterum contractata est, competit alia furti actio»; *Dig.* 47. 2. 46. § 8.).

15. §. Elvétel beleegyezés nélkül.

Annak (azaz a dolog birtokosának vagy birtalójának) beleegyezése nélkül történt elvétel állapítja meg a lopást.

A javaslat szövege «a jogosult beleegyezése nélkül» szavakat használta; a törvényben olvasható kitételel a képviselőház ig. bizottsága vette fel azzal a megokolással, hogy «a lopás első rendben azt a fizikai viszonyt zavarja meg, mely a birtokos vagy birtaló személye és a birtokolt vagy birtalt dolog között létezik és így a birtalás vagy birtoklás jogszerűsége, jó- vagy rosszhiszeműsége itt kérdésbe nem jő, hacsak a lopás büntetethezességét a birtok jogszerűségének kérdésétől függővé tenni nem akarnók» (v. ö. *Löw*, II. 636.).

A dolog birtokosának vagy birtalójának az elvételbe való beleegyezése tehát feltétlenül kizárja a lopást, kizárja pedig annál fogva, mert e beleegyezéssel történt elvétel nélkülözi a *jogellenesség* ismervét s így nem minősülhet bűncselekménnyé.

Kérdés, vajjon kizárja-e a lopás megállapítását a *tulajdonos beleegyezése*? Az állásfoglalás azon fordul: mibe egyezett bele a dolog tulajdonosa s vajjon korlátlan volt-e a dolog feletti rendelkezési joga. *a)* Ha a tulajdonos joga *korlátlan* (azaz harmadik személynek erősebb jogával — bárcsak ideiglenesen — korlátozva nincs, pl. a dologon nincs másnak hasznélvezeti, hasznélvati, zálog- vagy megtartási joga) és beleegyezett úgy a dolog elvételébe, mint annak eltulajdonításába: a lopás ki van zárva annak ellenére, hogy a dolog birtokosa tiltakozik az elvétel ellen. *b)* Ha a tulajdonjog korlátlan s a tulajdonos csak az elvételbe egyezett bele, de nem a dolog eltulajdonításába: az eltulajdonítási célból történt elvétel lopás. *c)* Ha a tulajdonos joga másokkal szemben korlátozott, úgy beleegyezése a lopás megállapítását ugyan kizárja, de nem zárja ki a furtum possessionis (Btk. 368. §) címén

való felelősségrevonást (a dolgot elvevő terhén azonban csak akkor, ha ez a cselekmény jogellenességéről tudott). Hasonló a helyzet, midőn a dolog birtokosának nincs a dolog felett rendelkezési joga, mikor is az elvételbe való beleegyezése nem joghatályos s bár kizárja a lopás megállapítását, de átviszi a tényálladé-
kot a sikkasztás (Btk. 355. §) fogalmi körébe (v. ö. alább 74. l.).

A birtokos vagy bírláló joghatályos beleegyezése még akkor is kizárja a lopás megállapítását, ha a dolog elvevője *nem tudott a beleegyezésről*, mert a beleegyezés jogellenességet kizáró ok; ily esetben delictum putativum forog fenn (Heil I. 70.).

Az egyszerű *tűrés* még nem beleegyezés, sőt ha a tűrés kényszerítés vagy fenyegetés eredménye, úgy a cselekmény egyéb ismérvek fennforgása esetében zsarolásba (Btk. 350. §) vagy rablásba (Btk. 344. §) megy át.

Joghatályos a beleegyezés, ha cselekvési képességgel bíró személytől ered s megfelel a beleegyező valódi akaratának. Nem joghatályos tehát a beleegyezés és nem zárja ki a lopás megállapítását, ha az cselekvőképtelen személytől ered (*Binding* I. 291., *Harburger* 205., *Meyer—Allfeld* 444.), ha az látszólagos vagy megtévesztés eredménye.

Elvi éllel mondotta ki a *Curia*, hogy: aki idegen ingó dolgot 12 éven aluli gyermektől, bár annak beleegyezése mellett jogtalan eltulajdonítási célból elvesz: lopást követ el (Bjogi Hat. Tára IV. 162.). Lopás miatt ítélte el a *Curia* vádlottat, ki egy óra találójától azon ürügy alatt vette el azt, hogy ő az óra tulajdonosa (Bjt. 11. k. 317. l.). Egy másik esetben, midőn vádlottnő megjelent F. B.-nél s előadta, hogy leánya, kivel együtt volt a fogházban, küldte hozzá s általa arra kéri, hogy ruhaneműit általa küldje neki a fogházba, mire F. B.-né beleegyzett, hogy vádlottnő a ruhaneműket elvigye, miket azonban ez eltulajdonított: a *Curia* lopást állapított meg azzal a megokolással, hogy: a ruhák elvétele birtokosuk beleegyezése nélkül történt; F. B.-né megtévesztése csak az elvétel módjaként szerepelt abból a célból, hogy azokat vádlott magához véve eltulajdonítsa (Bjt. 25. k. 57. l.). *Heil* csalának minősítene ezt az esetet (v. ö. u. o. 56. l.) a német irodalom és judikatúra a lopás megállapítását helyesli (*Olshausen* 1128., *Busch*, Erpressung und Betrug, 1922. 26. l.).

Nem beleegyezés a dolognak megszemlélés végett egyszerű kézreadása, a dologelvétel meg nem akadályozása abból a célból, hogy a tolvajt tettenérjék (v. ö. *Heil* I. 74., 75.). Egyebekben a beleegyezés nincs különös alakosságokhoz kötve (adható szóval, írásban, kifejező jelekkel, így fejbőlintással, taglejtéssel; *Honig*, Die Einwilligung des Verletzten. 1919. 147.).

16. §. Jogtalan eltulajdonítási célzat.

Az elvétel utolsó ismérveként kívánja meg a törvény a **jogtalan eltulajdonítási célzatot**.

Egyes törvényhozási munkálatok (v. ö. fent 10. l.) nem az animus rem sibi habendi, hanem az animus lucri faciendi: a gazdagodási célzat létét kívánják meg. Részemről helyesebbnek tartom a Btk. álláspontját, mert a gazdagodási célzat bizonyítása igen nehéz s így sok evidens lopási esetben felmentő ítéletet kellene hozni csak azért, mert a törvényes fogalomnak ez az ismérve nem állapítható meg.

Az *animus lucri faciendi* tehát nem kívántatik meg a lopáshoz (állandó gyakorlat; legutóbb is kimondja a *Curia*, hogy a jogtalan vagyoni haszonszerzést nem kívánja meg a törvény; B. II. 5392/1929. sz. magánúton beszerzett curiai ítélet), sőt ennek nyilvánvaló hiánya nem akadályozza a lopás megállapításának, ha egyébként az eltulajdonítási célzat fennforog. Így lopásért büntetendő, ki a dolgot elviszi, bár annak helyén a dolog értékének megfelelő vagy akár nagyobb értéket hagy vissza, amint hogy lopásért büntetendő *Finkey* helyes megállapítása szerint (v. ö. Tank. 700. l.), aki a lopott pénzt a szegények között szétosztja, a lopott dolgot elzalogosítja s a zálogcédulát a tulajdonosnak elküldi, illetőleg *aki ily céllal cselekszik*.

Az irodalomban vitás kérdés, vajjon mily tartalmi elemeket kívánjunk meg az eltulajdonítási célzathoz és illetőleg az eltulajdonítás fogalmához.

A nézetem szerint — úgy dogmatikailag, mint kriminálpolitikailag — helytálló ú. n. *értékelmélet* (Sachwertstheorie) álláspontja a következő: *Eltulajdonítás* annyi, mint valamely dolognak, illetőleg valamely dolog gazdasági használhatóságának más vagyoni köréből a cselekvő vagyoni körébe való átvonása (így *Olshausen*, 1133. s a Reichsgericht több ítélete, E. 49. k. 140., 57. k. 199., továbbá *Frank*: «Zueignung ist die Gewinnung der Sache ihrem wirtschaftlichen Werte nach, in der Absicht, andere davon auszuschliessen», 318. l.; *Lilienthal*: «Verfügung über den vollen wirtschaftlichen Nutzeffekt der Sache», 54. l.; *Sauer*: «die Verfügung die objektiv auf künftige Verwertung schliessen lässt», v. ö. Schliessen sich Diebstahl und Sachbeschädigung begrifflich aus? 1908. 15. l., így még: *Harburger*, 212., *Kohlrausch*, 45., *Pradzinsky*, Sachbeschädigung und Aneignung 1908. 52., *Gleispach*, «jede Handlung, durch welche die Sache zu ausschliessendem Genuss gewonnen wird», v. ö. Die Veruntreuung an vertretbaren

Sachen 1905. 17. l.; nálunk *Heil*, I. 99., *Isaák*: Bjt. 83. k. 39.). Ez a meghatározás a lopás közéleti fogalmában bennrejlő gazdasági jelleget domborítja ki, szemben az állagelméletnek (Substanztheorie) merőben jogászias körülírásával, mely szerint az eltulajdonítás a dolog felett való tulajdonjogszerű teljes uralom megszerzése (*Liszt—Schmidt*: «Aneignung setzt... die völlige eigentumsgleiche Beherrschung der Sache — das «se ut dominum gerere» — voraus», 618. vagy rövidebben: «Aneignung ist Ausübung des Eigentumsinhaltes», 617.; csekély eltéréssel ugyanígy: *Binding*, Normen II. 1037., *Lehrb.* I. 264., *Finger*, *Ger.* S. 78. k. 403., *Hegler*, *Arch. f. Rechts und Wirtschaftsphil.* 9. k. 278., *Gerland*, 449., *Meyer—Allfeld*, 446., *Wachenfeld*, 374., *Ebermayer*, 763., nálunk *Fayer*: «eltulajdonítási célzat alatt értetik, hogy az elvevő a tárggyal úgy szándékozik bánni, mint tulajdonával», II. k. 292., *Illés*, III. 33., *Finkey*: «a tettes közvetlen céljának annak kell lenni, hogy a dolgot tulajdonává tegye», *Tank.* 700.):

Az értékelmélet helyességét a következő megfontolás támogatja: A lopás tettese az idegen dolgot nem jogi, hanem gazdasági vonatkozásában akarja vagyonához csatolni, mert bár igaz, hogy az «eltulajdonítás» kifejezés a tulajdonjogra utal, ám ennek az utalásnak csupán az a jelentősége, hogy figyelmeztessen annak megállapítására, vajjon olyan-e a tettesnek célbavett rendelkezése a dolog felett, mely a tulajdonos lehető jogszerű rendelkezési sorában helyt fog, és semmiesetre sem jelenti azt, mintha eltulajdonításról csak akkor van szó, ha a tettes a tulajdonjogban levő összes jogosítványok gyakorlását megszerezte. Az állagelmélet nemcsak dogmatikai, de kriminálpolitikai szempontból is tarthatatlan, mert midőn az eltulajdonítási célzatot és tehát a lopást csak akkor állapítja meg, ha igazolható, hogy a tettes a tulajdonos összes jogait kívánta a dolog felett megszerezni: rendkívül szűk térre szorítja vissza a lopás címén való felelősségrevonást. Az értékelmélet mellett szól viszont a lopás közéleti fogalma, mely e bűncselekményhez nyilván nem a dolog állagát átfogó tulajdonjog megszerzésére való törekvést kívánja meg, hanem oly célkitűzést, mely a dolog teljes vagy részleges gazdasági értékének a tettes vagyonához való átkapcsolására irányul (senki sem veszi el más dolgát csak azért, hogy tulajdonos legyen, amit jogszerűen el sem érhet, hanem hogy a dolog gazdasági értékét másnak kizárásával egészben vagy részben rendelkezési körébe vonja).

Az eltulajdonítás — helyezzük a súlyt e fogalomnak akár jogászai, akár gazdasági oldalára — nyilván két egymást kiegészítő: egy negatív s egy pozitív elemből tevődik össze. Az eltulajdonítás ugyanis egyfelől a dolognak másról elvonása (az eddig fennállott jogi uralom, illetve gazdasági rendelkezés megszüntetése = Enteignung), másfelől annak a tetteshez vonása (a tulajdonjogra emlékeztető uralom, illetve a gazdasági rendelkezés megszerzése = Zueignung). E két elem együttese teszi ki az eltulajdonítást (Enteignung + Zueignung = Aneignung; v. ö. *Binding*, *Lehrb.* 264. s. köv. 1.). E mélyebb elemzés alapulvétele mellett, figyelemmel az értékelmélet helyes álláspontjára, az eltulajdonítás fogalmát imígyen vélem meghatározhatni: *eltulajdonítás valamely dolognak gazdasági értékére való tekintettel mások kizárásával tényleges uralomba vétele*. Eltulajdonítási célzat tehát a tettesnek az a törekvése, hogy valamely dolgot gazdasági értékére való tekintettel mások kizárásával tényleges uralmába vegyen.

Abból a tételből, hogy az eltulajdonítási célzattal cselekvő tettes a dolgot gazdasági értékére való tekintettel törekszik hatalmába keríteni, a következő gyakorlati jelentőségű megállapításokhoz jutunk:

1. *A dolognak megrongálás, elpusztítás vagy megsemmisítés céljából való elvétele nem lopás, hanem dologrongálás* (Btk. 418. §), hacsak a megrongálás, elpusztítás vagy megsemmisítés nem meríti ki a dolog gazdasági rendeltetésének megfelelő használatot. Aki tehát a dolgot, melynek gazdasági értéke természeténél fogva megrongálás stb. útján érvényesíthető, ily célból veszi el: eltulajdonítási célból vette el a dolgot, tehát lopásért s nem dologrongálásért felel (pl. szemet, ételneműt vesz el, azt elégetés, ezt elfogyasztás céljából).

Az állagelmélet — ha következetes akar maradni — odajuttat, hogy a rongálás stb. céljából való dologelvételel minden megkülönböztetés nélkül, tehát akkor is lopásnak minősíti, ha a rongálás stb. épp ellenkezik a dolog gazdasági rendeltetésével (lopás lenne tehát, ha valaki egy zsebórát azzal a céllal vesz el, hogy azt földhöz vágja). *Binding* ezt a képzelenséget úgy véli kiküszöbölhetni, hogy a rongálást stb., illetve a rongálás jogát nem tartja a tulajdonjogból folyó jogosítványnak («Die Zerstörung ist nicht erlaubte Eigentumsausübung, sondern unverbotene Eigentumsvernichtung: das oft behauptete «Recht des Eigentümers, seine Sache zu vernichten» existiert nur in unklaren Köpfen», v. ö. *Lehrb.* I. 268.), ám ezzel a kijelentésével a klasszikus római jogászoktól kezdve a magánjog összes «világos fejű» művelőivel (a megsemmisítés joga, mint

a «ius disponendi de substantia» részjog folyománya — a közérdek s mások jogos érdekeinek védelme szempontjából vont határok között — a tulajdonost kétségen kívül megilleti; v. ö. *Kolosváry*, 151., *Tóth Lajos*, 74., *Szladits*, 49., — az oszt. polg. tkv. 362. §, magánjogi tkv. jav. 431. és 439. §§). ellentétbe jut.

Hozzátehetem a mondottakhoz, hogy ha bár a dolog természet szerű gazdasági rendeltetése nem is annak megsemmisítésével érvényesül, de a dologban rejlő gazdasági érték abból — bár csökkent mértékben, de — megsemmisítéssel is kivonható, ha a tettes ily esetben a megsemmisítés céljából veszi el a dolgot; az eltulajdonítási célzat és tehát a lopás fennforog, mert a dolog gazdasági értékére való tekintettel lett elvéve (pl. a tettes azért veszi el az asztalt, hogy azt szétvagdossa s az így nyert fával kályháját befűtse; v. ö. *Frank*, 518., *Sauer*, 95., *Zimmer*, 97.). A megsemmisítés céljából való elvétel esetében tehát a most jelzett szempontok különbsége dönti el, vajjon lopásról vagy dologrongálásról van-e szó (aki azért veszi el a tüzijátékot, hogy azt elgyújtsa: lopást követ el, aki ellenben abból a célból veszi azt el egy gyermektől, hogy azt vízbe dobja, nehogy a gyermek magában kárt tegyen, legfőlebb dologrongálásért felel; *Thomsen* példája, v. ö. i. m. 378. l.).

2. Az eladás, másnak átadás, elzálogosítás, elajándékozás vagy általában bármilyen továbbadás céljából való dologelvétel nyilvánlopás, mert ha ellenértéket kapott vagy vár a tettes a dologért (eladás, elzálogosítás esetében), az ellenérték megkapása vagy kikötése kézzelfogható bizonyítéka annak, hogy a dolog elvevője azt gazdasági értékére való tekintettel, tehát eltulajdonítási célból kerítette hatalmába; de nem kétséges az eltulajdonítási célzat ingyenes továbbadás céljából való megszerzés esetében sem, mert a tettes a dolog gazdasági értékéhez hozzájut már annál fogva, hogy a dolog felett tetszése szerint rendelkezhetik (*Olshausen*, 1135., *Frank*, 519., *Sauer*, 90., *Harburger*, 212., *Wachenfeld*, 375., *Heil*, I. 112.).

Az elzálogosítás céljából történt dologelvétel mégis kiesik a lopás fogalmi köréből, ha a dolog elvevője s elzálogosítója azzal a körülmények által elfogadhatónak vehető s észszerűleg is igazolt szándékkal követte-e el e cselekményt, hogy a dolgot ki fogja váltani, a sértetthez vissza fogja juttatni; ily esetben ugyanis nem forog fenn a dologban rejlő gazdasági érték egészének vagy részének a tettes vagyonához kapcsolására, tehát eltulajdonításra,

hanem csupán a dolog használatára irányuló célzat (*Binding*, 269. l. 4. jegyz., *Merkel*, Holtz. Hb. 3. k. 650., *Meyer—Allfeld*, 446., *Dickel*, Tatbestand des Diebstahls, 1877. 54., *Frank*, 520., nálunk *Heil*, I. 116., *Illés*, 3. k. 59.). Nem kétséges azonban az eltulajdonítási célzat és tehát a lopás léte, amikor a tettes a dolgot elzálogosítja s a zálogcédulát elküldi a sértettnek azzal, hogy dolgát kiválthatja, mert ebben az esetben a dolgot és illetőleg a dolog gazdasági értékének egy részét a tettes a sértettől elvonta s magához kapcsolta (itt azonban vitás, vajjon az érték-megállapítás kérdésénél az elvett dolog értéke vagy a dologra felvett zálogösszeg, illetve az érték vétessék-e a Btk. 334. §-ának, ma a Bn. 48. § 2. bek.-ének alkalmazásánál alapul, mely a zálogösszegnek a zálogtárgy értékéből való levonás után fennmarad; v. ö. alább 92. l.).

3. A dolognak zálogbavétel céljából való elvétele nem lopás (önhatalmú zálogolás) és pedig tekintet nélkül arra, vajjon a biztosítandó követelés fennáll-e vagy sem és illetőleg vajjon a dolog elvevője illetőleg harmadik személy javára áll fenn (*Ullmann*, Ueber den Dolus beim Diebstahl, 1870. 67., *Harburger*, 210., *Frank*, 520., *Heil*, I. 110., *Illés*, 3. k. 39. l.). A zálogjog gyakorlása ugyanis a tulajdonjognak elismerését tételezi fel s így a zálogjog gyakorlására s az eltulajdonításra irányuló szándék egymást kizárják (de v. ö. az 1894 : XII. t.-c. 94. § b) pontjában meghatározott jogosulatlan zálogolás kihágását). Természetesen más az eset, ha az önhatalmúlag zálogoló a zálogbavett dolgot később eladja; ilyenkor rendszerint sikkasztás lesz megállapítandó (a dolus superveniens ugyanis a cselekmény minőségét ex post nem változtathatja meg) s lopásért csak akkor felel a tettes, ha benne akár eredetileg, akár eventualiter már a dolog elvételekor meg volt az eladás szándéka (ily esetben gyakran önbíráskodás címén a jogellenesség hiánya és illetőleg a jóhiszeműség zárja ki a lopás megállapítását; v. ö. alább 74. l.).

Felmentő ítéletet hozott a Curia, midőn vádlott adósától több darab deszkát azért vitt el, hogy azokat kézi zálogul megtartsa (Bjt. 7. k. 132.), midőn vádlott adósától két zsák búzát azért vitt el, hogy a panaszos ellen fennálló 14 korona követelését biztosítsa (*Grill*, 11. k. 311.), midőn igazolást nyert, hogy vádlottnak célzata a sértett ablakainak elvételénél csak önhatalmi zálogszerezésre irányult (Bjt. 19. k. 40.), midőn vádlott az elvételkor kijelentette, hogy az ágyneműket mindaddig vissza nem adja, míg követelését ki nem elégítik, mert ebből következik, hogy az ágyneműket csak zálogba vette (u. o. 20. k. 367.).

4. *A dolognak a jogosult érdekében vagy részére történt elvétele nem lopás*, mert ily esetben az eltulajdonításnak sem negatív (mástól elvonás: Enteignung), sem pozitív (magához vonás: Zueignung) eleme nem forog fenn (v. ö. fent 65. l.), minélfogva nincs eltulajdonítási szándék. Nem követ el lopást tehát, aki más pénzt elveszi, hogy ennek tartozását kifizesse, — ki gazdájától zabot vesz el, hogy ennek lovát etesse — ki mint kazánfűtő a raktárból előírás ellenére szenet vesz el, hogy azzal jobban fűtse a kazánt (*Frank*, 520.). Ha azonban a dolog tulajdonosa dolgát csak fizetés ellenében szerezheti vissza, az elvétel nem a jogosult érdekében történt, sőt — mert a tettes a dolog gazdasági értékét annyiban magához vonta, amennyiben a dolog felett való rendelkezést a maga részére biztosította — eltulajdonítási célzattal cselekedett, következésképp lopást követett el (pl. a birkapásztor kivon a nyájából egy birkát s azt bár potom áron, a gazdának eladja; v. ö. *Frank*, 520., *Zimmer*, 82.). Nem lopás, mert hiányzik a jogtalan eltulajdonítási célzat, hanem jogtalan elsajátítás (ú. n. furtum possessionis, Btk. 368. §), midőn valaki a tulajdonos számára annak vagy másnak ingó dolgát a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól stb. veszi el jogtalanul (a közjogi alapon nyugvó birtokban levő dolognak a tulajdonos számára való elvétele még csak nem is birtoklopás, de ez hiánya a Btk.-nek, melynek 368. §-a az ily esetre kiterjesztendő volna; v. ö. *Angyal*, Az eltulajdonítási célzat fogalmához. Bjt. 58. k. 241. l.).

5. *A dolognak használat céljából történt elvétele nem lopás, amennyiben a használat nem jár együtt a dolog gazdasági értékének a jogosult irányában való megszűnésével.* Aki ugyanis a dolgot értékmegsemmisítés vagy jelentékeny értékcsökkentés célja és ténye nélkül vonja ideiglenesen hatalmi körébe, az ugyan átmenetileg magához kapcsolja a dolgot gazdasági értékére való tekintettel (Zueignung), de nem vonja el azt e minőségében a jogosulttól (az Enteignung hiányzik), tehát nem vezeti eltulajdonítási szándék s cselekménye a Kbt. 127. § 1. bek.-ében meghatározott furtum usus fogalma alá esik, amennyiben az ott meghatározott ismérvek (rongálás, értékcsökkentés, károkozás) fennforognak (a szántóföldön hátrahagyott mezőgazdasági eszközök jogosulatlan használata mezőrendőri kihágás; v. ö. 1894: XII. t.-c. 95. § e) pont).

Idevágólag első vonalon azon fordul a döntés, vajjon a használat céljából elvett dolog *elhasználható* (azaz oly dolog,

amelynek nem lehet huzamos hasznát venni és illetőleg amelynek rendeltetésszerű használata egyszeri felhasználásban: elfogyasztásban, feldolgozásban, avagy elidegenítésben áll; v. ö. *Szládits*, 18., *Kolosváry*, 128.) vagy *elhasználhatatlan*. Az *elhasználható dolognak* — bár kifejezetten használat céljából történt — *elvétele: lopás*, mert a tettes céljának megvalósulása egyfelől a dolog gazdasági értékének a tetteshez vonásával, másfelől a dolog gazdasági értékének a jogosult irányában annak megsemmisülésével, jelentékeny részének elvonásával járt, amennyiben a jogosult értékét vesztett vagy értékében jelentékenyen megfogytkozott dolgot kapott vissza. Az *elhasználhatatlan dolognak* használat céljából való elvétele — a fennforgó körülmények szerint — háromféle minősítést enged. a) Ha a használat semmiféle értékesökkenést nem idézett elő, nincs bűncselekmény (vádolt ellen csak az nyert bizonyítást, hogy a lapátot csupán használat céljából hozta le a padlásról, de mert a Kbt. 127. §-ának feltételei nem forogtak fenn, a *Curia* felmentő ítéletet hozott; Bjt. 13. k. 223.). b) Ha a dolog a használat következtében megrongálódott, értékében csökkent vagy egyéb módon kárt szenvedett, furtum usus (Kbt. 127. §, 1. bek.) állapítandó meg (ezen a címen felelt a vádlott, midőn idegen lovak használata által a lovakon sérülést okozott, Bjt. 31. k. 375., midőn vádlott más kocsiját és lovát engedelem nélkül használta, minekfolytán a tulajdonos gyalog menni volt kénytelen, u. o. 35. k. 63.; egyebekben elvi éllelmondotta ki a *Curia*, hogy idegen ingó dolognak tudva jogtalan használata és értékének ezáltal való csökkentése nem a Btk. 418. §-ában meghatározott vagyronrongálás vétségének, hanem a Kbt. 127. §-ában körülírt tulajdon elleni kihágásnak a tényálladékát állapítja meg; Bjt. Hat. Tára I. 209.). c) Ha a használat folytán a dolog értékét vesztette vagy értékében jelentékeny csökkenést szenvedett (ez előfordul elhasználhatatlan dolgoknak használat céljából történt elvételénél olyankor, amikor a jogosulatlan használat után nem kívánható, hogy a tulajdonos a visszakapott dolgot tovább használja; pl. a sértett ruháját elvitte az inas s abban végigmatatott egy éjjelt; v. ö. *Heil*, I. 104.): lopás állapítandó meg, mert ily esetben a dolog eredeti gazdasági szerepét már nem töltheti be, a dolog — bár állagában visszakerült a tulajdonoshoz — gazdasági értékét a tulajdonos irányában elvesztette (*Frank*, 520.).

A célzatnak használatra vagy eltulajdonításra irányultsága tárgyában felmerülő kérdés több különleges tényálladéknál széleskörű vitát provokált. Csupán a gyakorlatiasabb és illetőleg elvi szemszögből kiemelkedő problémákra szorítkozva, a következő kérdésekre hívom fel a figyelmet:

a) *Mily büncselekményt követ el a büntető intézetből megszökött elítélt azzal, hogy a rajta levő intézeti ruhát elvitte?* Szóba jöhet a sikkasztás (Btk. 355. §) szakasza azon a címen, hogy a büntetését töltő elítélt birtokában van a rajta levő intézeti ruhának (Bjt. 13. k. 282., Gerland, 451.), vitatható esetleg a *furtum usus* (Kbtk. 127. § 1. bek.) fennforgása, különösen ha igazolást nyer, hogy a szökevény csupán ideiglenes használatra vitte magával a ruhát (így egy a Reichsgericht előtt előfordult esetben, midőn a szökevény saját ruhája fölé húzta a rabruhát, melyet még a fogház falain belül le akart magáról dobni; E. 6. k. 443.), büncselekmény hiányában *felmentésre* is lehet konkludálni azon a címen, hogy a szökevénynek «szándéka nem a ruha eltulajdonítására, hanem a börtönből lett eltávozására volt irányozva» (Bjt. 11. k. 12., 345., így Frank, 527.), végül — amennyiben igazolást nyer, hogy a szökevény célzata a rabruha eltulajdonítására is irányult — állás foglalható a lopás megállapítása mellett. A Curia — nézetem szerint kifogástalan okfejtéssel ez utóbbi irányban dönti el a kérdést 34. sz. döntvényében.

A megokolásból kiemelem a következő részleteket: a személy és dolog közötti oly csupán testi viszony, mely azon személynek azon dologra hathatását fizikailag lehetővé teszi, még nem állapítja meg a birtokot vagy bírlalatot; erre szükséges, hogy a dolog előbbi birtokosa az uralomról nyíltan vagy hallgatólag lemondott legyen; — ha tehát a fogoly az állam tulajdonát képező rabruhát dolose akár szökéssel, akár másként eltulajdonítja: ez által lopást, nem pedig sikkasztást követ el; dolosusnak tekinthető az eltulajdonítás, ha a szökés előkészületeiből kitűnik, hogy a fogoly szándéka, illetőleg célja a ruházatnak jogtalan eltulajdonítására is vala irányozva, mely eset fennforog pl. ha rosezabb állapotban levő ruházatát jobbal cserélte ki (Vajdasz, 308–310.). Egyik újabb ítéletében a Curia helyesen azért mentette fel vádlottat a lopás vádjá alól, mert nem vitás, hogy a vádlott akkor, amikor a fogházból megszökött, a rajta levő kincstári ruhákat csak azért vitte magával, mert ekkor más ruhához jogszerűen hozzájutni nem tudott (Bjt. 80. k. 104.).

b) *Mily minősítés alá esik a gépkocsinak ideiglenes jogellenes használata?* A német joggyakorlat (legutóbb E. 64. k. 260.) s az irodalom (Meyer—Allfeld, 446. I. 33. jegyz., Hälschner, 2. k. 292.,

Dickel, Diebstahl 54., Olshausen, 1136.) az elfogyasztott benzint illetően lopást látnak fennforogni (helytelenítik e nézetet Kohler, Golt. A. 56. k. 142., Frank, 521.). Részemről furtum usus címén büntetnék, mert a benzinre nézve a tettesben éppúgy nincs eltulajdonítási szándék, mint a háts lovát jogellenes használóban nincs ily célzat arra a zabtöbbletre, amit a használatba vett ló e címen elfogyaszt. Az eset körülményei szerint lehet azonban, hogy lopásként minősül a gépkocsinak bár használat céljából történt elvétele; így ha a használó oly körülmények között hagyja el használat után a kocsit, hogy annak a tulajdonoshoz visszakérülése a véletlentől függ.

Helyes tehát a bécsi semmitörzéknek ítélete, melyben lopásért büntette azt a két foglyot, kik a raguzai fogházból megszökvén, csónakon keltek át a másik partra s az átkelés után a csónakot elsüllyesztették, mert az idegen dolgot oly módon használták, hogy a tulajdonos azt többé talán vissza nem kaphatja, mert a dolgot saját sorsára, a véletlenre hagyták (idézve Heil, I. 109. l.).

c) *Takarékpénztári betétkönyvnek abból a célból való elvétele, hogy a tettes az abban feltüntetett összeget egészben vagy részben felvegye azzal, hogy a felvétel után a könyvecskét tulajdonosához visszajuttatja (amit meg is tesz), mily büncselekmény?* A kérdés rendkívül vitás. A Reichsgericht állandó gyakorlata (legutóbb E. 43. k. 17.), mely az irodalomban is támogatásra talál (Frank, 519., Gleispach 34., Sauer, Schliessen sich etc. 83., Kohlrusch, 260., Zimmer, 129., Hartmann, Golt. A. 40. k. 111., Olshausen, 1135., nálunk Heil, I. 106., Illés, 3. k. 38., Isaák, Bjt. 83. k. 36.) lopást lát fennforogni azon a címen, mert az ily cselekménnyel a tettes nem a ius utendi-t, hanem a ius disponendi-t bitorolja. Eléggé izolált az a nézet, mely sikkasztásban mondaná ki bűnösnek a tettet azzal a megokolással, hogy a felvétellel tulajdonképpen a bírlatába jutott pénzt tulajdonítja el (Schneider, Z. 14. k. 36., Freisenberger, Die widerrechtliche Hebung fremdes Sparkassenguthaben, 1895, de v. ö. ugyanó: Z. 37. k. 735. l.). Igen elterjedt s tekintélyes helyről támogatott nézet szerint csalás állapítandó meg (Binding, I. 265. l. 1. jegyz., Liszt—Schmidt, 618., Finger, Ger. S. 78. k. 403., Ebermayer, 763., Meyer—Allfeld, 437. l. 43. jegyz., Gerland, 449., Bauke, Golt. A. 40. k. 111. l., Doerr, Ger. S. 52. k. 1. l., Grafe, Widerrechtliche Erhebung von Teilbeträgen fremden Sparkassenguthaben 1904. 62. l.; így Kiss Albert, Bjt. 32. k. 81. l.), és pedig azon az alapon, hogy lopásról nem lehet szó annál fogva, mert a tettes eltulajdonítási célzata

nem terjedt ki a könyvecskére, mit bizonyít az a körülmény, hogy azt visszajuttatta tulajdonosához; ám mert az összeg felvételével tévedésbe ejtette a pénzt kifizető banktisztviselőt: csalást követett el. Nehányan (így Harburger, 190., Hölzlein, Sparkassenbuch und Sparguthaben im Strafrecht 1895.) a lopás és csalás anyagi halmozatát állapítanak meg.

Részemről mi akadályát sem látom annak, hogy a vázolt tényálladék a *lopás* fogalma alá vonassék. Az eltulajdonítási célzat helyes értelmezés szerint ugyanis az oly célkitűzés, hogy a tettes a dolgot gazdasági értékére való tekintettel mások kizárásával tényleges uralmába vonja. (v. ö. fent 63. l.). A takarékpénztári betétkönyvnek a többször említett célból való elvételével a tettes nyilván az annak felhasználásával realizálható összeget kívánja egészben vagy részben vagyonához kapcsolni. Az eltulajdonítási célzat tehát ugyan nem a könyvecskére, hanem a könyvecskén keresztül érvényesíthető gazdasági értékre vonatkozik. Ép e vitatott kérdés bizonyítja legjobban annak a fent kifejtett tételünknek helyességét, hogy az eltulajdonítási célzat nem a tulajdonjogban foglalt összes jogosítványok megszerzésére való törekvést jelenti, hanem a a dologban rejlő teljes vagy részleges gazdasági értéknek elvonására irányuló célt.

A mondottakból folyik, hogy nemcsak a bemutatásra szóló, hanem az ú. n. igazolási papíroknak (ruhatári, vasúti poggyászjegyek, belépőjegyek, menetjegyek stb.; v. ö. e fogalomra Kolosváry, 353.) bár közvetlenül használat céljából történt elvétele: *lopás*, mert és amennyiben a tettes célja az azok által elérhető gazdasági előnyöknek mások kizárásával a maga javára leendő biztosítása: a fentiek szerint eltulajdonítási célzattal vette el a dolgot (*Binding* is elismeri, hogy ha valaki más vasúti jegyét elveszi s azzal utazik, a jegyet az elhasználás során eltulajdonította még akkor is, ha az volt eredeti célja, hogy az átlukasztott jegyet használat után tulajdonosának visszaküldi; v. ö. Lehrb. I. 265.; v. ö. idevágólag Isaák, Bjt. 83. k. 34. l.).

Bíróságaink legtöbb esetben lopást, némelykor sikkasztást s oly esetben, midőn a tettes az okiraton keresztülvezetett hamisítás útján vette fel a pénzt vagy jutott a vagyoni előnyhöz, halmazatban okirat-hamisítást állapítanak meg (v. ö. Bjt. 32. k. 81. l., 30. k. 106., 40. k. 122., 53. k. 196., 53. k. 89., 72. k. 129.).

Bármilyen más célú elvétel esetében lopás meg nem állapítható; mi úgy értendő, hogy az eltulajdonítási célzat hiányában

lopásnak semmiesetre sem minősíthető a cselekmény, annak azonban nincs akadálya, hogy amennyiben a tényálladék valamely bűncselekmény törvényes fogalmát betölti, az az ezt meghatározó törvényszakasz alá vonassék. Nem lopás tehát a dolognak *bosszantás*, *megtréfálás*, *károkozás*, *használat* stb. céljából történt elvétele.

Igy egy előfordult esetben, midőn vádlott két csendőrnek fegyverét s töltényeit, mialatt azok a községházánál leszerelték s álmra dölve elaludtak, bosszúból — mert a csendőrök őt a kocsmában meggyalázó kifejezésekkel illették és tetteleg is bántalmazták — elvette s egy közeli kútba beledobta, de egyben azoknak cédulát írt, melynek útmutatására a csendőrök fegyvereiket megtalálták: a *Curia* felmentő ítéletet hozott (Bjt. 30. k. 58.). Nem lopás, de eshetőleg személyes szabadság megsértése a dolognak *tréfából* elvétele (pl. aki a fürdőző egyén ruháit a parttól elviszi s egy bokorba rejti, hogy az szeméreméretből a vízbenmaradásra kényszerüljön; v. ö. *Kézikönyvem* 6. k. 26. l.). A *károkozás*, *használat* célzata mégis csak akkor zárja ki a lopás megállapítását, ha nem folyamán a különben megállapítható eltulajdonítási célzatnak (tehát pl. aki egy tárcát vesz el abban a hiszemben, hogy abban pénz van s azt — üresnek találván — széttepi és eldobja: lopást követett el, — de aki elhajt a legelőről egy birkát, hogy azt az úton leszúrja s otthagya: csak dologrongálásért felel; a használat céljából történt elvételre v. ö. fent 68. l.).

Meg kell ismételtlen jegyezni (v. ö. fent 69. l.), hogy az eltulajdonítás céljából történt elvétel esetében az e célzattal kapcsolatos további célok kitűzése és illetőleg megvalósítása a lopás megállapítása szempontjából: a) *közömbös*, ha azok a tulajdonos szerű helyzetből folyóak (pl. aki az eltulajdonítási célból elvett dolgot elzárja, összetöri, kárt okozva használja: sikkasztásért, dologrongálásért, használati lopásért nem büntethető; a lopás cselekménye konzumálja ezeket a — német irodalomban — «straflose Nachtat» névvel illetett cselekményeket; lopáson kívül nem állapítható meg tehát sikkasztás is annak terhén, ki a ruhatári jegyet mástól elvéve azzal az idegen ruhaneműt kiváltja; *Frank* 520.), b) *különálló*, de a lopással anyagi halmazatban levő bűncselekményért való felelősségrevonáshoz vezet, ha az ily utócsselekmény a tulajdonos részéről elkövetve is bűncselekmény lenne (pl. aki idegen kést elvesz s azzal más leszúr: lopásért és ölésért felel; *Gerland* 451—452. s v. ö. alább 82. lapon az egység és többség kérdésénél).

17. §. Az eltulajdonítási célzat jogellenessége.

Az eltulajdonítási célzatnak, helyesebben a célzott eltulajdonításnak jogellenesnek kell lennie, hogy az elvétel lopásnak legyen minősíthető (a «jogtalanul» kifejezés nem volt benne a javaslatban; a képviselőház által elfogadott törvényszövegbe az ig. biz. iktatta be azt).

Mindenekelőtt szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy a jogellenességnek nem az elvétel módjára, hanem magára az elvételre kell vonatkoznia. Akinek az elvételre joga van, az nem követ el lopást, bár vi, clam aut precario vette magához a dolgot (pl. ha a vevő jogot nyert az eladótól a megvett, de még át nem vett dolog elvitelére, s ezt a tulajdonos távollétében, ennek lakásába betörve viszi el: nem büntethető lopásért, mert az elvétel módja ugyan jogellenes, de maga az elvétel jogos; *Illés*, 3. k. 34. l.); az természetesen más lapra tartozik, hogy a jogellenes fellépés esetleg más bűncselekmény törvényes fogalmába illik bele (példánkban esetőleg magánlaksértésről lehet szó).

Jogellenes az elvétel és illetőleg az eltulajdonításra irányuló cselekvés, ha az a sértett tulajdonjogával a jogszabály részéről rosszal ellentétben áll, azaz ha az elvétel cselekményét nem támasztja alá valamely jogszabály által igazolt ok (*Harburger*, 210., *Gleispach*, 81., 83., *Illés*, 3. k. 34.).

Jogosult az elvétel és tehát az eltulajdonításra irányuló cselekvés, minélfogva nem állapítható meg lopás a következő esetekben:

1. Ha az elvételt *jogszabály engedi* meg (pl. a magánjogi törvény javaslatának 535. §-a megengedi, hogy a telek tulajdonosa levágja s magának megtartsa a szomszédos telek fájának az ő telkére átnyúló ágait és oda átnőtt gyökereit, ha telkének használatát gátolják).

2. Ha az arra jogosult az eltulajdonításba *beleegyezik* (v. ö. fent 61. l.). Ismételtelen kiemelem ehelyütt, hogy az elvételbe beleegyezés csak akkor zárja ki a jogellenességet, ha egyszerűen az eltulajdonításba való beleegyezést is jelenti, ellenkező esetben (azaz ha a dolog beleegyző birtokosának nincs a dolog felett a tulajdonost illető rendelkezési joga: az elvétel ugyan nem írható lopásként az elvevő terhére, de amennyiben az illetéknép elvett dolgot — a dolog tulajdonosának az eltulajdonításba bele nem egyezésé-

ről tudva — megtartja, eltulajdonítja vagy elzálogosítja) sikkasztásért felel. Megjegyzendő még, hogy a jogellenességet kizáró beleegyezés akkor is akadály a lopás megállapításának, ha annak létéről a dolgot elvevő nem tudott (*Binding*, 1. k. 272., *Olshausen*, 1138., *Gerland*, 451., *Honig*, i. m. 153., *Halschner*, 2. k. 291.); általános szabály ugyanis, hogy ha az eltulajdonítás jogos, bár azt a tettes jogellenesnek tartotta: nincs bűncselekmény (az ú. n. delictum putativum esete); a bűncselekmény tárgyi elemét a tettes ellenkező téves véleménye nem pótolhatja.

3. Ha a dolog elvevőjének jogilag *igazolt igénye* (*jus ad rem*) van a dolog elvételére, mikor is az elvétel nem a tulajdonjog és illetőleg a birtok, hanem a tulajdonos vagy birtokos személyi jogai ellen intézett támadás (v. ö. *Maschke*, *Das Eigentum im Zivil- und Strafrecht*, 1895. 201. s. köv. l. olvasható meggyőző fejtegetéseit) és tehát a lopás kizárásával esetőleg más bűncselekmény (magánlaksértés, személyes szabadság megsértése, a német jogban esetőleg a német bir. htl. 240. §-a alá eső ú. n. Nötigung) megállapításához vezet (*Frank*, 521., *Liszt-Schmidt*, 448., *Harburger*, 216., *Ullmann*, *Dolus bei Diebstahl* 68., *Olshausen*, 1138., *Meyer-Allfeld*, 446.). Ebbe a fogalmi körbe esnek az ú. n. *önbíráskodás* esetei, amelyeknek elbírálásánál a nézetek szétágazását figyelemmel arra a különbségre, vajjon a tettes azt a dolgot veszi-e el, melyre kötelmi igénye van (*jus ad rem*), vagy kielégítése céljából a teljesítésre kötelezett más dolgát veszi el attól.

Mindkét esetben kizárják a lopás megállapíthatását többek között *John* (Bemerkungen zu Urtheilen der Strafsenate des Reichsgerichtes, Z. 1. k. 162. l.: a lopásnak fogalmi eleme a más vagyonának sértése, ámde az önbíráskodó nem sérti a tulajdonos vagyonát, mert bár jogellenes módon, de oly értéket von el a tulajdonostól, melyet a polgári bíró neki ítélne), *Ruhstrat* (u. o. 395. l.: mert az eltulajdonítás mindkét esetben csak alakilag jogellenes, de nem anyagilag is, mert a tettes csak azt, illetve annyit vesz el, ami, illetőleg amennyi neki jár), *Carrara* (idézve *Heil*, 1. k. 124.) és *Tarnai*, (*Magy. Igazságügy* 30. k. 45., 187., 293. l.: a lopás megállapítása azért van kizárva, mert e cselekmény nem az állampolgárokat általában, hanem csak a rosszhiszemű adósokat ejti rémületbe, kik méltán csekélyebb jogvédelmet igényelhetnek; az ily cselekmények büntetését érdemlősége nem az elvételben, hanem abban van, hogy a cselekvő a bírói jogsegély igénybevételét mellőzve, önhatalmulag maga szolgáltat magának igazságot).

Az *uralkodóknak minősíthető felfogás* a *jus ad rem* esetében kizárja a lopásért való felelősségrevonást (így a fent idézett írók s még néhányan a jogellenesség tudatának hiánya címén; így *Merkel*, *Holtz*, Hb. 3. k. 653.);

— más dolognak, különösen pénznek önkielégítés céljából való elvételét azonban a legtöbbben lopásnak minősítik (*Olschhausen*, 1139., *Liszt-Schmidt* 619., *Harburger*, 215.).

A szigorú álláspontot követők (*Hälschner*, II. 297., nálunk *Heil*, I. k. 130., *Illés*, 3. k. 36. l.; v. ö. még *Kenedi*, *Jogt. K.* 1877. évf. 338., *Márkus*, *Jogi Szemle* 3. évf. 787., *Báttaszéki Lajos*, *Ügyv. L.* 1891. évf. 1. sz.; *Sánta E.*, u. o. 1891. évf. 4., 5., 6. sz.; *Balás P. E.*, *Bjt.* 67. k. 66. l.) az önbíráskodás egyik esetében sem látják a jogellenességet kizárva, egyfelől mert a követelési igény nem tulajdonszerzési mód, másfelől mert a kötelmi viszony a hitelezőt nem a dolog elvételére, hanem csak arra jogosítja fel, hogy a dologra való jogát bírói úton érvényesítse.

Részemről az önbíráskodás igazolt eseteiben a lopás megállapítását mellőzendőnek vélem (igazolt esetek: a) amikor a bírói segély igénybevétele, tehát a késedelem előreláthatóan a követelési jog elvesztésével jár: ú. n. *jogos önszegély*; b) amikor a dolog elvevője a köztes a sértett között létrejött jogügylet alapján jóhiszeműleg magát az elvételre, sőt eltulajdonításra jogosítottnak vélte; c) amikor vitás volt a tulajdonjog kérdése) és pedig vagy a *jogellenesség hiánya* címén (a fenti a) esetben, melyre magánjogunk álláspontját — v. ö. *Kolosváry* 68. l. — magánjogi javaslatunk 1714. §-a ímígyen rögzíti le: «Aki avégből, hogy jogának érvényt szerezzen, a kötelezettől valamely dologt önhatalmúan elvesz vagy oly cselekményt, amelyet ez túrni köteles, ellentállása ellenére önhatalommal véghezvisz, ezzel *nem követ el jogellenességet*, ha a hatóságtól kellő időben segélyt nem kaphatott és ha önhatalmú fellépése nélkül az a veszély fenyegette, hogy jogának érvényesítése meghiúsul vagy tetemesen megnehezül), vagy azért, mert a dologt elvevő *magánjogi szabályban tévedett*, illetőleg a magánjogi helyzetet *tévesen* ítélve meg: a cselekmény elkövetésére magát jogosultnak vélte (a fenti b) esetben a jogellenesség létehez ugyan nem fér szó, a c) esetben pedig, ha a vitás tulajdonjog a sértett javára állapíttatik meg, szintén meg van a jogellenesség, de nincs büntetőjogilag értékelhető szándék, mert azt a Btk. 82. §-a alá eső tévedés kizárja).

Az önbíráskodás fogalma alá vonható esetek büntetőjogi értékelésének kérdésében a bírói gyakorlat ingadozó.

Felmentette a *Curia* vádlottakat, kiknek cselekménye oly dolgoknak birtokbavételére irányult, melyekre ők, habár tévesen, jogot véltek formálni, amit az is igazol, hogy cselekményüket a községi bíró jelenlétében hajtották végre; ez eljárásuk a jogtalan eltulajdonítási szándékot feltétlenül kizárja (*Márkus*, 5. k. 438.); felmentette vádlottat, ki öt forintját visszakövetelte, de mert ezt a panaszos elköltvén, vissza nem

adhatta, ennek fejében vádlott elvitte panaszos kendőjét és a panaszos által vásárolt lisztet; e cselekmény bár önhatalmú és jogtalan is volt, de a Btk. egyik §-ába sem ütközik (u. o.); vádlottnak az a cselekménye, hogy jogosnak vélt öt forint követelésének érvényt szerzendő, a sértett-lováról egy kantárt lerántott és hogy ehelyett, miután ez dulakodás közben elszakadt, egy gyeplőt önhatalmúlag birtokba vett: csak az önbíráskodás jellegével bír s mint ilyen, nem büntetőjogi megtorlás alá eső cselekmény (u. o. 439.); felmentetett a szabó, aki munkabérvételének önhatalmú kielégítése végett a megvarrt kabátot visszavette (*Bjt.* 19. k. 237.); midőn eladó a nemfizető vevőtől a dologt elvette (*Bjt.* 38. k. 164., hasonló határozatok a *Bjt.* 2. k. 299., 4. k. 50., 19. k. 42., 20. k. 366. l.); elvi éllel mondja ki a *Curia* egy esetben, hogy a magánjogi szabályra vonatkozó tévedés, amelynél fogva a tettes magát a cselekmény elkövetésére jogosultnak vélte: a lopásnál a szándékot a Btk. 82. §-a értelmében kizáró tévedésnek veendő (*Bjt.* 66. k. 244.) a *tulajdonjog vitás volta* esetében állandó gyakorlat a felmentés (*Bjt.* 1. k. 167., 24. k. 241., 14. k. 58., 40. k. 268., 27. k. 197., 20. k. 366., 19. k. 118., 42., v. ö. még a *Mutató* I. 508. l.-on közölt eseteket); házastársak közötti eltulajdonítások esetén is legtöbbször felment a *Curia*, elfogadván a vádlott védekezését, hogy a közös szerzemény fele a házasság megszűnése előtt is megilleti a másik házastársat (*Bjt.* 5. k. 303., 26. k. 69.); *jóhiszeműség* és illetőleg a jogellenesség tudatának hiánya címén is gyakori a felmentés; így midőn vádlott jóhiszeműen feltehetette, hogy az elvett dolog tulajdonosa önként lemondott annak birtokáról (*Bjt.* 61. k. 218.), — midőn nem volt megállapítható, hogy vádlott a használt szerszámpárnákat az eltulajdonítás jogtalanosságának tudatában vette el, hanem az, hogy azokat sértett — mint mások mindig — most is neki ajándékozta (*Bjogi dtár* 1. k. 236. l.).

Viszont megállapította a *Curia* vádlott ellen, ki 10 forintos követelését olymódon elégitette ki, hogy az adóstól, midőn ennek valaki fizetést teljesített, 10 forintot elvett (*Bjt.* 2. k. 330.), ki az általa eladott dudát a vevőtől, mert ez a vételár egy részét nem fizette ki, önhatalmúlag visszavette és eladta (u. o. 335.), ki a sértett ellen fennálló követelése ki-egyenlítéséül annak kabátját elvette (*Grill*, 8. k. 1735.); kimondotta a *Curia*, hogy a lopás tényálladéka (helyesen így mondanám: tényálladékanak büntetőjogi értékelése vagy törvényes fogalma) szempontjából közömbös, hogy a vádlott a kérdéses ingókat azért vette el, hogy a sértett által részben visszatartott hetibérére nézve magát kielégítse (*Bjogi dtár* 8. k. 127., *Bjt.* 12. k. 91., bár a visszatartott munkabér biztosítása címén való dologelvételt vagy visszatartást több esetben nem büntette a *Curia*; így *Bjt.* 7. k. 132., 14. k. 149., 20. k. 96., 367., 24. k. 243., 244. l., 50. k. 101., 63. k. 94.); elítélte a *Curia* vádlottat, ki négy tyúkot jogos követelésének kielégítésére magát ilyképp feljogosítottnak vélve, elvitt (u. o. 67. k. 73.).

Mindenesetre kívánatos volna de lege ferenda az önbíráskodásnak sui generis deliktumként (az igazságszolgáltatás ellen irányuló bűncselekmények sorában) büntetés alá vonása. Mintául szolgálhat e tekintetben az új *olasz btk.* 392. art.-a, amely sze-

rint: «Chiunque, al fine di esercitare un preteso diritto, potenda ricorrere al giudice, si far arbitrariamente ragione da sé medesimo, mediante violenza sulle cose, è punito, a querela della persona offesa, con la multa fino a lire cinquemila». Figyelemre méltó az 1926. évi török btk. 308. art.-a, melynek szóhangzata szerint: aki abból a célból, hogy vélt jogát érvényesítse, dolog ellen alkalmazott erőszakkal szerez azon jogot, jóllehet hatósághoz fordulhatott volna, pénzbüntetéssel büntetendő. Súlyosabb a büntetés, ha a tettes személy elleni erőszakot követett el, fegyvert használt vagy testi sértést okozott. A büntetés egy negyeddal mérséklendő, ha a tettes jogát igazolja.

4. Nem minősíthető ugyan jogosultnak, de jogellenesnek sem az eltulajdonításra irányuló cselekvés, ha az *végességben* követetett el. Itt jönnek figyelembe különösen azok az élelmiszerlopások, melyeket az éhségtől űzetve (fame coactus) követ el a tettes a maga vagy hozzátartozói életének megmentése végett.

Részemről úgy vélem, hogy ily esetekben — még ha nem is vonható a cselekmény teljességgel a Btk. 80. §-a alá — fel kell a vádlottat menteni s meg kell találni a felmentés jogi megokolását (így a chateauthierry törvényszéknek 1898. márc. 4-én Magnaud elnöklete alatt hozott híres ítélete, mely felmentette vádlottját, ki éhező gyermeke részére egy péküzletből kenyéret lopott, és pedig egyebekben kívül azzal a megokolással: «sajnálatos dolog, hogy egy jól szervezett társadalomban ennek egy tagja, ki családanya, saját hibáján kívül kenyér nélkül van» és mert «bármely cselekmény, amely rendszerint büntetendő», sokat veszít jellegéből, ha elkövetője kényszerítő szükségből cselekszik, csak hogy azt, mi életfenntartásához nélkülözhetetlenül szükséges, megszerezze; v. ö. Leyret, Magnaud a jó bíró, 1908. 12. 1.).

Jellemző, hogy idevágólag már a Carolina «Stelen inn rechter hungers not» című 166. art.-ában imígyen szól: «Item so jemandt durch recht hungers not, die er, sein weib oder kinder leiden, etwas von essenden dingen zu stelen geursacht würde, wo dann der selb diebstal nicht tapfer gross und urtheyler (als obsteht) radts pflegen. Ob aber der selbigen dieb eyner vnsträfflich erlassen würd, soll jm doch der kläger vmb die klag deesshalb gethan nichts schuldig sein.» A Curia szerint: nem szolgálhat a végesség megállapításának alapjául a nyomor, mint a lopás motivuma (Bjt. 70. k. 320.).

18. §. Szándék a lopásnál.

A Btk. 75. §-ából s abból, hogy a gondatlan dologelvételt a törvény nem bünteti, következik, de a lopás cselekményének természetéből is nyilvánvaló, hogy csak a *szándékos* dologelvétel esik a lopás fogalmi körébe. Gondatlan dologelvétel alig is képzelhető s ha mégis előfordul, lopásnak már azért sem minősíthető, mert nélkülözi az eltulajdonítási célzat elemét.

A lopást érdeklő szándékot illetően közelebbről az eredményképzet, illetőleg a törvényes fogalom összes elemeit átfogó *tudat* ismérve érdekel (v. ö. *Tankönyvem* V. kiad. II. köt. 9. l.). A lopás tette akkor cselekszik szándékosan, ha tudja, hogy 1. a dolog *idegen* (aki tehát a dolgot sajátjának vagy gazdátlanak véli, szándékhiány címén nem büntethető lopásért, nem akkor sem, ha jogi tévedésben van; a tulajdonjog vitás volta esetében — v. ö. fent 76. l. — a felmentésnek tehát ez a helyes megokolása), 2. hogy az *másnak birtokában vagy birtalatában van* (aki a dolgot birtokból kiesettnek, pl. elveszettnek véli, az elvétellel nem lopást, hanem a Btk. 365. §-ába ütköző jogtalan elsajátítást követ el), 3. hogy *beleegyezés nélkül* veszi el a dolgot (a vélt vagy feltételezett beleegyezés, mely pl. az ülésterem asztalán mindenki elé kikészített ceruza vagy papír, — a vendéglőben a tányér mellé helyezett papírszalvéta, fogvájó — a magánházban tartott összejövetelek alkalmán kitett szivarok, cigaretták, a félreeső helyen levő illempapír stb. elvételénél forog fenn — a szándékot kizárja; v. ö. fent 61. l.; nagyobb mennyiség elvételénél — pl. a vendég a tartóban levő fogvájókat, szivarokat stb. mind elviszi — nem tételezhető fel a beleegyezés, minélfogva — a lopás megállapításának nincs akadálya); 4. hogy a dolog *eltulajdonítására jogosítva nincs* (a bár jogellenes, de jogosnak vélt eltulajdonítás szándékot kizáró ténytévedés címén esik a lopás fogalmán kívül; v. ö. fent 76. l.).

Minden más ismérvre vonatkozó tudathiány vagy téves tudat a szándékot nem érinti. Így figyelmen kívül marad: 1. a *sértett személyében való tévedés*, mert a törvény nem különlegesen meghatározott személy, hanem bárki tulajdonához tartozó, illetve birtokában levő dolog elvételét tiltja (ha mégis szűkebb körre van korlátozva a sértett személye, úgy a tévedés relevans; pl. a Btk. 336. § 7. pontja értelmében értékre való tekintet nélkül büntett a lopás, ha «szolgálatban álló személy azon, kinek

szolgáltatásban áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el; pl. a vendég a *Curia* gyakorlata szerint — Bjogi Dtár 3. k. 85. — nem tartozik a szolgáltató házához; ha tehát a tettes elfogadhatóan csak vendégnek vélte házához tartozót, az ennek kárára elkövetett lopásért csak érték szerint felel; 2. a dolog azonosságában, illetve minőségében való tévedés, mert a lopás tárgya nem különleges, hanem általános megjelöléssel (dolog) szerepel a lopás fogalmában (az egyenértékű tárgyban való tévedés irrelevans; v. ö. *Tankönyvem* V. kiad. 2. köt. 14. l.; aki tévedésből vörösbor helyett fehérborat vesz el, hiába hivatkozik a Btk. 82. §-ára, mert a törvény nem a vörös- vagy a fehérbor, nem is a bor, hanem a dolog elvételét bünteti; itt is áll a tétel, hogy amennyiben a törvény a dolgot specifikálja s a tettes tévedésből más dolgot vesz el: tévedése figyelembe jön; a tettes pl. egy üveg bort akar ellopni, de tévedésből a tintával telt üveget viszi el; nézetem szerint nem a Btk. 333. §-a, hanem a Bn. 51. §-a alapján felel); 3. a dolog értékében való tévedés, mert a dolog értéke nem ismérve a lopásnak (v. ö. fent 37 l. és idevágólag *Olshausen*, 1140.); 4. a dolog ingó minőségére vonatkozó tévedés; nem menti tehát a tettest az a körülmény, hogy az elvett dolgot, mint az ingatlan tartozékát ingatlanak tartotta és pedig azért nem, mert a lopás törvényes fogalmában az «ingó dolog» megjelöléssel a törvény nem szoros értelemben vett jogi meghatározást nyújt, hanem csupán az elvétel természetes tárgyát jelzi és pedig pozitív módon; elvenni ugyanis más tárgyat, mint ingó dolgot, nem lehet (lehetne negatív, illetve kizáró alakban is utalni a lopás tárgyára imígyen: «aki oly dolgot, mely nem ingatlan, elvesz»), tulajdonképpen az elvehető idegen dolog elvétele tilos s így közömbös, vajjon azt jogászilag ingónak vagy ingatlanak tartotta a tettes (v. ö. *Olshausen*, 1140., *Binding*, 1. k. 279. és *Normen*, 2. k. 1042., *Meyer—Allfeld*, 438. l. 51. jegyz., nálunk *Heil*, I. k. 143.; ellenkezőleg, de megokolás nélkül *H. Meyer*, *Lehrb.* V. kiad. 548. l. 51. jegyz.).

A lopás bűncselekményénél megkívánt szándéknak a dolog elvételekor kell meglennie; a *dolus superveniens* az elvétel idején hiányzó szándékot nem pótolja (pl. aki egy dobozt azért vesz el más-tól, hogy annak tartalmát — talán kíváncsiságból — átnézzék s utóbb az így tényleges hatalmába került dolgok egy részét eltulajdonítja, nem lopásért, hanem sikkasztásért felel; így a német *Reichsgericht*, E. 52. k. 147.; ugyanígy *Frank* 517., *Olshausen*, 1133.).

19. §. Egység és többség kérdései.

Az egység és többség kérdéseiben az általános szabályok érvényesek és pedig:

a) *Az ugyanazon helyen, egy időben, bár több egyén kárára elkövetett lopások egységbe olvadnak össze* (v. ö. *Finkey*, Bjt. 41. k. 17., *Zehery*, Bjt. 70. k. 211., 72. k. 35. és *Degré M.*, 73. k. 97.); az ú. n. ruhatári lopás (valaki ugyanakkor a ruhatárból több egyén kabátját lopja el): egység.

A bírói gyakorlatban ez a szabály ma már állandó követésre talál és pedig helyesen még akkor is, ha az egyes részselekmények különbözőképp minősülnek. Így egyrendbeli, a Btk. 336. § 3. pontja szerint minősülő lopást állapított meg a *Curia*, mikor a tettes a lopás véghezvitele céljából betörés útján zárt helyiségbe hatolt, de az ellopni szándékolt tárgyat ott fel nem találván, azt nyílt helyről lopta el. (Bjt. 70. k. 211.), nemkülönben, amikor a betöréssel ellopni szándékolt ingó dolgot a bezárt helyen nem találván, nyílt helyről más dolgot lopott el (u. o. 73. k. 97.), a 336. § 3. pontja szerint minősülő befejezett lopás: mikor a tolvaj nyílt helyen talált ingóság elvétele után, más dolgok eltulajdonítása céljából zárt ajtót feszegetni kezdett, azt azonban akaratán kívül fekvő okból abban hagyta (u. o. 72. k. 35. l.); egyrendbeli, a 336. § 3. pontja szerint minősülő lopás büntetésében bűnös, aki a baromfiketrecet abból a célból törte fel, hogy másoknak a baromfi elvételét lehetőségessé tegye, maga pedig nyílt helyen levő dolgot lop el (u. o. 73. k. 97. és v. ö. Bjt. 41. k. 21. s köv. l.-on, valamint a Mutató 503—505. l.-jain között hasonló eseteket; régebben előfordult, hogy halmazatot állapított meg ily esetekben a *Curia*; v. ö. Bjt. 35. k. 290., 297., 26. k. 306., 4. k. 284., 28. k. 243., 33. k. 337., 35. k. 297., 299., 58. k. 250.).

b) *Az ugyanazon helyen, rövid időközökben, akár egy, akár több sértett kárára elkövetett lopások, amennyiben a tettes egységes célra irányuló egy akaratú elhatározással cselekedett: folytatólagos-ság címén egységet alkotnak* (*Heil*, 2. k. 43. s köv. l., *Zehery*, Bjt. 82. k. 49. l.); az ú. n. ruhatári lopás akkor is egység, ha a tettes ugyanabból a ruhatárból több ízben napokon keresztül lop.

A gyakorlat ingadozó (halmazatot állapított meg a *Curia* pl. a Bjt. 26. k. 306., 35. k. 20., 290. l., 41. k. 397.), de újabban inkább az egység megállapítása felé hajlik a *Curia*; így: minthogy vádlottak ellen egy akaratelhatározással, de két cselekvéssel nem ugyan egyszerre, hanem egymásután véghezvitt lopás forog fenn: e cselekmény a folytatott büntett törvény szerinti egységbe olvad egybe (Bjt. 35. k. 20.; ugyanígy 41. k. 17., 40. k. 281.; v. ö. a Bjt. 34. k. 125., 35. k. 283., 43. k. 56. l.-on között értekezéseket).

c) *Többség és illetőleg anyagi halmazat forog fenn, amikor a tettes külön elhatározással vagy különböző helyről, bár rövid időközökben követ el lopásokat vagy lopás után rablást.*

A folytatlagosság (v. ö. e fogalomra *Finkey*, Bjt. 83. k. 5. l.) s többségi közötti különbségre élénken világít reá a *Curia*nak következő megokolása: Folytatlagosság csak akkor áll elő, ha oly részselekmények forognak fenn, melyek az akarategység és a folytatlagosan egymásba kapcsolódó cselekvőség révén jogi és természetes egységet alkotnak s ehhez képest egyetlen egy öszszeredményt létesítenek: pl. részletekben visz el a vádlott egy zsák búzát, melynek elvitelét már kezdettől fogva elhatározta, de amelyet egyszerre nem akart vagy nem tudott elvinni. Az elbírálás alatt álló esetben azonban másképp áll a dolog. A vádlottak ugyanis eredetileg csak lopni akartak a raktárból, anélkül, hogy az ellopandó tárgyak misége és mennyisége tekintetében valami elhatározásuk lett volna, sőt a kísérlet alkalmával még nem is volt tudomásuk a raktár anyagkészletéről és a dolog természeténél fogva a második cselekményre csak akkor határozták el magukat, midőn az első nem járt a várt sikerrel. Az egy nappal később elkövetett betöréses lopás egyszerűen *megismétlése és nem folytatása* volt az előző tevékenységnek; a megismételt cselekmények pedig sohasem részselekmények s épp azért az ily ismétléseknél folytatlagosságról szó sem lehet (*büniismétlés*; v. ö. Bjt. 72. k. 204. l.); anyagi halmazat forog fenn, ha külön elhatározás van vagy hosszabb időközben, bár ugyanazon a módon történt a lopás elkövetése (u. o. 26. k. 310.); lopás és rablás bár ugyanazon személy ellen különböző időben elkövetve: anyagi halmazat (*Curia*, Bjt. 17. k. 94. l.); kétrendbeli egymásután, de különböző helyen elkövetett lopás halmazat (u. o. 41. k. 397.); — az üzletszerű lopások egymással anyagi halmazatban állanak (Bjt. 66. k. 129., 68. k. 140., 73. k. 27., 78. k. 127.); a tolvajszövetség az egyes lopásokat nem foglalja egységbe (Bjt. 82. k. 45. l.).

d) *Más bűncselekménnyel való találkozás esetében mindig anyagi halmazat alkot a lopás a kérdéses bűncselekménnyel, kivéve, ha a lopást követőleg létrejött tényálladék tulajdonképpen a lopás törvényes fogalmában bennrejlő célzatnak megvalósítása* (v. ö. fent 73. l.); nem halmazat, hanem egység továbbá, ha a lopás tettese ugyanannak a lopásnak elkövetésénél felbujtói, bűnségi, vagy oly cselekményt követ el, mely önállóan az orgazdaság vagy tárgyi bűnpártolás (Btk. 375. §) fogalmi körébe esik (a személyi bűnpártolás: Btk. 374. §, mert nem vagyoni jogot, hanem az igazságszolgáltatás rendes menetéhez fűződő, jogilag védett érdeket sért — v. ö. *Angyal*, A személyi bűnpártolás, 115. l. — a lopással anyagi halmazatban büntetendő).

A joggyakorlatból a következő esetek közlésére szorítokozom:

a) *Lopás és a lopáshoz járuló részesség, orgazdaság és tárgyi bűnpártolás találkozására* kimondotta a *Curia* általánosságban is, hogy ugyanazon egy személy a bűncselekményben tettes és bűnrészes nem lehet és az a tény, hogy a tettes egyúttal felbujtó is volt, csak mint súlyosító körülmény jöhet figyelembe (Bjogi Hat. Tára, 3. k. 258.), továbbá, hogy a felbujtói bűncselekménybe, mint súlyosabba a bűnségi részesség beleolvad (u. o. 5. k. 483.), végül is concreto kimondotta, hogy: bár az orgazdaság és bűnpártolás a lopás részességi alakzatának nem tekintethetők, mégis a sértett jogi érdek azonosságánál fogva nem önálló, hanem járulékos cselekmények, melyeket az alapcselekménytől csupán a lopás tettesével vagy részessével való egyetértésnek megelőzőleg vagy utólag történt létrejötte különbözteti meg. — mindezekhez képest: aki a tolvajt a lopás véghezvitelére szándékosan rábírja: csupán lopásban bűnsé mint felbujtó abban az esetben is, ha a lopott dolgot a tettestől megszerzi; lopással anyagi halmazatban orgazdaság megállapításának helye nincs (Bjt. 81. k. 30.; v. ö. e kérdésekre *Heil*, 2. k. 57. s köv. l.).

b) *Lopás és ahhoz járuló más bűncselekmények találkozására* esetében a *Curia* általában anyagi halmazatot állapít meg.

Magánlaksértés és tulajdon elleni kihágás (Kbtk. 126. §, ma Bn. 51. §) kapcsolata esetében az 51. sz. döntvény értelmében eszmei bűnhalmazat forog fenn, feltéve, hogy mindkét törvénysértés idő és véghezviteli módozat tekintetében elválaszthatatlan összefüggésben állanak egymással, mert a törvény két külön rendelkezésének, habár egységes cél által összefoglalt megsértése forog fenn (Bjogi Hat. Tára 1. k. 17.). E döntés nem helyes, mert a lakásban elkövetett lopás elkövetésének természetes feltétele a lakásba való belépés (v. ö. e különben tudtommal már nem követett döntvény bírálatára *Kézükönyvem*, 6. k. 121. l.).

Okirathamisítás és lopás kapcsolatos elkövetése esetében — szemben a régebben eszmei halmazatot megállapító ítéletekkel (Bjt. 14. k. 347., 7. k. 365., 10. k. 328.) ma már állandó gyakorlat az anyagi halmazat megállapítása (Bjt. 52. k. 243., 60. k. 122. és v. ö. *Kézükönyvem*, 5. k. 42. és 85. l.-okon közölt eseteket).

Levéltitoksértés (Btk. 200., ill. 327. §§) a lopással anyagi halmazatban van, mert a két cselekmény külön jogilag védett érdeket sért (így *Heil*, 2. k. 65.; *Curia*: Bjogi tára 22. k. 133. l.; sikkasztás megállapítása esetében: Bjt. 10. k. 356., 13. k. 278., 359. l. és v. ö. *Kézükönyvem*, 6. k. 152. l.; ellenkező határozatok: sikkasztással anyagi halmazatban levéltitoksértés meg nem állapítható, Bjt. 73. k. 60.; így *Isaák*, 208.).

Személyes szabadság megsértése a lopás elkövetése vagy megkönnyítése céljából rendszerint a rablás fogalmában egységes büntetvé olvad össze, de ha nem kapcsolódik e két cselekmény szervesen, úgy nincs akadály a anyagi halmazat megállapításának (v. ö. *Kézükönyvem*, 6. k. 33. l.). Így, midőn vádlottat és sértettet, kit régészeti kutatásai miatt kémnek tartottak, feltartóztatták, majd egyikük — az erdőőr közeledtére — sértett zsebéből egy térképet kikapott s azzal elfutott: a *budapesti Tábla* a *Curia* által helybenhagyott ítéletében anyagi halmazatba foglalta a Btk. 323. és 333. §-aiba ütköző bűncselekményeket (Bjt. 24. k. 33. l.).

Becsületérvítés is kerülhet anyagi halmazatba a lopással, így a hajlevágás, ha a tettes nemcsak cum animo injurandi, hanem egyszersmind jogtalan elsajátítási célzattal is cselekedett (*Heil*, 2. k. 67., *Kézikönyvem* 1. k. 38., 44. l.).

Gyilkosság, szándékos emberölés, testi sértés és az e cselekmények véghezvitele után elkövetett lopás anyagi halmazatban büntetendő (így a *Curia* állandó gyakorlata; Bjt. 15. k. 131., 16. k. 34., 7. k. 257., 9. k. 137., 20. k. 273., 21. k. 69.).

Közveszélyes munkakerülés vétségének megállapítása nem zárja ki, hogy a vádlott egyidejűleg elkövetett lopás miatt is elítéltesék, mert e két bűncselekmény különálló vétség (*Curia*, Bjogi dtár 10. k. 316. l.); a *Curia* egyebekben jogegységi határozatában is kimondotta, hogy a Km. 3. §-ának 2. pontja szerint minősülő közveszélyes munkakerülés vétsége és az önfenntartás alapjául szolgáló egyes bűncselekmények anyagi halmazatban állanak (Bjogi Hat. Tára 5. k. 577. sz., Bjt. 67. k. 91. l., 80. k. 107. l.; ugyanígy *Degré Lajos*, Km. magyarázata, 1914. 17. l.).

Vagyonrongálás és lopás rendszerint nem foglalhatók anyagi halmazatba, nem különösen akkor, ha a vagyonrongálás a lopás elkövetésének lehetőségessé tétele céljából követett el vagy amikor az a tulajdonjogból folyó cselekvésnek minősül. Ehhez képest helyesen csak lopásban s nem egyszersmind a Btk. 421. §-ába ütköző vagyonrongálásban mondotta ki a *Curia* vádlottat bűnösnek, aki idegen háznak tetéjét lebontotta s a tetőzet anyagát ingóvá tette s az elvitte (Bjt. 37. k. 156. l.); hasonlóképp helyes a *Curia* az az ítélete, melyben csak a Btk. 333. §-a s nem egyszersmind annak 418. §-a alá is vonta annak cselekményét, ki a lopott lovakat utóbb leszúrta s azok bőrét eladta, mert a lovak elhajtásával a károsnak birtoka jogtalanul bár, de tényleg megszüntetve lévén, az által, hogy a lovak vádlott által leszúrtak, károsnak külön megállapítás alá eső, jelesül a Btk. 418. §-a rendelkezése alá vonható újabb sérelmet már nem szenvedett, ennél fogva vádlott ténykedésében anyagi halmazat nem ismerhető fel (Bjt. 17. k. 29. l.).

Ha a rongálás — akár a lopás elkövetése előtt, akár annak utána külön értékelt s védett jogi érdeket is sért, természetesen anyagi halmazatba foglalandó a két cselekmény. Így: a sínszegek kiszedése s azoknak jogtalan eltulajdonítási célból történt elvétele: közveszélyű rongálás vétsége (Btk. 437. §) és lopás anyagi halmazatban (*Curia*, Bjt. 31. k. 386. l.), aminthogy nyilvánvaló, hogy aki a távirdahuzalt abból a célból vágja el, hogy azt ellopja, a lopáson kívül az azzal anyagi halmazatban álló és a Btk. 439. §-a alá eső távbeszélő megrongálásának vétségében is bűnös (*Curia*, Bjogi Hat. Tára 7. k. 795. l.; *Grill*, dtár 18. k. 222.).

Tilos fegyvertartás (Kbtk. 34. §., illetve 61. §) és lopás is kerülhetnek anyagi halmazatba akár ha a tettes a kormány általános fegyvertilalma ellenére, akár mert a fegyverbírástól hatóságilag tiltott: fegyvert lopás útján szerez (v. ö. *Heil*, 2. k. 68.).

Jövedéki kihágásért való felelősségrevonás a lopáson kívül is helyt foghat; így: dohánygyári munkások, ha a gyárban dohányt lopnak, a lopás mellett csempészetet is követnek el (Riv. Penale 12. k. 272. l.; ellenkezőleg a turini semmitőszék; *Heil*, 2. k. 68.); a *Curia* elvi állol

mondotta ki, hogy adózatlan szesz tartására rendelt szeszgyári gyűjtőből történt szeszlopás esetében a tettesnek a büntetőbíróság által lopás miatt történt elítélése nem zárja ki, hogy ugyanaz a tettes a pénzügyi bíróság által az 1906. évi XXVIII. t.-c. 108. §-ában meghatározott szeszjövédéki kihágás miatt is elítéltesék (Jogegységi tanács i. m. döntvénye; Bjt. 74. k. 181. l.).

III. CÍM.

Az egyszerű és minősített lopás.

20. §. Fogalmi szembeállítás és az értékhatár.

1. Régtől fogva vitatott kérdése az irodalomnak éppúgy, mint a törvényalkotásnak, vajjon megokolt-e a lopás fogalma alá vonható esetek körében osztályozást vinni keresztül s ha igen, miként, mily elvek szem előtt tartásával történjék ez (v. ö. *Brückner*, Der ausgezeichnete Diebstahl 1905.; *Harburger*, 250. l.; *Heil*, 1. k. 145. l.; a törvényhozási munkálatok megokolásai közül: *Frank-Weber* fordításában a norvég btk.-hoz fűzött *Motive*, ausgearbeitet von der durch königliche Entschliessung vom 14. November 1885. eingesetzten Kommission, Berlin, 1912. 204. l.; az 1909-iki osztrák javaslatához fűzött: *Erläuternde Bemerkungen*, Wien, 1910. 292. l.). Különösen vitás a lopott dolog értéke szerint való minősítés (v. ö. a jogösszehasonlításra fent 12. l.) alkalmazásának problémája, melynek tárgyában mindinkább az értékhatár mellőzésének törekvése erősödik.

A *kriminalisztikai aritmetika* (*Stoos*) ellen felhozott főbb érvek: a) az értékhatár megvonása önkényeszerű, b) az értékmegállapítás sok nehézségbe ütközik (a sértett felfelé, a vádlott lefelé értékel), c) a határhoz közeli esetekben egy filléren múlik, hogy a lopás büntett-e vagy vétség, d) a gazdasági viszonyok s a pénz értékének változása ingadozóvá teszi az ítékezés alapját, e) az elvont érték magasabb, illetve alacsonyabb volta nem jelenti egymagában a lopásnak súlyosabb, illetve enyhébb jellegét (*Filangieri* utal arra, hogy aki egy ökröt lop el szegény embertől, nagyobb fokú bűnösséget árul el, mint aki tíz ökröt lop el gazdagtól, v. ö. La scienza della legislazione 5. k. 276. l.), f) a lopott mennyiség és tehát az elvont érték nagysága legtöbbször a vélelemtől függ, g) a lopás jogtárgya a tulajdonjog, s így e jogtárgy egyaránt szenvedett sérelmet, akár csekély, akár nagyértékű dolgokat vett el a tettes (v. ö. *Löw*, 2. k. 639., 642., *Heil*, 1. k. 151., *Fayer*, 2. k. 302.).

Tagadhatatlan, hogy az érték szerint való minősítés többrendbeli inkonvenienciával jár, ám ezek nagyjában kiküszöbölhetők (főleg a büntetéskiszabás rendszerének rugalmassága révén; a meggyőző ellenérvekre v. ö. *Löw* és *Heil* id. h.) s végül is, míg fel nem adjuk a büntetőjog objektív jellegét, addig nem mellőzhető a közfelfogásban mély gyökeret vert ama nézet, hogy minél nagyobb értékű dolgot lopott el a tettes, annál súlyosabb büntetésre szolgált reá.

2. Az értéktől eltekintve, a törvényhozási munkálatok a legkülönbözőbb körülmények címén minősítenek (v. ö. e körülményeknek jogszeszehasonlító szempontból áttekinthető csoportosítására 13. s. köv. 1.).

3. Büntetőjogszabályaink alapján az egyszerű és minősített lopás között kell különbséget tenni.

Egyszerű lopás az a tényálladék, mely a Btk. 333. §-ában meghatározott törvényes fogalom alá esik anélkül, hogy valamely, a törvényben meghatározott minősítő körülmény forogna fenn; **minősített lopás** pedig az a 333. §-ba ütköző tényálladék, mely a Btk. 336. §, az 1930: III. t.-c. 76. §, a Btk. 338. § vagy a Bn. 49. §-ában említett minősítő körülmények valamelyikét (esetleg ezek közül többet) magán hord.

Az egyszerű lopás (a Bn. 48. §-a értelmében) vétség, ha a lopott dolog értéke 200 pengőnél (II. Bn. 1. §) nem nagyobb, ellenkező esetben büntetti. Az éppen 200 pengő értékű dolog ellopása tehát még vétség.

4. Három esetben kihágásként minősül az egyszerű (sőt az alább említendő minősített) lopás, így:

a) Aki tíz pengő értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket, tüzelőszert vagy egyéb életszükségleti tárgyat lop... amennyiben a cselekményt büntetné minősítő körülmény nem forog fenn, tulajdon elleni kihágást követ el (az eljárás csak magánindítványra indítható meg s a büntetés nyolc napig terjedhető elzárás; Bn. 51. §).

A *judikatura* szerint *élelmicikk*: a liba, élő tyúk, kukorica, sütnivaló tők, dió, alma; de *nem élelmicikk* a kővében levő búza, a disznótök, disznódiánya; *élvezeticikk* a szivar, dohány, de nem az a fogszepta (v. ö. *Mutató*, I. 816.).

Tulajdon elleni kihágás címén lett büntetve: aki az úrvacsorából megmaradt bort megitta (Bjt. 17. k. 252.), aki a más által megfűrt hordóból bort ivott (u. o. 42. k. 176.); elvi éllelmondotta ki a *Curia*, hogy: az a körülmény, hogy valamely tárgy csak bizonyos előkészítés után válik az emberi élelemre használatni szokott oikké, nem fosztja meg azt élelmicikk minőségétől (Bjogi dtár 7. k. 118. 1.); ellentétes határozatok (Bjt. 10. k. 62., 52. k. 18., 49. k. 300.) helytelenségére mutatva rá, újabban a *Curia* azt a kifogástalan álláspontot foglalja el, hogy: aki tíz pengő értéket meg nem haladó — rendszerint élelmi- vagy élvezeticikk megőrzésére szolgáló — tartályt (az adott esetben üres tejes bögrét) lop el, annak cselekménye is csak a Bn. 51. §-a alá esik, mert különben a törvény (s nem mint a *Curia* helytelenül mondja: «törvényhozó») által semmi esetre sem célzott az a visszas helyzet állana elő, hogy a csekélyebb jogszértés súlyosabb minősítés alá volna vonandó, vagyis ha az élelmi- vagy

élvezeticikk a tartályával együtt lopatik el, ez a törvény enyhébb intézkedés alá esnék, mintha ugyanannak az élvezeticikknek rendszerinti és kizárólagos megőrzésére szolgáló tárgy üresen tulajdonítottatik el; a törvényben (Bn. 51. §) meghatározott tárgyak értéke, minősége és rendeltetése egyáltalában nem zárja ki azt a magyarázatot, hogy ezen tárgyak között az élelmi- vagy élvezeticikk megőrzésére szolgáló üres tartály mint életszükségleti tárgy is bennefoglaltatik (Bjt. 66. k. 4.); természetesen, hogy ha élelmiszer ellopása esetén nem élelmiszerek is lopatnak el, a cselekmény kihágásnak nem minősíthető (u. o. 44. k. 176.); élelmi- vagy élvezeticikknek betörés mellett történt jogtalan eltulajdonítása a Btk. 336. § 3. pontja alá esik (u. o. 53. k. 95.); elvi éllelmondotta ki a *Curia*, hogy a Bn. 51. §-a szerinti tulajdon elleni kihágás útján birtokbavett dolog megszerzése sem orgazdaság, sem más bűncselekmény (u. o. 74. k. 180.),

b) Aki valamely erdőben létező élőfát, vagy ott létező levágott, de eladásra vagy felhasználásra még fel nem dolgozott fát (1879: XXXI. t.-c. 90. §), továbbá aki az erdőtvény 91—96. §-ában erdőterméket lop, ha a lopott dolog értéke — s ha több dolog lopatott el, azok összértéke — 60 pengő értéket (erdőtvény 69. § a) pont és II. Bn. 1. §) nem halad túl, erdei kihágást követ el. Büntetendő a lopás kísérlete is (erdőtrv. 80. §). Az eljárás csak a sértett fél panaszára indítható meg (erdőtrv. 82. §).

A 60 pengőtől 200 pengőig terjedő érték esetében az erdei lopás vétség, 200 pengőn felüli érték esetében pedig, továbbá, ha a Btk.-ben meghatározott minősítő körülmények valamelyike forog fenn: büntetti (erdőtrv. 74. §). A *visszaesés* elévülési ideje azonban 3 év, s *gyegyveren* csakis a löfegyver értendő: erdőtrv. 74. § 2. és 3. bek. (ez utóbbi megszorítást nem helyezi hatályon kívül az 1930: III. t.-c. 75. §-a, mert az erdőtrv. 74. § 2. bek.-e *lex specialis*, melyen a *lex generis* jellegével bíró 1930: III. t.-c. 75. §-a kifejezett utalás hiányában nem változtat).

A *bírói gyakorlatból* a következő kijelentések figyelemreméltók; közönséges és nem erdei lopás: erdőn ledöntött, rakásba rakott tűzifából, száraz tűzifából egy szálfának (Hatásköri bíróság határozatainak tára 7. k. 120.), tüzelésre előkészített száraz bükkfatölkének (u. o. 4. k. 61.), réten felhalmozott száraz őlfának (u. o. 4. k. 122.), ledöntött és legallyazott tölgynek (u. o. 5. k. 125.), erdőben rakásba összehordott gallyaknak (u. o. 3. k. 199.), fűrdősétatéren levő díszfenyőfának (u. o. 3. k. 101.), erdei fatelepről vascsavaroknak, tüzelésre feldolgozott őlfának, használatra feldolgozott faoszlopoknak és deszkáknak (u. o. 1. k. 792.), emberi munkával egybegyűjtött s felhasználásra összerakott rakásból gallynak (u. o. 1. k. 795.), kivágott, bár ágaitól meg nem fosztott, de rakásba rakott és tüzelésre szánt, a kivágás által már teljesen feldolgozott fának (u. o. 6. k. 73.); úrbéresek közös erdejében kitisztítás folytán összehordott és a

jogosultak részére a tulajdon arányában felosztandó, csomókba rakott, elszállításra már összegyűjtött fából egy rakásnak (u. o. 2. k. 153.) elvétele; ellenben *erdei kihágás*: zöld vessző és élőfa ellopása (Bjt. 5. k. 415., 7. k. 303.), fel nem dolgozott fa ellopása (u. o. 76. k. 37.), lábonálló száraz fának eltulajdonítása (*Isaák*, II. 153.); a fakitermelés alkalmával eszközölt faeregetéssel egyes lábonálló fák kergének lehasítása csak az esetben erdei kihágás, ha a lehasított kérget ellopják (Hat. bír. hat. tára 9. k. 128.); fejsze elvétele erdei lopás céljából nem minősíti a lopást büntetté (Bjt. 27. k. 216. 1.).

c) Aki gazdasági terményeket gyümölcsöskertből, szőlőből, faiskolából vagy a mezőről lop, vagy aki másnak földtől el nem választott termékét jogosulatlanul leszedi, levágja vagy ellopja, amennyiben a dolog értéke 60 pengőt meg nem halad, kihágást követ el (1894: XII. t.-c. 93. § a) pont).

A 60 pengőtől 200 pengőig terjedő értékű gazdasági termék lopása *vétség*, a 200 pengőn felüli értékűnek ellopása pedig *büntett* (id. t.-c. 97. §). *Büntett* a cselekmény továbbá akkor is, és pedig a dolog értékére tekintet nélkül (tehát 60 pengőn aluli értékű dolog lopása esetében is), ha a Btk. 336. §-ában meghatározott minősítő körülmények valamelyike forog fenn, mégis *kivéve* ha a 60 pengő értéket meg nem haladó gazdasági terményeket a tettes a felsorolt helyekről — amennyiben ezek be voltak kerítve — *beműzés* útján lopta el (id. t.-c. 93. § a) pontja). A mezőrendőri lopás tehát: 1. 60 pengő értékig *kihágás*; 2. 60—200 pengő értékig *vétség*; 3. 200 pengőt meghaladó érték esetében *büntett*; 4. értékre való tekintet nélkül *büntett* a Btk. 336. § esetében; 5. a beműzéssel elkövetett mezőrendőri lopás azonban 60 pengőn aluli értékben *kihágás*; 6. szintén csak *kihágás* a 60 pengőn aluli értékű gazdasági termék ellopása, ha *fejgyeresen* (1930: III. t.-c. 75. §) *visszaesésben* (Btk. 338. §-a nem jön figyelembe annál kevésbé, mert a visszaesés tárgyában az 1894: XII. t.-c. 99. §-a rendelkezik; megjegyzendő ehelyütt, hogy a pénzbüntetés kétszeresének megállapíthatását engedélyező rendelkezése e törvényhelynek a II. Bn. 2. §-a értelmében hatályát veszítette, úgy, hogy a visszaesés csak mint súlyosító körülmény szerepel; ugyanez áll pl. az 1883: XX. t.-c. 26. §-ára, melynél a «lőháton történt» vadászat immár nem érvényesül mint a pénzbüntetés maximumát emelő körülmény) vagy *üzletszerűen* (Bn. 49. § 3. pont) követtetett el (a 60 pengőn felüli értékű gazdasági terményeknek fejgyeresen, visszaesésben — a Btk. 338. §-ában meghatározott feltételek fennforgása esetében — vagy üzletszerűleg történt ellopása büntett).

Ezeket a tételket a *Curia* háromrendbeli döntvényében állapította meg; így a 70. sz. döntvény értelmében: gazdasági terményeknek bekerített gyümölcsöskertből beműzéssel elkövetett lopása 60 pengő értékig, tekintet nélkül a gyümölcsöskert helyszíni fekvésére, tehát a község belterületén levő bekerített gyümölcsöskertben elkövetett ily lopás is csak *mezőrendőri kihágás* (Bjogi Hat. Tára 2. k. 219. 1.); a 72. sz. döntvény viszont kimondja, hogy a mezőrendőri kihágás oly személlyel szemben sem büntett, aki ellen a Btk. 338. §-ában megjelölt eset (*visszaesés*) forog fenn (u. o. 220. 1.) — végre a 92. sz. döntvény szerint: a mezőrendőri lopás a Btk. 337. §-ában megjelölt körülmény fennforgása esetében is csak mezőrendőri kihágás (u. o. 4. k. 1. 1.)

A bírói gyakorlatból jelentősek még a következő határozatok:

Gazdasági termény természeti erő által teremtett minden szaporulat, mely akár mint növedék, akár mint gyümölcs vagy termés a föld tulajdonosának vagyonát növeli (földművelésügyi hat. 6. k. 225.); gazdasági terményen szorosan véve csak azok a termények érthetők, amelyeket közvetlenül a föld termő ereje hoz létre (hat. bír. hat. 9. k. 50.), e meghatározásokhoz képest *gazdasági terménynek minősített*: a cukorrépa, dohány, fa (nemcsak a fa gyümölcse), facsemete, föld, főveny, amelyet a víz hordott a telekhez, a gyümölcsöskertben a földbeásott körte, mely az eladás által sem veszti el gazdasági termény minőségét, — lóhere, száritott állapotban is, rózsabimbó, rózsatő, a mezőn lemetezett és kérébe rakott szőlővenyige, — a learatott és keresztbe rakott gabona, — a kicépeelt szalma, — a fenyőgally, szilvafacsemete (v. ö. *Isaák*, 2. k. 251. és *Mutató*, 919—920. 1.); *nem gazdasági termény*: a kiszedett és zsákba rakott burgonya, a fűtőanyagul szolgáló száraz fa, gyékény, a korcsolyaegyleti jégpálya jege, méz, sajt, szőlőkaró, lugasoszlop, a gyümölcsfa megérősítésére szolgáló karó, a zsákban levő búza (v. ö. *Isaák*, 2. k. 251., *Mutató*, 918—920. 1.).

Csak a mezőgazdaság céljaira rendelt területen (gyümölcsöskert, szőlő, faiskola, mező) elkövetett lopás minősül mezőrendőri kihágással. *Nem tekinthető ily helynek* a temető (Bjt. 58. k. 170., 76. k. 37.), a dohánypajta (u. o. 21. k. 293.), a szérűskert (u. o. 31. k. 198., 47. k. 154., 59. k. 141., 133.), a földdel betakart verem (u. o. 72. k. 230.), az udvar (u. o. 48. k. 206.), az üres telek, ha nincs megállapítva, hogy mezőgazdaság céljára szolgál (u. o. 52. k. 186.), a vasúthoz tartozó terület, a takarmánykamra, a csűr belső lakótelken, fészter, udvaron levő nyitott csűr, a község háza, ahol a lefoglalt terményt őrizték, — a szénatartó, mint a mezőn emelt épület, — a homoktelep, az ott levő rostált homok tekintetében, a község belterületén fekvő csűr előtti tér, — dögtéren levő trágyalerakodóhely, — nyitott magtár (v. ö. *Isaák*, 2. k. 252. 1.). *Ily helynek véletlen*: a község belterületén fekvő bekerített gyümölcsöskert (70. sz. döntvény), általában a gyümölcsöskert, a belső kert, a községi előljáróság által kijelölt rakodóhely, a kaszáló, a záratlan égerfakert, a mező, az úttest és árka, amennyiben mezőgazdasági termény előállítására alkalmas és erre használtatik, a határban levő szérűskert (mert a minősítés szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a lopás helye a termelőhellyel nem esik egybe).

Egyéb tekintetben figyelemreméltó határozatok: lopott mezei termék erőszakos megtartása a Btk. 345. §-a alá esik (Bjt. 31. k. 326., 77. k. 184. l., 79. k. 128., ellenk.: u. o. 34. k. 162. l.); a mezőrendőri kihágás útján szerzett dolog megszerzése sem nem orgazdaság, sem a Kbtk. 129. §-ába ütköző kihágás (u. o. 66. k. 79. l.); a hegyőrnek az a cselekménye, hogy az őrizetére bízott területen levő gyümölcsfák termékeit jogtalanul eltulajdonította, nem esik a Btk. 361. §-ában meghatározott hűtlen kezelés törvényes fogalma alá, mert a hűtlen kezelést éppen a jogtalan eltulajdonításra irányuló célzat hiánya határolja el a lopástól (u. o. 74. k. 235. l.); ha a bemászás mellett elkövetett mezőrendőri lopás esetében nem mezei termények is lopottak, a cselekmény a Btk. 336. § 3. pontja alá esik (u. o. 37. k. 141. l.); sem az 1894: XII. t.-c. 100. §-a, sem a Kbtk. nem tartalmaz oly rendelkezést, melynélfogva az ugyanazon egyén által elkövetett többrendbeli lopás alkalmával ellopott dolgok értéke a cselekmény minősítése végett összesítendő lenne (Iscák, 2. k. 253. l.).

21. §. Az értékmegállapítás és értékegybefoglalás.

1. Az értékmegállapításnál (tehát, hogy az ellopott dolog vagy dolgok értéke tíz — Bn. 51. § —, *hatvan* — 1879: XXXI. t.-c. 98., 1894: XII. t.-c. 93. §, — *kétszáz* — Bn. 48. § — vagy *négyszer* — Bn. 49. § 2. bek. 1. p. — pengő értéket meghaladja-e vagy sem) a Bn. 48. §-ának 2. bek.-e irányadó, mely szerint: a lopott dolog értékének az veendő, amely értéke a dolognak a lopás idején volt.

A lopás elkövetése után netán beállott értékemelkedés vagy értékcsökkenés tehát figyelmen kívül marad és sem a tettes előnyére, sem annak hátrányára nem számít be. Gyakorlatias lehet az értékváltozás pl. sorsjegylopás esetén (ha nyereménnyel már kihúzott sorsjegy volt a lopás tárgya, nem kétséges, hogy nem a sorsjegy ára, hanem a nyereményösszeg irányadó s legfőleg az tehető kérdésbe, vajjon felel-e a tudatot meghaladó értékért a tettes; erről v. ö. alább 94. l.), ám itt nyilvánvaló, hogy — figyelemmel a Bn. 48. § 2. bek.-ére — ha a sorsjegyre annak elvétele után nyeremény esik, nem a nyereményösszeg, hanem a sorsjegy ára döntő (Carrara, Progr. 4. k. 2053. §, idézve Heil, 1. k. 158.: ily esetben a sorsjegyre eshetett nyereményösszeg alapul vétele mellett a nyereményösszeg szerint igazodó lopás kísérletét állapítaná meg, eszmei halmazatban a sorsjegy ára szerint igazodó bevégzett lopással; e nézet hibája, hogy az ú. n. reménylopás: *furtum spei* fogalmát viszi bele a kérdésbe, s így a lopás köreit contra legem olyasvalamire: a reményre terjeszti ki, ami nem

minősíthető dolognak, tehát a lopás tárgyának). Ha oly sorsjegyet lopott el a tettes, mely az elvételkor már átesett a húzáson, s amelynek a szerencse nem kedvezett, rendszerint felmentő ítélet hozható, mert a tettes oly dolgot vett el, melyhez a volt birtokosnak már semmiféle érdeke nem fűződik s így a felmentés indoka vagy a szándékhiány, vagy a jogellenesség hiánya, illetőleg az a körülmény, hogy nem állapítható meg a «beleegyezés nélkül» történt elvétel (v. ö. fent 61. l.; ha az ugyan már kihúzott sorsjegyhez a volt birtokosnak valaminő érdeke fűződik — pl. a sorsjeggyűjteményének volt része — a lopás megállapításának nincs akadálya, mikor is természetesen csak a sorsjegy papírértéke jöhet figyelembe).

2. Az értékmegállapítás a dolognak forgalmi értéke szerint történik (non quod interest, sed rei verum pretium Dig. 47. 250.), tehát azon érték szerint, melyet a dolognak piaci, illetve tőzsdei ára juttat kifejezésre, illetőleg — ilyennek hiányában — melyet a bíróság a körülmények figyelembevételével meghatároz.

Nem vehető tekintetbe az érték meghatározásánál tehát sem a vételár, melybe a dolog a sértettnek került, vagy amelyért a dolgot a tettes eladta, — sem a kár, melyet a sértett a lopás folytán szenvedett.

Nem fér szó tehát a *Curianak* ahhoz a kijelentéséhez, hogy: a lopott dolog értékének nem az veendő, amelyért azt a károsított «odaadta volna», hanem az, mely annak valódi, azaz forgalmi értéke (Grill 8. k. 1757.), s helyes az az ítélet is, melyben az ellopott szőlőkarók értékét a vármegyei érték- s árszabályzat szerint, s nem azok eladásából a vádlott kezéhez befolyt vételár alapul vételével határozta meg (Grill, 8. k. 1758.), — viszont téves a *Curianak* az a tétele, hogy: a káros vallomása a kár mennyisége iránt rendszerint teljes bizonyítékot képez (Bjt. 20. k. 280.); az *osztrák btk.* 173. §-ának utolsó mondata (ma az 1926. évi július 27-iki Trv. szövegezésében) a kárra helyezi a súlyt («Der Wert aber ist nach dem Vorteile des Diebes, sondern nach dem Schaden des Bestohlenen zu berechnen»), a mi Btkvünk azonban a dolog értékét rendeli alapul venni a minősítésnél, s így helyes az a — ma már állandó gyakorlatot kifejező ítélet, mely szerint: a minősítésnél nem a kár, hanem csak a lopott dolog értéke vehető figyelembe (Bjt. 23. k. 295.), — helyes továbbá az az ítélet is, melyben 16 darab lófarknak levágása s ellopása esetében — bár sértett 300 forintra becsülte a lovak értékének csökkenéséből előállott kárát — a *Curia* a lopást a lófarkak 17 frt értéke alapján csak vétségnek minősítette (Bjt. 2. k. 311. l.).

Figyelmen kívül marad továbbá az értékmegállapításnál a *relatív érték* (mellyel a dolog tulajdonosához vagy egy más dolog-

hoz való viszonyánál fogva forgalmi értékén felül bír, pl. a kutya a vak koldussal, a darabonként nem kapható metszettephár a készlettel való viszonylatában) éppúgy, mint az ú. n. *előszereteti érték* (pretium affectionis), mely nem a dolognak, hanem a dologhoz fűződő szubjektív mozzanatoknak (különös vonzalom, hagyomány) felbecsülése.

Az osztrák *judikatúrában* a rendkívüli értéket figyelembe veszik a minősítésnél; pl. az *Oberste Gerichtshof* kimondotta, hogy bronzdíszítmények letörésével a bronzanyag ellopásánál nem az anyagérték, hanem az elvett anyagnak, mint a díszítmény részének magasabb értéke az irányadó (*Altmann*, 433. l.; hasonló az az eset, melyre *Carrara* hívja fel a figyelmet: a tolvaj egy értékes bronzszobornak fejét törte le s azt eladta, mint nyers anyagot, v. ö. *Heil*, 1. k. 156.; nézetem szerint ily esetekben a lopással halmazában rendszerint megállapítható dologrongálás fog a büntetésnek megfelelő emeléséhez vezetni, a lopásnak azonban azon a címen súlyosabb minősítése, hogy a relatív érték nagyobb az objektív forgalmi értékénél a törvény megsértése nélkül helyt nem foghat.

3. A rendes forgalomban szereplő dolgok értékének megállapítása alig okoz nehézséget. Körülményesebb az értékmeghatározás az *okiratoknál* s oly értékpapíroknál, melyeknek nincs tőzsdei ára vagy forgalmi értéke. Ezeknél az érték kiszámításánál mindazok a körülmények figyelembe veendők, melyek a névértékkel szemben fokozó vagy csökkentő befolyást gyakorolnak (a váltónál a váltóösszeg irányadó, az adóslévélnél már nem okvetlenül a szövegben írt összeg dönt, mert a teljesített részletfizetés azt kisebbíti, a kamatok viszont ahhoz hozzászámítandók, s az adós fizetési képtelensége az adóslévelet a papír értékére süllyeszti le; v. ö. *Illés*, 3. k. 53., *Heil*, 1. k. 157.). A *vasúti*, fürdésre jogosító, színházi s egyéb — belépési jogot biztosító — *jegyek* értékénél azoknak ára, ha pedig már lejártak, legföljebb papírértéke irányadó; — a *bizonyító jeleknél* (v. ö. *Kézikönyvem* 5. k. 11. l.), amennyiben ellenükben dolog kiadása igényelhető (pl. ruhatári jegy), míg érvényesíthetők, nem a papírérték, hanem az általuk képviselt dolog értéke jön figyelembe. *Postautalványnál* a felvehető pénz, postai vagy vasúti szállítólevélnél a vonatkozó áru értéke dönt. *Zálogjegynél* helyesen az az érték határoz, mely az elzálogosított dolog értékét terhelő összegnek a zálogtárgy értékéből való levonás után fennmarad. *Takarékpénztári könyv* lopása esetében a betétként szereplő tőke kamatostul, de ha a tettes az összeg egy részének felvétele után a könyvet tulajdonosához visszajuttatja, csak a felvett összeg irányadó.

A bírói gyakorlatban ezek a szabályok legnagyobbbrészt elfogadásra találunk. Így: váltólopás esetében a váltóösszeg irányadó a minősítésnél (Bjt. 22. k. 74., 24. k. 23.), — takarékpénztári könyv ellopásánál a tőkén kívül a kamatok is figyelembe jönnek (Ügyv. L. 1888. évi 27. sz.), a zálogjegy értékének az az összeg tekintendő, mely a zálogtárgy tényleges értékéből a zálogösszeg levonásával fennmarad (Bjogi dtár 7. k. 157.); egy esetben kimondotta a Curia, hogy *fautalványnál* az a *hasznossági érték* veendő figyelembe, amilyentől a tettes az utalvány elvételével a tulajdonost megfosztotta; ennek a hasznossági értéknek pedig az adott esetben akkora pénzérték felel meg, mint amekkora vételárért a fa, a cselekmény elkövetése idejében utalvány nélkül megszerezhető (B. II. 6385/1923. sz. magánúton beszerzett *curiai* ítélet).

4. *Lopás kísérleténél*, tekintettel arra, hogy a tettes a dolgot, melynek értéke a minősítésnél irányadó, nem vette el, hanem csupán oly cselekményt követett el, mely a véghezvitel megkezdésének fogalmi körébe esik: oly esetekben, midőn megállapítható az elvenni szándékolt dolog, az értékmeghatározás nem jár különösebb nehézséggel, — amikor ellenben e kérdés tárgyában csak a vádlott vallomására lehet támaszkodni, a megoldás elég körülményes annál is inkább, mert míg egyfelől a tettesben meg van az a természetes törekvés, hogy minél kisebb értékű dolgok elvételére irányuló szándékot ismerjen be, — másfelől a vélelem mellett a feltevés mellett harcol, hogy a dolus — ha csak eventualiter is, de — a minél több és nagyobb értékű dolog elvételét fogta át (nem valószínű, hogy a tolvaj a fiókból, melyben százasokban 1000 pengő van, ha cselekménye sikerül, csak 100 pengőt vett volna ki). *Nézetem szerinti* tekintettel arra, hogy vélelemre nem alapítható a döntés, a terhelt vallomásából kell kiindulni s ennek tartalmi valószínűsége tárgyában az *indiciumok* (v. ö. *Angyal*: A magyar büntetőeljárás jog tankönyve I. 1. 373.) alapján kell a megfelelő eredményre következtetni (így pl. mint *Heil* említi: aki kocsiával s 15 zsákkal jelent meg a magtárnál, bizonyosan mind a 15 zsákot meg akarta tölteni, de aki csak egy zsákot hoz magával, annak lopási szándéka az egy zsákba férhető mennyiségnél többre nem terjed; v. ö. i. m. 1. k. 159.).

5. *Bűnrészesség* esetében a tettes által elvett dolgok értéke irányadó a társtettesre, felbujtóra s bűnsegédre is, kivéve ha excessus mandati-ról (v. ö. *Tankönyvem* V. kiad. 1. k. 201. l.) van szó, amikor is előfordulhat pl., hogy a megbízás határain túlmenő és 300 pengőt elvevő tettes a lopás büntettségéhez, a kifejezetten csak 100 pengő elvételére reábíró felbujtó ellenben lopás

vétségére való felbujtásban fog bűnösnek kimondatni (különös figyelem fordítandó azonban ily esetekben a részesben esetleg meglevő dolus eventualisra; v. ö. *Angyal*, Adalék az excessus mandati kérdéséhez, Bjt. 67. k. 301. l.).

6. Az értékmegállapításnál jelentőséggel bír a Btk. 4. §-a, melynek értelmében: a jelen törvényben (és természetesen minden melléktörvényben) említett pénzüsszegek folyó értékben értendők, tekintet nélkül az arany- vagy ezüstpénznek árfolyamára.

A Curia idevágólag kijelenti, hogy a papírpénz értékének az aranyértékkel szemben való csökkenése a vagyon elleni bűncselekmények minősítésére az értékhatár szempontjából nincs befolyással (Bjt. 70. k. 320.).

7. A határkérdést illetően megjegyezni kívánom még, hogy a pénz büntetőjogi mértékegysége, ezidőszerint az egy pengő lévén (II. Bn. 5. §), a 200 pengőn felüliséget, illetve aluliságot nem egy vagy néhány fillér, hanem az egy pengő dönti el.

8. Külön megbeszélést kíván az érték problémájával kapcsolatban a tudat kérdése, mely abban a formában kerül elénk: *feltetele-e a lopás büntetési minősítésének a tettes (és illetőleg részesek) tudomása a lopott dolog értékének 200 pengőt meghaladó voltáról?*

A Btk. 334. §-ához fűzött (ezidőszerint a Bn. 48. § 2. bek.-ét érintő) *Min. Ind.* igenlően felel azzal, hogy «a Btk. 82. §-a úgy mint más esetekben, amennyiben a különös rész ellenkezőt nem rendel, itt is alkalmazandó», kijelenti azonban, hogy: «ami az élet közönséges szabályainak megfelel, azt ismertnek, tudottnak fogja venni a bíró, ami pedig az élet közönséges szabályainak nem felel meg, ennek megítélésénél a tettes személyisége, tulajdonságai s a speciális körülmények képezendik a megállapítás tényezőjét; aki egy nagy csomó bankjegyet lop el, hasztalan fogja mondani, hogy ő azt hitte, miszerint a csomóban csak 20 forint tartalmazzatik . . . ily badar hazugság nem számíthat hitelre; nincs kizárva egyébiránt annak lehetősége, hogy a tolvaj csakugyan hihesse, miszerint a bankjegyek közé papírszeleteket is kevernek; ily esetben azon különös körülmények lesznek az elhatározók, melyek valószínűvé teszik, hogy e kivételes esetek következtében a tolvaj alaposan lehetett a hitben; ha ez kiderül, a beszámítás a törvény 82. §-a szerint módosul (*Löv*, 2. k. 342.). *Illés* is ezt a nézetet helyesli, mondván: amennyiben a tettes az ellopott dolgot valódi értékénél kisebb értékűnek tartotta s a főnnyforgó viszonyok között alaposan ilyennek tarthatta: a minősítés alapja csak a csekélyebb

érték lehet (i. m. 3. k. 53.). *Ellenkező* felfogáson vannak s az értéket a minősítés objektív feltételének tekintik, mely a tettes tudatától függetlenül érvényesül: *Heil* (i. m. 1. k. 161.), mert irányadó az, mennyit ér a dolog s nem az, mennyire becsüli azt a tolvaj; a tolvaj abban a szükségszerű tudatban lop, hogy a dolognak értéke nagyobb lehet, mint ő esetleg gondolja; midőn pedig ennek dacára mégis ellopja a dolgot, ezzel kétségtelenné teszi szándékát, hogy a dolgot feltétlenül, értékére való tekintet nélkül, tehát arra az esetre is el akarja lopni, ha az érték becsülését meghaladja. Hasonlóan nyilatkozik *Finkey* (Tank. 703.), *Isák* (*Zsebk.* 220.), *Balás* (*Zsebk.* 397.); a külföldi irodalomban: *Lammasch—Rittler* szerint a büntetési minősítéshez kell, hogy a tettes az értékhatáron felüliségről tudomással bírjon vagy legalább is ezzel mint lehetőséggel számolt legyen («dass er doch diese Möglichkeiten ins Auge fasste und sich mit ihr abfand»; v. ö. *Grundriss* 275. és 102. l.); *Finger* a határozatlan szándék fogalmával igyekszik a kérdést megoldani, midőn azt vitatja, hogy a tolvaj szándéka mindig odairányul: «Sachen, die sich irgendwo befinden oder so viel als möglich usw. wegzunehmen» (*Strafrecht*, 269. l. 382. jegyz.); *Altmann* Kommentárja egy osztrák felsőbbbírói ítéletre hivatkozva, a dolus eventualist elegendőnek tartja s a büntetési minősítést csupán akkor tartja kizártnak, ha a tettes célja kifejezetten kisebb értékű dolog elvételére irányult s bizonyítható, hogy cselekményével felhagyott, vagy azt a kisebb értékre korlátozta volna, ha a nagyobb értékről tudomással bírt volna (i. m. 430.).

Joggyakorlatunkban az az elv érvényesül, mely szerint a minősítés szempontjából közömbös: tudta-e az elkövető, mennyit ér a lopott dolog. Így: elvi élelmondotta ki a Curia, hogy aki a lopás elkövetését szándékosan könnyíti, a lopás büntetésében segéd, habár nem is tudta, hogy a lopott dolog értéke nagyobb ötven forintnál (ma 200 pengőnél; v. ö. *Bjogi Hat. Tára* 4. k. 14. l.); egy másik esetben, midőn vádlottak nem tudták, mit tartalmaz az a börtáska, amit jogtalanul elvittek, de midőn látták, hogy abban egy 230 koronáról szóló takarékpénztári könyvecske van, azt bűnbánóan visszaadták a sértettnek: mindhárom bíróság vádlottakat az érték szerint büntetett képező lopásban mondotta ki bűnösnek, habár szándékuk az elvétel pillanatában nem irányulhatott 100 koronát (ma 200 pengő értendő) meghaladó értékű ingó dolog ellopására (Bjt. 53. k. 331.); büntetettnek minősítettett a lopás, midőn vádlott egy kabátot lopott s nem tudta, hogy a kabátzsebben 50 frtot (ma 200 pengőt) meghaladó pénzüsszeg van (Bjt. 44. k. 269. l.).

Részemről teljes mértékben osztom a Curia felfogását és pedig főleg annál fogva, mert a lopásnál a tettesi szándékban legtöbbször

bennrejlő eventualis jelleget megerősíti az ellopott dolog megtartása és illetőleg az azzal tulajdonosi minőségben való rendelkezés. A szándéknak pszichológiai elemét illetően ugyanis mint minimum elegendő az eredménylehetőség képzete s amennyiben ennek motiváló ereje úgy hatott, hogy az nem tartotta vissza a tettetést a cselekménytől: a dolus eventualis fennforog. Abban az esetben mégis, ha megállapítható, hogy a tettes szándéka meghatározott (200 pengőnél kisebb értékű) dolog, illetőleg 200 pengő értéket felül nem haladó értékű dolgok elvételére irányult, úgy a lopás csak a kisebb értékig menőleg, tehát a lopás vétsége állapítható meg, mert ily esetben a nagyobb értéket illetően dolus eventualis nem forog fenn (lehetne szó a nagyobb és illetőleg a tettes eredményképzetét meghaladóan bekövetkezett magasabb érték elvételét illetően ú. n. nem tudatos culpáról, ám mert a gondatlanságból elkövetett lopás nem esik büntető szankció alá: e konstrukció gyakorlati jelentőséggel nem, illetőleg csak annyiban bír, amennyiben a cselekménynek e része tárgyában felmentő ítélethez vezet). Kérdés azonban, vajjon a többletértéknek — mindenestre szándékon túlmenő — elvonása büntetőjogilag mily értékelés alá esik. Mint jeleztem: maga az elvétel nem bűncselekmény, minélfogva ha a tettes az így praeter intentionem birtokába került többletértéket visszaadja: csak lopás vétségeért felel — ha azonban ezt az értéket megtartja, úgy nézetem szerint ezért *sikkasztásban* vagy *a talált dolog jogtalan elsajátításában* mondandó ki bűnösnek s e cselekménye halmazatba foglalandó a lopás vétségével.

22. §. Az értékegybefoglalás.

1. Az értékegybefoglalás. Több — 200 pengő értéket meg nem haladó dolog elvétele útján elkövetett, ugyanannak a személynek terhére megállapított — lopás vétségének egy ítéletben történő elbírálása esetében az általános szabályok alkalmazásával két, illetőleg három lehetőség alakulhat ki. 1. A többlopás folytatóság címén normatív egységként (v. ö. Tankönyvem V. kiad. 2. köt. 70. l.), mint *delictum continuatum*, tehát *egylopásként* számítandó be az elkövetőnek és pedig ha az összlopások során elvett dolgok értéke 200 pengőnél nem nagyobb: egylopás vétségként, ha pedig annál nagyobb: egylopás büntettként (ugyanígy: Balogh Jenő, Adalékok a Btk. 335. §-ának magyarázatához, Bjt. 10. k. 193., *Illés*, 3. k. 57. l., *Schadl*, 274.; ellenkezőleg *Heil*, 1. k. 170.,

ki ilyenkor a Btk. 335. §-át alkalmazná, mely ugyan azonos eredményhez vezet, de szerinte a Btk. 335. §-ának alkalmazása mellett az szől, «hogy a bíró tételes törvényre fektetheti a megállapítást s a folytatás gyakran vitás kérdésének feszegetését feleslegessé teszi»; nézetem szerint a *Heil*-féle felfogás nem helyes, mert a Btk. 335. §-a — mint látni fogjuk — a halmazat *létezése* esetében éppen kizárja a halmazati szabályok alkalmazását, ha tehát a többlopás folytatóság címén normatív *egység*, azaz nem többség, akkor esik a 335. § felhívásának lehetősége; de nem áll meg *Heil*-nek az a tétel sem, mintha a 335. § alkalmazása azonos eredményre vezetne, mint a *delictum continuatum* megállapítása, mert ha mellőzzük a többlopásnak deliktumegységbe foglalását (bár annak feltételei fennforognak), úgy a többlopás vétsége — amennyiben az elvont értékek összege 200 pengőt nem halad túl — az anyagi halmazat szabályai szerint büntetendő (Btk. 97. §) és tehát a lopás vétségére határozott egy évig terjedhető fogház egy évvel felemelhető, szóval a kiszabható büntetés maximuma két év, holott ha egységet állapítunk meg, a büntetés egy évvel több nem lehet, szóval *Heil* álláspontja odajuttat, hogy a törvényt vádlott hátrányára értelmezzük, már pedig ennek az is *dubio pro reo* elv megsértése nélkül helye nem lehet (ha a többlopás útján elvont dolgok értéke a 200 pengőt meghaladja, akkor valóban mindegy, vajjon a Btk. 335. §-a alapján, vagy a normatív egység szabályainak figyelembevételével konstruáljuk-e meg a lopás büntettként fogalma alá esőséget, mert a büntetés mindenik esetben öt évig terjedhető börtön, ám ha az előbbi esetben — feltéve a feltételek létezését — a folytatólagos lopást *kell* megállapítani, akkor az utóbbi esetben viszont — a következtelenség szemrehányását kikerülendő — *nem szabad* azt mellőzni). 2. A több — folytatóság címén egységbe nem foglalható — lopás, *mint többség* kerül büntetőjogi értékelés alá, melyre tehát — hacsak a törvényben eltérő szabály nincs — az anyagi halmazat büntetésére vonatkozó rendelkezések alkalmazandók. Ily eltérő szabály arra az esetre nem lévén, amikor a többlopás mindenikének útján 200 pengőt meg nem haladó értékű dolgot vett el a tettes s az elvett dolgok összértéke sincs túl a 200 pengőn: a Btk. 97. §-a alkalmazásának nincs akadálya, következésképp ilyenkor az *összes lopási vétségek anyagi halmazatban összefoglalva irandók vádlott terhére* (ez a tétel ma már általánosan elfogadott úgy az irodalomban, mint a judikatúrában; *Curia*, Bjt. 10. k. 74., 22. k. 293. l.). 3. Ha

a több — érték szerint egyenként vétségnek minősülő — lopás útján elvont érték a 200 pengőt meghaladja — a Btk. 335. §-ának hiányában — szintén az anyagi halmazat szabályait (Btk. 97. §) kellene alapul venni a büntetés kiszabásánál, ám ez ahhoz az elfogadhatatlan eredményhez vezetne, hogy aki 10 lopás során egyenként 25 pengő körüli értékű, tehát összesen 250 pengő értékig menő dolgokat vett el, az a — bár súlyosabb bűnösségről tanuakodó, mert 10, de a Btk. 97. §-a alapján halmazatba foglalt — lopásokért legfőleg két évig terjedhető fogházzal volna büntethető, azzal szemben, aki egyszerre lopott el 250 pengő értékű dolgot, mert ez — jöllehet viszonylagosan kisebbfokú bűnösséget árult el — a Bn. 48. §-a értelmében büntetést felel s a Bn. 49. §-a alapján öt évig terjedhető börtönnel büntetendő. Ezt az inkonvenienciát ki kellett küszöbölni, mit a Btk. 335. §-a olyaténkép hajtott végre, hogy a lopás büntetést rendeli megállapítani akkor is, ha a tettes (illetve részes) többlopás (vagy lopás kísérlete) útján vett el 200 pengőt meghaladó értékű dolgokat. Ezt az anyagi halmazat általános szabálya alóli kivételt, eltérést mondja ki — nem a legszerencsésebb szövegezésben a Btk. 335. §-a, melynek szóhangzata szerint: **Annak meghatározása végett, vajjon büntettet vagy vétséget képez-e a lopás: mindazon dolgok értéke egybefoglalandó, melyeket ugyanazon tettes, bár több külön lopás alkalmával ellopott vagy ellopni megkísérlett, vagy melyeknek ellopásában részes volt. Szerencsésebb** s a félreértéseket kiküszöbölő akkor lenne a törvény, ha a «vagy vétséget» szavak abban nem szerepelnének (mert a jelenlegi szöveg mellett úgy is értelmezhető valaki e szakaszt, hogy az mindig előírja az értékegybefoglalást, tehát arra az esetre is, amikor az elvett dolgok összértéke 200 pengő vagy ennél kevesebb, mi ahhoz a kétségen kívül képtelen eredményhez és illetőleg a törvénynek ahhoz a meg nem okolható elgondolásához vezetne, hogy a 335. § egy vonalra kívánja helyezni azt, aki több alkalommal lop el összesen pl. 150 pengő értékű dolgokat, azzal, ki egyszerre lop el ugyanannyit érő dolgot, holott e hivatkozott szakasz alkalmazásának alapja éppen az, hogy «a lopások többsége enyhítő körülménynek nem vétethetik»; Min. Ind.; v. ö. *Löv.*, 2. k. 646.) és *magyarosabb* lenne, ha a — sajnosan több helyütt (pl. mindjárt a Btk. 1. §-ában) használt — «képez» szó elhagyásával így hangzanék: «Annak meghatározása végett, vajjon büntett-e a lopás . . .» (és ha már a szövegkritikánál tartunk, helytelen a «melyeket ugyanazon tettes . . .» kifejezés, mely így hangzik helyesen:

«melyeket ugyanaz a tettes,» aminthogy nem «ezen ház eladó», hanem «ez a ház»; a népdal szerint is nem «ezen kerek erdőt járom én» stb., hanem «ezt a kerek erdőt»).

A Btk. 335. §-ának tárgyában jogegységi határozatában mondotta ki a *Curia*, hogy törvénytérítés, ha a járásbíróság kétféle lopás vétségében való bűnösséget állapít meg oly esetben, mikor az eltulajdonított összérték 200 pengőt (akkor 2000 koronát) meghalad (Bjt. 75. k. 32. l.).

2. A Btk. 334. §-a a mondottakból folyólag, amikor a lopás vétségeivel vádoltak terhére az értékek egybefoglalását rendeli el: a lopás vétségei anyagi halmazatának enyhe büntetését akarja elkerülni azzal, hogy a több önálló vétségből, ha az ezek által elvont dolgok összértéke a 200 pengőt meghaladja, oly *törvényes büntettség* alkot, amelyre a büntettnak jelentékenyen súlyosabb büntetési tétele az irányadó. *Elméletileg* az értékegybefoglalás alapján az egy büntetté minősített lopás *nem delictum collectivum* (ide az üzletszerű bűncselekmény tartozik), *nem is delictum complexum* (melyen a két vagy több, valamiként összefüggő bűncselekménynek az összekötő életfogalma hijján törvény útján történt egységgé alkotottságát értjük; pl. a Btk. 349. §-ában a rablással kapcsolatos szándékos emberölés); *nem delictum continuatum* (melyet a folytatolagosság címén teremt meg a joggyakorlat) és nyilván *a legkevésbé természetes egység*, hanem a normatív egységnek törvény által alakított különleges típusa, melyet — tekintettel arra, hogy azt a törvény a Btk. 334., illetőleg a Bn. 48. §-a szükségszerű folyományának (a Min. Ind. kifejezése) minősíti — *szükségszerű egységnek* nevezem.

3. Az értékegybefoglalással kapcsolatos további részletkérdések — különösen a *Curia* 44. sz. döntvénye alapján, egyebekben a 334. § jogi természetének helyes átértékelésével — immár nagyobb nehézség nélkül megoldásra találnak. E részletkérdések jelentősebbjeire egyszerű tételek közlésével adom meg a feleletet.

a) *Több külön lopás vétségeinek a 200 pengőt meghaladó érték egybefoglalása alapján büntetést alakítására nézve a Btk. 335. §-a, tekintet nélkül arra, vajjon azok tettese vagy részese ellen már önmagában is büntetést képező lopás jog-e fenn vagy nem, alkalmazandó (44. sz. döntvény).* Ha tehát a tettest (akár 200 pengőn felüli értékű dolog elvétele, akár valamely minősítő körülmény címén) egy lopás büntette és ezenfelül több oly lopás vétsége terheli, ame-

lyeknek során elvett dolgok összértéke a 200 pengőt meghaladják s így azok a 335. § alapján egy büntetthe olvadnak össze: e két lopás büntette anyagi halmazatot alkot.

Igy helyesen ítélte a *Curia*, midőn három lopás büntetést állapította meg annak a vádlottnak terhén, ki egy betöréses és egy 200 pengőt (akkor 50 frtot) meghaladó értékű dolog ellopása mellett még négy más oly lopást is követett el, amelyek során elvett dolgok összértéke a 200 pengőt (akkor 50 frtot) szintén meghaladta (Bjt. 10. k. 74.) és midőn egy vétség és egy büntett anyagi halmazata címén büntette vádlottat, ki előbb néhány pengő (akkor 10 frtot), majd 200 pengőn felüli (akkor 132 frt) értékű posztót lopott (Bjt. 22. k. 293.; ugyanígy Bjt. 17. k. 222., 19. k. 298., 23. k. 30., 37. k. 170., itt kimondja a *Curia*, hogy a 335. §-ban előírt általános meghatározástól még abban az esetben sem lehet — helyesebben szabad — eltérni, ha a tettes vagy részes, különben a 334. § értelmében lopás büntetében van bűnösnek ítélve.)

b) *Az ugyanazon tettes vagy részes ellen fennforgó lopás vagy lopás kísérletének vétséges, az ezek tárgyát képező dolgok értékének egybefoglalása alapján, habár ezen összefoglalt érték a 200 pengőt (akkor 50 frtot) meghaladja, vagy többszörösen meghaladja is, a Btk. 335. §-ának rendelkezéséhez képest csak egy büntetést képeznek (44. sz. döntvény).*

Ehhez képest helyesen ítélte el a *Curia* vádlottat egylopás büntette miatt, ki négyrendbeli egyszerű lopást követett el, melyeknek együttes értéke a 200 pengőt (akkor 50 frtot) többszörösen meghaladta (Bjt. 10. k. 74.).

c) *A visszaesésben elkövetett, tehát a Btk. 338. §-a szerint, valamint az üzletszerű, tehát a Bn. 49. § 2. bek. 3. p. szerint minősülő egyes lopások egymással anyagi halmazatban vannak (állandó gyakorlat; Bjt. 9. k. 270., 17. k. 167., 268., 20. k. 13., 40. l.). Ilyenkor a Btk. 335. §-a nem nyerhet alkalmazást, mert az ily körülmények között elkövetett lopások amúgy is büntetthe minősülnek (v. ö. az üzletszerű lopásokra legutóbb: Bjt. 78. k. 127. v. ö. alább 147. l.).*

d) *Az értékegybefoglalás helyt fog a vádlott által úgy bevezetett, mint megkísérelt lopás vétségei és mindazoknak a lopás vétségeinek esetében, amelyeknek elkövetésében akár tettesi, akár társtettesi, felbujtói vagy bűnszegédi minőségben vett részt (a Btk. 335. §-ának idevágó szövege egészen szabatos, mégis abból kétségtelenül kiolvasható, hogy az «ugyanazon tettes» kifejezésben nemcsak a tettes, hanem a társtettes, felbujtó s bűnszegéd is értendő; v. ö. Heil, I. k. 172.).*

e) *A Btk. 335. §-a alapján csak több lopás vétségének büntetthe minősítése szempontjából van helye az eltulajdonított dolgok értéke egybefoglalásának; azonban sem a Kbt. sem az 1894: XII. t.-c., sem az erdőörvény nem tartalmaz oly rendelkezést, mely a többrendbeli kihágás, mezőrendőri kihágás vagy erdei lopás által elvont dolgok értékének egybefoglalását (akár a tényálladék, vagy a minősítés, akár a hatáskör megállapítása szempontjából) kötelezővé tenné (állandó gyakorlat, Bjt. 43. k. 396., 58. k. 37., 74. k. 236.; az erdei lopásokra v. ö. a *Curia*-nak Bjt. 58. k. 37. l.-jén közölt ítéletét).*

f) *Vitás kérdés, vajjon a Btk. 104. §-a esetében — a különben megkívánt feltételek fennforgása esetében — alkalmazandó-e a Btk. 335. §-a? Tehát helyt foghat-e egylopás büntetthe megállapítása értékegybefoglalás alapján (Btk. 335. §), amikor: 1. valakit külön ítéletek által több — egyenként 200 pengő értéket meg nem haladó dolgok elvétele miatt — oly lopások vétségeiben mondtak ki bűnösnek és ítélték el többrendbeli szabadságvesztés-büntetésre, amely lopások által elvett dolgok összértéke a 200 pengőn felül van (Btk. 109. § 1. p.), — illetőleg 2. amikor a 200 pengőt felül nem haladó értékű dolog elvétele miatt lopás vétsége címén elítéltet szabadságvesztés büntetésének végrehajtása alatt, már jogerejű elítéltetése előtt elkövetett szintén 200 pengőt felül nem haladó értékű dolog lopása miatt újólaj határozott ideig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélnék (Btk. 104. § 2. p.), amennyiben e két lopás vétsége során elvett dolgok összértéke 200 pengőn felül van? A *Min. Ind.* igenlően felel a második kérdésre (de ezzel igenlően dönti el az első kérdést is), mondván: egybefoglalandók lesznek azok a lopások is, «melyek ugyanazon tettes vagy részes büntetésének kiállása alatt, habár elítéltetése után jönnek a bíróság tudomására (104. §) (v. ö. *Lóv*, II. 164.). Illésnek is az a nézete, — közelebbi megokolás nélkül — «az értékek összeszámításának a 104. § alapján is helye van (v. ö. 3. k. 57.). Ezzel szemben *Heil* szerint: «a 104. §-nak az anyagi igazság érdekében célja az, hogy az összbüntetésben fekvő kedvezményt ne veszítse el a vádlott abból a véletlen és terhére nem is róható okból, hogy az ellene fennforgó és bűnhalmazatban álló büntetendő cselekmények nem ugyanannak az eljárásnak képezték tárgyát; célja tehát a büntetésenyhítés... ezzel szemben a 335. §-nak... célja ép ellenkezőleg, a büntetés súlyosbítás...; a 104. § tisztán és kizárólag a vádlott előnyére szolgáló intézkedés lévén, azt a*

vádolt hátrányára kiterjeszteni nem szabad» (v. ö. i. m. 1. k. 171. l.). Annak azonban *Heil* szerint nincs akadálya, hogy «a Btk. 104. §-ának megfelelő esetekben a btk. 335. §-ának rendelkezése újrafelvételi eljárásban (Bp. 450. §) érvényesíthessék» (v. ö. u. o.).

Részemről a Btk. 104. §-a esetében a Btk. 335. §-ának alkalmazását és tehát a többlopás vétségének értékegybefoglalás következményeként egylopás büntetéként való megbüntetését nem tartom helyénvalónak, nem pedig azért, mert a Btk. 104. §-a, midőn kezdő szavaiban azt rendeli, hogy: «A jelen fejezetben foglalt határozatok akkor is alkalmazandók . . . » stb., tulajdonképpen azt mondja: ha nincs is meg a feltétele a halmazat megállapításának, az összbüntetés kiszabására vonatkozó határozatok mégis alkalmazandók. A 104. § eseteinek felsorolásával s azoknak a VIII. fejezet határozatai alá vonásával a Btk. tehát *nem a halmazat megállapítását* írja elő, hanem oly esetekben is az összbüntetés kiszabását rendeli, amikor halmazat nem állapítható meg; az összbüntetés kiszabása azonban *merőben számtani feladat megoldása*, mely nem kívánja, sőt nem is engedi meg az alapul fekvő bűncselekmények újabb érdemi elbírálását, ami a már jogerős ítélettel eldöntött bűncselekményekre vonatkozólag ki is van zárva. A Btk. 335. §-a viszont éppen a halmazat megállapítását akarja kizárni és ha nincs halmazat, akkor szóba sem kerülhet az összbüntetés, hanem e helyett a 335. § rendelkezéséből az értékegybefoglalás következményeként megállapított egy büntetést az erre határozott büntetés szabandó ki; *ami azonban nincs* (már pedig, amikor valakit már elítéltek, akkor az a bűncselekmény, mely ez ítélet alapjául szolgált, nincs halmazatban azzal a másik bűncselekménnyel, amelynek tárgyában szintén hoztak már ítéletet, — Btk. 104. § 1. p. — vagy azzal, amely ítélethozatal előtt áll, — Btk. 104. § 2. p.; — mert ne feledjük: *a halmazat tételes jogi fogalom*, mely akkor forog fenn, amikor valakit több oly bűncselekmény terhel, amelyeknek egyike tárgyában sem hozott még a bíróság ítéletet; *a halmazat megállapításának határa ugyanis a jogerős ítélet*; v. ö. Tankönyvem V. kiad. 2. k. 70. l.), *azt nem kell kizárni*, következésképp a halmazatot kizáró 335. § a halmazat hiányában intézkedő és mégis összbüntetést kiszabni rendelő 104. §-ra nem vonatkozhatik annál kevésbé, mert a 335. § különben is «*annak a meghatározása végett*» ad szabályt, «*vajjon büntetést vagy vétséget képez-e a lopás*», ez a kérdés azonban részben (az ítélettel

eldöntött lopásokat illetően) már meg van oldva, amely részben pedig nyitott (t. i. amely lopásról a 104. § 2. pontja esetében most ítélnék), abban egyedi elbírálás tárgya. Végső tételtem tehát a mondottakból folyóan, hogy: *a Btk. 104. §-a esetében nem lévén halmazat, értékegybefoglalás a Btk. 335. §-ánál fogva nem foghat helyt, de összbüntetés állapítandó meg*. Ez a konkluzió nyilván a vádlott előnyét szolgálja, amit ő ama véletlennél fogva, hogy összes lopásai nem ugyanannak az eljárásnak tárgyai: nem veszíthet el (v. ö. *Altmann*, 430. l.). Arról, amit *Heil* javasol, hogy a Bp. 450. §-ához képest a Btk. 335. §-a újrafelvételi eljárás során alkalmazassék, szó nem lehet, mert a Bp. 450. §-a alkalmazásának csak akkor van helye, ha a Bp. 449. §-ában meghatározott feltételek (hamis bizonyíték) valamelyike fennforog, már pedig a Btk. 335. §-ának mellőzése e feltételek egyike alá sem tartozik.

g) *Azok a lopások és illetőleg azoknak a lopásoknak során elvett dolgok értéke, amelyek kegyelem, elévülés vagy indítvány hiánya címén nem büntethetők vagy büntető eljárás tárgyai nem lehetnek: az értékegybefoglalás kérdésénél figyelmen kívül maradnak.*

h) *Értékegybefoglalás tárgyai lehetnek úgy a belföldön, mint a külföldön elkövetett lopások* (v. ö. *Altmann*, 431. l. és *Finger*, 269. l.), de ha külföldön elkövetett lopások is szerepelnek az egybefoglalás tárgyai között, figyelembe jön a Btk. 12. §-a.

i) *Az értékegybefoglalás következményeként megállapítandó egységes büntett közelebbi megjelölése nem okoz nehézséget, ha vádlott mindenik lopása bevégezett és illetőleg mindeniket tettesi minőségben követte el, amikor is bevégezett lopás büntetében, illetőleg mint tettes mondandó ki bűnösnek a terhére írt lopás büntetében. Látszólag zavaros az az eset, amikor a vád tárgyaként szereplő lopások között van bevégezett és megkísérelt, illetőleg amikor azok némelyikét tettesként követte el vádlott, másikának elkövetésében pedig mint febujtó vagy bűnsegéd vett részt. Heil* ily esetekben — ha a bevégezett vétségekkel elvett dolgok értéke 200 pengőt meg nem halad — a büntett kísérletét, — ha pedig az 200 pengőn felül van, bevégezett büntetést állapítana meg, — s tettesként büntetné vádlottat, ha a vétségeknek csak egyikét is tettesként követte el, — a felbujtói és segédi közreműködés találkozásakor pedig a súlyosabb minősítést alkalmazná (v. ö. i. m. 1. k. 173.) *Részemről* ezt az álláspontot teljesen elhibázottnak vélem, mert a 335. § alapján megállapított büntett-egység amint nem

szünteti meg az egyes lopások bevezetett vagy megkísérelt cselekmény formájában jelentkező minőségét, éppúgy nem változtatja meg azoknak tettesi, felbujtói vagy bűnségi minőségben történt elkövetése szerint igazodó ebbeli jellegét, már pedig ha bevezetett, vagy tettesi minőségben elkövetett lopás büntetében mondanók ki bűnsnek vádlottat, kinek lopásai közül van egy vagy több megkísérelt vagy segédi közreműködéssel elkövetett lopás, olyasmint állapítanak meg, ami nem felel meg a valóságnak. Nézetem szerint a megoldás a következő: a bíróság *bűnsnek mondja ki* vádlottat az egyes lopásokban úgy, amint azok egyediségükben jelentkeznek (tehát pl. a 20 pengő értékű dolog elvétele miatt *bevezetett*, a 30 pengő értékű dolog elvételének megkezdett, de be nem fejezett cselekmény miatt *megkísérelt, lopásban*, az 50 pengő értékű dolog elvételére másnak rábírása címén *lopásra való felbujtásban* és a 120 pengőt érő dolog elvételénél előmozdító tevékenység alapján: *lopáshoz járuló bűnségilyben*) s bünteti a Btk. 335. §-ának határozatából a *lopás büntette*ért.

j) Utalnom kell végezetül még *Isaák*-nak arra a tételére, mely szerint: A 335. § alapján megállapított büntetést a 92. vagy 66. §§ alapján a rendes szabályok szerint lehet vétségbe átminősíteni (v. ö. Zsebk. 225. l.). Részemről e tételt abban az értelmezésben teszem magamévá, hogy ha a vádlott által elkövetett lopások között csak egy is csupán megkísérelt (s hozzáteszem) vagy bűnségi minőségben elkövetett, akkor a büntetés kiszabásánál a 66., illetve 72. § felhívásával a maximum (öt évi börtön) nem szabható ki és illetőleg a további enyhítés (tehát akár a fogházra lemenés) helyt foghat. A Btk. 92. §-a — feltételeinek fennforgása esetében — természetesen szintén alkalmazásba jöhet. Nincs tehát kizárva annak lehetősége, hogy a Btk. 335. §-a alapján elvileg a lopás büntetének minősülő egység, annál fogva, mert a kiszabott büntetés fogház, in concreto a vétség elnevezést nyerje (Btk. 20. §), amely leminősítésnek éppenséggel nem akadály a 335. §, mert ez csak *belehelyezi* az egységbe foglalt 200 pengőt meghaladó összértékű lopásokat az öt évig terjedhető börtönnel büntetendő bünteti keretbe anélkül, hogy kizárná e keret elhagyásának s az enyhébb büntetés keretére való átmenésnek lehetőségét.

IV. CÍM.

A minősítő körülmények.

A minősített lopásnak büntetjogunk tizenhárom esetét ismeri, melyeknek mindenike a törvényben meghatározott *minősítő körülmények* valamelyikének vagy többjének fennforgásához fűződik. Tíz minősítő körülményt határoz meg a Btk. 336. §-a, egyet a Btk. 336. §-át a 11. ponttal kiegészítő 1930: III. t.-c. 74. §-a, egyet a Btk. 337. §-ának helyébe lépő 1930: III. t.-c. 75. §-a, egyet a Btk. 338. §-a és ismét egyet a Bn. 49. § 3. pontja (*Finkey*, 704. l. csak az első tizenkét körülményt sorolja fel, holott nyilvánvaló, hogy a Bn. 49. § 3. pontjában meghatározott üzletszerűség is minősítő körülmény; helyesen *Balás*, *Zsebk.* 407. l.).

Mindezeknek a körülményeknek fennforgása esetében tekintet nélkül a *lopott dolog értékére*, a *lopás büntett* (Btk. 336. §, 1930. évi III. t.-c. 75. §, Btk. 338. §) és pedig az a *lopás is*, mely különben csak tulajdon elleni kihágás (Bn. 51. §), vagy erdei lopás, illetve mezőrendőri kihágás (néhány már említett kivételtől eltekintve; v. ö. fent 87. l.).

23. §. Templomi és temetői lopás.

A minősített lopásoknak e két esete, melyekről a Btk. 336. §-ának 1. és 2. pontja szól, természetüket tekintve, közel esnek egymáshoz, mert a minősítés alapja egyebeken kívül az elsónél a vallásos, a másodiknál a kegyeletes érzületnek megsértése, minél fogva azok együtt tárgyalhatók.

1. **Templomi lopás.** A régi jogokban *furtum sacrilegium* néven ismert lopást rendeli a Btk. 336. § 1. pontja értékre való tekintet nélkül büntettként büntetni, mely a törvény szavai szerint akkor állapítandó meg, ha valamely az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiségben, a vallás szertartásaihoz tartozó, vagy kegyes vagy jótékony célra szánt tárgy lopatik el.

A minősítés alapja két körülménynek együttes létezése: a *locus sacer* (az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiség) és a *res sacrae* (a vallás szertartásaihoz tartozó, vagy kegyes vagy jótékony célra szánt tárgy).

Az állam által elismert vallás (v. ö. e fogalomra Kézikönyvem 9. k. 157. l.) szertartásaira rendelt helyiségben (v. ö. e fogalomra Kézikönyvem 9. k. 160. l.) és csak a törvényben meghatározott dolgok ellopása minősít.

A szertartásra rendelt helyiség fogalma vitás. Heil szerint a helyiség fogalma épületet tételez fel, de ideesik az épületrész is (i. m. 1. k. 175. l.). E nézet a német bir. btk. 243. § 1. pontjára vonatkozólag helyes lehet, mert ez a törvényhely valóban az «aus einem... Gebäude» elkövetett lopást említi, a Btk. 336. § 1. pontja azonban a «helyiség» szót használja, ami nyilván tágabb fogalom, mint az épület. A helyiség szón tehát mindazok a helyek értendők, amelyek akár állandóan, akár ideiglenesen az állam által elismert valamely vallás szertartásaira vannak rendelve (helyesen Illés, 3. k. 62.). E fogalom alá esnek nyilván az épületek (templom, imaház) és pedig akkor is, ha csak koronként használják azokat szertartások végzésére (kápolnák, kálváriastációk) és minden oly hely, amely akár időszakonként (temető), akár csak egyszeri alkalomra és tehát átmenetileg szolgál szertartás végzésére (így az Urnapon felállított utcai oltárok, a harangszenteléskor a templom előtti térség, a halottas ház udvara, ahol a szertartás beszenteléssel végbemegy). Az nem szükséges, hogy a lopás elkövetésekor e helyeken ép vallásos szertartás teljesítették, mégis azok a helyek, melyek állandó rendeltetésüknél fogva nem, hanem csak az alkalomnál fogva szolgálnak a szertartás teljesítésére (utcai oltár, templom előtti tér, halottas ház udvara stb.) csak akkor esnek e fogalom alá, amikor ott szertartást teljesítenek vagy arra készülnek.

Helyesen ítélte a Curia, midőn vallási szertartásra rendelt helyiség fogalma alá vonta az utcát, amelyen az egyházi körmenet átvonult (Jog, 1886. évf. 11. sz.) a kórust (Bjt. 82. k. 20.) s nem fér szó a Curianak ahhoz a megállapításához sem, mely szerint: a Btk.-nek nem műszaki kifejezései közönséges értelmükben veendőek, a közönséges beszédben pedig a helyiség kifejezés nemcsak a fedett, hanem nyílt területre is használatik, ha az bizonyos célra elhatárolva van (Bj. dtár 1. k. 170).

A vallás szertartásaira rendelt helyiség (különösen épület) nem veszti el ebbeli jellegét annál fogva, mert annak egyes részei profán célt szolgálnak (sekrestyés-lakás), viszont a profán célra szolgáló hely a bár csak egyszeri vagy koronkénti szertartásra használatkor szertartásra rendelt hely (a szállodai szoba, melybe egyszeri miszésésre beállítják az altare portatilt). Az ily helyiséggel

összefüggő profán helyiség természetesen nem szertartásra rendelt hely (v. ö. Brückner, 78., Wach, Vergl. Darst. Allg. Teil 6. k. 38., Wesenberg, Der strafrechtliche Schutz d. geheiligten Gegenstände, 1912. 58.). A szertartás végzésére még át nem adott épület (pl. fel nem szentelt templom) nem esik e fogalom körébe, de a sekrestye igen, mert az bizonyos szertartásokra van rendelve.

A vallás szertartásaihoz tartozó tárgyak azok, amelyek liturgiai célokat szolgálnak. Tárgyon nyilván csak ingó dolog értendő s hogy az a vallás szertartásaihoz tartozik-e, mindig az illető vallásfelekezet tanai, illetve liturgiája alapján állapítandó meg. Ily tárgyak a szentelt ostya, a bor, az örökmécs, a kelyhek, az oltárra helyezett gyertyák, a papi öltönyök, misekönyv, képek, szobrok, zászlók, csepengető stb. A szertartás alatt magánhasználatra szánt dolgok (imakönyv, olvasó, a zsidó fejszija, a karra kötendő imádság, az imakendő stb.), valamint a közönség kényelmét szolgáló tárgyak (pad, szék, vánkos, szőnyeg) nem tartoznak ide.

Kegyes és jótékony célra szánt tárgyak azok, amelyek az alábbi fogalomkörhöz ugyan nem tartoznak, de azokat vallásos érzületből eredőleg adják a hívők, vagy helyezik el a vallás szertartásaira rendelt helyiségben (így a Péterfillér, a perselypénz, általában az istentisztelet fényének emelésére és a helyiség díszítésére szolgáló tárgyak; Iszaak, Zsebk. 222.; oltárterítő, oltárra helyezett virág; a lelkésznek — bár a templomban — gyűjtött pénz, mely javadalmazásának kiegészítő része, nem esik ide).

Elvi élel vonja meg a Curianak alábbi ítélete a határvonalat a közönséges és a Btk. 336. § 1. pontja szerinti minősített lopás között: míg a büntető törvény javaslata csak a vallás szertartásaihoz tartozó, tehát az ú. n. res sacrae ellopását kívánta minősített lopás gyanánt büntettetni, addig az ig. biz. szövegezésében törvényté vált rendelkezés a res sacrae-n felül a kegyes vagy jótékony célra szánt tárgyak ellopása is a minősített lopások keretébe vonatott a tárgynak és a helynek szigorúbb megvédését kívánó természet alapján; eszerint tehát a Btk. 336. § 1. pontja alapján minősül a lopás esetén az ellopott tárgynak nem kell a vallási szertartáshoz szükségesnek és ahhoz tartozónak, de csakis olyannak lennie, mely a templomban nem magáncélra, de a hívők áhítatának és az istentisztelet fényének és díszének emelésére helyeztetett; ily tárgynak tekintendő természeténél és rendeltetésénél fogva az oltár díszítésére szolgáló virág, gyertya, virágtartó edény (Bjt. 69. k. 301.); a 336. § 1. pontja alá esőnek minősítette a Curia: az oltárra helyezett gyertya (u. o. 5. k. 395.), az imaházban elhelyezett rézgyertyatartók (u. o. 9. k. 56), a templomban elhelyezett edománygyűjtő szekrény (u. o. 13. k. 93.), a templomban elhelyezett gyűjtőperselyből pénznek (u. o. 43. k. 399.) ellopását; ellenben közönséges lopást állapított meg: a templomban levő csillárról az üvegdísznek,

a templomból egy kamarában elhelyezett gyertyamaradéknak (u. o. 29. k. 39.), imaköpenyek, szíjak (u. o. 16. k. 297.), valamint Mária-szobornak nyílt helyről történt ellopása esetében (u. o. 17. k. 93.).

A minősítéshez egyfelől elég, ha a kérdéses tárgy a helyiségben elvételre (az onnét való kivétel nem szükséges; ezt még a német irodalom sem kívánja meg, jóllehet a német bír. btk. 243. § 1. pontja így szól: «aus einem . . . Gebäude Gegenstände gestohlen werden»; v. ö. Frank 524., E. 53. k. 144.; az sem kell, hogy a tettes bent legyen az elvételkor a helyiségben, tehát pl. a benyúlással végrehajtott elvétel is ideesik; v. ö. Oborniker, Der schwere Diebstahl, 1912., 24., Heil, 1. k. 176.), másfelől a tettesnek természetesen tudnia kell úgy a helyiségnek, mint a tárgynak a minősítés alapjául szolgáló tulajdonságairól.

Helyesen csak közönséges lopást állapított meg a Curia, midőn vádlott az oltár háta mögött egy ládán, festéktartályok között összegöngyölt állapotban volt képet ellopott s arról otthon a festéket kifőzés által eltávolítván, a vászont ruhabélésre használta fel, mert abban a tudatban lopta el a képet, hogy az többé nem kell, vagyis hogy azt a templomban újítás után használni nem fogják (Bjt. 35. k. 240.).

A bírói gyakorlatból kiemelem még a következő ítéleteket: kísérlet, midőn vádlott éjjel a templomban elrejtőzött (Bjt. 11. k. 19. és v. ö. u. o. 313. l.-on olvasható megbeszélést), — midőn vádlott hamis kulccsal felnyitotta az imaház kapuját és az abban levő perselyt, de mert ez üres volt, eltávozott (u. o. 55. k. 299. és itt Németh P. megbeszélését), midőn vádlott a templom kórusának nyitva hagyott ajtaján át este, vésővel és villanylámpával — tehát lopás elkövetéséhez szükséges eszközökkel felszerelve ment fel a templom kórusába, ott elrejtőzött, mert okszerű az a következtetés, hogy a kórusba besurranó vádlott célja lopás elkövetésére irányult; a behatolás, leselkedő meglapulás által vádlott a törvényes tényálladék létrehozását és a cél elérését kísérte (Bjt. 82. k. 20. l.).

Említésre méltó az osztrák btk. 174. § II. b) pontja, mely szerint büntett a lopás: «Wenn der Diebstahl mehr als 25 Sch. betrügt und zugleich an einem zum Gottesdienste geweihten Orte . . . verübt worden ist»; a minősítés alapja Jenull, (II. k. 317.) szerint egyfelől a vallásos érzület megsértése, másfelől a védelem fogyatékosságának a tettes részéről való kihasználása (v. ö. Lammasch—Rittler, 279.), amely gondolat megfontolást érdemel, mert valóban minél kevésbbé van módunk dolgainkat védeni, annál inkább kell azokat a jogunk védenie (v. ö. e gondolat mélyebb értelmére: Angyal, A titok védelme 18. l.). 43. évi javaslatunk 299. § a) pontja is akkor minősít, «ha a tolvajság valamely istentiszteletre szolgáló épületben . . . követtetett el».

2. **Temetői lopás.** A cím kevesebbet mond, mint amire a Btk. 336. § 2. pontja utal, mely szerint minősített: **a temetőben a holtak emlékére rendelt vagy a holttesten levő tárgy ellopása**; ehelyütt tehát két esetről van szó.

a) *A temetői lopás.* A minősítésnek alapja itt a *kegyeletes érzületnek megsértése*, mely annál fogva áll be, hogy a tettes temetőben oly tárgyat lop el, mely a holtak emlékére van rendelve; emellett a minősítő hatást nyilván fokozza az a körülmény, hogy e tárgyak fokozottabb védelmet igényelnek (v. ö. fent 108. l.); helyesen utal e mozzanatra Heil is, v. ö. i. m. 1. k. 181. l.).

A hely kiemelésére e helyütt főleg azért volt szükség, nehogy a holtak emlékére rendelt dolognak (sírkő, múkoszorú, lámpa stb.) a kereskedésből való ellopása is idevonassék. Temetőnek csak a közigazgatásilag e célra rendelt hely tekintendő (v. ö. 1876: XIV. t.-c. 116. s. köv. §-ai); az urnába helyezett hamvak megőrzésére hatóságilag rendelt hely is temető. Kérdés, vajjon a temető fogalma alá esik-e a templom, a templom körül levő sírkert, valamint a rendes temetőkön kívül magánbirtokon felállított családi temető és sírbolt, hova a temetkezés a közegészségi érdekek teljes megóvása mellett csak külön hatósági engedély mellett történhetik (1876: XIV. t.-c. 121. §). Nézetem szerint igen, mert a védelemben részesíteni kívánt kegyeletes érzület nemcsak a köztemetőkhöz (ú. n. községi temetőhelyekhez, v. ö. 1876: XIV. t.-c. 116. §) fűződik, hanem mindazokhoz a helyekhez, melyek a halottak eltemetésére szolgálnak. A most említett helyeken kívül, bár síron elhelyezett s a halott emlékére rendelt tárgy ellopása már nem esik a Btk. 336. § 2. pontja alá. Az ú. n. *elhagyott temető* nézetem szerint a Btk. 336. § 2. pontjában meghatározott temető, mert az a szabály, hogy az ily temetők beépítése csak az utolsó temetkezéstől számított 40 év lefolyta után engedhető meg (1876: XIV. t.-c. 118. §), nyilván azon a kegyeleti tekinteten nyugszik, hogy a temetőhely — ha rendeltetése meg is szűnik — bizonyos időn át pihenjen s a sírhelyek fel ne dűlissanak.

Holtak emlékére rendelt tárgyon oly tárgy értendő, melyet közszokás szerint bizonyos állandósággal, maradandóan alkalmaznak a temetőben (sírkő, fejfa, a sírdombra ültetett élővirág, díszcserje stb.). A csupán időleges díszítésre szánt tárgyak (koszorú, sírcsokor, a halottak napjakra kitett gyertyák, mécsek stb.) már nem esnek e fogalom alá. Helyesen értelmezi a holtak emlékére rendelt tárgy fogalmát a 4611/1923. min. rendelet, midőn csupán

kihágás címén rendeli büntetni azt, aki hősi temetőben «virágot letép vagy diszítési tárgyat jogtalanul elvesz».

E fogalmakat illetően a bírói gyakorlat a most előreszegzett szabályokhoz ragaszkodik; így kimondotta a Curia, hogy a temető e jellegét megtartja, míg abban a sírkeresztek továbbra is el vannak helyezve (Bjt. 69. k. 302.); a kassai tábla a Curia által is helyeselt kimondotta, hogy vádlott, ki a Felsődor község határában levő erdőben a harc folyamán elesett és ott eltemetett katona holttestét kiásta és annak lábáról a bakkancsot lehúzva azt jogtalan eltulajdonítási célból elvette: a Btk. 336. § 2. pontja szerint minősülő lopás büntetést követte el, mert az illető katona oly helyen volt eltemetve, ahol köztudomásszerűleg huzamosabb időn át az osztrák-magyar és orosz csapatok között harcok folytak, tehát az ott elesett és eltemetett katonák eltemetési helyére nézve köztudatba ment át az, hogy a csatahely az elesett és a helyszínén vagy annak közelében eltemetett katonára nézve annak temetője is (Bjt. 70. k. 25. l.); nézetem szerint amily kifogástalan a megokolás a temető fogalmát illetően, az adott esetben éppoly felesleges, mert mint alább ki fogom mutatni, a holttesten levő tárgy ellopása akkor is a Btk. 336. § 2. pontja alá esik, ha a holttest nincs a temetőben vagy oly helyen, mely temetőnek tekintendő; nem fér azonban szó ahhoz az ítéleti kijelentéshez, mely a holtak emlékére rendelt tárgynak minősítette: a felírás nélküli fejfát (Bjt. 35. k. 71., 17. k. 200., de ellenkező: 15. k. 282.); nézetem szerint a fejfa, míg a sírra van tűzve, azért mert felírása elkopott, nem vesztette el emlék jellegét, nem még akkor sem, ha a síron kökereszt is van; — a kökereszttel ellátott sír mellett a földön fekvő fejfa eltulajdonítása azonban már nem esik a 336. § 2. p. alá (Bjt. 27. k. 154.), helyes a sírboltkerítés egy részének (u. o. 62. k. 193.; de ellenkező 15. k. 282.) a sírkeresztnak (Márkus, 5. k. 450.) elvétele esetében a 336. § 2. pontjának alkalmazása; az ismeretlen halott emlékére emelt régi sírkő (Bjt. 61. k. 126.) nyilván szintén idetartozik, de midőn a régi sírkő helyett másfél évtizeddel azelőtt új sírkövet emeltek s a régi emlékből maradt és az új sírkő erősítésül a földbe ázott kődarabokat lopta el vádlott, nézetem szerint csak közönséges lopás forog fenn (a Curia helytelenül a 336. § 2. pontja alá vonta az esetet; Bjt. 12. k. 75.); nem tekinthetők a holtak emlékére rendelt tárgynak a Curia helyes felfogása szerint a sírra elhelyezett koszorúk, virágcsokrok, cserépben levő virágok (Bjt. 2. k. 292., 4. k. 255., 7. k. 167., 12. k. 38., 36. k. 240.); természetesen nem esik a minősítés alá a temetőben egy sírnál elásott pénz jogtalan eltulajdonítása (u. o. 56. k. 221.).

b) *Holttesten levő tárgy ellopása.* A Curia állandó gyakorlata szerint e cselekmény csak akkor minősül a Btk. 336. § 2. pontja szerint, ha az elvétel temetőben történt.

Igy a Curia mellőzte e minősítést: a Dunából kifogott hulla gyűrűjének (Bjt. 15. k. 281.), nem a temetőben fekvő holttesten levő tárgynak (u. o. 40. k. 193., 69. k. 11.), a harctéren hősi halált halt katona hulláján levő tárgynak (u. o. 68. k. 16.), az öngyilkos órájának (u. o. 22. k. 260.),

a megölténél levő pénznek (u. o. 38. k. 187.), vagy más dolognak (u. o. 60. k. 194. l.) eltulajdonítása esetében.

Heil (1. k. 180.), Illés (3. k. 63.), Finkey (706.), Schidl (Zsebk. 276.) nem kifogásolják a Curia álláspontját; helytelennek minősítik azt Ujjalussy (Bjt. 60. k. 194.), Tankönyvem (1915. kiad. II. k. 518.), Balás (Zsebk. 400.) és a Bjt. szerkesztősége (Bjt. 68. k. 17.). Nézetemet fenntartva, azt a következőkkel okolom meg: 1. a kegyeletsértés szemszögéből közömbös, vajjon a holttest hol volt akkor, amikor a tettes az azon levő tárgyat elvette; 2. a Min. Ind. szerint a 336. § 2. pontjának esetében «a minősítés indokát nem annyira a hely, mint a lopás objectumainak minősége... képezi» (v. ö. Löw, II. k. 653.); 3. a törvény szövegében használt «temetőben» szó nyilván csak az első fordulatra vonatkozik, mert míg a holtak emlékére rendelt tárgyra vonatkozással csakugyan a temető, addig a holttesten levő tárgyra nézve a hulla a helyhatározó; 4. a «temetőben» szó mindkét fordulatra csak abban az esetben vonatkoznék, ha azt vessző választaná el a további szövegtől (a 336. § 1. pontjában a «helyiségben» szó utáni vessző léte a kettős feltétel *együttességére* utal; a 2. pontban viszont a vessző hiánya a két fordulat különállóságát fejezi ki), mind-ebből nyilvánvaló, hogy a holttesten levő tárgy elvétele akkor is a Btk. 336. § 2. pontja szerint minősül, ha a holttest a cselekmény elkövetésekor nem volt temetőben (ha azonban a hullán levő dolog uratlan, úgy nincs lopás — ha pedig a régi kincs fogalma alá esik, úgy a Btk. 366. §-a jön alkalmazásba; v. ö. fent 24. l.).

24. §. A betöréses, bemászásos és feltöréses lopás.

Értékre való tekintet nélkül büntett a lopás, mely épületben, bekerített helyen vagy hajón követetik el, hova a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készület feltörtetett (Btk. 336. § 3. p.).

1. A minősítés alapja annak a körülménynek figyelembe vétele, hogy midőn a tolvaj nagyobb akadályok leküzdése után jutott a dologhoz, ezzel egyfelől *vakmerőségét* árulta el, másfelől a *magánvédelem erőtlenségének* tényét dokumentálta (v. ö. Binding, 1. k. 297., Tarnai, Magy. Ig. ügy 31. k. 279., Heil, 1. k. 180., Ebermayer, 772., Eckstein, Goldt. A. 61. k. 86.). A súlyosabb büntetés, mint a minősítés következménye, tehát kettős alapon nyugszik: *szubjektíve* a tettes nagyobb fokú bűnösségén, *objektíve* a köz-

védelem fokozásának szükségességén. A lopásnak szigorúbb megítélés alá esőségét *külsőleg* a cselekménynek az a minősége okolja meg, melynélfogva a tettes a lopás véghezvitele céljából a dolgok megőrzésére szolgáló hely, illetőleg tartály *védő készüllete ellen erőszakot követ el*, (Illés, 3. k. 63. l. ép ezért «erőszakos lopás» címen foglalja össze a 336. § 3. pontjának eseteit), tehát *megerősített birtokkörbe nyomul be*, szóval a dologelvételeen kívül (többnyire vagyonrongálással is járó) dolog elleni erőszakot is kifejt; ezt az eszközcselekményt a célcselekménnyel a törvény együvé foglalja s megalkotja: a *betöréses, bemászós és feltöréses* lopás minősített eseteit.

2. A betörés és bemászás csak akkor minősít, ha annak folytán *épületbe, bekerített helyre vagy hajóra* jutott a tettes s ott követte el a lopást; a *feltöréses lopásnál a hely közömbös*, más szavakkal: a minősítés akkor is fennforog, ha a zár vagy megőrzésre szolgáló egyéb készüllet nem az elvétel színhelyén töretett fel (a vitás kérdésről, melyet a *Curia* 75. sz. döntvénye a most jelzett helyes irányban döntött el, v. ö. alább 120. l.).

A betöréses és bemászós lopás közös feltétele lévén, hogy az a törvényben meghatározott *színhelyen* (épület, bekerített hely, hajó) követtetett legyen el, mindenekelött e hármassal irányban elágazó fogalmat kell megvilágítanom.

3. *Épületen* a közfelfogás szerint (melytől a büntetőjognak nincs oka eltérni) oly minden oldalról körülzárolt, falakkal és tetővel ellátott építményt kell értenünk, mely a földdel — hacsak súlyánál fogva is — összefügg és vagy emberek lakául szolgál, vagy állatok, illetőleg dolgok őrzésére van hivatva, ez utóbbi esetben azonban oly méretű, hogy abba ember behatolhat. E körülírástól többen egyes részletkérdésekben eltérnek és szinte végelelmentes elhatárolni (v. ö. *Olshausen*, 1153., *Ebermayer*, 772., *Harburger* 253., *Frank*, 524.); részemről mellőzöm e kimeríthetetlen aprólékosságokra való kitérést (kell-e tető, elég-e a három oldalról való zárolás, kell-e az elmozdíthatatlanság, az állandóság, nem épület-e a földalatti építmény is, épület-e a még lakatlan új ház stb.) annál is inkább, mert az épület fogalma életfogalom, mely jogilag csak annyiban nyer keretet, amennyiben a törvény nem minden, hanem nyilván csak oly — dolgok őrzésére is alkalmas — építményt kíván a fogalom körébe vonni, amelybe való bejutás csupán a védelmi célt szolgáló akadályok leküzdése árán lehetséges.

Bírói gyakorlatunk az épület fogalmát tudtommal tüzetesebben nem határozta meg, de az életben elfogadott jelentést követve épületnek minősítette többek között a lakóházat, istállót, kukoricagórét, a esúrt, kunyhót, burgonyavermet (Bjt. 72. k. 230.), megtárt, gőzmalmot, kovácsműhelyt, — viszont nem vonta e fogalom alá a vásári bódét, a vándorkomédiások kocsiját (bár lakásul szolgál), a sátor, a kutyaólt, a tárnát stb. (v. ö. *Mutató*, 1. k. 521—526. l.).

4. *Bekerített helyen* (úgy mint a Btk. 330. §-ában, v. ö. *Kézikönyvem* 6. k. 123. l.) a szomszéd telektől elkülönített oly terület értendő, hova csak a bemenetre szolgáló eszközök rendes használata (ajtó kinyitása) vagy az elrekesztő készülékeken keresztül (kerítésen átmászás, sövényen bebújás stb.) lehet bejutni, melyet tehát az illetéktelen behatolással szemben bizonyos, nem minden nehézség nélkül legyőzhető akadályok (bezárt ajtó, magas kerítés stb.) védelmeznek. Ha a hely a szomszéd telektől *csak el van határolva*, azaz ha a készüllet nem véd, hanem csak jelez (pl. alacsony kerítés vagy földhányás, keskeny vagy nem mély árok), úgy nincs szó bekerített helyről. A bekerített hely fogalma egyébként szintén *életfogalom*, melynek a büntetőjog szempontjából jelentős elemei között felemlítendőnek tartom, hogy a bekerítettség — legalább részben — mesterséges, emberalkotta legyen (*Frank*, 525., *Ebermayer*, 774.); hogy a bekerítettség jellegén nem változtat a bejáratok létezése (a fogalom nem kíván tehát abszolút körülkerítettséget; *Olshausen*, 1150.); hogy bekerített a hely akkor is, ha a bejáratok nyitva vannak (*Illés*, 3. k. 65.); hogy a kérdéses hely terjedelme legalább egy ember befogadására alkalmas legyen (különben csak tartályról lehet szó; *Heil*, 1. k. 193.).

A *judikatúrában* a bekerített hely fogalma alá vonatott az egy méternél magasabb kerítéssel védett terület, a bekerített gyümölcsös kert; nem kerítés a 336. § 3. pontjának szellemében a nádfal, a sövénykerítés (v. ö. *Mutató*, 1. k. 521—526. l.).

5. *Hajó* oly vízijármú, amely a személy- vagy áruforgalom céljait szolgálja s annyira kiemelkedik a vízből, hogy abba egyszerű felkapaszkodással nem, hanem csak fel- vagy bemászással lehetséges behatolni (*Balás* szerint kell, hogy a kérdéses jármú több mint egy méternyire kimagasodjék a vízből; v. ö. *Zsebk.* 401. l.); a tutaj, ladik, csónak nem tekinthető hajónak; a halászbárka rendszerint a hajó fogalma alá esik, de ha — mert kisebb — nem is az, amennyiben az le volt lakatolva s a tettes a lakatot feltörte, az illetéktelen lopás mint feltöréses esik a 336. § 3. pontja

alá. Hogy mily erő (emberi erő, szél, gőz, villany vagy a víz sodra) mozgatja a járművet, az a fogalom szempontjából közömbös. A repülőgép s léghajó — amennyiben az ezekbe való bejutás csak zárókészület eltávolítása és illetőleg betörés vagy bemászás útján lehetséges — nézetem szerint a körülményekhez képest vagy a bekerített hely vagy a tartály fogalma alá esik (a hajó fogalmat ugyanis nyilván csak a vízijárművekre értette a törvény).

6. Külön tartva a 336. § 3. pontjában meghatározott háromrendbeli minősített lopást, az *eszközselekmények* fogalmai s az ezekkel kapcsolatos részletkérdések kívánnak még tüzetesebb megbeszélést.

a) **Betörés** az épület, bekerített hely vagy hajó elzárására szolgáló természetes vagy mesterséges készületnek erőszakkal oly állapotba hozása, aminek folytán a dolgokhoz való hozzáférés lehetősége biztosítva van. A betörés fogalmához az őrző- vagy zárókészület *megrongálása nem szükséges* (így *Binding*, 1. k. 299., *Meyer—Allfeld*, 449., *Ebermayer*, 775., *Gerland*, 454., *Oborniker*, 62., nálunk *Illés*, 3. k. 65., *Heil*, 1. k. 202., *Finkey*, 706., ellenkezően *Liszt—Schmidt*, 622., *Merkel*, *Holtz. Handb.* 3. k. 675., *Frank*, 526., *Olahausen*, 1156., *Brückner*, 83., *Eckstein*, *Goltd. Arch.* 61. k. 288., nálunk *Balás*, *Zsebk.* 400.), mert figyelemmel a minősítés alapjára (v. ö. fent 111. l.), mely nem más, mint a megsértett birtokkörbe való erőszakos benyomulás, tehát a felállított akadálnak erőszakos úton történő legyőzése, nyilvánvaló, hogy nem annyira a törésen (rongálásán), mint inkább a készületnek erőszakos eltávolításán van a súly. Nézetem szerint betörés forog fenn tehát nemcsak akkor, ha a tettes a sző szoros értelmében az ajtót betörte, a zárt leverte, az ablaküveget benyomta stb., hanem akkor is, ha a zárókészülék mechanikai összefüggésének érintetlenül hagyásával, az állag megsértése, tehát dologrongálás nélkül távolította el erőszak alkalmazásával a védőszerkezetet; betörés tehát az ajtónak sarkaiból kiemelése, a bezárt ajtónak fortély és erőművi behatás mellett törés nélküli kinyitása, az ablakvas elhajlítása stb.

A bírói gyakorlat a most vázolt értelemben betörésnek vette: a kukoricagöré vesszőfonásából készített oldalrészének késsel felfeszítését (Bjt. 7. k. 309.), a belülről zárt s kívülről ki nem nyitható kapunak sarkaiból kiemelését (u. o. 31. k. 165.), az ablak felfeszítését (u. o. 18. k. 253.), a nádkerítés kibontását (u. o. 20. k. 165.), a lakatnak oly eltávolítását, hogy a tolvaj a lakatot tartó szegyet kihúzta (u. o. 22. k. 43.), az

ablaknak akként történt kinyitását, hogy a tolvaj a kétszárnyú ablak középoszlopjából a két fordító vasat lefeszítette (u. o. 22. k. 235.), az ablaküvegnek betörését (u. o. 9. k. 107.), nádfal szétfeszítését (u. o. 20. k. 109.), az ajtózár tolvaj nyelvének kézzel való visszanyomását (u. o. 56. k. 243.); legutóbb a *Curia* a betörés fogalmát meghatározta, mondván, hogy betörésen minden oly tevékenység értendő, mely a tárgyhoz való hozzáférést akadályozó zárnak vagy a megőrzésre szolgáló készüléknek nagyobb erő kifejtésével, vagyis erőszakos, habár törés vagy *megrongálás nélkül* való megnyitásával teszi lehetővé az idegen ingó dolgoknak a tettes által leendő birtokbavételét (u. o. 70. k. 27.).

A betörés fogalma sem a zárókészülék abszolút erősségét, sem az alkalmazott erőszaknak a rendesnél nagyobb mérvét nem kívánja meg, mindazonáltal nem forog fenn betörés, ha a zárókészülék akadálnak nem minősíthető s inkább csak jelez, mint véd (pl. papírlap üveg helyett, bespárgázott ajtónál a zárt pótló bekötözés), továbbá ha aránylag rendkívül csekély erő elég volt ahhoz, hogy a védőkészülék eltávolíttassék vagy felnyitassék (pl. külső tolvaj eltolása).

A *Curia* gyakorlatában e kettős — egymással legtöbbször összefüggő — körülmény helyes értékelésre talál; így nem állapított meg a betörés, midőn vádlott a reteszt összekötő madzagot elszakította (Bjt. 4. k. 390.), midőn az istálló ajtaja csak oly lakattal volt elzárva, mely nem kulcs, hanem egyszerű nyomással felnyitható (u. o. 17. k. 74.), midőn vádlott az ajtóablak üvegét pótló papírlapot nyomta be (u. o. 21. k. 107.), de ellenkező határozat 34. k. 30.), midőn vádlott a kötéllel bekötött ajtót a kötél elvágása által nyitotta ki (Ügyv. L. 1891. évi. 24. sz.), nem betörés a retesz félretolása (Bjt. 4. k. 380., 21. k. 132.), a kilincs kihúzása által bezárt ajtó kinyitása vasvilla ágának bedugása által (u. o. 46. k. 286.), az ajtózár tolvaj nyelvének kézzel való visszanyomása (u. o. 56. k. 243.).

A betörés fogalmával kapcsolatos egyes *részletkérdések* közül a következőknek kiemelésére szorítkozom:

a) betörésről akkor van szó, ha a tettes az akadály erőszakos eltávolításával az épületbe stb. *kívülről való behatolást* tette lehetővé, ami azonban akkor is fennforog, ha e lehetőséget biztosító tevékenységet az épületen belül fejtette ki (pl. a tettes a falon belülről vág ki oly részt, melyen az éj folyamán kívülről hatol be; *Frank*, 527., E. 30. k. 122., 41. k. 66., 55. k. 210.);

β) a lopás csak akkor minősül betörés címén, ha a tettes ott *lopott, ahova betört*; aki tehát betör a szobába, hogy onnét kihozza a pincekulcsot, az a pincében elkövetett lopásért, hova a kulcs segítségével jutott, a Btk. 336. § 4. pontja szerint minősülő lopásért büntetendő;

γ) a betörés fogalmához elég, ha a tettes az akadályt erőszakkal eltávolította; az *nem szükséges*, hogy a lopás színhelyére *egész testével behatoljon*, elég, ha akárcsak kezével nyúlt be a dologért, vagy horoggal vette azt el (*Heil*, I. k. 214.);

δ) az a körülmény, hogy a tettes *betörés nélkül is bejuthatott volna az épületbe* (pl. nem tudta, hogy az ajtó nyitva van) *nem jön figyelembe*, miért is az ennek ellenére elkövetett betörés a lopást minősítetté teszi (Bjogi Hat. Tára 4. k. 173.);

ε) a *kitörés nem minősít*; aki tehát rendes módon jutott be az épületbe, honnét a dolog elvétele után kitörés útján távozik, betöréses lopásért nem, hanem csak érték szerint minősülő lopásért (s eshetőleg ezzel halmazatban vagyronrgálásért) büntethető (Bjt. 14. k. 398.; *Heil* oly esetben, midőn az elvétel még nem történt meg, az elvitel céljából elkövetett kitörést a 336. § 3. pontja alá vonná, v. ö. I. k. 217.; mi nyilván ellenkezik a törvényakarattal, mely a lopás céljából elkövetett be- és nem kitörést állítja be minősítőként).

β) Bemászás az épületnek stb. belső részébe való olynemű behatolás, mely nem a bejutás rendes módján, hanem bizonyos akadályok leküzdése után a testnek beemelése, belendítése és hasonló mozdulatok által történik. A bemászás fogalma tehát két feltételtől függ: az egyik a bejutás választott módjának *rendkívüli, szokatlan volta*, a másik bizonyos *akadály léte*, melynek leküzdése nem valamely zárókészülék erőszakos félretételével, hanem a tettes testi erejének s ügyességének *izolált kifejtésével* történik (*Olshausen*, 1157., *Illés*, 3. k. 67. I.).

Nem bemászás a *Curia* gyakorlata szerint, midőn vádlott a padlásra az odatámasztott létrán ment fel, mert a rendesen használni szokott úton jutott oda (Bjt. 6. k. 28., 292., 10. k. 236.), de bemászás, midőn a tolvaj a létrát fölmászás céljából rendes helyéről kimozdította (u. o. 18. k. 253.);

számbavehető akadály hiánya címén mellőzendő a minősítés s a Curia figyelemmel e körülményre mindig a konkrét eset szemelött tartásával foglal állást; elvi szabályt adni alig lehet; a német irodalomban *Frank* kísérel meg principialis szabályt adni, mondván: ha az akadály legyőzhető a test függőleges helyzetének változtatása nélkül, úgy nem állapítható meg bemászás (i. m. 527.); *bírói gyakorlatunk* szerint *nem bemászás*: a felmászás az ablakhoz (Bjt. 20. k. 60.), a fára felmászás és benyúlás az ablakon (u. o. 20. k. 13.), a fára felmászás, midőn vádlott az ott ülő tyúkot ellopta (u. o. 53. k. 295.); a derékig érő kerítés átlépése (u. o. 5. k. 100., 291.), az egy méter magasságú vagy ennél alig magasabb kerítés átlépése (u. o. 12. k. 315., 23. k. 272., *Grill, átár*, 8. k. 1784.); viszont megállapítottatott a bemászás annak terhére, ki belépett földszintes szobába az ablakon

át (Bjt. 22. k. 344., 33. k. 243., 48. k. 227., 54. k. 29.), ki bekerített udvarba olyan módon hatolt be, hogy a kapu alatti széles nyíláson bebújt (u. o. 34. k. 253.), ki egy csónakból a hajómalomba bemászott (u. o. 37. k. 7., de nem esik ide, midőn a tolvaj bár csónakon közelítette meg a hajómalomot s annak rendes ajtaján át ment be abba, u. o. 26. k. 224.), ki nyitott ereszszel bíró két méter magasságú ház padlására kocsiderék segítségével hatolt be (u. o. 44. k. 280.).

A részletkérdések közül a következők jelentősebbek:

α) a *lemászás* (pl. pinceablakon át a pincébe) is ideesik (ellenkezően *Balás*, Zsebk. 402. I.), valamint a fal aljának kiásása s az így nyert nyíláson való behatolás (az 1866. évi orosz btk. ezt külön kiemelte);

β) a bemászás fogalmához az *egész testtel*, vagy legalább is a *test felső részével* való behatolás kell (Bjt. 38. k. 265.; *Frank*, 527. szerint legkevesebb egy lábbal való belépés szükséges);

γ) a *kimászás* éppúgy nem minősít, mint a *kitörés*;

δ) az a körülmény, hogy *nem kellett volna bemászni* (mert pl. nyitva volt az ajtó, melyről a tettes nem tudott), itt is közömbös, szóval a 336. § 3. pontjában foglalt minősítés fennforog (ellenkezőleg *Heil*, I. k. 208.); egyebekben a betöréssel kapcsolatos részlet-szabályok irányadók.

A betörést és bemászást érdeklő *közös szabályok* a következők:

α) a betörés és bemászás csak akkor minősít, ha a tettes e cselekményeket *lopás céljából* követte el; aki tehát bár ily módon hatol be az épületbe stb., de csak azért, hogy ott éjjelezen s ott utóbb lopást követ el, csak egyszerű lopásért büntethető (*Frank*, 526.; Bjt. 21. k. 331., 26. k. 140., 36. k. 156., 37. k. 276.; egy esetben azonban a *Curia* ellenkezőleg ítélte, mondván: «a cselekmény minősítésére nem tesz különbséget az, hogy a tettes mi célból hatolt be a bezárt épületbe; Bjt. 55. k. 116.; helyesen cáfolja a Curianak ez álláspontját *Finkey*, v. ö. u. o. 114—115.); 1932. II. 26. B. 786.

β) a betörés és bemászás minősítő hatását nem érinti az a körülmény, hogy a tettes az épületben stb. a lopáson kívül *más* — akár jogilag közömbös vagy megengedett — *cél megvalósítására is törekedett* (E. 53. k. 262. és *Frank*, 526.);

γ) ha a tettes betör vagy bemászik, de mielőtt az elvenni szándékolt idegen dologhoz nyúlt volna, *visszalép*: a Btk. 67.

§-a alapján nem büntethető; ha azonban ugyanakkor, vagy a megteremtett alkalmat felhasználva az épületbe visszatér s ott más dolgot vesz el: amennyiben ez utóbbi cselekménye külön akaratelhatározásból ered, egyszerű lopásért büntetendő, — amennyiben azonban e cselekménye az előző betörési vagy bemászási tevékenységgel egybefoglalódik s ugyanannak az akaratnak megvalósítása, a Btk. 336. § 3. pontja alapján felel (v. ö. idevágólag *Binding*, 1. k. 294—298., *Ebermayer*, 775., *Frank*, 526.); a *Curia* álláspontja idevágólag a következő: aki másnak lakásába élelmiszer lopása céljából bemászik, a lopás büntetettének véghezvitelét megkezdte, ámbár élelmiszert a lakásban nem találván eltávozott; az hogy a tettes a lakásban egyéb holmi elvitelétől tartózkodott, a kísérletből való önkéntes elállásnak nem tekinthető (Bj. Hat. Tára 3. k. 248.);

δ) aki beszámítási képeességgel nem bíró egyént használ fel a betöréses vagy bemászásos lopás elkövetésére, mint közvetett tettes a minősített lopásban bűnös (*Harburger*, 255., *Heil* 1. k. 210.; a német bírói gyakorlatban az ellenkező elv jutott kifejezésre azzal a megokolással, hogy a minősítés alapja a vakmerőség, melynek a cselekmény közvetlen elkövetőjénél kell meglennie; E. 24. k. 87. és *Galtd. A.* 46. k. 41.); a *Curia* is kimondta, hogy aki egy gyermeket a kerítésen át az udvarba betesz és ezzel az udvar ajtaját kinyitattja s azután a nyitott ajtón bemenne követi el a lopást, a Btk. 336. § 3. pontja alapján büntetendő (Bjt. 48. k. 99. 1.).

o) **Feltörés**: a dolgot mások illetéktelen hozzáféréssel szemben védő zárnak vagy megőrző készüléknek nagyobb erőfeszítéssel oly állapotba hozása, hogy az azáltal védett dolgokhoz való közvetlen hozzáférés lehetősége biztosítva legyen (ugyanígy a *Curia* Bj. dtár 11. k. 125., Bjt. 70. k. 27., Grill dtára 17. k. 157.).

A zár oly záróeszköz, melyet kulccsal rendszerint vagy más arra rendelt eszközzel szokás felnyitni. Zár pl. a lakat, a hordó dugója, az ú. n. ólomzár stb., de nem zár a zseben lévő gomb, a pénztárca zárócsatja, a tolozár (Bjt. 5. k. 231.).

Megőrzésre szolgáló egyéb készülék oly tartály, mely nemcsak a dolgok elhelyezésére, összetartására, hanem minden illetéktelen hozzáféréssel szemben azok védelmére is szolgál. Ily értelemben megőrzésre szolgáló készülék a bedugaszolt hordó, a leszögezett láda, a leólmozott zsák, az utibőrönd, a persely stb., de nem az,

hanem csak egyszerű tartály: a ruhazseb, a papírborték, a palack.

Bizonyos fokú erőszak kell a feltörés fogalmához. Amennyiben minimális erő is elég arra, hogy a tettes az akadályt eltávolítva a dologhoz hozzáférjen: nincs feltörés. Így nem feltörés a hordóba csak éppen beleillesztett dugó eltávolítása, az irománytáska rúgós zárának egy ujmozdítással való kinyitása stb. Megjegyzem, hogy állagsértés, dologrongálás nem fogalmi eleme a feltörésnek sem (v. ö. fent 115. l. a betörésnél mondottakat). Az erőszaknak a zár vagy őrzőeszköz ellen kifejtettnek kell lennie, azaz arra kell irányulni, hogy a hozzáférés lehetőségét gátló akadály elháríttassék (*Heil*, 1. k. 220.); az elvett *dologra* alkalmazott erőszak (pl. a tettes lefeszíti a zárt, hogy azt elvehesse) nem viszi át tehát a lopást a 336. § 3. pontjának keretébe. Ha az erőszak kifejtésénél a tettes *robbanóanyagot* vagy *robbantószer*t használt, a minősítésnél az 1924. évi 15. t.-c. 1. §-a jön figyelembe.

A feltörésnek az elkövetett vagy megkísérelt lopással az eszköz és cél viszonyában kell lennie, más szavakkal: a minősítést maga után vonó feltörés csak akkor viszi át a tényálladékot a 336. § 3. pontja alá, ha a zár stb. feltörésével a tettesnek az volt a célja, hogy lopást kövessen el. Helyesen fejezi ki e tételt a *Curia*, midőn kijelenti, hogy: nem nyerhet alkalmazást a 336. § 3. pontja szerinti minősítés, ha a tartály felnyitása nem lopási szándékból történt s a lopási szándék csak a tartály felnyitása után fogamzott meg (Bjt. 74. k. 107.).

Feltörésnek minősítette a *Curia* a leólmozott zsáknak késsel történt felvágását (Bjogi dtár 3. k. 39.), a hordó kifúrását, a hordó dugójának erőszakos beverését (u. o. 1. k. 14., Bj. Hat. Tára 4. k. 404.), a vasúti kocsiira alkalmazott ólomzárnak erőszakos leszakítását, illetve levágását (Bjogi dtár 1. k. 61., 2. k. 193.), a láda elzárása céljából alkalmazott zsinag felvágását és az ólompecsét eltávolítását (Bjt. 51. k. 333.), a leszögezett ponyva felvágását (a lopott tárgyak kocsihoz szögezett ponyvával le voltak takarva, úgy hogy az azokhoz való hozzájutás gátolva volt; ez akadálynak erőművi úton — a ponyva felvágása által — való leküzdése a «feltörés» fogalmát kimeríti; Bjogi dtár 22. k. 66.), a légszusz vezetése szolgáló fővezeték elzáró vasdugó eltávolítását (Bjt. 70. k. 27.), az elszállítás végett vasútra adott, varrással lezárt csomagon a varrás eltávolítását (u. o. 80. k. 103.).

Nem minősítette feltörésnek a Curia: a ruhazseb felvágását (mert a zseb a pénznek inkább csak tartálya, mint megőrzési készüléke s annak felmetszése nem tekinthető valamely fizikai akadály oly erőművi legyő-

zésének, aminőt a feltörés fogalma feltételez; Bjt. 33. k. 307., 72. k. 245.). — a cseréppersely feltörését (u. o. 17. k. 75.), — a zsineggel bekötött nyílású zsák felmetszését (u. o. 66. k. 154.), a leragasztott, vagy lepecsételt levél és csomag felszakítását (Bjt. 6. k. 233., 56. k. 259., de némelykor ellenkezően: Bjt. 13. k. 272., 277.), a nyitott vasúti kocs oldalán levő zárókapocsnak kalapáccsal való kimozdítását (Bjt. 70. k. 224.).

Az irodalom képviselőinek egy részénél (*Fayer*, II. 313., *Heil*, I. 183., *Finkey*, 706., a német írók közül *Wachenfeld*, 377., *Frank*, 528., *Ebermayer*, 777., *Binding*, I. 299., *Gerland*, 455., *Eckstein*, *Gold*. Arch. 61. k. 285.) s egy ideig joggyakorlatunkban is az a nézet erősödött meg, mely szerint a feltörés csak akkor minősít, ha a zár vagy megőrzésre szolgáló készüllet épületben stb. történt fel. A *Curia* ezzel szemben 75. sz. *döntvényében* kimondja, hogy a 336. § 3. pontja alá esik a lopás, ha a lopás céljából a zár vagy megőrzésre szolgáló egyéb készüllet nem az elvétel színhelyén történt fel, mert a 336. § 3. pontjának második fordulójában meghatározott minősítő körülmény annak a nagyobb akadálnak, melyet a tulajdonos vagy birtokos ingó dolgának megőrzésére felállított: a legyőzése, ám e nagyobb akadály itt nem a helyben, hanem a zárban vagy készülletben található; egyebekben hogy a hely itt nem eleme a minősítésnek, támogatja az a tapasztalat is, hogy a megőrzésre szolgáló készülletek ellopásánál a tolvaj szándéka legtöbbször nem a készüllet, hanem tartalmának jogtalan eltulajdonítására irányul (v. ö. *Vajdasfy*, 372.). Részemről a *Curia* álláspontjához csatlakozom annyival is inkább, mert az ellenkező nézet ahhoz az elfogadhatatlan eredményhez juttat, hogy aki a helyszínen törí fel a tartályt s annak tartalmát elviszi, de a tartályt otthagya, súlyosabb büntetés alá esnék, mint az, aki elég merész volt az egész tartályt elvinni.

Ki a nála levő lezárt idegen tartály feltörése után veszi el az abban levő dolgokat: a 336. § 3. pontja szerint minősülő lopást követ el (Bj. Hat. Tára 4. k. 165.), ha azonban a tartályt annak kulcsával együtt adták át neki: cselekménye sikkasztás.

7. A betöréses, bemászós és feltöréses lopás cselekményeinél még a *kísérlet*, a *részesség* s a *halmazat* kérdéseit érdeklő tételek kívánnak megbeszélést.

a) A *kísérletet* illetően nem fér szó ahhoz a bírói gyakorlatunkban is elfogadásra talált állásponthoz, mely szerint — tekintettel arra, hogy e minősített esetek mindenikénél nemcsak a dolog elvétele, hanem a betörés stb. is véghezviteli cselekmény — a betörés,

bemászás, illetve feltörés egymagában, sőt e cselekmények véghezvitelének megkezdése a 336. § 3. pontja szerint minősülő lopás kísérleteként büntetendő.

Igy kísérlet állapított meg, midőn a tettes a bezárt ajtó felfeszítésével, lopás céljából hatolt be sértett lakásába, ahonnan a lopás véghezvitele nélkül távozott (Bjt. 78. k. 57.), midőn vádlott bemászott s tagadta a lopási szándékot, de a bemászást indokolni nem tudta (u. o. 15. k. 141., 19. k. 381.), midőn vádlott a zárt kocsin levő ólompecsétet levágta (u. o. 25. k. 175.), a lakatot feltörte (u. o. 43. k. 399.), a bánya falán lyukat ásott, hogy azon behatolva bányaterméket lohasson (u. o. 53. k. 278.).

b) A *részesség* körében a társtettség és bűnsegély szétválasztása kíván nagy figyelmet. Elvi szabályként szolgálhat irányadóul annak a körülménynek a megfontolása, hogy aki akár a betörésben stb., akár az ezáltal teremtett alkalom kihasználásával a dolog elvételeben vesz részt: társtettes, — aki ellenben csak előkészíti az akadály leküzdését (betörő szerszámokat ad kézre, a létrát — melyen a tettes bemászik — tartja, a tartályt elvinni segíti, de annak feltörésénél nem működik közre stb.), az bűnsegéd.

A *Curia* bűnsegély címén büntette azt, ki fúrót adott a tettesnek a hordó megfúrásához (Bjt. 25. k. 248.), ki a tartókat előzetes megegyezés alapján az elvétel után feltörte (u. o. 23. k. 380.; részemről helyénvalóbbnak találom ily esetben a társtettség megállapítását); — helyesen társtettesként büntette a *Curia* azt, ki a betörésben, bemászásban — habár nem az elvételben — vett részt (Bjt. 5. k. 114., 8. k. 220., 56. k. 243, 59. k. 268., 52. k. 80., 73. k. 97.), ki a zsákot kívül tartotta, melybe a bemászott társak a kukoricát beöntötték (u. o. 11. k. 251.).

c) A *halmazat* többrendbeli kérdése közül különösen a következőkre kívánom a figyelmet felhívni.

A Btk. 336. § 3. pontja szerint minősített lopás bűntettének különtartásával a törvény a lopást és magánlaksértést a cél és eszköz viszonyában álló, két törvényes fogalomba is beilleszkedő normatív egységbe foglalta össze s ez egyrészt — figyelemmel a különösen is védett birtoknak lopással való megsértésére — a rendesenél súlyosabb büntetés alá helyezte, amiből következik, hogy ha a magánlaksértés mint eszközcselekmény enyhébb a lopásnál mint céldeliktumnál, úgy ez utóbbiba beleolvad, — ellenkező esetben, azaz ha a lopás a magánlaksértéssel egyenlő súlyú vagy annál enyhébb: anyagi halmazat állapítandó meg (v. ö. *Kézikönyvem*, 6. k. 121. l.).

Helyesen mondotta ki ehhez képest a *Curia*, hogy a magánlaksértés és lopás tényálladékaiknak a betöréses lopás törvényi egységbe foglalásá-

ból nem következik az, hogy a betöréses lopás büntetőjogi értékelésénél e törvényi egységnek csak egyik része vétessék figyelembe, a másik része ellenben figyelmen kívül hagyassék; ez a törvény nyílt rendelkezésével ellenkező felfogás a Btk. 330. §-ának abban a rendelkezésében is cáfolatát nyeri, amely szerint a magánlaksértés büntetéseért a vádlott csak akkor felel, amennyiben súlyosabb beszámítás alá eső cselekmény nem forogna fenn (Bjogi dtár 19. k. 27.).

Ma már állandó és helyes gyakorlat, hogy az ugyanazon tettes által egy alkalommal ugyanazon sértett kárára elkövetett lopás akkor is egység, ha az egyes cselekmények különbözőkép minősülnek (Zehery, Bjt. 70. k. 211., 72. k. 35.).

Ehhez képest csupán egyrendbeli, a Btk. 336. § 3. pontja szerint minősülő lopást állapított meg a *Curia*, mikor a tettes a lopás véghezvitele céljából betörés útján zárt helyiségbe hatolt, de az ellopni szándékolta tárgyat ott nem találván, azt nyílt helyről lopta el (Bjt. 70. k. 211.), továbbá, midőn a betöréssel ellopni szándékolta ingó dolgot a bezárt helyen nem találván, nyílt helyről más dolgot lopott el (Bjt. 73. k. 97.), — midőn a tolvaj nyílt helyen talált dolog el tulajdonítása után, más dolgok elvitele céljából zárt ajtót fessegetni kezdett, azt azonban akaratán kívül fekvő okból abban hagyta (u. o. 72. k. 35.), midőn vádlott a baromfiketreget abból a célból törte fel, hogy magának a baromfi elvételét lehetségessé tegye, maga pedig nyílt helyen levő dolgot lopott el (u. o. 73. k. 97.).

A betöréssel, feltöréssel elkövetett dologrongálás, mint eszköz-cselekmény s enyhébb deliktum a minősített lopásba feltétlenül beleolvad.

Idevágólag egy esetben, midőn vádlottak közös egytetéssel a panaszos kertjében levő méhesből a méhkasok megerősítésére szolgáló lécnék fejszével történt lefeszítése után három méhkasot azon célból vettek el, hogy azokat jogtalanul eltulajdonítsák, kimondotta a *Curia*, hogy: tekintettel arra, hogy vádlottak szándéka lopásra irányult, a méhesnek megrongálása, miután azzal csak a lopás elkövetésének lehetősége érvényes el, önálló büncselekménynek nem tekinthető és így a 336. § 3. pontja szerint minősülő lopás tényálladékába beleolvad (Bjogi dtár 1. k. 319.).

25. §. A hamis vagy ellopott kulcs használatával elkövetett lopás.

Értékre való tekintet nélkül büntett a lopás, ha a felnyitásra hamis vagy ellopott kulcs használatik (Btk. 336. § 4. p.).

1. A minősítés alapja itt is az erősebben védett birtokot megillető nagyobb oltalom (*Heil*, 1. k. 226.) s a minősítés címe a használt eszköz s ezzel kapcsolatban az elkövetés módja.

2. A lopásnak e minősített esete két — egymással az eszköz és cél viszonyában álló — cselekvésnek egységként értékelt összetevődésében áll: kell a lopás törvényes fogalmát kimerítő *dolog-eltétel* s valamely oly helynek, hol az elvenni szándékolta dolog van vagy a tettes feltevése szerint lehet s amelyhez csak bizonyos *zárókészület* felnyitása után lehet a dolog elvételének keresztülvitele céljából hozzáférni *felnyitása* és pedig vagy *hamis* vagy *ellopott kulcs* használatával.

3. A *zárókészület* fogalmát illetően a fent (v. ö. 118. l.) mondtak irányadók, mégis azzal a megszorítással, hogy ehelyütt csak oly zárok jönnek figyelembe, melyeknek felnyitása bizonyos *mechanikai szerkezetnek* kulcs segítségével való *mozgásba hozatala* útján történik. Nem zár tehát a 336. § 4. pontjának értelmében a tolózár, melynek felnyitása kézzel, a dugó, melynek kivétele kalapáccsal vagy dugóhúzóval történik (de úgy egyiknek, mint másiknak erőszakos felnyitása eshetőleg a fel- vagy betörés fogalmát meríti ki; már az oly dugó, melyet csak arra rendelt különleges eszközzel — csupán ahhoz a dugóhoz illő speciális csavarmentű kulccsal — lehet kiemelni: a zár fogalma alá esik).

4. Kulcs általában oly eszköz, mely a most meghatározott zárókészület rendes felnyitására *mint annak tartozéka* alkalmas és arra használatik. Az ily felnyitó eszköznek nem kell okvetlenül a közéleti fogalom szerinti kulcs alakjával bírni.

A *Curia* gyakorlata szerint kulcs a görbe szeg (Bjt. 33. k. 20.), a görbített sodronydarab (*Márkus*, 9. k. 636.), a görbe vas (Bjt. 29. k. 266.), a vasszeg (u. o. 33. k. 330.), mert mint ez utolsó helyen említett ítéletében a *Curia* megállapítja: kulcs minden eszköz, mely zár felnyitására alkalmas és arra használatik (a *Curia* nem emeli ki a kulcs *tartozék-minőségét*, holott ez a fogalomnak kiemelkedő ismérve; *Binding*, 1. k. 301.).

5. *Hamis kulcs* az a felnyitásra alkalmas eszköz, mely nélküli a zár felnyitására rendeltetését, melyet tehát a cselekmény elkövetésének idején a jogosult a kérdéses zár rendszerinti felnyitására vagy egyáltalában nem, vagy már nem használ. A kulcs valódi vagy hamis minőségét illetően a mondottakból folyóan a *jogosult rendelkezése dönt*; *valódi* a kulcs, melyet vagy eredetileg, vagy utólag, vagy állandó jelleggel, vagy meghatározott időre, de mindenestre a zár rendszerinti felnyitására rendelt a jogosult, — ezzel szemben *hamis* az a kulcs, melyhez e rendeltetés nem fűződik vagy mely e rendeltetést akár a jogosult akaratából akár a rendeltetés további lehetőségét kizáró ténykörülmény folytán

(pl. elvesztés) elvesztette. Hamis kulcs pl. a felső fiók kulcsa az alsó fiókra, az előszoba kulcsa a belső szoba ajtajára, a jogosult által elvesztett s a tolvaj által megtalált kulcs, a bérbeadott szoba kulcsa, melyet a bérlő tudtán kívül a bérbeadó visszatartott — a másodkulcs (mely akkor veszti el pl. valódi kulcs jellegét, ha az előbbi jogosult — személyváltozás esetében — azt a helyébérlőnek nem adja ki; v. ö. *Ebermayer*, Leipz. Zeitschr. 16. k. 252.).

Hamis kulcs a Curia gyakorlata szerint: a vádlott kulcsa a közös szekrénynek sértett által használt külön fiókjára (Bjt. 4. k. 229.), az előszoba kulcsa a lakószobához (u. o. 4. k. 382.), a saját szoba kulcsa az idegen kamarához (Jogt. Közl. 1892. évf. 10. sz.), az elvesztett kulcs (Bjt. 36. k. 50.), az a kulcs, melyet vádlott tévesen saját kulcsának tartott (u. o. 49. k. 37.), mely a lakathoz készült, de amelynek létezéséről a sértettnek nem volt tudomása (u. o. 52. k. 304., 61. k. 229.), — a lakatnak jogosulatlanul megtartott másodkulcsa (Bjogi Hat. Tára 4. k. 407.); megállapítatott e minősítés, midőn vádlott a Wertheim-szekrény tetején heverő több kulcs egyikével nyitotta ki a szekrény ajtaját (Bjt. 77. k. 71.), midőn vádlott birtokában oly kulcsok voltak, amelyek a sértett lakását nyitották és vádlott a kulcsokkal hatolt be oda (u. o. 67. k. 370.); — figyelemre méltó a *Curianak* kijelentése, mely szerint az a körülmény, hogy a valódi kulcs vádlott rendelkezésére állott, nem szünteti meg a hamis kulccsal elkövetett lopásnak minősített voltát (u. o. 54. k. 94.).

6. Kérdés, vajjon az automatából való dologkivettetés nem az elfírt módon (pl. játékelem, gomb stb. bevetésével, vagy úgy, hogy a tettes a fonálon függő kilyukasztott pénzdarabot a kivetés után visszarántja) minősíthető-e hamis kulccsal elkövetett lopásnak? A felelet tagadó, mert nincs felnyitásra szó s így csak érték szerint minősülő lopás állapítható meg (így *Binding*, 1. k. 294. l. 6. jegyz., *Frank*, 530., *Meyer—Allfeld*, 450. l. 32., *Gerland*, 456., *Harburger*, 256., *Liszt—Schmidt*, 623., v. ö. még *Ertl*, Automatenmissbrauch, 1898., 33., 41., *Schels*, Strafl. Automaten-schutz, 1897., 29., *Meili*, Deutsch. Jur. Z., 1898. évf. 382., *Eckstein*, Goldt. A. 61. k. 304.).

Ha az automata nem dolgot ad ki, hanem munkát végez (mér, cipőt tisztít), szórakozást nyújt (zenét szolgáltat, képet mutat) vagy egyéb használatot biztosít (pl. telefonautomata, klozet- vagy mosdóautomata), úgy a jogosulatlan kihasználás — tekintettel arra, hogy dologelvételel nincs szó — lopásnak semmiesetre sem minősíthető a cselekmény, mely — amennyiben a Kbtk. 127. §-ának ismérvei fennforognak — esetleg a furtum usus törvényes fogalma alá vonható. Csalás azért nem állapítható meg, mert nincs tévedésbeesett. Viszont csalás címén lesz büntetendő az automatatulajdonos, ha az automatát üresen tartja (vagy pl. csoko-

ládé helyett fadarabkát vett ki) és illetőleg az ellenszolgáltatás biztos kimaradásának tudatában pénzbevetésre ösztönzi az érdeklődőket, kiknek bevetett pénzüket magának megtartja (*Binding*, 1. k. 295. jegyz.)

7. Lopott kulcs az a felnyitásra rendeltetésszerűen használt kulcs, melyhez a tettes illetéktelen elvétel útján jutott. A törvény ugyan *ellopott* kulcsról beszél, de nyilvánvaló, hogy az *ellopott* szót itt nem szabad a Btk. 333. §-ára alapított értelmezés szerint, tehát úgy fogni fel, mintha a minősítés csak akkor állna meg, ha a tettes a kulcsot jogtalan eltulajdonítási célból vette el; a minősítés alapja ugyanis nem a kulcs ellopásában, hanem annak illetéktelen — habár csak időleges — használatán fordul. Az akadály, amit a tettes itt legyőz: a valódi kulcs körül kifejtett gondosság, minélfogva az a kérdés, vajjon ellopott volt-e a tettes által használt kulcs, attól függően döntendő el, vajjon kellő gondos őrizetből vette-e el a tettes a kulcsot. Nem lesz tehát lopott a kulcs, melynek őrzésére a jogosult akár gondatlanságból vagy könnyelműségből, akár megszokásból nem fejtett ki kellő óvatosságot; nem lopott kulcs tehát pl. a zárban hagyott, az ajtószárfán szegre akasztott, a küszöbre tett kulcs (még ha a lopás elkövetése után magával is viszi azt a tettes), — viszont lopott a kulcs, melyet rejtékhelyről, a jogosult zsebéből, a szőnyeg alól stb. vesz el (bár azt a lopás elkövetése után a jogosultnál hagyja).

Lopott kulcsnak minősítette a *Curia*: a tulajdonos által félretett (állandó gyakorlat, v. ö. *Mutató*, 1. k. 527.), az asztalterítő alá rejtett (Bjt. 36. k. 59.), a gerendára elhelyezett (u. o. 28. k. 40.), az ablakpárkányon rongy alá dugott (u. o. 36. k. 58.), a talált (u. o. 12. k. 92., 162., 49. k. 38.), az asztalfiókból, a szobában levő szegről, a pitvarból, a sértett mellényzsebéből kivett (u. o. 46. k. 228., 229.), a tulajdonos által félretett s a vádlott által előkeresett és próbálgatás után igénybevett kulcs (Bjogi dtár 18. k. 54., *Grill*, Dtár, 19. k. 370.). Ellopott a kulcs a *Curia* helyes megállapítása szerint akkor is, ha azt a tolvaj nem eltulajdonítás, hanem csak a lopásnál való használat végett vette el (Bj. dtár 12. k. 108.), tehát azt nem akarja saját tulajdonává tenni, sőt azt a használat után a lopás elkövetésének színhelyén hagyja; lopott kulcs a jogosított által a jogosítatlanok előtt eltett, félretett, elhelyezett kulcs (Bjogi Hat. Tára 4. k. 406.). *Nem lopott kulcs* viszont az ajtón függő (*Márkus*, 9. k. 638.), az asztalról felvett (Bjt. 26. k. 47., 28. k. 40.), az ajtóra akasztott, mindenki által látható és levehető (u. o. 36. k. 60.), a vádlott jelenlétében a sértett által elhelyezett kulcs (u. o. 46. k. 230.).

8. A részletkérdések közül a következőket tartom szükségesnek kiemelni: a) akit a kulcs keresése közben tettenérnek (Bjt. 39. k. 218.), — akit akkor lepleznek le, amikor hamis kulccsal

az ajtót kinyitni akarja (u. o. 44. k. 315., 55. k. 299.) kíséreltben bűnös, mert a normatív egységhez tartozó eszközcsелеkmény véghezvitelét megkezdette; *b)* aki az álkulcsot megvette, a lopás elkövetésénél azonban nem volt jelen (Bjt. 5. k. 133.), továbbá, aki a kulcsot ellopja, hogy annak felhasználásával más lopást kövessen el (u. o. 33. k. 106.) *bűnsegély* címén büntetendő, mert a kulcs beszerzése még nem része a véghezviteli cselekménynek, — ellenben a kulccsal való felnyitás már kezdő részlete az akár ugyanazon, akár más személy által továbbfolytatott minősített lopásnak, s így nyilvánvaló, hogy aki a hamis kulccsal az ajtót kinyitja, melyen át a tettes bemegy az épületbe s ott elköveti a lopást, *tettestársként* vonandó felelősségre (u. o. 25. k. 99.); *c)* a lopott kulcs használatával elkövetett lopás megállapítása esetében, habár a tettes a kulcsot is ellopta: *halmazatról nincs szó*, mert azt a két cselekménynek a törvény részéről történt normatív egységbe foglalása kizárja. *d)* a Btk. 336. § 4. pontja szerint való minősítésről csak akkor lehet szó, amikor a dolog oly helyen van, hogy hozzá, elvétele végett, csak bizonyos zárókészülék felnyitásával lehet jutni, tehát akkor, amikor a felnyitás a dolog elvételét megelőzi s ekként a felnyitás az elvétellel s nem pusztán az elvitellel függ össze (így a *Curia* midőn vádlott nyitott kapun osont be a kerékpár elvétele végett és csak mivel közben a háziak a kaput bezárták, vette elő a nála levő álkulcsot és nyitotta fel távozhatás végett a kaput; B. II. 992/1929. sz. magánúton beszerzett *curiai* ítélet).

26. §. Közveszély színhelyén és bűnbanda által elkövetett lopás.

Két — a minősítő körülmény alaptermészetének egymáshoz közeledése címén együtt tárgyalható — minősített lopásról szól a Btk. 336. § 5. és 6. pontja. Az 5. pont szerint minősített a lopás, ha az csata, tűzvész, vízáradás vagy más közveszély színhelyén vagy közelében követték el, — a 6. pont rendelkezéséhez pedig minősített, ha elkövetésénél rabló- vagy tolvajszövetségnek két vagy több tagja működött közre.

Az első esetben a minősítés *alapja* az a körülmény, hogy közveszély idején a vagyonvédelem kötelékei erősen meglazulnak, miért is a fogyasztékossá vált fizikai védelmet jogi védelemmel kell

pótolni; a második esetben pedig annak a megfontolásán *nyugszik* a lopásnak súlyosabb büntetés alá vonása, hogy a vagyonbiztonságot fokozottabb mérvű veszély fenyegeti, amidőn a dolgainak birtokában levő fizikai túlerővel áll szemben, azaz amidőn a vagyont támadók oly szövetség tagjai, mely általában lopás vagy rablás elkövetésére alakult. Mindkét esetben *gyengébb lett a vagyonbiztonság*; ott objektív közveszély eredményeként, — itt a támadók állandó rákészültségének következményeként — s így mindkét esetben a jognak feladata az elerőtlenedett magánvédelmet súlyosabb megtorlás kilátásba helyezése útján közvédelemmel kiegészíteni.

I. Közveszély színhelyén elkövetett lopás. A közveszély fogalmát a törvény nem határozza meg, sőt midőn a csata, tűzvész, vízáradás eseteire példaszerűen utalva e kifejezésért azzal az *általános* záradékkal rekeszti le: «vagy más közveszély», nyilvánvaló, hogy a megelőző exemplifikációval nem a közveszély *minőségére kívánt* utalni, mert akkor «más hasonló közveszély» megjelöléssel élt volna, hanem a minősítő körülménynek, azaz általában a közveszélynek azzal az *objektív* kihatású következményével számol, mely a védelmet ily helyzetben úgyszólván nélkülöző dolgok elvételi cselekményének akadálymentes elkövetési lehetőségét megnyitó hatásban nyilvánul meg. Lévéen ezekből folyólag a minősítés alapja nem az a nagyfokú erkölcsi eltévelyedés, tehát *szubjektív* vonás, mely a tettes egyéniségét jellemzi annál fogva, hogy a részvét követelte segítség helyett bajban levő embertársait kapzsiságból megkárosítja, — hanem az az *objektív* körülmény, hogy a védelemhiány a dolgokhoz való hozzáférés alkalmát teremti meg, melyet a tettes kihasznál: a közveszély fogalma ezekhez képest konstruálandó meg.

Közveszélyen a törvény szellemében oly — egyedileg és szám szerint meg nem határozható — személyeket és dolgokat fenyegető veszély értendő, mely a vagyont védelmen kívüli vagy ehhez közel eső állapotba hozza. A csata, tűzvész, vízáradás mindenestre a közveszély fogalma alá esnek, de odaszámít minden oly helyzet, melynek az a hatása, hogy a vagyont védtelen állapotba sodorja. A minősítés tehát akkor foghat helyt, amikor a tettes oly közveszély előidézte körülmények között követi el a lopást, amely meglazítja a személy és vagyon között egyébként létező kapcsolatot s vagy kizárja, vagy jelentékenyen megnehezíti a vagyonvédelem normális érvényesítését.

A *csata*, *tűzvész*, *vízáradás* fogalmai a közéletben szokásos értelemben veendőek. Más közveszélyen értendő többek között a földrengés, nagyobb zivatar, robbanás, vonatösszettközés, hajótörés, forradalmi megmozdulás, bányabeomlás, lavinalecsuszamlás, lávakiöntés és hasonlók, de mindig csak akkor, ha ezek oly mérvűek, hogy a vagyonvédelmet jelentékenyen elerőtlenítik. Nem minősít tehát egyfelől a magánveszély (egyes meghatározott személyeket vagy dolgokat fenyegető veszély), de nem az oly közveszély sem, mely nem gyengíti le a vagyonvédelmet (pl. a járvány, bár magán hordhatja a közveszély jellegét, de rendszerint nem jár a vagyonvédelmet elernyesztő következménnyel).

Azzal a kijelentéssel, hogy nemcsak a közveszély színhelyén, hanem annak közelében elkövetett lopás is büntettnek minősül, a törvény kifejezetten megerősíti azt az előbb következtetés eredményeként leszűrt álláspontot, hogy az a lopás esik a 336. § 5. pontjában meghatározott minősített lopás fogalmi körébe, melyet a tettes a dologvédelemnek a közveszély okozta megfogyatkozásából származó alkalom felhasználásával követ el; a vagyonvédelem csökkent volta ugyanis nemcsak a közveszély színhelyén, hanem azon körzeten belül is mutatkozik, amelyet a közveszélyből származó zavar hullámai elérnek. Így *csata* esetében a minősítés nem szorítkozik csupán azon a helyen elkövetett lopásokra, ahol a harc folyik, hanem a hadszíntérnek azon helyein elkövetettekre is, ahonnan a lakosság menekül; a *tűzvész* minősíti úgy az égő házban levő dolgok ellopását, mint azoknak elvételét, melyeket a félelmükben menekülők valahol a közelben felhalmozhatnak, s ugyanez áll a *vízáradásra* s a *közveszély egyéb eseteire*.

A bírói gyakorlatból a következő kijelentések közlésére szorítkozom: *csata*, a 336. § 5. pontja megállapítandó, ha a lopás a benső hadszínterületen akkor követtetik el, amikor a katonaság az illető területet elhagyja (Bjt. 59. k. 302.); nem alkalmazható e minősítés pusztán azon az alapon, hogy a cselekményt ellenséges megszállás színhelyén követték el (u. o. 72. k. 99., *Grill*, 18. k. 203.); — *tűzvész*, aki tűzoltásnál működő egyénnek kabátjából lop, e pont alapján büntetendő (Bjt. 39. k. 204.), tűzvész színhelyének közelében a tűzoltók lámpájának ellopása e pont alá esik (u. o. 60. k. 260.), tűzveszély elől történt menekülés közben elkövetett lopás minősített (u. o. 31. k. 5.), — *tűzvész* pusztítása elől megmentett tárgyak eltulajdonítása a tűzvész után minősített lopás (u. o. 25. k. 361.), a döntés helyesége nézetem szerint azon fordul, vajjon a tűzvész okozta zavar kihatott-e még arra a helyre és időre, szőlőben álló borház égése alkalmával történt lopás nem vonatott e pont alá (u. o. 21. k. 35.), távoli tűzlárma alatt történt lopás nem minősített (u. o. 23. k. 131.), aki gyújtogatást követ el,

hogy a zavarban lophasson, nem büntetett e pont alapján, hanem csak gyújtogatás miatt (u. o. 36. k. 246.; részéről mi akadályát sem látom ily esetben a gyújtogatással anyagi halmazatban a minősített lopás megállapításának); — *vízáradás*, árvíz idején munkás szűrőnek ellopása e pont alá esik (u. o. 23. k. 127.), mellőzték bíróságaink e pont alkalmazását, midőn vádlott az árvízborította földekről kukoricát lopott (u. o. 20. k. 280.), midőn a folyam áradása következtében vízmentes helyre szállított ingókat lopta el (u. o. 22. k. 120.), midőn az árvíz által elsodort szálfák kimentését vállalta és ezek közül néhányat eltulajdonított (u. o. 43. k. 12.); *más közveszély*; nem közveszély a zsidók elleni izgatott hangulatot előidéző zsidófosztogatás (u. o. 11. k. 246.); az esőzés következtében bizonyos kisebb területen összegyülemlött s bár egyes épületeket vagy helyiséget veszélyeztető nagyobb víz közveszélynek még nem tekinthető (u. o. 28. k. 280.).

II. Bűnbanda által elkövetett lopás. Bűnbanda: két vagy több személynek előre meg nem határozott lopások vagy rablások elkövetésére történt szövetkezése. A minősítés *feltétele*, hogy az ilyen célú bandának legalább két tagja működött legyen közre a lopás elkövetésénél. Hogy az elkövetésnél résztvevők mily minőségben működtek közre vagy kívántak közreműködni, az közömbös; nem feltétel tehát, hogy mindeniknek valóságos vagy tervezett közreműködése a tettesség fogalma alá essék (ellenkezőleg *Frank*, 532., *Ebermayer*, 782., *Olshausen*, 1177., *Meyer—Allfeld*, 451., *Villnow*, *Raub und Erpressung*, 1878., 29., mely álláspontnak a német btk. szóhangzatához képest van ugyan némi alapja, mert a 243. § 6. pontja szövege így hangzik: «Zur fortgesetzten Begehung... verbunden haben», — mindennek ellenére nem kívánnak tettesi elhatározást vagy közreműködést: *Gerland*, 450., *Höpfner*, *Diebstahl und Unterschlagung*, 1910., 83.). Ha *meghatározott* lopás vagy lopások elkövetésére szövetkeztek többen, úgy a minősítésnek nincs helye és mindenik közreműködő az érték szerint minősülő lopásban mondandó ki bűnösnek és pedig a részesség szabályai szerint.

A gyakorlatban is felmerült az a vitás kérdés, vajjon *megáll-e a minősítés*, ha csupán két személy alkotja a bűnbandát, igenlően döntendő el, mert a tolvajszövetség fogalmához nem kíván a törvény kettőnél több személyt; ha azonban csak ketten szövetkeztek, a már említett feltétel: hogy a lopás elkövetésénél legalább ketten közreműködtek legyen, ily esetben úgy értendő, hogy a minősítéshez mind a kettőnek közreműködése szükséges (*Heil*, 1. k. 251.).

További kérdés, vajjon az egyes közreműködők *mily minőségben vonassanak felelősségre*: valamennyien mint társtettesek-e,

avagy kiki a maga tevékenységének értékelése szerint. A *Curia* egy esetben arra az elvi álláspontra helyezkedett, hogy: az előzetes szövetkezés oly kapcsolatot létesít a szövetkezők között, melynélfogva azok a szövetkezésből kifolyóan elkövetett egyes lopások tetteseinek tekintendők, tekintet nélkül arra, hogy a szövetség egyik vagy másik tagja egyes lopások elkövetésénél nagyobb vagy kisebb tevékenységet fejtett ki (*Grill*, 8. k. 1824. sz.). *Részemről* kezdettől fogva helytelenítettem e tételt (v. ö. *Tankönyvem*, II. k. 525. l.) s nézetemet utóbb a *Curia* is honorálta, kimondván, hogy: a tolvajszövetség tagjainak közreműködésével elkövetett lopásoknál is a tettesség és részesség szabályait kell alkalmazni éppen úgy, mint pl. a szolgálati viszonyban vagy a házközösségben elkövetett lopásnál s ehhez képest tettesnek csak azt lehet tekinteni, aki elkövetési cselekedetet visz véghez a lopásnál, tehát bemászik, a zárt feltőri vagy hamis kulccsal kinyitja, az ingót elveszi stb., ellenben bűnszegédnek kell tekinteni a tolvajszövetségnek azt a tagját, aki a lopás elkövetését csupán előmozdítja pl. őrtállással, a betörőszerszám, a hamis kulcs megszerzésével (Bjt. 72. l. 40., v. ö. ugyanitt *Zehery* megjegyzését). A mondottakból következik, hogy a minősítés akkor is megáll, ha a közreműködők egyike tettes, a másika felbujtó (v. ö. *Binding*, I. k. 304. l. 3. jegyz., *Harburger*, 258., *Blesse*, Grenze und Formen, 1928. 64., *Olshausen*, 1178.).

Ha a bűnbanda tagjai több lopást követtek el, úgy mindenik a 336. § 6. pontja szerint minősül s egy-egy vádlott terhén anyagi halmazatba foglalandó.

A bírói gyakorlatban a most közölt elvek legnagyobb részét kifejezésre jutottak. Így a *szövetség fogalmát* illetően kimondotta a *Curia*, hogy két személynek számos, előre meg nem határozott számú lopásban való megegyezése tolvajszövetség (Bjt. 69. k. 304.; megelőzően ellenkező határozatok, így Bjt. 19. k. 136.); három tolvaj összebeszélése vásári lopásokra e pont alá esik (u. o. 21. k. 252.), lopások elkövetésére szövetkezés állapított meg, amikor ugyanazok a közreműködők 2–6 ízben, hasonló körülmények között követtek el lopásokat (u. o. 73. k. 127.); előre nem látott és előre meg nem határozott számú lopások elkövetésében való megállapodás a tolvajszövetség fogalmát kimeríti, tekintet nélkül arra, hogy a szövetkezés tartós és állandó volt-e (u. o. 69. k. 332.); tolvajszövetség csak akkor forog fenn, ha több, határozatlan számú lopás elkövetésére történt összebeszélés (u. o. 72. k. 159.) 82. k. 45.); a tolvajszövetség megállapítását nem zárja ki az, hogy esetleg valamennyi lopást ugyanazon sértett kárára követték el (Bjt. 82. k. 46., régebben ellenkezőleg így Bjt. 34. k. 301.); — a személyek száma tárgyában kimondja a *Curia*, hogy a 336. § 6. pontjában említett tolvajszövetséghez kettőnél több sze-

mély egyesülése nem szükséges (Bjogi dtár 19. k. 97., Bjt. 78. k. 116., 79. k. 304.); *nincs tolvajszövetség*, ha a szövetkezés csak egy alkalomra történt (Bjt. 23. k. 268.), a két vásárra szóló, de egyenként keletkezett lopási szövetkezet nem esik e pont alá (u. o. 24. k. 267.); tolvajszövetség nem állapítható meg akkor, ha a vádlottak számuk, elkövetési idejük és módjuk tekintetében előre meg nem határozott lopások elkövetésére előzetesen nem társultak, hanem azokat az esetenként kínálkozó alkalmak szerint a helyszínén éppen jelenlevők ott nyomban támadt, önálló és egymástól független elhatározás alapján követték el (Bjogi dtár 18. k. 53., *Grill*, 19. k. 371.); a *közreműködés értékelése*: e minősítés mellett is alkalmazni kell a tettesség és részesség szabályait (Bjt. 72. k. 35.); *halmazat*: a tolvajszövetség tagjai által különböző időben, különböző helyeken és különböző módokon elkövetett lopások anyagi halmazatban levőknek tekintendők (Bj. Hat. Tára 4. k. 317., Bjt. 52. k. 260., 34. k. 297.); anyagi halmazatot állapított meg a *Curia*, mert vádlottak a lopásokat — bár egy alkalommal, de esetenként a helyzethez mért külön elhatározással, a szükségnek megfelelő más-más módon és különböző sértettek kárára követték el, ami a folytatólagosságnak az állandó bírói gyakorlat által kifejlesztett egységeitő jogi fogalmának éppen az ellentéte, továbbá mert nincs olyan törvényi rendelkezés sem, amely a tolvajszövetség részéről elkövetett lopásoknak jogi egységbe foglalását előírná (Bjt. 82. k. 16.).

27. §. Szolgálati, házközösségi, közhivatalnoki s közhivatalnoki jelleg színlelésével elkövetett lopás és a katonai lopás.

A Btk. 336. §-ának további négy pontjában a minősítés alapja, hogy a bizonyos személyekkel szemben eléggé nem védhető dolgoknak a létező vagy megteremtett alkalom kihasználása során történt elvétele fokozottabb közvédelmet követel, amit a jog úgy teljesít, hogy az ily körülmények közepette elkövetett lopást súlyosabban, nálunk értékre való tekintet nélkül, büntettként bünteti. A minősítés tehát *objektív szempontokon* nyugszik, amelyek mellett — különösen a szolgálati és közhivatalnoki lopásnál — a köteles hűség és bizalom megszegésének erkölcsi és tehát *szubjektív* mozzanata is figyelembe jön.

I. *Szolgálati lopás*. A Btk. 336. § 7. pontja értelmében értékre való tekintet nélkül büntett a lopás, ha azt: *szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követ el*.

E minősítésnél figyelembejövő fogalmak: 1. *a szolgálatban álló* (mint elkövető), 2. *a szolgálatadó* és 3. *az ennek házához tartozó személyek* (mint sértettek).

1. Szolgálatban álló személy az, aki másnak háztartási, gazdasági, ipari, kereskedelmi vagy irodai teendői körében, habár csak rövid ideig tartó, de mégis állandó jellegű szolgálatra rendszeres időszaki fizetés vagy javadalmazás mellett van alkalmazva. E fogalomban különösen két ismérv jelentős; az egyik a viszony állandósága, a másik a fizetés.

Az állandóság folytonosságot tételez fel, azaz bizonyos időszaki visszatérőségben megnyilatkozó szabályszerűséget. Megjegyzendő, hogy ez a folytonosság, tartósság nem egyértelmű a kizárólagossággal; állhat valaki egyidejűleg többeknek szolgálatában is (pl. a havibér mellett felfogadott takarítónő). Nem szolgálatban álló az állandóság ismérvének hiánya címén pl. a napszámos (62. sz. döntvény), a házivarrónő.

A bírói gyakorlat szerint nem szolgálatban álló, mert nincs állandó szolgálati viszonyban: az egy alkalomra felfogadott fuvaros (Bjt. 3. k. 111.), a nyomtatás végett felfogadott munkás (u. o. 4. k. 8.), a feles (u. o. 21. k. 293.), a próbaidőre felfogadott egyén (u. o. 26. k. 89.), a felfogadott, de szolgálatát még el nem foglalt cseléd (u. o. 55. k. 83.), aki felmondás nélkül elbocsátható (u. o. 37. k. 284.), a darabszámra saját lakásán dolgozó munkás (u. o. 59. k. 23.); a takarítónő (u. o. 28. k. 297., 45. k. 59.), a havibér mellett felfogadott bejáró szoptatós dajka (u. o. 51. k. 12.); részemről e két utóbbi esetben megállapítanom a szolgálatban állást, mert a fizetést élvező s a nap meghatározott szakáiban bejáró munkás szolgálati viszonya magán hordja a tartósság jellegét (ellenkezőleg Engel Sándor, Bjt. 51. k. 9.); a magánosokhoz kiadott hadifogoly, mert ez továbbra is a kormány hatalma alatt maradván, helyzete szolgálati viszonynak nem tekinthető (Bjt. 71. k. 76., 73. k. 255.).

A fizetés, melyen a tartósság jellegével teljesített munka vagyoni ellenértéke értendő, nemcsak a pénzbeli — időszakonként folyósított — ellenszolgáltatás, hanem mindennemű anyagi javadalmazás. Hogy évi, hónapi vagy heti fizetés mellett történt-e a felfogadás, az a szolgálatban állás fogalmának szempontjából közömbös. A napidíjas (naponként fizetett) munkateljesítés nem esik a szolgálati viszony körébe, mert nélküli az állandóság jellegét (62. sz. döntvény, melyet Heil, 1. k. 258. helytelenít.)

Szolgálatban álló személy a Curia gyakorlata szerint: az iparos- és kereskedősegéd (53. sz. döntvény), a nem napszámosra, de esetleg a felvállalt munka színhelyén kívül darabszámra dolgozó kézművesmunkások, valamint gazdasági tiszték (az 53. sz. döntvény megokolása); a gyári munkás, ki csak felmondás mellett bocsátható el és pedig akkor is, ha bére naponkénti összegben van meghatározva (Bjogi dtár 2. k. 192), a 14 napi felmondás mellett alkalmazott gyári munkás, kinek fizetése ugyan nap-

számra volt megszabva, de azt havonta kapta ki (u. o. 2. k. 211.), — az ügynök, ha állandó szolgálatra kötött a szerződés (Bjt. 63. k. 74.), a bankszolga (u. o. 64. k. 203.), a kereskedőtanonc (u. o. 19. k. 119.), a vasúti éjjeli őr (u. o. 9. k. 116.), a vasúti kalauz (u. o. 6. k. 402.), az államvasúti alkalmazott a szállítás végett feladott poggyászon elkövetett lopás esetében (u. o. 65. k. 249., újabban a Curia ilyenkor a 336. § 1. pontját alkalmazza s ezenfelül a 7. pont szerinti minősítésnek nem ad helyet, Bjt. 70. k. 79., 155., 74. k. 181., s ez a helyes álláspont, mert a 7. pont szerinti minősítés alá a magánjogi, a 9. pont szerinti minősítés alá pedig a közjogi szolgálati viszony tartozik), az ügyvédsegéd (u. o. 10. k. 323.), a vasúti napidíjas kocsisztító (u. o. 37. k. 104.), a kondás a sertéstulajdonos községi lakosokkal szemben (u. o. 9. k. 329.), a tényleges szolgálatot teljesítő katonai katonai kincstár sérelmére elkövetett lopás esetében (Kolosvári tábla, u. o. 70. k. 209., u. itt Tóth György megbeszélése; ellenkezően a budapesti tábla u. o. 70. k. 218., Curia 72. k. 43.; részemről ez utóbbi nézethez csatlakozom, mert a tényleges katonának az állammal szemben való katonai szolgálati viszonya a véderőtörvényen alapuló közjogi jellegű viszony, tehát nem a szolgálatadó és a szolgálatot tevő között létrejött szerződésen alapuló olyan magánjogi viszony, mely a 336. § 7. pontjának alkalmazásához megkívánatik), a székesfőváros elektromos műveinek alkalmazottja a szolgálatadó sérelmére elkövetett lopás esetében (u. o. 78. k. 119.), elvi jelentőségű s a minősítés alapjára is rávilágító a Curia következő kijelentése: nem csupán a cselédnek lopása minősül a 336. § 7. pontja szerint, hanem a sértett részére állandó szolgálatot teljesítő más személynek (szolgálatra beosztott hadifogoly; de ellenk. v. ö. Bjt. 71. k. 76., 73. k. 255.) lopása is; e minősítésnek a köteles hűség megszegésén felül az az indoka, hogy a szolgálati viszonyból eredő állandó együttlét folytán nehezebb a magárvédelem (Bjogi dtár 13. k. 5. 1.).

2. Szolgálatadó az a személy, ki a szolgálatban álló személy szolgálati viszonyának meghatározásában a törvény korlátain belül (v. ö. egyebek között az 1876 : XIII., 1875 : XXXVII., 1884 : XVII. 1898 : II., 1899 : XLH., 1900 : XXVIII., 1900 : XXIX., 1907 : XLV. t.-cikk) döntő szóval bír.

Ehelyütt megállapítani kívánom, hogy a 336. § 7. pontja nemcsak akkor alkalmazandó, amikor a szolgálatadó tulajdonosa és birtokosa az elvett dolognak, hanem akkor is, ha az elvett dolognak más a tulajdonosa, mikor is figyelmen kívül marad, vajjon tartozik-e a szolgálatadó a tulajdonosnak kártérítéssel, mert a minősítést nem a szolgálatadó kártérítési kötelezettsége, hanem meglopotti minősége állapítja meg (Heil, 1. k. 259.).

3. A szolgálatadó házához tartozó személy az, aki a szolgálatadónak vele élő hozzátartozója, háznépének tagja (a cseléd), ki habár csak ideiglenesen tartózkodik a szolgálatadónál, de annak házi rendjébe beilleszkedik (szálló-vendég, de már a látogató

nem). A házhoz tartozóság jellemzője rendszerint a lakásban és étkezésben részesülés, de — a körülményekhez képest — megállapíthatja azt egyedül a lakás élvezete is (már a csupán étkezésben részvétel ritkábban; az ú. n. pensióban lakó és étkező, vagy csak lakó egyén házhoz tartozó, a csupán ott étkező nem az).

A *Curia* gyakorlata szerint házhoz tartozó: a gazda vendége (Bjt. 10. k. 201., de ellenkező határozat u. o. 57. k. 301.), a cseléd-társ (Bjt. 11. k. 216., erre utal a 24. sz. döntvény is), a főnök hozzátartozója, kit az iparos lopott meg (Bjt. Hat. Tára 1. k. 156. l., 53. sz. döntvény); a bérbeadó cselédje által a lakásbérlő ellen elkövetett lopást a *Curia* nem vonta a 336. § 7. pontja alá (Bjt. 41. k. 49.), nézetem szerint helytelenül, mert az albérlő, ki a bérlő szobájában lakik s kihez a bérlő cselédjének (takarítás stb. címen) bejárása van, lényegileg époly mértékben ki van szolgáltatva a cseléd visszaéléseinek, mint a főbérlő; az albérlő vagyonvédelme a cseléddel szemben mivel sem erősebb, mint a főbérlőé s mert a házhoz tartozósággal a törvény ép arra a viszonylatra utal, melyben a magánvédelem gyenge, nyilvánvaló, hogy az albérlő házhoz tartozónak tekintendő; ugyanígy, de némileg más megokolással *Finkey*, v. ö. Bjt. 41. k. 50. l.).

A szolgálati lopással kapcsolatban különös jelentőséghez jut a bűnrészesség és illetőleg a szolgálatban állóság (röviden cseléd-minőség), mint személyes tulajdonság büntetőjogi értékelésének kérdése. Az irodalomban (v. ö. idevágólag részletesen a *Személyes tulajdonságok és körülmények tana* című monografiámat 215. l.) s ma már a gyakorlatban is elfogadott tétel, hogy a nemcseléd részes, amennyiben a vele együttműködő cselédnek e minőségét, — mint eszköztulajdonságot — tehát ebből eredőleg a könnyű hozzáférhetőség alkalmat kihasználta vagy erre számított, maga is a Btk. 336. § 7. pontja szerint minősülő lopásért felel.

A bírói gyakorlatban idevonatkozóan a következő elvek jegyeztek ki: a részes cseléd a nemcseléd által elkövetett lopás esetében a Btk. 336. § 7. pontja alapján büntetendő (47. sz. döntvény, Bjt. Hat. Tára 1. k. 153.); a részes nemcseléd a cseléd által elkövetett lopás esetében, ha mint társtettes működik közre és a szolgálati viszony tudtában és felhasználásával vesz részt, szintén a Btk. 336. § 7. pontja alapján vonandó felelősségre (elvi, Bjt. Hat. Tára 3. k. 81., újabban Bjt. 65. k. 87–88., Bjt. Hat. Tára 2. k. 120.); legutóbb kimondotta a *Curia*, hogy a felbujtó szolgálati viszonya az extraneus tettesek lopását a 336. § 7. pontja szerint nem minősíti, ha a lopást nem a felbujtó szolgálati viszonyát felhasználva követték el (Bjt. 68. k. 257.).

II. Házközösségi lopás. Egyedül a könnyű hozzáférhetőség alkalmának kihasználása címen minősíti büntetetté a törvény a

lopást, mely a tolvajjal házközösségben, vagy közös háztartásban élő személy ellen követetik el (Btk. 336. § 8. pont). A törvénynek e rendelkezése nyilván kiegészítője a 7. pontban meghatározott minősítéseknek, mert oly személyek is lehetnek házközösségben, illetve közös háztartásban, akik között nincs szolgálati viszony, miből következik, hogyha a tolvaj egyszersmind szolgálati viszonyban is áll a sértettel, úgy csak a 336. § 7. pontjára alapítandó a minősítés (ugyanígy *Illés*, 3. k. 81. l.).

A házközösség az együttlakásra utal, a közös háztartás pedig azt jelenti, hogy többen ugyanazon a helyen úgy az étkezelést, mint egyéb életszükségleteiknek (fűtés, világítás stb.) fedezését közösen intézik s ezek költségeit együtt viselik (v. ö. e fogalomra *Merkel*, *Holtz*. Hb. 4. k. 415., *Frank*, 543., *Olshausen*, 1226.). Különösen az együttélő családtagok esnek e fogalom alá és pedig tekintet nélkül az alapul szolgáló együttélés törvényes vagy törvénytelen voltára.

A *Curia* gyakorlata szerint házközösség, illetőleg közös háztartás forog fenn: együttes étkezés esetén, bár csak az egyik viseli a költségeket (Bjt. 36. k. 323.), házközösségben van az iparossegéd gazdájával és segéd-társaival (u. o. 11. k. 200., 25. k. 189.), a gyermek a szülőkkel (u. o. 33. k. 12.), az apa és fiú, ha együttlaknak (u. o. 36. k. 322.), a férj nejevel, habár neje lakásába csak látogatába jött (u. o. 27. k. 317.). — általában elvi szabályként követi a judikatura azt a tételt, hogy a házközösséget az együttlakás, a közös háztartást az együttétkezés állapítja meg (u. o. 46. k. 222. l.); — figyelemmel ez elvi szabályra mellőzte a *Curia* a házközösség, illetőleg a közös háztartás címen való minősítést: a rövid ideig tartó látogatásból eredő együttartózkodás (Bjt. 43. k. 107.), a laktanyában való együttlakás (u. o. 49. k. 188.) esetében, továbbá annak irányában, ki napi fizetésért fogadott el szállást és étkezelést (u. o. 53. k. 298.); nincsenek házközösségben a *Curia* szerint a hónapos szoba bérlője a bérbeadóval (u. o. 45. k. 395., 49. k. 96.), a kórházi ápoló a beteggel (u. o. 13. k. 224.), a vendég a neki szállást adó gazdával (u. o. 24. k. 386.), az ugyanazon uszályhajón, de külön szobában lakó és külön étkező egyének (u. o. 55. k. 165.), az ágybérlő sem ágybérlő társával, sem az ágy bérbeadóival (u. o. 17. k. 121.), a közös műhelyben dolgozó iparossegédek (u. o. 19. k. 94.), a szolgálati idő alatt ugyanazon rendőri szobában tartózkodó rendőrök (u. o. 13. k. 224.).

A házközösség s közös háztartásban élés egyébként a Btk. 336. § 8. pontja szerint minősülő lopásnak alig lényeges körülménye, mely mint eszköz jellegét magánhordó viszony a minősítés tekintetében kihat azokkal a sértettel közös háztartásban nem élő részesekre is, kik a közös háztartásban élő elkövetővel eme viszo-

nyának tudatában vesznek részt a lopásban és illetőleg kik mint extraneus részesek, a lopást ennek a viszonynak mint az elkövetést könnyítő körülménynek felhasználásával követik el (v. ö. *Angyal*, Bjt. 62. k. 164.).

A *Curia* e tételt úgy fejezi ki, hogy: a közös háztartásban élés nem személyes tulajdonság, hanem tárgyi vonatkozása a közös háztartásban élőknek s így az a Btk. 74. §-a alá nem vonható (Bjt. 62. k. 168.).

III. Közhivatalnoki lopás. A Btk. 336. § 9. pontja értelmében értékre való tekintet nélkül büntett a lopás, ki azt mint közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el. A minősítés alapja hármias: a) a hivatali tisztesség megsértése, b) a közbizalommal való visszaélés és c) a hivatali minőségnek, mint az elkövetést könnyítő eszköztulajdonságnak felhasználása.

A közhivatalnak fogalmára a Btk. 461. §-a irányadó. Itt újból hangsúlyozom, hogy a 336. § 9. pontjának alkalmazhatóságát a közjogi szolgálati viszony alapozza meg; magánjogi szolgálati viszony fennforgása esetében a 336. § 7. pontja alkalmazandó (v. ö. fent 133. l. és az ott közölt judikatúra). Egyebekben az nem kell, hogy a közhivatalnok hivatalos eljárása közben kövesse el a lopást, elég, ha közhivatalnoki állásánál munkakörénél, az állásával járó bizalomnál fogva könnyebben juthatott az elvett dologhoz (*Isaák*, *Zsebk.* 224.) — tehát az elkövetésnél hivatali jellegét használja fel.

Nem ritkán az élen fordul az a kérdés, vajjon a közhivatalnok által elkövetett visszaélés lopás-e vagy sikkasztás (az előbbi esetben a 336. § 9. pontja, az utóbbiban a 462. § jön alkalmazásba). Így sokáig ingadozó volt a gyakorlat abban a kérdésben, vajjon a postai alkalmazottnak az a cselekménye, amellyel a postai küldeményből (nem értékűküldeményből) az abban levő értékűtárgyat kiveszi és jogtalanul eltulajdonítja, közhivatali lopás-e vagy közhivatali sikkasztás (v. ö. *Zehery* idevágó cikkét a Bjt. 82. k. 49. l. s az ott közölt judikatúrát). A *Curia* legújabbban 27. számú jogegységi döntvényében hivatali sikkasztásnak minősíti az ily cselekményt. E határozatot — figyelemmel a meggyőző okfejtésre — teljes mértékben magamévá teszem (v. ö. Bjt. 83. k. 42. l.; a kérdés részletesebb megbeszélésére a Sikkasztásról s a Közhivatali bűntettekről megírandó kötetemben fogok kitérni).

A joggyakorlatból a következő ítéletek jelentősek: a hivatalszolga, aki hivatalos papírt 4—5 frt értékben elajándékoz, e pont alapján bűnös

(Bjt. 44. k. 41. l.), a rendőrök, kik hivatali kiküldetésüknél fogva jutottak abba a helyzetbe, hogy a sértett pénzének egy részét elvegyék, a lopást közhivatalnoki jellegük felhasználásával követték el (u. o. 61. k. 93.); a közhivatalnoki jelleg megállapítása szempontjából közömbös, hogy az illető tette fogadalmat (u. o. 72. k. 160.); — a Máv. személyzetének tagját a Btk alkalmazása szempontjából úgy kell tekinteni, mintha közhivatalnok volna (Bjogi dtár 12. k. 39.), ugyanez a szabály áll a Máv. napi-díjasára (u. o. 8. k. 88.), vonatfékezőjére (u. o. 18. k. 55), a postamesterre (Bjt. 69. k. 303.), általában az állami üzem alkalmazottjára, ha arra nézve annak közhivatalnoki minőségét a törvény kimondja (u. o. 74. k. 181.); e pont szerint bűnös az a vádlott, ki a lóosztályozó bizottság által tőle átvett lovát a katonai igazgatás közegének közreműködésével a lószabályozó bizottság által meg nem vizsgált értékesebb lóval kicserélte (Bjogi dtár 9. k. 236.); nem közhivatalnoki lopás, melyet a tényleges szolgálatot teljesítő katona a katonai kincstár sérelmére követett el (Bjt. 70. k. 209., 218., 72. k. 43.), ki fizetés és felmondás, tehát magánjogi címen az államtól nyert megbízás folytán hivatalos helyiségeket tisztán és rendben tartani köteles, s így oly nem hatósági teendőt lát el, melyet rendszerint hivatalszolgák szoktak ellátni, ez az alapon közhivatalnoknak nem tekintendő (u. o. 69. k. 332.), mezőrendőri kihágás, mikor a hegyőr az őrzetére bízott gyümölcsfák termékeit tulajdonítja el (u. o. 74. k. 235.), nem közhivatalnokok a proletárdiktatúra szervei (Bjt. 72. k. 40., 49., 145., 194.; v. ö. e kérdésre *Isaák*, *Degré M.*, *Tarnai*, *Auer* felszólalásait u. o. és Ügyv. Lapja 1920. évi 7. sz.).

A közhivatalnoki jelleg minősítő hatása kiterjed arra a nem közhivatalnokra is, ki a lopás elkövetésénél társának közhivatalnoki jellegét a lopás könnyebb elkövethetése végett felhasználja.

A *Curia* ismételtén kimondotta, hogy az egyik tettesnek közhivatalnoki minősége alapul szolgál arra, hogy a tettestárs s a felbujtó cselekménye és a Btk. 336. § 9. pontja szerint minősítették, ha a lopás csakis a közhivatalnoki jelleg felhasználásával volt elkövethető (v. ö. Bjt. 68. k. 97. és 164. l. és *Degré M.*, valamint *Auer György* megbeszéléseit.).

IV. Közhivatalnoki jelleg színlelésével elkövetett lopás. A Btk. 336. §-a utolsó helyen, a 10. pontban kimondja, hogy értékre való tekintet nélkül büntett a lopás, ha a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást színlel. A minősítés alapja az a körülmény, hogy a tettes a hivatali jelleg vagy hatósági megbízás színlelésével megsemmisíti a harmadik személy dolgait védő akaratot s az így teremtett helyzetet használja fel arra, hogy a dolgot magához vegye. Ehelyütt tehát kizárólag az *elenyészett magánvédelem* kívánja meg: annak — a súlyos büntetés kilátásba helyezésére felépített — közvédelem útján való pótlását.

Tévedések elkerülése végett hangsúllyal emelem ki, hogy a minősített lopás e nemének elkövetője ugyan rendszerint oly személy, ki *nem közhivatalnok*, de lehet azért *közhivatalnok is*, amennyiben őt meg nem illető közhivatalnoki jelleget színel. Színelésen oly — többnyire fondorlatos — megtévesztő fellépés értendő, mely alkalmas arra, hogy a sértettben azt a hitet keltse, melynélfogva ez a tettet közhivatalnoknak vagy hatósági megbízás alapján eljáró személynek tekintheti. A színelésnek «a lopás elkövetése végett» kell történnie (*Heil*, I. k. 266.); ha tehát a tettes a közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást színelve nem *veszi el* a dolgot, hanem azt *átadatja* magának, nem lopásért, hanem a Btk. 381. k. 1. pontjában meghatározott minősített csalásért felel (ugyanúgy *Isaák* Zsebk. 219. l.). A részességet illetően nem fér kétség ahhoz, hogy amennyiben e cselekmény elkövetésében többen vettek részt, nemcsak a közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást színelő tettes, hanem mindazok a részesek is a 336. § 10. pontja alá esnek, kik a minősítést megállapító körülményekről tudomással bírtak, illetőleg annak felhasználásával működtek közre a lopás elkövetésénél. E szabály következik ugyan e körülménynek közminőségéből, de kifejezi azt félreérthetetlenül a törvény szövege is, midőn kimondja, hogy a minősítés akkor is megáll, ha «többen volnának» a tolvajok s ezeknek csak «egyike» színeli a közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást.

Az ú. n. *látszólagos törvényhalmazat* alaptermészetéből folyólag nyilvánvaló, hogy a 336. § 10. pontja konzumálja a Kbt. 44. §-ának helyébelépett 1930: III. t.-c. 82. §-ának alkalmazását, mert az «aki magát illetéktelenül közhivatalban vagy közszolgálatban álló személynek . . . adja ki» (1930: III. t.-c. 82. §), e cselekményével csak akkor teremt önálló megítélési alapot, ha ezenfölül nem követ el más és pedig különösen oly bűncselekményt, melynek elkövetése e kihágás tényálladékának megvalósítása nélkül el sem képzelhető (v. ö. Tankönyvem V. kiad., II. köt. 71. l.).

A *joggyakorlatból* a következő eseteket emelem ki: vádlott ki dohány-csempésző asszonnyal találkozáván, pénzügyőrnek adta ki magát s azután az asszony által eldobott s részben tőle elvett dolgokat elvitte, a 336. § 10. pontja alapján ítéltetett el, mert csakis a jelzett módon sikerült neki a megfélemlített sértett ingóságait hatalmába keríteni (Bjt. 13. k. 231.); a proletárdiktatúra szervei által elkövetett bűncselekmény a közhivatalnoki jelleg szünetelésével elkövetettnek nem tekinthető (*Curia* jogegységi hatá-

rozata; Bjt. 73. k. 39.; vannak megelőzően eltérő határozatok is, így Bjt. 72. k. 66., 145., 149. l.; az irodalomban a *Curia* álláspontját osztják *Tarnai*, Ügyv. Lapja 1920. évf. 7. sz., Bjt. 72. k. 145. és *Szöllőssy Oszkár*, Magy. Jogi Szemle I. évf. 167. l., viszont az ellenkező álláspont igazát vitatják: *Isaák* (Bjt. 72. k. 40.), *Degré M.* (u. o. 49. l.) és *Auer Gy.* (u. o. 194.); részemről a *Curia* nézetét helyeslem, mert aki mint a proletárdiktatúra szerve lép fel, az nem színel semmiféle közhivatali jelleget vagy hatósági megbízást, hanem nyíltan, mint a tanácsköztársaság szerve lép fel; színelésről tehát szó sincs; és viszont az a minőség, amelyben az ily egyén fellép, nem hord magán közhivatali jelleget, mert a proletárdiktatúra szervei megbízásukat forradalmi alakulattól nyerték s így nélkülözik mindazokat a jellemvonásokat, melyek a közhivatalnoki jelleg vagy hatósági megbízás jogszerűségéhez szükségesek.

V. **Katonai lopás.** Az 1930: III. t.-c. 74. §-ának rendelkezéséből a Btk. 336. §-a 11. pontként a következő rendelkezéssel egészítették ki: értékre való tekintet nélkül büntetett a lopás, ha a tolvaj katonai egyén és a lopást katonai egyén ellen vagy beszállásolás alatt szállásadója ellen követi el. E minősítő körülmény beállítására azért volt szükség, hogy a katonai egyéneknek egymásközt elkövetett, valamint a katonai egyénnek oly lopása, melyet ez a bár átmeneti, — tehát a 336. § 8. pontjában meghatározott házközösség vagy közös háztartás fogalma alá nem eső beszállásolási viszonytal járó együttlétnek s ebből folyólag a dolgokhoz való könnyű hozzáférhetőség alkalmának, tehát a dolgok védtelenségének kihasználásával követ el: a megérdemelt súlyosabb büntetés alá legyen vonható. Természetes, hogy a katonai minőség mint eszköztulajdonság a nemkatonai tártettesre s részesekre is kihat, amennyiben ezek a katonai egyének e minőségéről tudtak s a katonai minőség a lopás elkövetését tárgyilag megkönnyítette.

Kiegészítésül felemlítem, hogy az 1930: II. t.-c. (Katonai btk.) 113. §-a értelmében: az a katonai egyén, aki háború idején nagyobb fegyveres erő gyülekezése által a lakosságban előidézett benyomás felhasználásával: 1. idegen ingó dolgot annak birtokosától vagy birtalójától oly célból vesz el, hogy azt jogtalanul elulajdonítsa . . . egy évtől öt évig, súlyos esetekben öt évtől tíz évig terjedhető börtönnel büntetendő; ha azonban az elvett . . . ingó értéke kétszáz pengőnél nem nagyobb, a büntetés egy hónaptól egy évig terjedhető fogház. V. ö. még a Kbt. 115. §-át, melynek értelmében: az a katonai egyén, aki háború idején oly idegen ingó dolgot, amely nem szolgálhat hadizsákmánnyul, a hadviselő felek bármelyikének harctéren maradt halottjától, sebesültjétől vagy betegétől akár erőszakkal vagy fenyegetéssel, akár anélkül oly célból vesz el, hogy azt jogtalanul elulajdonítsa, egy évtől öt évig terjedhető börtönnel, súlyos esetekben öt évtől tíz évig terjedhető fogházzal büntetendő.

28. §. A fegyveres lopás.

Az 1930: III. t.-c. 75. §-a elrendeli, hogy a Btk. 337. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek: **Tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntett a lopás, ha felfegyverkezve vagy oly eszközzel felszerelve követték el, amely személyes ellenállás leküzdésére alkalmas.**

Az irodalomban úgy, mint a gyakorlatban erősen vitás, vajjon a fegyverviselés (a Btk. 337. §-ának terminológiája), illetőleg a felfegyverkeztség (1930: III. t.-c. 75. § szóhasználata), melylyel egyértelmű a személyes ellenállás leküzdésére alkalmas eszközzel felszereltség: vajjon az elkövetőnek szubjektív, vagy a cselekménynek objektív veszélyessége címén minősít-e? *Objektív veszélyesség* címén, tehát egyedül annál fogva, mert a tettesnél a lopás elkövetésekor fegyver volt, minősítenek *Liszt-Schmidt*, 625. l. 19. jegyz., *Olshausen*, 1174., *Hälschner*, II. 326., *Merkel*, Holtz Hb. 3. k. 680., 4. k. 408., *Kries*, Goltz. Arch. 25. k. 47.; nálunk *Illés*, III. 84., *Fayer*, II. 325., *Bernolák*, Zsebk. 303, *Heil*, 1. k. 267., *Isaák*, Az 1930: III. t.-c. magyarázata, 69. l.; — viszont a *szubjektív veszélyre* tekintettel, azaz csak akkor viszik át a súlyosabb minősítési körbe a lopást, ha a tettes az elkövetés céljából vagy legalábbis abban a tudatban vette magához vagy hagyta magánál a fegyvert, hogy lopást fog elkövetni; így *Binding*, I. 303., *Buri*, Beilageheft z. Ger. Saal 29. k. 29., *Ebermayer*, 781., *Frank*, 532., nálunk *Finkey* 708., *Balás*, Zsebk. 403.

A gyakorlatban újabban a szubjektív veszélyességet megkívánó álláspont erősödött meg; így kimondotta a *Curia*, hogy nem minősített lopás, midőn a tettes nem tudta, hogy pisztoly van a zsebében (Bjt. 21. k. 121.), midőn a fegyver csak véletlenül volt a tolvajnál (u. o. 28. k. 270), midőn csak a lopott tárgy könnyebb elszállíthatása céljából volt a vasvilla a tolvajnál (u. o. 22. k. 25. l., 52. k. 245.), midőn a tolvaj a fejszét csupán betörési célból vitte magával (u. o. 58. k. 217.); de van ellenkező határozat is, így: vádlott, ki a tyúkól felfeszítése céljából vitt magával fejszét a Btk. 337. §-a alapján lett elítélve (Bjt. 48. k. 150.).

Részemről annyiban a szubjektív veszélyességre épített nézet-hez csatlakozom, amennyiben a fegyvernek a tolvajnál való egyszerű létezését nem tekintem semmiesetre oly körülménynek, mely egymagában minősít, mert a minősítésnek alapja az a tudatban letükröződő lehetőség, hogy szükség esetében van mód az esetleges ellenállást fegyverrel legyőzni és illetőleg a lopott dolgok birtokát ugyancsak fegyverrel megőrizni. A minősítésnek

mindenesetre feltétele, hogy a tettes tudjon arról, hogy fegyver van nála; a tudat különben is minden minősítő körülménynél megkívántatik, nincs tehát ok, hogy attól itt eltekintsünk. A fegyver használatára irányuló célzat már nem szükséges, mert e helyütt a tettes energiájának erősödésén fordul a minősítés, ezt pedig már a fentemlített tudat biztosítja. A használatra irányuló célzat megkívánásával — bizonyítási nehézségek miatt — különben odajutnánk, hogy még a cselekménynek evidens objektív veszélyessége esetében sem minősíthetnénk. A jelzett célzat léte vagy nem léte nézetem szerint kérdésbe sem teendő, minélfogva oly esetben is megállapítandó e minősített lopás, midőn a tettes esetleg bebizonyítja, hogy nem volt célja a fegyvert használni. Tekintettel arra, hogy a minősítésnek alapja a fegyverviselést átfogó tudat folytán beállott tettesi energia-erősülés, oly esetekben, midőn a fegyvernek a tettesnél léte az energia-erősülés szempontjából közömbös, a minősítés nem foghat helyt. Így nem minősül a lopás büntetté annak a cselédnek terhén, ki gazdája kardját vagy pisztolyát élesítés vagy tisztítás végett a fegyvergyároshoz viszi s útközben lopást követ el, — továbbá, midőn tettesnél a fegyver nem ebben a minőségben, hanem mint feltörést, kinyitást, dologelszállítást stb. biztosító eszköz (vasvilla, feszítővas) szerepelt. E most kifejtett nézetet teszi magáévá közvetve az 1930: III. t.-c. 75. §-a által átfogó Btk. 337. §-ának 2. bek.-e, melyben azt olvassuk, hogy: **nem alkalmazható az előbbi bekezdés rendelkezése, ha a tettes a fegyvert vagy az eszközt hivatásánál vagy foglalkozásánál fogva jogosan viselte** (ezideig ellenkező volt a gyakorlat, v. ö. Bjt. 60. k. 250.).

Fegyveren a testi épségre s az emberi életre veszélyes oly eszközt kell érteni, melynek természetes használata legalábbis testi sértés előidézésére alkalmas (v. ö. Kézikönyvem IV. k. 57. és VII. k. 135. és az ott közölt bírói gyakorlat). Fegyvernek minősíti a judikatúra a műszaki értelemben vett fegyveren kívül a botot, dorongot, vasvillát, fejszét, konyhakést, ölmosbotot, bicskát, ásót stb. *Erdei lopás esetében a fegyver fogalma alá csak a löfegyver esik* (1879: XXXI. t.-c. 74. § 2. bek.).

A személyes ellenállás leküzdésére alkalmas eszköznek a fegyver mellé állításával a törvény kifejezetten arra utal, hogy súlyosabban kívánja büntetni mindazokat a lopásokat, amelyeknek elkövetője fegyvert vagy általában energiáját erősítő s az esetleges személyes ellenszegülést leküzdni alkalmas eszközt

vesz magához. Ily eszközök lehetnek a kábítószerek, bilincs, kötél, vitriol, vakítószerek, béklyó stb.

A *felfegyverzettség* és illetőleg az eszközzel való felszereltség mindenestre vonatkozatható azokra, kik a bármi célból náluk volt fegyvert vagy eszközt a lopás elkövetésénél *használtak* (bár ilyenkor a legtöbb esetben már a rablás törvényes fogalmába illeszkedik a tényálladék), továbbá akik azt az esetleges személyi ellenállás céljából *vették magukhoz*, de azok is, kik *nem kifejezetten más célból* (tehát pl. hivatásuknál vagy foglalkozásuknál fogva) látták el magukat a fegyverrel.

A felfegyverzettség mint energiaerősbülést magaután vonó körülmény nyilván kiterjed azokra a lopásnál közreműködőkre is, kik tudomással bírtak társuk felfegyverzettségéről, mert e tudat az ő energiájukra is erősítőleg hat (e szabályt eredetileg Btk. 337. §-ának 2. bekezdése kifejezésre is juttatta, e rendelkezést azonban az 1930. III. t.-c. 75. §-a nem vette fel, azzal a Min. Ind.-ban kifejezett megokolással, mert a részesek megbüntetésére vonatkozó kérdés az általános elvek alapján megoldható, amennyiben a tettes «eszköztulajdonsága» az ennek tudatában levő részesnek is terhére esik a Btk. 74. §-a alapján.

A *judikaturából* említésre méltók a már felhozottakon kívül a következő kijelentések: lopás helyett nem állapítható meg rablás kísérlete azon az alapon, hogy a tolvaj erőszak vagy fenyegetés alkalmazása céljából fel volt fegyverkezve (Bjt. 72. k. 35., v. 5. ugyanitt *Zehery* megbeszélését); fegyveres lopás, midőn a tolvaj a fegyvert a lopás véghezvitele után, de nem menekülés céljából mutatta (u. o. 21. k. 158.); fegyveres lopás nem állapítható meg, ha a fegyverviselés nem a lopás céljából történt, pl. szolgálatban álló rendőr által (Bjogi dtár 3. k. 150.).

29. §. A visszaesésben elkövetett lopás.

A Btk. 338. §-ának 1. bek.-e értelmében: tekintet nélkül az ellopott dolog értékére, büntetett képez a lopás, ha azt olyan egyén követte el, aki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy gazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve; ugyan-e szakasz 2. bek.-e kimondja, hogy: nem alkalmazandó azonban ezen szabály, ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tíz év már eltelt.

A minősítés s az ebből eredő büntetés-súlyosbítás *alapja* az a szubjektív körülmény, hogy a lopás elkövetőjével szemben

végrehajtott büntetések hatástalanok voltak s így ő mint fokozott társadalmi veszélyességet és megrögzöttséget tanúsító egyén, hosszabb időtartamú és illetőleg végrehajtásában szigorúbb büntetéssel sújtandó. A súlyosabb büntetés alkalmazásának indoka tehát: *a visszaesésnek a rendes büntetés iránt épp a visszaesés által tanúsított érzéketlensége* (v. ö. *Löv.*, I. k. 72.) *és a büntetésnek az előbbi büntetések hatálytalanítása miatt való fokozása* (*Curia*, Bjt. 79. k. 152.).

A minősítés *feltételei*: 1. a törvényben meghatározott büncselekmények miatt, 2. két ízben történt előző büntettség, 3. és a megelőző büntetés kiállításától számított tíz éven belül, 4. lopás elkövetése.

1. *Előző büntettség lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás vagy gazdaság büntette vagy vétsége miatt.* A megelőző cselekmények mindenkinek a most felsorolt deliktumok közé kell tartoznia, viszont nem kell egyiknek sem lopásnak lennie. Hangsúlyozom, hogy e felsorolással a törvény csupán a büncselekmények *nemét* határozza meg s éppen nem szorítja e feltételt a befejezettségre vagy a tettességre.

Kifejezetten kimondja a szabályt a *Curia* 43. sz. *döntvénye* a kísérletre: a Btk. 338. §-a egyaránt alkalmazandó, ha az e §-ban meghatározott előző cselekmények miatti előző büntetések bevégeztek, vagy ha azok megkísérlettel büntettek, illetőleg vétségek miatt állapították meg (v. ö. *Vajdajy*, 322. l.); de természetesen akkor is, ha az előző büntetések tettesség, felbujtás vagy bűnszegély címén állapították meg.

Nem alkalmazható azonban a 338. §, ha az előző cselekményeknek akárcsak egyike is *nem tartozik* a felsoroltak közé. Így ha pl. az egyik előző cselekmény a Btk. 359. §-ában meghatározott *sikkasztásnak* tekintendő büncselekmény (*Curia*, Bjt. 33. k., 123. 34. k. 259., 39. k. 61., 50. k. 282., 64. k. 94. l.), vagy az 1914. XIV. t.-c. 24. §-ában meghatározott (zsaroláshoz közel álló) vétség.

Kell, hogy az előző büncselekmények mindenike *büntett vagy vétség legyen*; ha tehát bárcsak az egyik is kihágás (pl. Bp. 51. §, vagy erdei lopás, *Curia*, Bjt. 50. k. 158.), a visszaesést nem állapította meg.

Hogy bel- vagy külföldi, avagy katonai bíróság állapította-e meg e cselekmények elkövetettségét és szabott azokra büntetést, az közömbös, de kell hogy a cselekmények a magyar Btk. szerint értékelve a fent felsorolt cselekmények sorába tartozókként

minősüljenek (*Curia*, Bjt. 44. k. 282., 50. k. 325., 51. k. 328. elvi.). Ha az előző cselekményeknek egyike a külföldi elítélés szerint kihágás, a 338. § nem alkalmazható (Bjogi dtár 1. k. 162. l.).

2. A felsorolt cselekményekért előző büntetettséget kíván a törvény. Nem elég tehát az elítélés ténye, hanem kell a *kiszabott büntetésnek teljes kitöltése* (csak így megokolt az újból elkövetett lopás súlyosabb büntetése, mert csak a *kiállott* büntetés esetében lehet szó annak hatástalanságáról és az elkövető érzéketlenségéről). Nincs helye tehát a 338. § alkalmazásának, ha az előző cselekményeknek valamelyike miatt nem büntetés, hanem *intézkedés* alkalmaztatott (pl. próbárbocsátás vagy javító nevelés), — nincs továbbá helye a visszaesés megállapításának, ha vádlott előző büntetését bármi okból vagy egyáltalában nem, vagy csak részben állotta ki (így a feltételeken felfüggesztett büntetés, ha csak utólag nem hajtották végre, a megszökés és elévülés címén végre nem hajtott, vagy kegyelmileg egészben vagy részben elengedett büntetés esetében a visszaesés nem állapítható meg). A *dologház* és *szigorított dologház* a visszaesés szempontjából büntetésnek tekintendő, mert az 1913: XXI. t.-c. 18. §-ának értelmében a *dologházbautalás*, az 1928: X. t.-c. 41. §-ának értelmében pedig a *szigorított dologházbautalás* és ezeknek végrehajtása az elítélre ugyanazokkal a jogkövetkezményekkel jár, melyeket a törvény a *fogház*-, illetőleg *fegyházbüntetéshez* fűz. Természetesen nem foghat helyt a 338. §, ha az előző cselekmények valamelyikénél a bíróság az 1930: XXXIV. t.-c. 125. §-ának alkalmazásával az ítélethozatalt mellőzte s az eljárást végzéssel megszüntette azon a címen, mert a bűnösség oly csekély s a cselekmény tárgyi súlya annyira jelentéktelen, hogy büntetés sem a jogrend védelme, sem a sértettnek nyújtandó elégtétel érdekében nem mutatkozik szükségesnek.

Minthogy a törvény kifejezetten *két ízben* történt előző büntetettséget kíván feltételül, a külön ítéletekkel kiszabott, de egyfolytában kiállott előző büntetések tehát egymagukban nem szolgálhatnak alapul a 338. § alkalmazásának (Bjogi Hat. Tára 4. k. 408.) Bjt. 70. k. 63. l.), — viszont az a körülmény, hogy a két cselekmény röviddel egymás után követtve el, kellő figyelem mellett egyesíthető, egy ítélettel eldönthető vagy a két büntetés Btk. 104. §-a szerint össz büntetésbe foglalható is lett volna, a 338. § alkalmazhatóságát nem zárja ki (Bjogi dtár 3. k. 86.), amint hogy akkor is törvényszerű a 338. § alkalmazása, ha a vádlott a minősítés alapjául szolgáló korábbi büntetések közül a

másodikat oly lopás miatt szenvedte el, melyet még első büntetésének kiállása előtt követett el (u. o. 13. k. 22.).

Az előző büntetés lehet pénzbüntetés is, mert bár a törvény a «megelőző büntetés kiállításáról» tesz említést, de a pénzbüntetés lefizetése, mint a büntetés végrehajtása jogi kihatásában a büntetés kiállításával azonos (*Curia*, Bjt. 79. k. 151.). Az természetesen közömbös, hogy ítéletben vagy büntető parancsban lett-e a pénzbüntetés kiszabva, s hogy azt egyszerre, vagy részletekben, vagy munkája keresményéből fizette-e le az elítelt (1928: X. t.-c. 13. §). Az is közömbös, hogy bel- vagy külföldön állotta-e ki büntetését az elítelt (Bjogi dtár 5. k. 74.). Kiállott az a büntetés is, mely a vizsgálati fogság beszámításával kitöltöttnek vétetett. Nem számít azonban a bár kiállott büntetés, ha az elíteltet újr felvétel folytán felmentették (*Isaák*, Zsebk. 226.).

3. További feltétel, hogy az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta *tíz év még nem telt el legyen*. Ez az ú. n. visszaesési elévülési idő a büntetés kiállításától (tehát pl. feltételes szabadságra bocsátás esetében a büntetés negyedik negyedének végétől; *Curia*, Bjt. 57. k. 158.; pénzbüntetés esetében annak teljes lefizetésének napjától) számítandó és mint a *Curia* 74. számú döntvényében kimondotta: hogy a 10 éven túli időhöz csak az utolsó büntetés kiállása utáni időre bír vonatkozással, azaz a 338. § alkalmazható akkor is, ha az utóbb megbüntetett cselekmény elkövetésének időpontja és az azt megelőző büntetés kiállításának napja közt 10 évnél hosszabb idő folyt le (*Vajdasfy* 371. l.). *Erdei lopásról* a visszaesési elévülési ideje 3 év.

4. Ha e feltételek fennforognak s vádlott terhén *újabb lopás* elkövetettsége állapíttatik meg: e lopás értékre való tekintet nélkül *büntettnek minősítendő*. Hogy ez újabb lopást tettesi, felbujtói vagy bűnsegédi minőségben követte-e el vádlott, vagy az mint befejezett, illetőleg mint megkísérlett lopás esik-e terhére, az közömbös (*43. sz. döntvény* megokolása). Az újabb lopás a feltételek fennforgása esetében akkor is büntetté minősül, ha egyébként kihágás lenne (Bn. 51. §, erdei lopás), ha azonban mezőrendőri kihágás, úgy ez a visszaesés ellenére kihágás marad (*Curia*, 72. sz. döntvénye).

A büntetés kiszabásánál az a körülmény, hogy vádlott lopás stb. miatt már kétszer volt büntetve, a büntetés kiszabásánál külön súlyosító körülményül fel nem róható, mert a kétszeri előző büntettség már alapjául szolgált a vádlott terhére meg-

állapított lopási cselekménynek a Btk. 338. § szerint való súlyosabb minősítésére (*Curia*, Bjogi dtár 24. k. 143. l.), annak azonban nincs akadálya, hogy a vádlott lopás miatt a minősítő kétszernél többször is volt már büntetve (*Curianak*, 1929. nov. 5. B. I. 9227/1928. sz. ítélete).

A visszaesés egyebekben *oszthatatlan személyes körülmény*, tehát csak annak a cselekményét minősíti, akinek személyére fennáll (*Angyal*, Személyes tulajdonságok 235. l., és *Curia*, Bjt. 72. k. 35. l.).

A visszaesésben elkövetett s a Btk. 338. §-a szerint minősülő egyes lopások anyagi halmazatban vannak (v. ö. fent 100. l.).

30. §. A lopással üzletszerűleg foglalkozás.

A Btk. által meghatározott minősítő körülményekhez a Bn. is fűz egyet: az üzletszerűséget. A Bn. 49. §-ának 2. bek.-e értelmében ugyanis: tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő a lopás, ha . . . 3. a tolvaj a lopással üzletszerűleg foglalkozik.

Az üzletszerűség fogalmának *ismérvei* egyfelől a lopás állandó *isméltésére irányuló szándék*, másfelől a lopással *keresetkép* vagy legalább is *mellékkeresetkép való foglalkozás* (v. ö. Tankönyvem V. kiad. II. k. 69. l. és kézikönyvem VIII. köt. 56. l. és az ott közölt judikatura).

A fogalmi ismérvekre vonatkozólag kiemelem a *Curia* következő kijelentéseit: az üzletszerűségben a bűncselekmények ismétlési szándékkal való elkövetésének az a módja értendő, amikor valamely sorozatos bűncselekmény által a tettes magának ha nem is a megélhetést biztosító, de azt elősegítő jövedelmi forrást akar szerezni; megállapítható akkor is, ha csak egyetlen bűncselekmény volt is a tétellel szemben bebizonyítva, amennyiben azt a tettesnek ismétlési szándéka és jövedelemszerzésére irányuló akarata irányította (28. sz. jogegységi döntvény; Bjt. 83. k. 24. l.); nem feltétele ugyan az üzletszerűségnek, hogy a bűncselekményt a tettes kizárólagos kereseti forrásul és életfenntartása céljából kövesse el, de annyi mégis kell e fogalom teljességéhez, hogy a jövedelem némileg az állandóság jellegével bírjon, olyan visszatérő vagyongyarapodást, hasznot jelentsen, amelyre számítani lehet (Bjogi dtár, 17. k. 89.); az üzletszerűség szempontjából elegendő, ha vádlott a bűncselekményt ismétlési szándékból, keresetként űzi; az közömbös: volt-e vádlottnak rendszeres foglalkozása vagy keresetforrása (Bjt. 78. k. 53.); megállapítást nyert az üzletszerűség, mikor több lopás, gyors egymásutánban, oly időben követetett el, amikor a tolvajoknak kimutatható foglalkozása nem volt (u. o. 69. k. 304.); a tervszerű ismétlési szándékra s a keresetforrásra utalás ma már állandó gyakorlat

(Bjogi dtár 22. k. 102., 23. k. 42. l., Bjt. 72. k. 47., 159., 73. k. 27., 127., 184., 74. k. 104. 76. k. 96., l.)

Az üzletszerűség megállapításához nem kell, hogy vádlott több lopásban mondassék ki bűnösnek; elég ha egynek (akár mint bevégzett, akár mint megkísérelt és akár tettesi, akár felbujtói vagy bűnségédi minőségben) elkövetettsége bizonyul rá (Bjt. 66. k. 129., 73. k. 104.) s megállapítható, hogy további lopásoknak keresetként űzésére reáakészült, pl. alkalmakat kutatott fel, netáni akadályok elhárítására törekedett, orgazdával állandó összeköttetést tartott fenn, a lopások elkövetése, a lopott dolgok elszállítása s őrzése céljából eszközöket szerzett be, berendezéseket létesített, stb.

Ha több lopást s egyben az üzletszerűséget is megállapítja a bíróság, kérdés vajjon egységbe foglalandó-e a több lopás avagy anyagi halmazat állapítandó meg? Az irodalomban uralkodó nézet, hogy ily esetben a törvény akaratából egység, ú. n. kollektív deliktum jön létre (v. ö. *Binding*, Handbuch 548., *Liszt-Schmidt*, 26. kiad. 355., *Wachenfeld* 108., *Hippel* 545., *Frank* 233., *M. E. Mayer* 172., *Heimberger* 89., *Mezger* 461., nálunk *Horovitz* 302., *Illés* III. 269., *Fayer* I. 383., *Degré* L. 28. *Irk.* 211., *Balázs* 407., *Leaák*, *Zsebk.* 228., *Finkey* 351.), de vannak kik elvetik e fogalmat s az anyagi halmazat felvétele mellett érvelnek (*Buri*, Einheit und Mehrheit, 1879., *Dochow*, Lehre des gewerbs- und gewohnheitsmässigen Verbrechen, 1879., *Lilienthal*, Beiträge zur Lehre von den Kollektivdelikten, 1879., *Höpfner*, Einheit und Mehrheit, I. 1901., II. 1908., nálunk *Balogh*, A delictum collectivum, 1885., *Bernolák*, *Zsebk.* 132., *Schadl*, *Zsebk.* 96., de csak a lopásnál, *Heller* 320., legutóbb gyakorlati okokból *Finkey* is, Bjt. 83. k. 18.). A judikaturában is ingadozás volt észlelhető a *Curia* 28. sz. jogegységi döntvényének megalkotásáig, bár a lopást illetően inkább az anyagi halmazat megállapítása mellett foglaltak álláspontot bíróságaink (Bjt. 66. k. 129., 68. k. 140., 73. k. 27.). A 28. sz. döntvény ugyan kifejezetten az üzletszerű kerítést tartva szem előtt, de mégis elvileg azt a tételt rögzíti le, hogy *üzletszerűség fennforgása esetén, ha vádlott a bűncselekményt több esetben és nem folytatólagosan követte el, a Btk.-nek az anyagi halmazatra vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni* (Bjt. 83. k. 21.). Részemről fenntartom eredeti álláspontomat (v. ö. már Büntetőjogi Előadások II. k. 1906., 542. és Tankönyvem V. kiad. II. k. 69.), mert az anyagi halmazat megállapítása szembehelyezkedés az üzletszerűség címén

a több büncselekményt egyé összefoglaló törvényakarral (hogy a kerítésnél az egységbefoglalás inconvenienciákra vezet, azt megengedem, de ez nem lehet elegendő ok arra, hogy a törvényt — szemben az in dubio mitius évszázados elvvel — vádlott hátrányára magyarázzuk).

Megemlíteni kívánom még, hogy a *mezőrendőri kihágás* — figyelemmel a Curiának 72. és 92. számú döntvényeiben helyesen kifejezett elvre — *üzletszerűség esetén nem minősül büntetté*; az erdei lopást (1879: XXXI. t.-c. 74. §) s a tulajdon elleni kihágást (Bn. 51. §) azonban az üzletszerűség már átviszi a büntetési körbe, mert e cselekmények csak addig kihágások, míg nem forog fenn valamely általában büntetté minősítő körülmény.

A *joggyakorlatból* ideiktatom még a Curiának azt a határozatát, melyben kimondja, hogy üzletszerűleg elkövetett lopások esetében a Btk. 335. §-a alkalmazást nem nyert (Bjt. 78. k. 127), mert a Btk. 335. § szerint a lopásoknak értékegybefoglalás alapján egy lopás büntettévé minősítése csak akkor foghat helyt, ha azok már önmagukban is nem minősülnek büntettekké.

Az üzletszerűség *oszthatatlan* személyes körülmény s így azoknak terhén, kiknél az üzletszerűség nem forog fenn, nem számítható be.

V. CÍM.

Az eljárás megindításának feltételei.

31. §. A magánindítvány.

Lopás esetében a bűnvádi eljárás szabály szerint hivatalból indul meg. Kivételkép mégis, és pedig: ha a lopás szorosabb *bizalmi viszonyban* levők között vagy *szolgálati körben* követtetett el, az eljárás megindításának előfeltétele: az arra jogosultnak magánindítványa.

Magánindítványra üldözendő a lopás, ha az 1. házastársak, 2. fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, 3. vagy közös háztartásban élő rokonok között követtetik el, úgyszintén 4. ha azt gyámolt gyámja, 5. gondnokolt gondnoka, vagy 6. a növendék nevelője ellen követi el, mely esetekben: a bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg (Btk. 342. §); magánindítványra üldözendő továbbá a lopás, melyet valaki az ellen, 7. kinek szolgálatában vagy 8. fizetésében áll, vagy 9. háztartásá-

ban él, vagy 10. az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók (78. §) ellen követ el, mikor is az elkövető csak a szolgálatadó, a ház feje, vagy pedig a sértett fél indítványára vonathatik bűnvádi eljárás alá (Btk. 343. §).

1. Az 1—6. pont alatt felsorolt esetekre (Btk. 342. §) vonatkozással, melyeket *családi lopás* néven foglalok össze, mindenekelőtt megállapítom, hogy míg a házastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok és testvérek között, valamint a gyámolt által gyámjában, a gondnokolt által gondnokán, a növendék által nevelőjén elkövetett lopás *minden további feltétel nélkül* indítványi büncselekmény, addig a fent meghatározott körön kívül eső rokonok között elkövetett lopások indítványi jellege azon fordul meg, vajjon a lopás elkövetője és a sértett *közös háztartásban éltek-e* a lopás elkövetésekor.

A *házastársi viszonyt* az 1894: XXXI. t.-c. értelmében, valamint az 1894: XXXI. t.-c. életbelépése előtt annakidején érvényben volt szabályok szerint megkötött házasság állapítja meg, de természetesen az a házasság is, mely külföldi jogszabályok szerint érvényesen kötött meg. Semmis és megtámadható házasság esetében a felek házastársak, mert a semmis házasságot semmisnek, a megtámadhatót érvénytelennek megszűnése előtt csak akkor lehet tekinteni, ha semmisségi, illetőleg megtámadási perben annak lett nyilvánítva (1894: XXXI. t.-c. 46., 67. §§). Az ágy- és asztaltól elválasztott házastársak: házastársak. A házasságnak bírói ítélettel történt felbontása azonban a házasságot megszüntetvé: az ítélet jogerőre emelkedésének napján a felek egymás irányában megszűnnek házastársaknak lenni. Kérdés, vajjon házastársak-e azok, kik a polgári tisztviselő előtt előírt házasságkötés mellőzésével csupán egyházi házasságot kötöttek (az 1894: XXXI. t.-c. 123. §-ának terminológiája szerint: egyházi összeadásban részesültek). Idevágólag az 1894: XXXI. t.-c. 30. §-ának 2. ked.-e irányadó, mely szerint: oly kötés, mely nem polgári tisztviselő előtt történt, a törvény erejénél fogva *semmi vonatkozásban sem tekintetik házasságnak*.

A *fel- és lemenő ágbeli rokonoknak* egymáshoz való viszonyát a vérszerinti leszármazás ténye állapítja meg; a leszármazás törvényes vagy természetes volta közömbös; a mostoha gyermek nem lemenője a mostoha szülőnek.

Igy a *Curia* is, midőn kimondotta, hogy a természetes apának indítványa jogosan előterjesztettnek volt tekintendő, mert a természetes apa

az anyakönyvvezető előtt a sértett leánynak tőle való származását elismerte (Bjt. 62. k. 161.); továbbá midőn kijelentette, hogy a mostoha nagyanyja kárára elkövetett lopás nem indítványi bűncselekmény (u. o. 29. k. 9.). Természetesen ha a lopást az indítványtételre nem jogosult sértett kárára ennek törvényes képviselője (a kiskorú törvénytelen leány kárára ennek anyja) követte el, az eljárás — figyelemmel a Btk. 113. § ut. bek. ére — hivatalból indítandó meg (jogegységi határozat, Bjt. 61. k. 205.; a határozat ellen *Ujfalussy*, v. ö. u. o., mellette *Bothár*, u. o. 225.; részemről a *Curia* nézetét osztom, mert legfelsőbb bíróságunk csupán a törvény szellemének megfelelően deklarálja azt, ami a törvény szavaiban bennfoglaltatik).

Testvérek: azok, kik közös szülőktől vagy legalább közös apától vagy közös anyától származnak. Itt is a véroközösség s nem a származás törvényes volta lévén irányadó, a közös szülőktől — bár házasságon kívül nemzetten — származó gyermekek testvérek. A részbeni véroközösség is megállapítja a testvéri viszonyt, minélfogva nemcsak a közös szülőpártól származók (az ú. n. édestestvérek: *germani*) testvérek, hanem testvérek azok is, akiknek csak az apjuk vagy csak az anyjuk közös (ú. n. féltestvérek: *consanguinei, uterini*). A szoros értelemben vett mostohatestvérek (kiknek sem közös apjuk, sem közös anyjuk nincs, mi akkor fordul elő, amikor gyermekes férfi gyermekes nőt vesz el) nem testvérek, de mert nincs bennük közös vér, nem is rokonok, sőt csak nem is sógorok (tehát a Btk. 78. §-a alá sem esők), mert a házastársak rokonai egymásközt nem sógorok.

Rokonok: a rokonsági viszonyban (*cognatio*) levők. Rokonság a közös törzsből származó több személy között nemzés által keletkezett véroközösség. A származás törvényes vagy házasságon kívüli volta itt is közömbös, s rokonok úgy a teljesvérű, mint a félvérű, valamint úgy az egyenes, mint az oldalági rokonok. A *sógorsági* viszonyban levők nem tartoznak a rokonok közé (ellenkezően *Degré—Illés, Zsebk.* 167.). A fel- és lemenői, valamint a testvéri körön kívül eső rokonok között elkövetett lopás csak akkor indítványi, ha a lopás elkövetője és a sértett *közös háztartásban* (v. ö. fent 135. l.) élnek.

A *Curia* gyakorlatából kiemelem a következő határozatokat: a meny és anyós nem állanak rokonsági viszonyban (Bjt. 36. k. 261.); az após és vő nem rokonok, de sógorok; így a köztük elkövetett lopás akkor sem magánindítványi, ha közös háztartásban élnek (u. o. 74. k. 128., Bjugi dtár 15. k. 22., Bjugi Hat. Tára 6. k. 622., *Grill* 17. k. 159.).

A *gyámolt és gondnokolt* és illetőleg a gyám és gondnok fogalmai az 1877: XX. t.-c. vonatkozó szabályaiban nyerik tartalmi elemeiket. A *növendék* és nevelő viszont azok, kik közül a nevelés munkájának során a szellemi képzés céljából az előbbi az utóbbira tartósan rá van bízva. Nem esik a növendék fogalma alá a felnőtt, de nem az a gyermek sem, ki másnak részéről csak alkalmoszerű, átmeneti és illetőleg a reábizottság jellegét nélkülöző képzésben részesül (nem növendék tehát a tanítóval szemben az iskolás gyermek, a zongoramesterrel szemben az ennek vezetése alatt tanuló ifjú, a nyelvtanárral szemben az ennek leckéiben résztvevő leány stb.).

Megjegyzem még, hogy míg a házastársak, fel- és lemenő ágbeli rokonok, testvérek és közös háztartásban élő rokonok körében elkövetett lopások esetében az indítványiság szempontjából közömbös, vajjon ki a lopás elkövetője s ki a sértett, addig a további felsorolásban említett lopások csak akkor indítványiak, ha a gyám, a gondnok vagy a nevelő a sértett.

2. A fent idézett 7—10. pontban leírt ú. n. *házi lopás* eseteit érdeklő törvényszövegnek a következő kifejezései kívánnak megvilágosítást:

A szolgálatban állás fogalmára a Btk. 336. § 7. pontja kapcsán mondottak irányadók (v. ö. fent 132. l.).

A másnak *fizetésében álló személy* fogalma valamivel tágabb az előbbinél, mert idetartoznak azok a szolgálatban nem álló személyek is, kik fizetés vagy egyéb javadalmazás ellenében bizonyos, esetleg rövidebb időre szóló, de visszatérően ismétlődő munkát végeznek. *Illés* szerint a szolgálatban és fizetésben állás fogalmai azonosak (v. ö. III. k. 100.; ugyanígy *Heil*, I. k. 290., v. ö. még *Vámbéry, Jogt. Közl.* 1897. évf. 43.); e nézetet nem oszthatom, mert nem tehető fel a törvényről, hogy két kifejezéssel ugyanazt a fogalmat akarja megjelölni.

A *Curia* elvi kijelentése szerint: azokból a tényekből, melyeknél fogva vádlott olyképp volt sértettnél alkalmazva, hogy élelmezés és lakás nélkül 12 korona havi bért kapott, amelyért naponta átjárt a sértetthez ennek marhái gondozása végett, megállapítható, hogy vádlott állandóságra mutató foglalkozás mellett a lopás elkövetése idején a sértettnél fizetésben állott (Bjt. 65. k. 14.); a fizetési viszony akkor is fennforog, ha a fizetés csak bizonyos ügylet keresztülvitelére történik (u. o. 36. k. 263.); az alkalmi egyesület alkalmazottja fizetésben áll, bár az egyesület csak pár napra alakult (u. o. 63. k. 87.); a fizetésbenállás jogi fogalma alatt nem egy

alkalmi foglalkoztatás esetenkénti díjazását, hanem visszatérő jellegű javadalmazással, tehát «fizetéssel» és nem tiszteletdíjjal járó tartós alkalmazást kell érteni (Bjogi dtár 22. k. 116. l.); nem áll sem szolgálatban, sem fizetésben: a napszámos (Bjogi dtár 1. k. 161.), az ügynök, ki meghatározott fizetés nélkül csupán a kötött ügyletek után jutalékban részesül (u. o. 22. k. 16.); a bejáró takarítónő (u. o. 82.).

A háztartásban élés fogalmára a Btk. 336. § 8. pontjánál mondtak irányadók (v. ö. fent 135. l.).

A közös háztartásban élő hozzátartozói fogalmára a Curia 24. sz. döntvénye a következő kijelentést teszi: az ugyanazon gazdának egyik cselédje által az ezzel egy gazdaságban, illetve egy házban vagy egy üzletben alkalmazott, a közös gazda által részükre berendezett háztartásban élő másik cseléd ellen elkövetett lopás miatt a bűnvádi eljárás csak a szolgálatadó gazda, vagy a meglopott cseléd indítványára indítandó meg (Bjogi Hat. Tára 1. k. 67.). Ez a döntvény contra legem önkényesen kitérít a Btk. 343. §-a vonatkozó helyének értelmét, mert a hozzátartozók fogalmához — tekintettel arra, hogy zárójelben a 78. §-ra hivatkozik a törvény — csak e most említett szakaszban felsoroltak tartoznak, ezek között pedig a cseléd társával közös háztartásban élő nem szerepel (v. ö. N. I., Bjt. 7. k. 217., *Illés*, III. 102., *Heil*, 1. k. 240.).

3. Az indítványtételre jogosultak: úgy a családi, mint a házi lopásnál a sértett, minthogy pedig a Bp. 13. §-a értelmében sértett az, kinek jogát az elkövetett bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette, s minthogy a lopásnak egyaránt tárgya a tulajdonjog és a birtok: az indítványtételre jogosult és a tulajdonos éppúgy, mint a birtokos (v. ö. fent 20. l.). A mondottakból nyilvánvaló, hogy ha a sértettek közül csak az egyik irányában indítványi a lopás, úgy az eljárás hivatalból indítandó meg.

Ezt az elvet fejezi ki a Curianak következő jogegységi határozata: a szolgálatadó kárára elkövetett lopás nem indítványi, hanem hivatalból üldözendő bűncselekmény, ha az ellopott dolog nem volt a szolgálatadó tulajdona, habár kizárólag ő tartozik a kárért vagyoni felelősséggel (Bjt. 60. k. 5. l. és ott közölt értekezésemet; v. ö. még Bjt. 66. k. 30. l.).

A házi lopásnál a sértetten kívül indítványtételre jogosult még a szolgálatadó vagy a ház feje.

VI. CÍM.

Jogkövetkezmények.

32. §. A lopás büntetése.

A lopás büntetése, illetőleg az erre vonatkozó szabályok — figyelmen kívül hagyva az erdei lopást, a tulajdon elleni kihágást és a mezőrendőri lopást — a következő áttekinthető csoportosításban foglalhatók össze:

1. a lopás vétsége egy évig terjedhető fogházzal büntetetik (Btk. 339. § 1. bek.);

2. a lopás büntetettének büntetése öt évig terjedhető börtön (Bn. 49. § 1. bek. első mondat);

3. a Btk. 336. §-ának 3., 4., 5. és 6. pontjában, valamint a 338. §-ban meghatározott esetekben (betöréses, hamis kulccsal, közveszély idején, bűnbandában és visszaesésben elkövetett lopások) a lopás büntette, ha a lopott dolog értéke 200 pengőnél nagyobb, öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő (Bn. 49. § 1. bek. második mondat); 200 pengőt meg nem haladó érték esetében még e minősítő körülmények fennforgása mellett is csak öt évig terjedhető börtön a büntetés;

4. tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő végül a lopás, ha:

a) a lopott dolog 4000 pengőnél nagyobb és a cselekmény a lopott dolog értékére való tekintet nélkül is büntett (Bn. 49. § 2. bek. 1. pont), tehát a Btk. 336. (1930: III. t.-c. 74. §) 337. (1930: III. t.-c. 75. §) és 338. §-ainak eseteiben;

b) a 338. § esetében az előző büntetéseket büntett miatt szabták ki és a tettesnek újabb cselekménye más körülménynél fogva is büntett (Bn. 49. § 2. bek. 2. pont); ehelyütt utalok arra, hogy ha a tettes a harmadik lopást a sértettnek öntudatlan állapotba helyezésével követi el, úgy cselekménye a Btk. 346. §-ba ütközik s a 348. § második fordulata szerint öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő, és pedig még akkor is, ha 4000 pengőt meghaladó értékű dolgokat vett el, — ha ellenben a harmadik cselekménye során bár — csekély értékű dolgot betöréses stb. lopás útján vesz el, úgy büntetése tíz évig terjedhető fegyház; ezen az ano-

málián csak úgy lehet segíteni, ha a Btk. 346. §-ában meghatározott rablásnak tekintendő lopást a Bn. 49. § 2. bek. 2. pontja keretében lopásnak minősítjük, ami elvégre nem kifogásolható, mert a rablásban mint többen bent van a lopás mint kevesebb ;

a *Curia* helyes felfogása szerint : amikor az elítélt újabb cselekménye a Bp. 49. § 2. bek. 2. pontja szerint is büntett, — a 2. és 3. pontban foglaltaknak a törvényben való elhelyezési sorrendjéből nyilvánvaló, hogy a törvény a 2. pontban említett «más körülmény» alatt csupán a Bn. 48. § első bek.-ének második tételében s a Btk. 335., 336. és 337. §-aiban foglalt eseteket értette, az üzletszerűséget azonban nem (B. II. 3633/1921. sz. magánúton beszerezett *curiai* ítélet) ;

c) ha a tolvaj a lopással üzletszerűleg foglalkozott (Bn. 49. § 2. bek. 3. pont).

Mellékbüntetésül kiszabandó a II. Bn. 3. §-ának 2. bek.-ése hivatkozással, amennyiben az ott meghatározott feltételek fennforognak : pénzbüntetés, valamint a Btk. 341. §-a alapján : a szabadságvesztésbüntetéssel a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése is egybekötendő.

